

*Міністерство освіти і науки України
ННБК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум»
Вінницький національний аграрний університет*

ЗБІРНИК ТЕЗ
За матеріалами
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

***«ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ І
РОЗВИТОК АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО
РИНКУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ»***

27 квітня 2017 року

м. Вінниця

Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах євроінтеграції: матеріали всеукраїнської науково - практичної Інтернет-конф., 27 квітня 2017 року. – Вінниця, ВНАУ, 2017. - 179 с.

Посвідчення про реєстрацію № 727 від 05 грудня 2016р.

У збірнику викладено результати наукових досліджень і практичного досвіду науковців, аспірантів та студентів, які висвітлюють актуальні аспекти розвитку аграрної економіки та продовольчої безпеки України в умовах Євроінтеграції. Розраховано на вчених, керівників підприємств, викладачів, аспірантів, студентів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ШАМАНСЬКА Олена Ігорівна, кандидат економічних наук, доцент, декан факультету економіки та підприємництва Вінницького національного аграрного університету;

КІРСЬВА Елеонора Андріївна, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки Вінницького національного аграрного університету;

САЛЬКОВА Ірина Юрївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, факультету економіки та підприємництва Вінницького національного аграрного університету

ПРЯМУХІНА Наталія Валентинівна, доктор економічних наук, професор кафедри економіки, факультету економіки та підприємництва Вінницького національного аграрного університету;

ДЮК Анна Андріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, факультету економіки та підприємництва Вінницького національного аграрного університету;

КОВАЛЬЧУК Світлана Ярославівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, факультету економіки та підприємництва Вінницького національного аграрного університету;

ХАЄЦЬКА Ольга Петрівна, кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки факультету економіки та підприємництва Вінницького національного аграрного університету;

КОЛЯДЕНКО Дмитро Леонідович, доцент кафедри економіки, факультету економіки та підприємництва Вінницького національного аграрного університету;

ФЕНЯК Лариса Анатоліївна, асистент кафедри економіки, факультету економіки та підприємництва Вінницького національного аграрного університету;

КОЛОМІЄЦЬ Тетяна Вікторівна, асистент кафедри економіки, факультету економіки та підприємництва Вінницького національного аграрного університету.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції.

ПРИВІТАЛЬНЕ СЛОВО	7
СЕКЦІЯ № 1.	
РОЗВИТОК АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	8
АДАПТАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО УМОВ РИНКУ Прямухіна Н.В.	8
ЕКОЛОГІЧНО СЕРТИФІКОВАНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК ОСНОВА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ Чайкін О.В.	12
РОЗВИТОК РИНКУ ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ Бурлака Н.І.	16
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ Брояка А.А.	19
АГРАРНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В КРАЇНАХ ЄС Ковальчук С.Я., Герасимчук В.	22
АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ: АДАПТАЦІЯ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ Липко А.Л.	24
АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ: ОСНОВА ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ Ковальчук С.Я., Мандро А.І.	26
АНАЛІЗ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВ Киш Л.М., Чистоголяна І.О.	28
АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПИВОВАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ Коломієць Т.В., Семчук А., Пустовий С.М.	31
ВИКОРИСТАННЯ ПОБІЧНИХ ПРОДУКТІВ ТВАРИННОГО ПОХОДЖЕННЯ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ Кірсєва Е.А., Фіщук Н.В.	34
ВИРОБНИЦТВО ОРГАНІЧНИХ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ Феняк Л.А., Боднар Я.М.	38
ЕКСПОРТ ЗЕРНА З УКРАЇНИ ТА ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НА МІНАРОДНОМУ РИНКУ Дюк А.А., Якубовська Я.Р.	41
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ Ковальчук С.Я., Вовк В.Ю.	44
ІМПОРТ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ Дюк А.А., Самійленко Г. І.	46
МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН З ЄС	49

Мороз К.М. МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БУРЯКО-ЦУКРОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	
Красняк О.П. МІЖНАРОДНА ЛОГІСТИКА В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ	52
Ковальчук С.Я., Онуфрієць Т.С. МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА РЕАЛІЇ УКРАЇНИ	54
Галаганюк А.М. МОДЕЛЮВАННЯ УМОВ МОЖЛИВОСТІ ТА ДОЦІЛЬНОСТІ ВСТУПАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ДО СВІТОВОГО РИНКУ	57
Найко Д. А. МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ В АПК	61
Салькова І.Ю., Антонюк О.А., Міщук О.О. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	63
Дюк А.А., Чорнопищук О.М. ОЦІНКА АГРАРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ АГРАРНОМУ РИНКУ	66
Колісник Ю., Шільньонкова А.С. ОЦІНКА СПОЖИВАННЯ ОСНОВНИХ ВИДІВ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ НАСЕЛЕННЯМ УКРАЇНИ	69
Феняк Л.А., Галушак О.П. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ	72
Левченко О.О., Даровік О.О. ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ АПК УКРАЇНИ	75
Прямухіна Н.В., Мартинова А.М. ПРОБЛЕМИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	78
Хаєцька О.П., Ніколішина Г.В. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ	81
Хаєцька О.П., Шарова Т.С. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ М'ЯСНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РИНКУ	83
Прямухіна Н. В., Леськова О.К. РЕГІОНАЛЬНА АГРАРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	86
Прямухіна Н.В., Мокрій О.Г. РИНОК ЦУКРУ І ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	89
	93

Коляденко Д.Л. СПОЖИВЧИЙ КОШИК ЯК ЗАПОРУКА СПОЖИВЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	
Хаєцька О.П., Маньківський Ю.Р. СУЧАСНИЙ СТАН ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ	96
Салькова І.Ю., Санагян Ж. О. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ	98
Ковальчук С.Я., Романович Л.	100
СЕКЦІЯ № 2	
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ	104
КАПІТАЛІЗАЦІЯ ПРИБУТКУ – ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	
Польова О.Л. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У ВІДНОСИНАХ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ	104
Ковальчук С.Я., Богузь Д.С. АНАЛІЗ ЕКОНОМІКО–ГЕОГРАФІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІННИЦЬКОГО РЕГІОНУ	108
Січко Т.В., Закліцький В.М. ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ СВІТОВИХ РИНКІВ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ	110
Чорнопищук О.М. ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ В СТРУКТУРІ ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ	113
Білоконна А.С. МІГРАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЛЮДСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ	117
Ковальчук С.Я., Стратій А.М. МІЖНАРОДНИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ	120
Марченко С., Малушенко О.С. МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ПРАЦІ, ЙОГО РОЗВИТОК І РОЗШИРЕННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	122
Судома А.Ю., Дюк А. А. РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ	125
Мороз О.В., Коломієць Т.В. РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	127
Кізлик О.С., Дюк А.А. РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	129
Ковальчук С.Я., Капуста М.В. СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	132
Дюк А.А., Мороз К. М.	134

<i>УКРАЇНА НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ПРАЦІ</i>	
<i>Ковальчук С.Я., Нагірна Т.</i>	137
<i>УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА З УРАХУВАННЯМ РИЗИКІВ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ</i>	
<i>Коломієць Т.В., Письменний В.В.</i>	139
<i>ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ПІДПРИЄМСТВ</i>	
<i>Коломієць Т.В., Мартиненко О.</i>	141
СЕКЦІЯ № 3	
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	
	145
<i>ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ЛОГІСТИКИ: ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ</i>	
<i>Якубовська Я.Р.</i>	145
<i>ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АПК</i>	
<i>Коломієць Т. В., Голючик Н., Шамрай В.</i>	149
<i>ІНВЕСТУВАННЯ В ІТ-СЕКТОР З ПОГЛЯДУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ</i>	
<i>Коломієць Т. В., Говоруха В. Р., Матрунчик Г. С.</i>	151
<i>ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ</i>	
<i>Юрчук Н.П.</i>	154
<i>ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА «ЄДИНЕ ВІКНО»: ШЛЯХ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ</i>	
<i>Мельничук А.Б., Максимчук К.М.</i>	158
<i>НЕМАТЕРІАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ</i>	
<i>Кукурудзяк Л.В.</i>	161
<i>ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ГАЛУЗІ КОРМОВИРОВИРОБНИЦТВА ЯК ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА</i>	
<i>Амонс С.Е.</i>	164
<i>СВІТОВІ ЕКО-ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ: ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ</i>	
<i>Ковальчук С.Я., Немеш Г.В.</i>	168
<i>СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ</i>	
<i>Бахарєва Я.В.</i>	171
<i>УКРАЇНА В МІЖНАРОДНИХ ТРАНСПОРТНО- ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМАХ</i>	
<i>Ковальчук С. Я., Самоєнко В.В.</i>	174

ПРИВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Питання продовольчої безпеки займають важливе місце в концепціях національної безпеки усіх розвинутих країн. В умовах прагнення України інтегруватися у європейське співтовариство проблема продовольчої безпеки набуває особливого значення. Як засвідчує світова практика, лише та держава, яка може гарантувати забезпечення населення продуктами харчування в будь – яких умовах, здатна проводити незалежну політику.

Швидкі зміни економічної і політичної ситуації в світі, тенденції розвитку світового сільського господарства та складність вирішення продовольчої проблеми на міжнародному рівні вимагають посиленої уваги до національної продовольчої безпеки. Україна має чітко визначити параметри продовольчої безпеки і на цій основі розробити стратегію та напрями розвитку агропромислового комплексу з урахуванням раціонального використання його потенціалу та посилення експортної орієнтації.

Забезпечення продовольчої безпеки України є надійною гарантією стабільного розвитку економіки країни загалом і найважливішої її галузі – агропромислового комплексу зокрема. Продовольча безпека забезпечує реалізацію життєво важливих інтересів населення, суспільства і держави та справляє безпосередній вплив на забезпечення національної безпеки. На всіх рівнях державного управління, місцевого самоврядування шляхом громадських обговорень та проведення науково-практичних заходів необхідно більш активно обговорювати питання продовольчої безпеки з метою сприяння чесній конкуренції, адекватного реагування на небезпеки та загрози в цій сфері.

СЕКЦІЯ № 1.

РОЗВИТОК АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Прямухіна Н.В.,

д.е.н., професор кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

**АДАПТАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО УМОВ РИНКУ**

Економічне зростання й стабілізація, поглиблення ринкових відносин і економічна результативність господарювання підприємств значною мірою визначаються їхньою здатністю оперативно орієнтуватися в ринковій ситуації та приймати відповідні рішення. Якісно нова система господарювання в аграрному секторі розкриває необхідність розвитку форм і способів адаптації економічного механізму функціонування підприємств до умов ринку.

Кризовий стан сільськогосподарських підприємств, відсутність нових концептуальних розробок і теоретико-методологічних положень щодо вирішення проблем адаптації сільськогосподарських підприємств до умов трансформаційної економіки зумовлює актуальність системного дослідження даної проблеми.

Теоретичні, методологічні й практичні питання функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах трансформаційної економіки розкриті й обґрунтовані в наукових працях В. Амбросова, С. Бабенка, А. Васильєва, Т. Гринька, М. Дем'яненка, В. Копитка, Т. Мостенської, О. Нечипоренка, О. Онищенко, Ю. Полтавського, В. Реутова, С. Онисько, В. Петренка, С. Рамазанова, П. Саблука та ін. [1,2]. Проте результати досліджень не дають повної й комплексної уяви про особливості механізму адаптації сільськогосподарських підприємств до умов ринку.

Адаптацію ми визначаємо як системну економічну категорію, яка виявляє оптимальність позицій суб'єкта господарювання в ринковому середовищі. Високий рівень адаптації економічного механізму сільськогосподарських підприємств до умов ринку гарантує національну економічну й продовольчу безпеку.

Адаптація економічного механізму визначає, які „принципи, норми й правила гри” найбільш ефективні для підприємства в трансформаційній економіці. Суб'єкти господарювання використовують ці правила як гравці. Правила закріплюються нормативно-законодавчою базою, що створює мотиваційний механізм відповідності реальних дій встановленим правилам.

Сільськогосподарські підприємства нині виживають завдяки засобам і методам управління, яке іноді не враховує економічні інтереси інших учасників ринку. Процеси відтворення основного капіталу, інновацій і знань порушені.

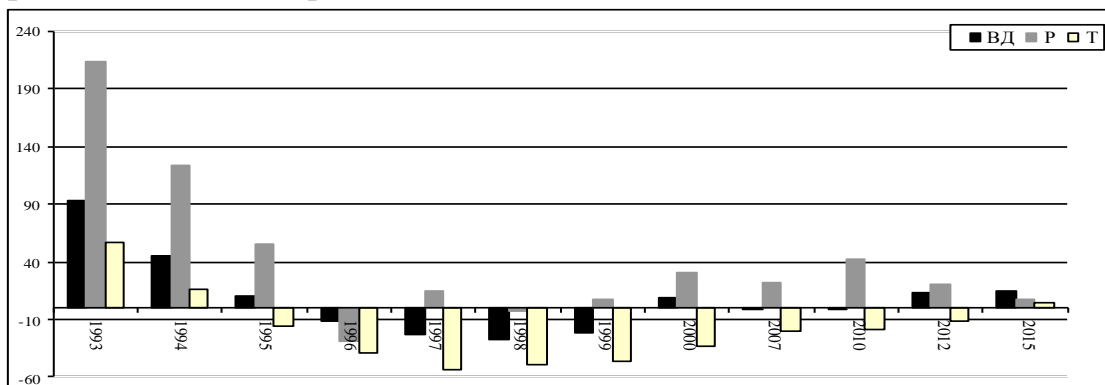
«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Обсяги відтворення трудових ресурсів скорочуються. Дослідження результатів аграрних перетворень в Україні на базі сільськогосподарських підприємств свідчить, що 47% з обстежених товаровиробників не оцінюють свою поведінку в умовах ринку як адаптивну. Майже третина товаровиробників вважають, що адаптувалися до умов ринкового господарювання, але при цьому адаптація сприймається як пристосування до мінливих умов життєдіяльності [3].

Впровадження структурних змін у механізм функціонування підприємств орієнтоване на вирішення проблем адаптації до інституціональної нестабільності. У взаємодії із середовищем стан сільськогосподарського підприємства як економічної системи характеризується відкритістю й нелінійністю. Характерними особливостями адаптивного стану підприємства є біфуркаційність, нелінійність системи, організованість. Адаптації сільськогосподарського виробництва сприяє оптимізація концентрації відтворювальних, функціональних, територіальних, галузевих, соціально-економічних і організаційно-управлінських структур.

Подолання соціально-економічної кризи зумовлює розвиток процесів адаптації економічного механізму функціонування підприємств до умов ринку, підвищення ефективності господарської діяльності. До мікроекономічних факторів адаптації, від яких суттєво залежить конкурентоспроможність підприємства відносимо: кредитні, організаційно-виробничі, поведінкові, цінові, фінансові, коопераційно-інтеграційні, податкові, конкурентоспроможності продукції й підприємства.

Дослідження особливостей фінансово-кредитної системи встановили, що тенденційні прояви конкурентоспроможного стану підприємства синхронні динамічним змінам рівня адаптації сільськогосподарського підприємства до середовища. Динаміка основних показників діяльності підприємств констатує факт їхньої невисокої рентабельності в умовах трансформацій (рис. 1). Постійне погіршення фінансового стану й хронічний дефіцит оборотних коштів є наслідком відсутності вільного доступу до ресурсів і, передусім, фінансово-кредитних. Очевидно, що без оптимізації фінансово-кредитної політики підприємства сільського господарства не зможуть оперативного адаптуватися до умов ринкового господарювання.

ВД – вся діяльність; Р – рослинництво; Т – тваринництво

Рис. 1 Рентабельність сільськогосподарських підприємств, % [4].

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

Низька інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств зумовлена виробничим ризиком і ризиком неповернення кредитних ресурсів. Реалізація процесів адаптації сільськогосподарських підприємств із позицій забезпечення кредитоспроможності спрямована на: удосконалення кредитної інфраструктури; механізму кредитних операцій; інформаційного забезпечення; форм небанківського кредито забезпечення; гарантованого повернення кредитів та ін.

Як свідчать існуючі дослідження, стримують адаптацію такі чинники: невиконання ціноутворюючої функції інститутами інфраструктури аграрного ринку; відсутність ефективних державних програм щодо стабілізації цін і систем інформаційного забезпечення; диспаритет цін на промислову й сільськогосподарську продукцію; асинхронність сезонних цінових коливань; збільшення цін на споживання матеріальних ресурсів; непрозорість схем реалізації сільськогосподарської продукції; монополія переробних підприємств; оборот коштів у тіньових структурах та ін.

Ефективному функціонуванню сільськогосподарських підприємств у процесі адаптації сприяє розвиток конкурентно-коопераційних взаємодій. У процесі дослідження визначено, що в Україні економіко-правові відносини між державою й сільськогосподарськими кооперативами не адекватні умовам розвитку ринкових відносин. Держава самоусунулася від необхідності підтримки товаровиробників.

Прояви адаптаційного потенціалу державними підприємствами, приватними сільськогосподарськими підприємствами і фермерськими господарствами підтверджується аналізом моніторингових досліджень. Вагомими індикаторами ефективності функціонування залишаються обсяги виробництва продукції, спеціалізація виробництва й розміри землекористування.

Вживання сільськогосподарських підприємств в жорстких ринкових умовах забезпечується формуванням конкурентного середовища в інноваційній, інвестиційній і підприємницькій сферах. Конкуренція – це основний стимулятор кредитної, інвестиційної та інноваційної активності. Підвищенню інноваційно-інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств сприяє активізація реформування земельних відносин; створення ринкової системи матеріально-технічного забезпечення; відновлення основних фондів; активізація відтворювальних механізмів інвестування та ін.

Виходячи із зазначеного констатуємо, що усі попередні спроби адаптації сільськогосподарських підприємств до ринку, відкритого і складно передбачуваного, який нині функціонує в умовах економічних трансформацій, не можна назвати ефективними. Пошуки адаптації підприємств сільськогосподарства до цих складних умов тривають. Одним із популярних нині способів розширення ємності ринкової ніші, збереження економічної стабільності, нарощування ринкової капіталізації, забезпечення спеціалізованих послуг є кластери. Окремі складові кластерів (системи інновацій і партнерської

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

взаємодії) вплетені в цінові, кредитні, фінансові й організаційно-управлінські механізми взаємодії. Але разом із цим кластерні ініціативи мають складнощі в утворенні і розвитку, що не дозволяє їм бути ідеальним адаптивним механізмом.

Концепція адаптації сільськогосподарських підприємств до трансформаційної економіки визначає особливості організації фундаменту адаптації, каузальні основи, основні закономірності, рушійні сили й ін.

Пропонуємо здійснювати оцінку адаптації сільськогосподарських підприємств до трансформаційної економіки через адаптаційний потенціал, який має кожне підприємство і який органічно пов'язаний з іншими видами потенціалів.

Дослідження адаптаційного потенціалу слід здійснювати паралельно двома шляхами:

1) через систему показників, які відображають динаміку параметрів адаптації та формують масиви даних для моніторингу, аналізу ситуації, що склалася;

2) через потенціали, які здійснюють першочерговий і найбільший вплив на адаптаційний потенціал, їх взаємозв'язок і взаємовплив.

До таких потенціалів відносимо класичні (виробничий, ресурсний, трудовий та ін. потенціали) та потенціали ринкової економіки (трансформаційний, розвитку, інвестиційний, інфляційний).

Дослідження адаптації сільськогосподарських підприємств до умов ринку через призму потенціалів є новим, перспективним і актуальним. З точки зору трансформаційної відкритої економічної системи, у якій чи не найважливішою властивістю елементів виступає ефективне прогнозування та вчасне реагування на зрушення ринку, такі дослідження дозволять якісно визначати параметри адаптації як всередині підприємства так і ззовні. Гнучкість таких параметрів, як системоутворюючих критеріїв адаптації, сформує для сільськогосподарських підприємств платформу для ефективної стратегії їх поведінки в середовищі, конкурентно-коопераційних відносин, результативності функціонування кредитоспроможності, фінансовій стабільності.

Список використаних джерел:

1. Білик М.Д. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування / Білик М.Д., Білик Т.О. // Монографія. – Київ: ТОВ «ПанТот», 2012. – 280 с.

2. Прямухіна Н.В. Проблеми фінансування та розвитку регіональної економіки / Прямухіна Н.В. // Економіка та держава. – 2013. – №4. – С. 17-22.

3. Прямухіна Н.В. Теоретико-методологічні засади розвитку архітектури регіонального ринкового простору / Прямухіна Н.В. // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. – Економічні науки. – 2014. – С.56–60.

4. Регіони України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ6_u.htm

Чайкін О.В.,

провідний фахівець відділу міжнародного співробітництва,
викладач кафедри екологічної безпеки та економіки природокористування
Житомирський національний агроекологічний університет,
м. Житомир

ЕКОЛОГІЧНО СЕРТИФІКОВАНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК ОСНОВА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах сучасного ринку інноваційні технології екологічно зорієнтованого виробництва продукції стають засобом конкурентної боротьби, вагомим аргументом для витіснення з ринку підприємств, що не враховують екологічної складової та не мають екологічних сертифікатів. Позитивна динаміка питомої ваги вітчизняних підприємств, що впроваджують інновації у досліджуваний період є стійкою. Зокрема, у період 2011–2015 рр. збільшилось питома вага підприємств що впровадили інновації на 19 %, проте зменшилась інтенсивність використання нових технологічних процесів (на 51 %) та впровадження у виробництво інноваційних видів продукції – на 3 %. Проте, протягом досліджуваного періоду питома вага інновацій запроваджених у галузі сільського господарства дещо зменшилась, з 18 % у 2011 р. до 14,9 % у 2015, що склало 3,1 %. Для більшості виробників, чия продукція не відповідає вимогам екологічної чистоти, основні світові ринки залишаються закритими.

Ключовою проблемою, що стримує інноваційний розвиток всіх без виключення галузей національного господарства, є дефіцит оборотних коштів та складність залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку. Варто зауважити, що динаміка фінансування Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища в Україні у 2011–2015 рр. має негативний характер, особливо за рахунок втрати інших джерел фінансування у 2014-2015 рр. та значного скорочення видатків Державного фонду охорони природного середовища (на 65,7 % у 2015 р., порівнюючи із 2011 р.). Необхідно зазначити, що частина цих коштів могла б спрямовуватись на інноваційну екологічно зорієнтовану діяльність та підтримку екологічно сертифікованого сільськогосподарського виробництва, але традиційно була витрачена на ліквідацію негативних впливів. Можливо, саме тому у 2015 році Україна посіла 44 місце серед 180 країн за Індексом екологічної ефективності (Environmental Performance Index).

У своїх працях С. Кузнец доводить, що інновації є необхідним джерелом економічного зростання [2]. За сучасних умов розвитку суспільства екологічно сертифіковане виробництво можна вважати інновацією, яка здатна задовольнити потреби вибагливого споживача, а також поліпшити екологічну ситуацію. Проте, екологічні інновації слід розглядати лише як потенціал, необхідну умову, однієї якої недостатньо для економічного зростання. Задля ефективного та широкого використання технології необхідні відповідні

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

ідеологічні умови, котрі забезпечили б належне використання нововведень, що генеруються обсягом знань людства [1]. З позиції екологічно сертифікованого виробництва до ідеологічних умов можна віднести рівень екологічної освіти споживачів, екологічний маркетинг, корпоративну екологічну та соціальну відповідальність як виробників, так і споживачів, прихильність суспільства до екологічно свідомої поведінки. Крива С. Кузнеця з позиції екологічної сертифікації виробництв репрезентує взаємозв'язок між зростанням доходів на душу населення та кількістю екологічно сертифікованих виробництв (рис.1).

На ранніх стадіях розвитку країни навантаження на навколишнє природне середовище зростає швидше ніж доходи (до точки А). Простежується тенденція до концентрації економічної активності у видах виробничої діяльності, що не враховують екологічної складової. У той же час низький рівень доходу веде до того, що суспільство надає перевагу зростанню доходу ніж якості продукції, що споживає, та станом довкілля. Споживачі не враховують екологічної складової при виборі товару. Виробники не зацікавлені у запровадженні екологічно сертифікованого виробництва, вважають такі інновації додатковими невиправданими витратами. Коли країна стає на шлях сталого розвитку, на перших стадіях впровадження та популяризації екологічно сертифікованих виробництв виникає «ефект масштабу».

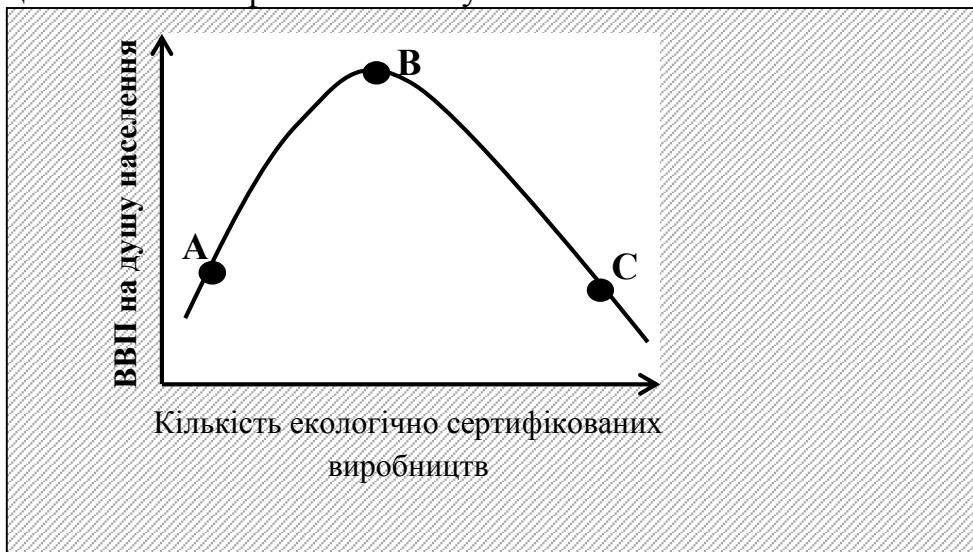

Рис. 1. Інтерпретація кривої Кузнеця з позиції екологічно сертифікованого виробництва

Кількість підприємств, що отримують екологічні сертифікати, стрімко зростає, екологічна сертифікація починає розглядатися як перевага у конкурентній боротьбі, використовується для подолання бар'єрів при виході на зовнішні ринки. А. Шахрін та А. Халім вважають, що із зростанням прибутків від торгівлі, зростає і суворість контролю за станом навколишнього природного середовища [3]. Іншими словами, вільна торгівля зможе захистити природні об'єкти довкілля.

Вищий рівень прибутку може зумовити деградацію довкілля, однак економічне зростання може стати й передумовою для покращення екологічної

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

ситуації. На пізніших стадіях розвитку господарська діяльність зрушується у бік екологічно сертифікованого виробництва (від точки А до точки В). Більш високий рівень доходів споживачів сприяє підвищенню вимог до якості навколишнього природного середовища та якості споживаної продукції. Виробники стають зацікавленими у впровадженні екологічного менеджменту на підприємстві, відповідності продукції міжнародним стандартам якості, отриманні відповідних екологічних сертифікатів. Підприємства активно використовують наявність екологічних сертифікатів у якості конкурентної переваги. Наступну стадію можна назвати «накопичувальною». Вона характеризується достатньою кількістю платоспроможних споживачів, які прихильні до купівлі продукції, що мають певні екологічні параметри та досить значною екологічно сертифікованих виробництв. І третьою стадією є «технічна». Майже всі виробники, що представлені на ринку, отримали відповідні сертифікати, наявність екологічних сертифікатів стає необхідною технічною нормою при виході підприємства на ринок, переважна більшість споживачів надає перевагу товарам, що містять екологічне маркування на упаковці.

Для часового лагу, який визначається відрізком ВС на кривій Кузнеця є характерною неможливість виходу на ринок виробників без відповідних екологічних сертифікатів. Наявність сертифікатів Міжнародної системи управління якістю стає нормою. На цьому етапі необхідним є перегляд та удосконалення існуючих екологічних вимог та стандартів, пошук та розробка інноваційних технологій виробництва аграрної продукції. Такий тип відтворення капіталу, з урахуванням екологічної складової, передбачає запровадження відповідних екологічних стандартів (ISO 14001, органічні стандарти), а також системи загального менеджменту якості (TQM) та системи аналізу критичних точок (НАССР). Таке відтворення сприяє запровадженню інновацій, покращенню організації соціально-економічної діяльності, підвищує ефективність виробництва та забезпечує задоволення еволюційних екологічних потреб споживачів.

З метою проведення аналізу можливості інтерпретації гіпотези кривої Кузнеця на прикладі України було використано данні щодо виданих сертифікатів Міжнародної системи управління навколишнім середовищем серії ISO 14001, згідно з аналітичною інформацією Міжнародної організації з стандартизації та офіційні статистичні данні щодо росту ВВП на душу населення, за часовий лаг було обрано період з 2006 по 2015 роки (рис.2.).

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

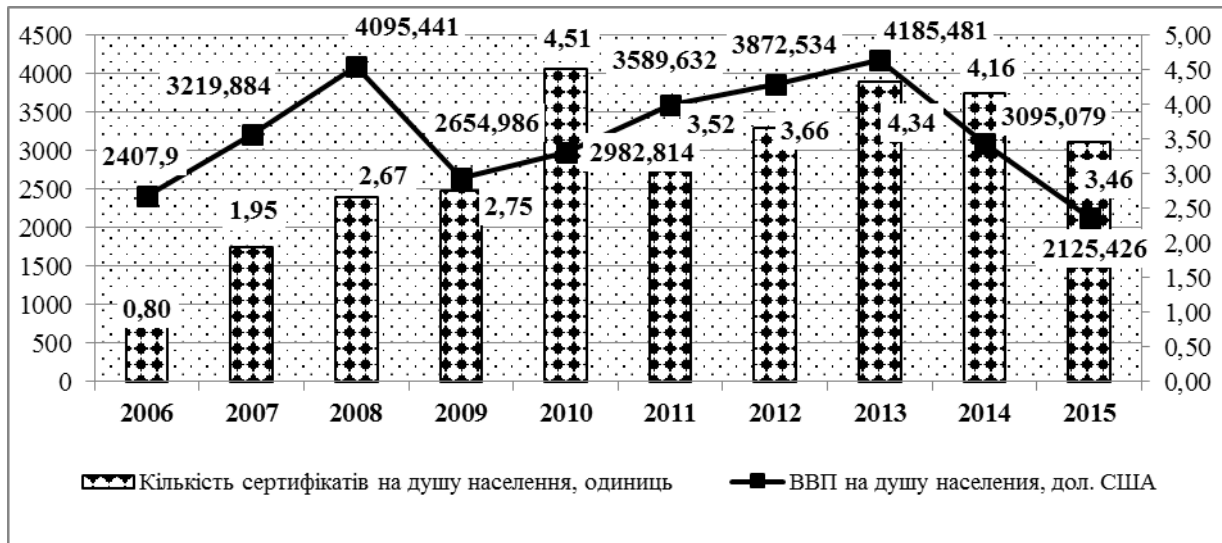

Рис. 2. Практичне застосування кривої Кузнеця з позиції екологічно сертифікованого виробництва на прикладі України

Отримані графічні дані, хоча й мають синусоїдальний характер, проте дозволяють стверджувати, що у довгостроковій перспективі тенденція до збільшення екологічно сертифікованих виробництв разом із збільшенням ВВП на душу населення підтверджується. Отже, гіпотеза кривої Кузнеця з позиції екологічно сертифікованого виробництва в Україні потребує додаткових досліджень та відповідної інтерпретації. Екологічна крива Кузнеця може бути використана як методологічний інструмент для дослідження чинників, що впливають на розвиток екологічно сертифікованого виробництва, репрезентації взаємозв'язку між зростанням доходів на душу населення та кількістю екологічно сертифікованих виробництв. Необхідно зазначити, що за нинішнього стану економіки країни вплив показників економічного зростання на інтенсифікацію процесів із екологічної сертифікації та стан довкілля є вагомим, але не детермінуючим. Очевидним є вплив на процеси сертифікації політичних, соціальних та інших чинників.

Варто зазначити, що поступове та стабільне зростання основних економічних показників в Україні у довгостроковій перспективі призведе до автоматичного зростання кількості екологічно сертифікованих виробництв та зниження негативних впливів на навколишнє природне середовище. Отже, Криву Кузнеця з позиції екологічно сертифікованого виробництва в Україні можна застосувати, але лише за умов еволюційного шляху розвитку економіки країни, стабільних ринкових відносинах та сприятливій політичній обстановці.

Список використаних джерел:

1. Ahmad R. Environmental Kuznets Curve: Evidences from Developed and Developing Economies / Ahmad R. M. Al Sayed, Siok Kun Sek // Applied Mathematical Sciences, Vol. 7, 2013, № 22. NIKARI Ltd. Minden, Penang, Malaysia. 2013 –р. 1081 – 1092. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.m-hikari.com/ams/ams-2013/ams-21-24-2013/sekAMS21-24-2013.pdf>

2. Gill A. Is Environmental Kuznets Curve Still Relevant? / Abid Rashid Gill, Kuperan K. Viswanathan, Sallahuddin Hassan // International Journal of Energy Economics and Policy, Vol. 7(1), 2017– p. 156-165. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.econjournals.com
3. Shahrin A. Introduction to environmental Kuznets curve (EKC) / Azmi Shahrin, Abdul Halim Abg Naili // UNEP Paper 16. University of Malaya. 2010.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.dstcentre.com/>
4. Довбенко М.В. Епоха сучасного економічного зростання С. Кузнеця / М. В. Довбенко // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. – № 1(4). – 3 – 9 с.
5. Міжнародна організація з стандартизації: офіційний сайт // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iso.org/iso/home/standards/certification.htm>

Бурлака Н.І.,

к.е.н., доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

РОЗВИТОК РИНКУ ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

У сучасних екологічних умовах люди все менше довіряють якості продуктів, що виробляються. Це пов'язано з генною модифікацією продуктів харчування, низьким контролем якості в процесі виробництва продуктів харчування, а також з погіршенням умов навколишнього середовища. Тому розвиток органічного виробництва та виробництво екологічно чистої продукції є досить актуальним на сьогодні через низку явних екологічних, економічних та соціальних переваг, що притаманні цій сфері діяльності. Також вживання екологічно чистої продукції має значні переваги для здоров'я. Останнім часом український ринок органічних продуктів стрімко йде вгору завдяки прагненню покупців до здорового раціону та зростаючого позитивного впливу сучасних технологій по виготовленню масових продуктів харчування.

Серед найбільш відомих досліджень, присвячених стану та розвитку органічної продукції в Україні, слід виділити праці таких вітчизняних вчених, як Артиш В. І. «Розвиток світового ринку органічної продукції» [1], Безус Р. М. «Ринок органічної продукції в Україні: проблеми та перспективи» [2], Бурляй А. П. «Роль України у формуванні пропозиції європейського ринку органічної продукції» [3], Воскобійник Ю. П., Гаваза Є. В. «Ємність ринку органічної продукції в Україні» [4], Дудар О. Т. «Розвиток органічного агровиробництва в Україні» [5], та ін.

Актуальність проблеми розвитку органічного виробництва в Україні та виробництва екологічно чистої продукції виходить на перше місце серед інших

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

важливих проблем. Вітчизняні споживачі прагнуть до підвищення якості споживання та здорового способу життя.

Так, екологічною часто вважають продукцію [3, с. 55]:

- 1) яка виготовлена з екологічно чистих матеріалів і не містить речовин, яка можуть мати негативний вплив на здоров'я людини;
- 2) коли вона проводиться з використанням технології з мінімальним негативним впливом на навколишнє середовище;
- 3) якщо виробники і постачальники повністю відповідають за безпеку використання продукт не тільки для споживання, а й за вплив на навколишнє середовище;
- 4) пакувальні матеріали для продуктів нешкідливі, тобто, є можливість утилізувати, або повторно використати.

В цілому, екологічно чисті продукти – це продукти, які сприймаються споживачами як безпечні для здоров'я і ті, які позитивно впливають на людський організм, вони не чинять негативного впливу на навколишнє середовище, і вони не містять небезпечних інгредієнтів.

Отримання переваг, що властиві екологічним товарам, як правило, супроводжується набагато більш високими витратами виробництва, і, отже, їх ціна вище в порівнянні з аналогами. Проте, потрібно зазначити, що в останні десятиліття попит на продукцію сумнівної якості поступово витісняються попит на продукти, які є більш дорогими, але більш високу якість і більш безпечним в споживанні [1, с. 61].

Для того, щоб спростувати чи підтвердити гіпотезу про те, що еко-товари на порядок дорожчі за звичайні, приведемо порівняльний аналіз цін на відносно однакову продукцію [5, с. 14-15]. Так, ми вирахували середню ціну серед інтернет-магазинів екологічних товарів («Бабусина Торбинка», «Мак-Вар Екопродукт», «Селиська сироварня», «Фіра», «Херсонський завод екологічно чистих продуктів», «Еко-лавка») та серед звичайних супермаркетів (Наш Край, Еко-маркет, Вопак). В таблиці наведені вже визначені середні ціни:

Таблиця 1

«Порівняльна таблиця середніх цін на продукти харчування між інтернет-магазинами екологічних товарів та серед звичайних супермаркетів»

Назва продукції	Вид магазину		Відхилення +,-, звичайні супермаркети до екологічних інтернет-магазинів
	Екологічні інтернет-магазини (Бабусина Торбинка, Мак-Вар Екопродукт, Селиська сироварня, Фіра, Херсонський завод екологічно чистих продуктів, Еко-лавка)	Звичайні супермаркети (Наш Край, Еко – маркет, Вопак)	
Сир твердий (за 1 кг)	225 грн	130 грн	-95
Яйця курячі (за 10 шт)	39 грн	21 грн	-60
Гречка (за 1 кг)	48 грн	37 грн	-11
Сік фруктовий (за 3 л)	85 грн	36 грн	-49
Варення (за 0,5 л)	60 грн	40 грн	-20
Кефір (за 0,5 л)	30 грн	10 грн	-20

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Отже, з результатів дослідження можна зробити висновок про те, що екологічна продукція дорожча за звичайну. Особливо це видно на молочній продукції, так, наприклад в звичайних магазинах твердий сир в середньому коштує 130 гривень, а в Селиській сироварні середня ціна на кілограм сиру становить 225 гривень, а може сягали 355 гривень.

На нашу думку, завищені ціни – це результат того, що фермери використовують дорогі технології або ручну працю, а це дорого.

Проте важливо пам'ятати, що попит формує пропозицію, і тому коли в продуктовому кошику середньостатистичного покупця буде більше продуктів з маркуванням «еко», коли попит на здорову органічну їжу виросте, тоді і вартість на них відповідно знизиться.

Органічне сільське господарство поєднує в собі традиції, інновації та науку в інтересах навколишнього середовища, сприяючи цим самим, справедливим відносинам і хорошій якості життя для всіх зацікавлених сторін.

Україна, маючи значний потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, її експорту, споживання на внутрішньому ринку, досягла певних результатів щодо розвитку власного органічного виробництва.

Розвиток органічного сільського господарства та виробництво екологічно чистої продукції буде сприяти покращенню економічного, соціального та екологічного стану в Україні, комплексному розвитку сільської місцевості та поліпшенню здоров'я населення.

Список використаної джерел:

1. Артиш В. І. Розвиток світового ринку органічної продукції [Текст] / В. І. Артиш // Економіка АПК. – 2010. – № 3. – С. 113-116.
2. Безус Р. М. Ринок органічної продукції в Україні: проблеми та перспективи [Текст] / Р. М. Безус, Г. Я. Антонюк // Економіка АПК. – 2011. – № 6. – С. 47 – 52.
3. Бурляй А. П. Роль України у формуванні пропозиції європейського ринку органічної продукції [Текст] / А. П. Бурляй, О. О. Гуцаленко // Економічний часопис – XXI. – 2013. – № 11-12 (2). – С. 15-18.
4. Воскобійник Ю. П., Гаваза Є. В. Ємність ринку органічної продукції в Україні [Текст] / Ю.П.Воскобійник, Є.В.Гаваза // Агроінком. – 2013. – № 4-6. – С. 7 – 10.
5. Дудар О. Т. Розвиток органічного агровиробництва в Україні [Текст] / О. Т. Дудар // Економіка АПК. – 2012. – № 3. – С. 121-126.

Брояка А.А.,
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Соціально-економічні та політичні перетворення, що відбуваються останнім часом в Україні породили ряд важливих проблем, успішне розв'язання яких є запорукою подальшого самозабезпечуючого розвитку національної економіки. Серед таких проблем є забезпечення продовольчої безпеки країни, яка в кризових ситуаціях виступає індикатором ступеня зовнішньоекономічної залежності країни, її суверенітету.

Згідно із Національною доктриною продовольчої безпеки України, продовольча безпека – це стан економіки, при якому забезпечується продовольча незалежність країни, гарантовані фізична, економічна і соціальна доступність населення до достатньої кількості поживної і безпечної їжі, відповідно до рекомендованого раціону та норм харчування [1]. Продовольча безпека є головним напрямком забезпечення національної безпеки країни.

Інтеграція у світове господарство, лібералізація торгівлі в рамках СОТ, зростання глобального попиту на продовольство стали чинниками структурних змін внутрішнього агропромислового ринку. Як наслідок, посилюється спеціалізація та концентрація виробництва продукції рослинництва експортно-орієнтованих культур, серед яких: пшениця (посівна площа пшениці озимої та ярої в усіх категоріях господарств в Україні у 2016 році складала 6213,8 тис га або 23,2% від загальної площі посівів), ячмінь (відповідно 2872,8 тис га або 10,6%), соняшник (відповідно 5904,5 тис га або 22,1%), соя (відповідно 1846,3 тис га або 6,9%), ріпак (відповідно 456 тис га або 1,7%) [2]. На жаль, зростання виробництва відбувається у більшості випадків екстенсивним шляхом. Така порівняльна перевага вітчизняного виробництва даних культур обумовлена наявністю значних площ сільськогосподарських земельних угідь, невисокою земельною рентою, низьким рівнем оплати праці в сільському господарстві, а також недосконалістю законодавства відносно використання та охорони земельних ресурсів. Підтвердженням останнього є зростання протягом останніх п'яти років посівних площ найбільш виснажливих для ґрунту, з боку сівозміни, культур (наприклад, посівна площа соняшника у 2016 році порівняно із 2012 роком зросла у 1,2 рази). При цьому спостерігається значне скорочення посівів цукрових буряків – у 1,6 рази, жита – у 2,1 раза, гречки – у 1,95 раза та інших культур [3], які є важливими для забезпечення раціональної структури харчування населення країни. З іншого боку, скорочується виробництво та підвищується імпортозалежність продукції тваринництва. Зокрема, за п'ять

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

років з 2012 р. по 2016 р. поголів'я великої рогатої худоби в Україні зменшилось в 1,2 рази з 4645,9 до 3863,2 тис голів, свиней у 1,13 рази з 7576,7 до 6690,5 тис голів, овець та кіз в 1,32 рази з 1738,2 до 1315,0 тис голів відповідно, виробництво молока скоротилось у 1,1 раза з 11376,6 до 10381,8 тис т, виробництво яєць – у 1,26 раза з 19110,3 до 15100,0 млн шт., виробництво вовни – у 1,8 раза з 3724 до 2072 т. Позитивна динаміка спостерігається тільки у птахівництві, де обсяг реалізації вітчизняними виробниками птиці на забій у живій масі зріс у 1,14 раза з 1128,6 до 1295,3 тис т [4, 5]. При цьому відбувається заміщення споживання біднішими верствами населення яловичини та свинини на відносно дешевшу курятину. Проаналізовані дані свідчать про загрозливу тенденцію нарощування дисбалансу вітчизняного виробництва сільськогосподарської продукції, нехтуючи інтересами продовольчої безпеки.

Іншою важливою проблемою є скорочення споживання населенням України продуктів харчування, що обумовлене різким зростанням цін на внутрішньому ринку. Так, за даними Державної служби статистики України [6], за останні п'ять років споживання в середньому за місяць в розрахунку на одну особу м'яса та м'ясопродуктів зменшилось на 13%, риби – на 29%, цукру – на 9%, картоплі – на 14%, овочів – на 6%, фруктів та ягід – на 18%, хлібу та хлібобулочних виробів – на 7%. При цьому спостерігається тенденція зростання сукупних споживчих витрат домогосподарств на харчові продукти та безалкогольні напої з 50% у 2012 році до 53% у 2016 році. Отже, індикатор економічної доступності продуктів харчування для українців знижується.

Одним із індикаторів продовольчої безпеки країни є показник достатності споживання продуктів харчування на особу на рік, який розраховується як співвідношення між фактичним споживанням окремого продукту та його раціональною нормою, погодженою Міністерством охорони здоров'я. Оптимальною визнається ситуація, коли фактичне споживання продуктів у межах групи відповідає рекомендованій нормі [7]. Як свідчать дані Державної служби статистики України, протягом останніх років українське населення харчується одноманітно, причому енергетична цінність раціону забезпечується в основному вуглеводами та жирами за рахунок хліба і хлібопродуктів, картоплі, яєць та олії, що є свідченням незбалансованості харчування та намагання забезпечити власні енергетичні потреби за рахунок відносно економічно-доступніших продуктів. Обрахувавши показник споживання продуктів харчування на особу у 2016 році в Україні, слід зазначити, що лише споживання хліба та хлібобулочних виробів практично відповідає рекомендованій нормі. По решті ж видів продуктів (окрім олії та рослинних жирів всіх видів, коефіцієнт достатності споживання яких становить 1,48) спостерігається значно нижче фактичне споживання порівняно з раціональною нормою, зокрема: споживання м'яса і м'ясопродуктів складає 66% від рекомендованої МОЗ норми, молока і молокопродуктів – 62 %, яєць – 83%, риби

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

і рибопродуктів – 72 %, цукру – 92%, картоплі – 65%, овочів та баштанних – 70%, фруктів ягід та винограду – 40%.

Окрім проаналізованих проблем, існує ряд інших реальних загроз продовольчій безпеці України, серед яких зниження якості продуктів харчування, що обумовлено, з одного боку, намаганням виробників здешевити свій продукт на фоні падіння купівельної спроможності населення, а з іншого – недосконалістю законодавчого поля та системи сертифікації в частині оцінки безпеки та якості продукції; нерозвиненість транспортної інфраструктури, що знижує доступність до віддалених, особливо в сільській місцевості, районів та безперервного забезпечення їх основними групами продовольства; контрабанда продовольства, яка несе загрозу не тільки національній економіці, а й здоров'ю людей; недостатня конкурентоспроможність вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції та низький рівень запровадження сучасних технологій та ін. Наявність проблем у формуванні продовольчої безпеки України підтверджують і дані FAO (Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН), яка щорічно здійснює оцінку продовольчої безпеки країн світу за рядом критеріїв та формує їхній рейтинг. За результатами такого дослідження у 2015 році Україна посіла 59 місце серед 109 країн із загальним балом стану продовольчої безпеки 56,1 за 100-бальною шкалою, причому у 2014 році Україна посідала 53 місце, а в 2013 році – 51 [7].

Таким чином, слід зробити висновки, що для вирішення зазначених проблем та протидії загрозам продовольчої безпеки необхідно визначити та провести ряд превентивних заходів державної політики, зокрема: забезпечення збалансованості та ефективності внутрішнього аграрного ринку та його цінового регулювання, сприяння підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників та захисту їх інтересів на внутрішньому та зовнішньому ринках, цільове спрямування коштів від реалізації сільськогосподарської продукції на розвиток аграрного сектору, зокрема його матеріально-технічної бази, врегулювання земельних питань, завершення формування системи стандартизації та сертифікації продукції, підвищення рівня доходів населення, що сприятиме досягненню раціональних норм споживання, пропагування серед споживачів принципів здорового харчування тощо. Як бачимо, вирішення питання із поліпшення стану продовольчої безпеки потребує комплексного підходу та розробки на загальнодержавному рівні відповідної стратегії, що включатиме заходи організаційно-економічного, нормативно-правового, матеріально-технічного, соціального та інформаційного характеру.

Список використаних джерел:

1. Національна доктрина продовольчої безпеки України (проект). / П.Т. Саблук, Г.М. Калетнік, С.М. Кваша та ін. // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 3 – 11.

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

2. Посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 2016 року / Статистичний бюлетень. – Київ: Державна служба статистики України. – 2016. – 53 с.
3. Посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 2012 року / Статистичний бюлетень. – Київ: Державна служба статистики України. – 2012. – 53 с.
4. Виробництво продукції тваринництва у 2016 році / Статистичний бюлетень. – Київ: Державна служба статистики України. – 2016. – 98 с.
5. Стан тваринництва в Україні у 2012 році / Статистичний бюлетень. – Київ: Державна служба статистики України. – 2012. – 129 с.
6. Споживання продуктів харчування в домогосподарствах / Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Огляд продовольчої безпеки України у 2014 році та бліц-оцінка на 2015 рік. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://edclub.com.ua/sites/default/files/files/food_security_2014.pdf
8. Полторак А.С. Комплексна оцінка стану продовольчої безпеки України / А.С. Поторак. // Економічний часопис – XXI. – 2015. - № 7-8 (2). – С. 15-18.

Ковальчук С. Я.,

к.е.н., доцент кафедри економіки,

Герасимчук В. Г.,

студент 3 курсу

факультету економіки і підприємництва,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

АГРАРНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В КРАЇНАХ ЄС

В Європейському Союзі діє стратегія розумного, сталого і всеосяжного розвитку аграрної політики. Тому країни-члени ЄС, не маючи особливих родючих ґрунтів, отримують колосальні прибутки від діяльності аграрних підприємств. При цьому в європейських країнах існує цілісний зв'язок між діяльністю фермерських господарств та навколишнім середовищем, що сприяє збереженню природи та забезпечує отриманню екологічно якісної продукції.

Далі, наведемо приклади аграрного господарювання окремих країн ЄС.

Франція є найбільшим виробником сільськогосподарської продукції в Західній Європі та одним з найбільших її експортерів у світі.

Європі за виробництвом основних видів продовольства та 2-е - з виробництва м'яса, картоплі та винограду. Основою цього стали сприятливі

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

природні умови і великі площі придатних для використання земель. Орні землі займають 19 млн га, луки і пасовища — 12 млн. га. Загальний високий рівень розвитку країни також позитивно позначився на сільськогосподарському виробництві — воно належить до інтенсивних і високопродуктивних. [1. с. 27]

Франція щорічно експортує сільгосппродукції на суму понад 40 млрд євро. У галузі зайнято близько 7% працездатного населення. На підтримку аграріїв витрачається в середньому до 40 млрд євро на рік. Центральне місце в системі кредитного забезпечення сільського господарства відіграє банк «Креді Агріколь». Механізм дії пільгових кредитів для сільського господарства заснований на принципі державного погашення банком різниці між договірною процентною ставкою і ставкою пільгової позики, наданої фермеру.

Крім уряду французький фермерів також підтримує й Євросоюз через Єдину сільськогосподарську політику (ЕСХП). Франція отримує близько 17% від загального бюджету. У середньому одне господарство отримує близько 12 тис. євро субсидій на рік. Крім того, у французьких фермерів є пільги на кредити. На закупівлю нової сільгосптехніки вони можуть залучати кошти під 3-4% річних, на придбання землі - приблизно під 7% річних.[1. с.28]

Нідерланди - другий після США експортер сільськогосподарської продукції у світі. Об'єм експорту сільгосппродукції торік становив понад 80 млрд євро. Це близько 18% загального експорту країни. За деякими оцінками, на сільське господарство припадає 10% економіки країни. Найбільше голландських сільгосптоварів відправляється у Німеччину. Серед великих агропромислових партнерів також Бельгія, Велика Британія, Франція та Італія. Основні товари, що експортуються - це квіти та рослини, м'ясо, молочна продукція, овочі та фрукти. Досягнувши серйозних позицій на світовому ринку, основними пріоритетами у сільському господарстві тепер називається не стільки зростання продуктивності, скільки сталий розвиток, інновації, покращання умов утримання тварин, тощо.

Ще одна мета у сільському господарстві - розширення використання біомаси як палива на фермерських господарствах. Так, до 2030 року планується замінити 30% нафтопродуктів на «зелену енергетику». Тому підтримуються наукові дослідження у цій сфері.[2]

ФРН посідає друге місце за обсягом виробництва продукції тваринництва, а також зернових у країнах ЄС. При цьому в аграрному секторі, де дуже високий рівень механізації, зайняті лише 2-3% працездатного населення держави, а його частка не дотягує в структурі ВВП і до 1%.[1. с. 29]

Базується німецьке сільське господарство на невеликих сімейних фермерських господарствах. Держава підтримує галузь, але не дотаційно чи прямим виділенням коштів. Річ у тім, що державна допомога заборонена в ЄС згідно п.1 ст.107 договору про функціонування Європейського Союзу, так як перешкоджає вільній конкуренції на внутрішньому ринку. Але є деякі винятки з цієї принципової заборони. Зокрема, можлива державна допомога соціального характеру окремим споживачам, гуманітарна допомога та гранти

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

господарствам, які зазнали збитків після відновлення Німеччини.

В Польщі і зараз популярними є маленькі приватні сільськогосподарські господарства, які спеціалізуються на виготовленні одного виду продукції. Зараз, близько 2 млн малих приватних сільськогосподарських підприємств Польщі володіють 90% орних земель країни. Польща - європейський лідер у вирощуванні картоплі, цукрового буряка, яблук [2].

15% усіх працюючих в Польщі задіяні в сільському господарстві. Цей сектор польської економіки генерує частку приблизно 4% ВВП Польщі, що становить понад 20 млрд доларів. У Польщі кілька банків спеціалізуються на кредитуванні сільського господарства, зокрема BGZ. По довгострокових кредитах держава може компенсувати половину відсоткової ставки [2].

Отже, як можемо побачити з вище наведеної інформації, сільське господарство країн Європи є в пріоритеті підтримки держави. Що в подальшому сприяє таким високим показникам результативності реалізації продукції на світовому ринку. В Україні зараз розробляється стратегія європейського розвитку аграрного підприємництва 2020. За якою і в нашій країні в пріоритеті буде сталий, розумний та всеосяжний розвиток фермерських господарств як провідного важеля державної економіки.

Список використаних джерел:

1. Юркенайте Н. Реформа Єдиної політики Європейського Союзу на період після 2013 року/ Н. Юркенайте// Економіка сільськогосподарських та переробних підприємств – 2012. –№3. с. 26-30.

2. Нова європейська стратегія «Європа 2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eulaw/ru/content/307>.

Липко А. Л.*,
студентка 3 курсу
факультету економіки і підприємництва

*Науковий керівник:
Ковальчук С. Я.,
к. е. н., доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

**АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ: АДАПТАЦІЯ ДО МІЖНАРОДНИХ
СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ**

Спад виробництва та зниження економічного потенціалу України негативно вплинули на якість і конкурентоспроможність вітчизняних товарів, робіт, послуг, впровадження сучасних методів управління якістю.

На сучасному етапі розвитку економіки України, важливою умовою успішного функціонування машинобудівного підприємства є випуск

високоякісної продукції, що сприяє підвищенню її конкурентоспроможності на вітчизняних та зарубіжних ринках збуту.

У вітчизняній та зарубіжній економічній літературі достатньо глибоко вивчалися питання управління якістю продукції.

Значний науковий внесок в розробку теоретико методичних основ розвитку системи управління якістю продукції на промисловому підприємстві присвячені наукові праці Вакуленко А. В., Михеева Е. Н., В. Момота, Федорова Г. Є. та інших науковців.

Одним з найважливіших факторів росту ефективності виробництва є поліпшення якості продукції чи послуги.

Підвищення якості вироблюваної продукції розцінюється в даний час, як вирішальна умова її конкурентоздатності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Конкурентоздатність продукції багато в чому визначає престиж країни і є вирішальним чинником збільшення її національного багатства [1].

Якість - це невід'ємна частина продукту, що займає особливо важливе значення в підприємницькій діяльності. І не секрет, що для того, щоб компанії "вижити" у конкурентному середовищі потрібно робити тільки якісний товар [3.]

Якість продукції відноситься до числа найважливіших критеріїв функціонування підприємства в умовах насиченого ринку і переважної нецінової конкуренції.

Підвищення технічного рівня і якості продукції визначає темпи науково - технічного прогресу і ріст ефективності виробництва в цілому, впливає на інтенсифікацію економіки, конкурентоздатність вітчизняних товарів і життєвий рівень населення країни.

Аналіз розвитку форм і методів організації робіт з якості, виявлення можливості доповнення робіт з якості принципами загальної теорії управління, розробка схем механізму управління якістю, визначення характеру потреб, стан кон'юнктури ринку як вихідного елемента управління якістю продукції, критичний розгляд визначень основних термінів свідчать про наступне:

1. Сучасна організація робіт з якості теоретично припустима, а практично доцільно і ефективно будувати не на загальному глобальному контролі;

2. Сучасне управління якістю продукції повинне прямо орієнтуватися на характер потреб, їх структуру і динаміку [2].

В сучасний час діє комплекс Міжнародних організацій по стандартизації (ISO), який прийняв комплекс міжнародних стандартів серії 9000 "Управління якістю продукції": 9000 - 9004. Зазначено, що система якості створюється і впроваджується на підприємстві як засіб, що забезпечує проведення певної політики і досягнення поставлених цілей в області якості. Тому первинним вважається формулювання і документальне оформлення вищими керівниками підприємства політики в області якості. Керівництво повинно забезпечити

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

розуміння цієї політики, її проведення і впровадження на всіх рівнях організації [4].

Управління якістю продукції - це методи і діяльність оперативного характеру. До них належать управління процесами, виявлення різного роду невідповідностей у продукції, виробництві або в системі якості й усунення цих невідповідностей і причин, що їх викликали.

Прикладом управління якістю може служити статистичне регулювання технологічного процесу за допомогою контрольних карт. Цей метод дозволяє попереджувати появу дефектів і відхилень і тому більш кращий, ніж методи, пов'язані з управлінням якістю за вже трапилося відхилень.

Список використаних джерел:

1. Вакуленко А. В. Управління якістю: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / А. В. Вакуленко. – К.: КНЕУ, 2013. 167с.
2. Костюк О. Д. Концепції сучасних систем управління якістю продукції та послуг [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua>.
3. Михеева Е. Н. Управление качеством: учебник / Е. Н. Михеева, М. В. Сероштан. – М.: Дашко и К0, 2013. – 708 с.
4. Момот О. І. Можливості використання міжнародних стандартів для побудови інтегрованих систем менеджменту // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну: зб. наук. праць / О. І. Момот. – К., 2014. – № 5 (37). – С

Ковальчук С. Я.,

к.е.н., доцент кафедри економіки,

Мандро А.І.,

студентка 3 курсу

факультету економіки та підприємництва,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

**АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ: ОСНОВА
ВИРОБЛЕННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ**

В останні роки ринок традиційних харчових продуктів залишається практично незмінним, натомість ринок органічних продуктів стрімко зростає. При цьому, якщо ринок органічної продукції Західної Європи має щорічні темпи приросту в межах 7-10%, то для Східної Європи цей показник складає 20% щороку. Саме тому, на думку експертів — це ринок майбутнього. За даними Міжнародної федерації органічного руху, загальний обіг органічної продукції в світі досяг 60 млрд дол, загальна площа земель, що використовуються для органічного виробництва вже досягла майже 43 млн га, а загальна кількість зайнятих — 1,8 млн фермерів. Лідерами органічного виробництва стали США (26,8 млрд дол), Німеччина (7,9 млрд дол), Франція

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

(4,5 млрд дол).

За прогнозами до 2020 р. обсяги цього ринку сягнуть 200-250 млрд дол. США. Близько 1,8 млн виробників різних країн світу займаються органічним виробництвом на більш ніж 37 млн га сільського сподарських угідь. Лише в країнах ЄС кількість «органічних» господарств за останні 15 років зростає більше, ніж у 20 разів [4].

Україна займає почесне двадцяте місце світових країн-лідерів органічного руху та перше місце в східноєвропейському регіоні щодо сертифікованої площі органічної ріллі, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових, зернобобових та олійних культур.

Потенційними вітчизняними споживачами органічної продукції є близько 5 % населення великих та близько 1-2 % середніх міст України. Найбільша частка споживачів органічної продукції - від 25 до 50 років. Близько 60% покупців становлять жінки. 70% - сімейні покупки, дохід - середній та вище середнього. Мотивація споживача - це здоровий спосіб харчування. Близько чверті споживачів органічної продукції проживають у столиці України. Ще 24% - в містах із понад мільйонним населенням, та 10 % - в обласних центрах. Жителі сільської місцевості та невеликих міст переважно отримують органічну продукцію із власних присадибних ділянок. Понад 65% споживачів органічної продукції мають середній і вище середнього дохід [4,с. 27]. Дослідження Федерації органічного руху України свідчать, що сучасний внутрішній споживчий ринок органічних продуктів в Україні почав розвиватись з початку 2000-х років, склавши: у 2006 році - 400 тис. євро, у 2007 році - 500 тис. євро, у 2008 - 600 тис. євро, у 2009 — 1,2 млн. євро, у 2010 - 2,4 млн. євро, у 2011 р. цей показник зріс до 5,1 млн.євро, у 2012 році – до 7,9 млн.євро, у 2013 р. - до 12,2 млн.євро, у 2014 р. - до 14,5 млн.євро., у 2015 р. - до 17,5 млн.євро, а у 2016 р. - до 21,2 млн.євро.

Ринок органічних продуктів приваблює інвесторів високою рентабельністю, яка становить від 30%, ненасиченим внутрішнім ринком, зростаючим попитом. На даний момент галузь більш популярна серед вітчизняних інвесторів, але її активний розвиток та високий рівень прибутковості змусить повірити в неї і іноземних інвесторів. Тим більше, поки ринок ще не насичений, а основні гравці на ньому ще не сформувалися, дуже вдалий час для інвестування. Тому можна з упевненістю констатувати, що ринок органічних продуктів України знаходиться напередодні буму.

Органічна продукція у порівнянні зі звичайною є дорожчою, що ускладнює розширення внутрішнього ринку в країні. У середньому ціна на органічну продукцію у 2 –2,5 рази вища за ціну на звичайні продукти. Це пояснюється невеликими обсягами виробництва, які не дають можливості економити на масштабі виробництва, значними витратами праці, необхідністю сертифікації, інспекції тощо.

Лідерами органічного агровиробництва в Україні є ПП «Агроекологія» (Полтавська обл.), група компаній «Етнопродукт» (Чернігівська обл.), ТОВ

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

«Галекс-Агро» (Житомирська обл.), «Органічне господарство «Махаріші» (Херсонська, Миколаївська обл.), ПП «Мельник» (Вінницька обл.), ТОВ «Чистий продукт-С» (Донецька обл.) та інші. Станом на 1 червня 2016 року в органічному секторі зареєстровано 239 підприємств, з яких 162 — сільгоспвиробники [2].

В останні роки спостерігається тенденція активного наповнення внутрішнього ринку власною органічною продукцією за рахунок налагодження власної переробки органічної сировини. Зокрема, це крупи, борошно, молочні та м'ясні продукти, соки, сиропи, повидло, мед, олія, чаї, лікарські трави. Наразі в Україні отримали сертифікат відповідності органічним стандартам компанії, які виробляють зернові, кабачки, цибулю, ревінь, перець, лаванду, шавлію, троянду, розмарин, коріандр, гриби, горіхи, вершки і олії, м'ясо, яйця та ін.

Список використаних джерел:

1. Заїка В. Екологічно чисте виробництво / В. Заїка //Наука й економіка. – 2015. – № 4 (28). – С. 36-38.
2. Ковальчук С. Я., Муляр Л. В. Сталий розвиток світової економіки: роль органічного виробництва/ С.Я. Ковальчук, Л.В. Муляр // Агросвіт. – 2014. - № 23. – С. 61-66.
3. Оверковська Т. К. Проблемні питання правового регулювання органічного виробництва у сільському господарстві / Т.К. Оверковська // Актуальні проблеми юридичної науки: Збірник тез міжнародної наукової конференції "Десяті осінні юридичні читання" (м. Хмельницький, 18-19 листопада 2012 р.): у 4 – част. – Частина друга. – Хмельницький: Вид-во ХУУП, 2012. – С. 191-193.
4. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/> -

Киш Л.М.,

к.е.н., доцент кафедри

моделювання та інформаційних технологій в економіці,

Чистоколяна І.О.,

студентка факультету менеджменту та права

Вінницький національний аграрний університет,

м.Вінниця

**АНАЛІЗ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО
ПІДПРИЄМСТВА**

Економічні реформи на селі, вдосконалення відносин власності призвели до значних змін у формах господарювання, в економічних інструментах, що використовуються господарем, а, відповідно, і до нових концепцій діяльності сільськогосподарських підприємств. Забезпечення економічної та фінансової

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

стабільності в умовах конкурентного середовища потребує вдосконалення принципів і методів формування витрат в сільськогосподарських підприємствах з застосуванням новітніх економічних та інформаційних технологій.

Виробничі витрати пов'язані з безпосереднім перетворенням сировини і матеріалів на готову продукцію за допомогою праці виробничих робітників з використанням виробничого обладнання називають основними.

Основні витрати - це витрати, безпосередньо пов'язані з технологічним процесом виготовлення продукції, та неминучі при будь-яких умовах та характері виробництва, незалежно від рівня та форм організації управління.

Таблиця 1

Склад та структура основних витрат в господарстві ТОВ сільськогосподарське орендне підприємство «Михайлівське»

Найменування	2013р.		2014р.		2015р.		Відхилення 2015 від 2013	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Матеріальні витрати	5503,6	45,87	14907	68,29	17766,6	66,78	12263	20,91
Витрати на оплату праці	3568	29,75	4672	21,40	5578	20,97	2010	-8,78
Відрахування на соціальні заходи	1326	11,05	1738	7,96	2074	7,80	748	-3,25
Амортизація	243	2,03	427	1,96	871	3,27	628	1,24
Інші операційні витрати	1356	11,30	85	0,39	313	1,18	-1043	-10,12
Всього	11996,6	100	21829	100	26602,6	100	14606	-

Розглянувши табл. 1, можна відмітити, що найбільшу питому вагу серед основних витрат ТОВ сільськогосподарське орендне підприємство «Михайлівське» займають матеріальні витрати. Причому, їх обсяг та питома вага за досліджуваний період значно зросли. Від 45, 87% до 66,78%. Також незначне збільшення спостерігається і по амортизаційних відрахуваннях (всього 1,24%).

Негативною тенденцією є зменшення витрат на оплату праці та відрахувань на соціальні заходи. Відповідно на*,78% та 3,25%. Дане зниження можна пояснити зменшенням середньорічної кількості працюючих на 6,7%.

А скорочення інших операційних витрат свідчить про зниження певних адміністративних витрат, витрат на оренду і т.д.

Оскільки найбільшу питому вагу серед основних витрат товариства займають прямі матеріальні витрати, розглянемо їх склад та структуру (табл.2). До складу прямих матеріальних витрат включається вартість сировини та основних матеріалів, що становлять основу вироблюваної продукції, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат. Прямі матеріальні витрати зменшуються на вартість зворотних відходів.

Таблиця 2

Склад та структура прямих матеріальних витрат ТОВ сільськогосподарське орендне підприємство «Михайлівське»

Статті витрат	2013р.		2014р.		2015р.		В середньому за три роки	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Насіння на посадковий матеріал	562,20	10,22	6564,50	44,04	7164,10	40,32	4763,60	37,43
Мінеральні добрива	539,90	9,81	1582,30	10,61	1217,50	6,85	1113,23	8,75
Нафтопро-дукти	739,20	13,43	765,40	5,13	1067,30	6,01	857,30	6,74
Оренда плата	982,60	17,85	1318,20	8,84	2555,00	14,38	1618,60	12,72
Електроенер-гія	14,30	0,26	17,00	0,11	2,20	0,01	11,17	0,09
Амортизація основних засобів	51,10	0,93	56,00	0,38	56,40	0,32	54,50	0,43
Запасні частини	270,50	4,91	311,50	2,09	394,90	2,22	325,63	2,56
Оплата послуг і робіт	1361,20	24,73	2973,90	19,96	3054,20	17,19	2463,10	19,36
Майнові паї	-		-	-	-			0,00
Інші витрати	982,60	17,86	1318,20	8,84	2255,00	12,70	1518,60	11,93
Разом	5503,6	100,0	14907,00	100,00	17766,60	100,00	12725,73	100,0

Найбільшу питому вагу серед прямих матеріальних витрат займають витрати на насіння та посадковий матеріал та оплата робіт і послуг (відповідно 37,43% та 19,36%), що є типовим для сільськогосподарських підприємств. Як уже відмічалось, відбулось зниження витрат на ореду, амортизацію, запасні частини. Хоча серед перерахованих статей орендна плата займає суттєву питому вагу (12,72%)

Можна констатувати, що будь-яке підприємство повинно використовувати такий механізм формування витрат виробництва, який дасть змогу отримати повну інформацію про витрати на виготовлення продукції. Саме така інформація є гарантом успіху підприємства в конкурентному середовищі. Вчасне реагування на відхилення витрат від нормативних значень дасть змогу попередити зростання витрат виробництва, що прямо пропорційно впливають на собівартість продукції і прибуток підприємства.

Список використаних джерел:

1. Антонюк О. В. Економіка аграрного підприємства. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни.// В.О Антонюк. — К.: КНЕУ, 2012 – 462с.
2. Бондар І.П. «Виробничі витрати та їх класифікація» Економіка АПК 2011р. – 290с.
3. Грещака В.В., О. Система обліку витрат на виробництво та їх характеристика / О. Будима // Держава та регіони. – 2013. – 442с.
4. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник/ За ред. Проф.. Ф.Ф. Бутинця. –6-те видання; Житомир: ЖІТІ, 2013. – 368с.

5. Воронецька І.С., Чернопищук Т.І. Маркетингова стратегія розвитку підприємства // Збірник наукових праць ВДАУ. Випуск 29. – 2013. – 351с.

Коломієць Т.В.,
асистент кафедри економіки,
Семчук А.С.,
студентка 3 курсу
факультету економіки та підприємництва,
Пустовий С.М.,
студент 3 курсу
факультету економіки та підприємництва,
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця

АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПИВОВАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Харчова промисловість є однією з провідних та найбільш важливих галузей агропромислового комплексу України. Її розвиток визначається перш за все становищем у сільському господарстві, економікою держави в цілому, а також політичною та соціальною складовою. Серед інших, пивна промисловість є однією із найбільш динамічних і посідає важливе місце в переробній промисловості України. Водночас, порівняно з європейськими ринками, вітчизняний пивний ринок ще не достатньо розвинений. Сьогодні пивоварна є одним з інвестиційно-привабливих секторів економіки. Не зважаючи на складну економічну ситуацію в Україні, пивний ринок перебуває на стадії динамічного розвитку.

У порівнянні з європейськими ринками український ще досить молодий і відкритий для експериментів. В Україні споживання пива на сьогоднішній день досягає лише 65 л на душу населення, що значно нижче споживання пива в європейських країнах (в Чехії цей показник сягає 125 л, в Німеччині - 180 л) [2].

Проаналізувавши ринок пива України, можна виділити наступні тенденції:

1. Разом із погіршенням добробуту населення знижуються обсяги споживання пива.

2. Відбувається поляризація споживчих переваг: скорочується споживання пива середньо цінового сегмента, в той час як в преміальному і економ-сегменті спостерігається зростання продажів. Великі пивоварні підприємства переорієнтуються на виробництво супер-преміальної і преміальної продукції.

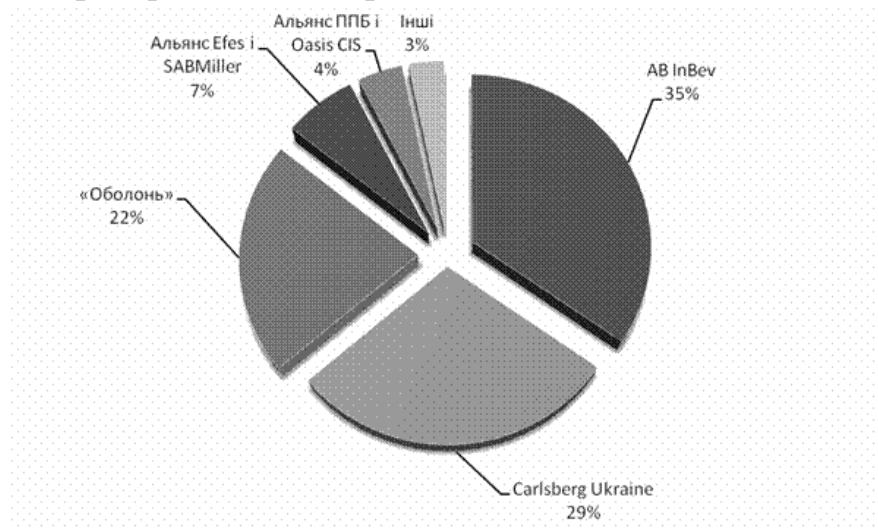
3. Зберігається жорстка конкуренція з виробниками сильного алкоголю (як на рівні лобювання своїх інтересів на законодавчому рівні, так і в інформаційному просторі).

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

4. Протягом останніх 10-ти років поступово змінилася культура споживання алкоголю в Україні. Так, українці почали віддавати перевагу пиву (частка в загальному обсязі споживання алкоголю збільшилася на 25%), та менше споживати горілки (частка знизилася на 18%).

5. Стабільним залишається ринок безалкогольного пива. В останні роки обсяг його виробництва істотно не змінюється і в середньому становить 5 млн. дал. на рік.

Аналіз конкурентного стану галузі свідчить, що ринок пива є висококонсолідованим. Структура ринку олігополістична з низьким вмістом невеликих виробників. Пивна ніша є однією з найбільш прибуткових на вітчизняному ринку і це повною мірою пояснює той факт, що 80% українського ринку пива в грошовому вимірі поділені між іноземними виробниками, яким і належать наші «вітчизняні» торгові марки пива. На сьогодні ринок пива опинився під контролем п'яти міжнародних гравців. «САН ІнБев Україна» – складає 34 %. Другий за часткою виробник Carlsberg Ukraine займає 29,3% ринку. Третій гравець пивного ринку компанія «Оболонь» має частку 22,7%. Частину ринку, що залишилася, займають невеликі броварні Efes Ukraine, «Перша приватна броварня» та інші (рис.1).

Рис. 1. Частки ринку виробників пива у 2014 році, %
Джерело [3]

Молода компанія AB InBev є лідером на українському ринку пива і входить в п'ятірку найбільших FMCG (англ. Fast Moving Consumer Goods - товари повсякденного попиту) компаній у світі. Реалізація пива в Україні має певні особливості, пов'язані із сезонністю. Звичайно на початку сезону (приблизно середина квітня) продукція місцевого великого виробника забезпечує до 70 % продаж пива в регіоні [4]. За прогнозами фахівців, споживання пива в Україні до 2015 року повернеться на докризовий рівень. Зрозуміло, що це відбудеться за умови провадження пивоварами компетентної маркетингової політики. Стан сучасної економіки, поступове насичення

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

вітчизняного ринку пива, різноманітність сортів пива і торгових марок вимагають посилення комунікаційної діяльності. Темпи приросту основних показників розвитку галузі – імпорт, експорт та виробництво - наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Тенденції розвитку ринку пива в Україні в 2010-2015 рр.

Показник	Темп приросту по відношенню до попереднього року, %					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Імпорт	129,9	23,8	63,5	68	9,2	18,6
Експорт	8,1	-1,6	-13,7	-6,0	12,7	-15,4
Виробництво	-1,3	-3,5	4,0	-1,0	-3,3	-706

Аналіз фактичних показників розвитку ринку пива за 2010-2015 рр. свідчить про переважання тенденції до скорочення обсягу його імпорту на територію України. Виняток становить лише кризовий 2010 рік, коли обсяги імпорту зросли майже вдвічі, в порівнянні з попереднім роком. Пояснення цього явища досить просте, оскільки пиво – продукт, на який існує відносно стабільний попит. Якщо подивитися на динаміку внутрішнього виробництва, то можна побачити, що саме цього року обсяги скоротились на 1,3%.

В результаті проведеного дослідження можна дійти висновку, що ринок пива України досить перспективний, однак, останнім часом обсяги виробництва і рівень продажів на ринку помітно скорочується. Насамперед, це пов'язано із погіршенням економічної ситуації в країні і в цілому добробуту населення, з чим пов'язане зниження купівельної спроможності. Перспективи українського ринку пива залежать від рівня купівельної спроможності населення, впровадження новітніх енергозберігаючих технологій на виробництві, які забезпечать зниження собівартості готового продукту, а також розширення асортименту за рахунок створення та виробництва оригінальних сортів пива.

Список використаних джерел:

1. Виробництво основних видів промислової продукції за 2010–2015 роки [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Ратошнюк Т. М. Перспективи розвитку хмелярства України в контексті євроінтеграційних процесів // Т. М. Ратошнюк // Економіка АПК. - 2008. – № 4. – с. 59-62.
3. Федорчук А. Маркетинговое исследование рынка пива в Украине [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://koloro.ua/blog/issledovaniya/marketingovoe-issledovanie-rynka-piva-v-ukraine.html>
4. Рынок пива Украины. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ukrbeer.kiev.ua/commerce/package_page.php?packid=73

Кірсєва Е.А.,
к.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки,
Фіщук Н.В.,
студентка 3 курсу
факультету економіки та підприємництва,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

ВИКОРИСТАННЯ ПОБІЧНИХ ПРОДУКТІВ ТВАРИННОГО ПОХОДЖЕННЯ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

Актуальною проблемою в Україні є пошук і використання відновлювальних джерел енергії. При зменшенні видобутку та збільшенні вартості традиційних видів палива (вугілля, нафтопродукти, природний газ тощо), використання органічних відходів, відходів тваринництва, рослинних залишків сільськогосподарського виробництва, твердих побутових відходів комунального господарства міст, якщо не повністю, то хоча б частково забезпечить потреби в енергетичних ресурсах. При переробці на біогаз як альтернативне джерело енергії вони використовуються повністю. В результаті не лише покращується санітарний стан території, знищуються збудники інфекційних захворювань, зникає неприємний запах рослин, що гниють, знищується насіння бур'яну, але й утворюються цінні високоякісні добрива, що мають підвищений гумусний потенціал.

Виробництво біогазу з побічних продуктів тваринного походження та інших побічних продуктів аграрно-промислового комплексу спрямоване на зменшення викидів метану від відходів тваринництва шляхом встановлення реакторів для зброджування гною на тваринницьких фермах. Енергія біогазу може у подальшому використовуватися для отримання тепла та/або електроенергії, що заміщує виробництво енергії на основі викопного палива і знижує рівень викидів парникових газів. Біогаз – це газ, який виробляється із органічних відходів (відходів їжі, тваринництва) з допомогою бактерій і має склад, подібний до природного газу: до 98% метану, а також сірководень, вуглекислий газ, воду тощо. Біогаз може використовуватися як прямий його замітник. Він має низку переваг перед природним газом, а саме [2]:

1. Біогаз виробляється із біологічної сировини, отже, його виробництво і спалювання є частиною природного циклу вуглецю, що не приводить до накопичення природного газу в атмосфері і парникового ефекту.
2. Біогаз – відновлюване джерело енергії, тобто він ніколи не вичерпається.
3. Біогаз виробляється близько до споживача, сировина для його виробництва теж знаходиться недалеко від заводів. Немає необхідності транспортувати газ на великі відстані. Сумарний річний потенціал тваринницької сільськогосподарської біомаси, вихід біогазу та заміщення ним

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

природного газу наведено у таблиці 1. Виробництво біогазу дає не лише відновлювальну енергію, але є ефективним шляхом боротьби з забрудненням води й повітря шкідливими відходами. На сьогоднішній день виробництво біогазу здійснюється у біогазових установках, які набули найбільшого поширення в Індії та Китаї. Характерною особливістю цих установок є те, що вони розташовані в теплих регіонах і, як правило, не потребують штучного підігрівання вихідної сировини. Правда і питомий вихід біогазу не перевищує 0,1-0,2 м³ добу з 1 м³ біореактора.

Таблиця 1

Сумарний річний потенціал тваринницької сільськогосподарської біомаси

Кількість гною, млн. т/рік	Вихід біогазу, млн. нм / рік	Заміщення природного газу, тис. м ³ / рік
11,6	561	387

В Європі використання біогазу набуло найбільшого поширення у таких країнах, як Данія та Німеччина. Там діють тисячі біогазових установок. Надлишок електрики продається енергопостачальним компаніям за пільговим підвищеним тарифом, встановленим як пряма норма закону [4]. У Швеції почали розвивати інфраструктуру, яка дає змогу заправляти автобуси й легкові автомобілі зрідженим біогазом, який заздалегідь збагачено до якості природного газу. До 2020 року Швеція планує здобути незалежність від імпорту нафти і газу, повністю перейшовши на різні види біопалива і альтернативні джерела енергії [3].

Найбільш ефективним і перспективним біологічним методом утилізації відходів тваринництва є метод метанового зброджування. Метанове зброджування – це складний анаеробний процес (без доступу повітря), який відбувається внаслідок життєдіяльності мікроорганізмів яке дозволяє отримати пальну суміш газів з теплою згорання близько 20–25 МДж/куб. м і вмістом метану в межах 60–75 %, високоякісні органічні добрива. В якості сировини для роботи установки з метою отримання біогазу і добрив можна використати всі органічні відходи тваринного походження, що нагромаджуються на підприємствах агропромислового комплексу та фермерських господарствах. Вихід і склад біогазу визначається значною кількістю чинників, але в основному залежить від складу вихідної сировини [6]. Вихід біогазу з різних відходів тваринницьких ферм наведено у таблиці 2.

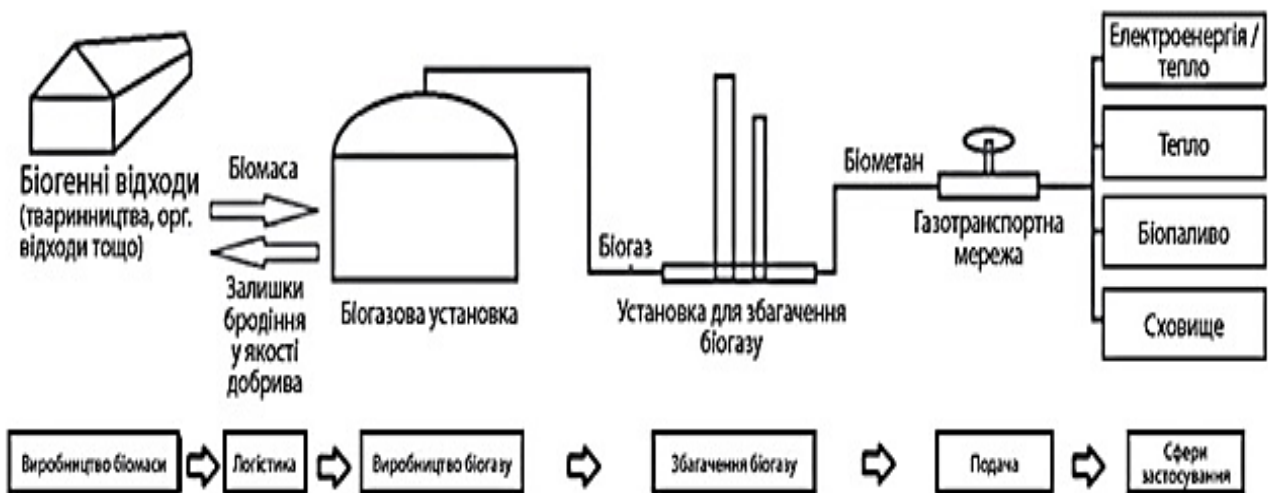
Таблиця 2

Вихід біогазу і вміст у ньому метану

Вихідна сировина	Вихід біогазу на 1 кг сухої речовини, л/кг	Вміст метану (CH ₄), %
Гній великої рогатої худоби	200 – 300	50
Гній свинячий	340 – 480	60 – 75
Кінський гній із соломою	250	56 – 60

Як видно з попередньої таблиці вихід біогазу на 1 кг сухої речовини із свинячого гною є найбільшим, а найменшим із гною великої рогатої худоби. Найбільший відсоток метану є у свинячому гною (60-75%).

Перетворення органічних решток на біогаз відбувається внаслідок цілого комплексу складних біохімічних перетворень. Цей процес отримав загальну назву ферментації біомаси. Він відбувається лише завдяки бактеріям і здійснюється у спеціальних технологічних установках – ферментаторах. Необхідність створення та підтримування оптимальних умов для росту й існування культури бактерій у ферментаторі визначає собівартість одержання біогазу (рис 1).

Рис. 1. Ланцюжок створення вартості біогазу

Джерело [5]

Процес анаеробного розкладу органічних речовин здійснюється двома основними групами мікроорганізмів. Перша група – це гетеротрофні кислототворні бактерії, які клітковими ферментами здійснюють гідроліз (розклад) складних органічних з'єднань (білків, жирів, вуглеводнів) до мономерів та утилізують їх із створенням низькомолекулярних кислот, діоксиду вуглецю, аміаку, сірководню та води.

Друга група анаеробних організмів – це метанотворні бактерії, які в своєму розвитку використовують лише низькомолекулярні органічні речовини, тобто продукти обміну кислототворних бактерій. Метанове бродіння органічних речовин протікає з утворенням аміаку, метану (біогаз), вільного азоту, діоксиду вуглецю та води [1].

Оцінивши з цього погляду економічну ефективність переробки біомаси, не враховується, що біогазові установки є також обладнанням для переробки гною та інших органічних відходів. Тому економічні витрати на їх створення й експлуатацію потрібно розглядати комплексно. При підрахунку собівартості

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

біогазу необхідно враховувати вартість заходів із утилізації відходів і захисту навколишнього середовища.

Рентабельність виробництва біогазу зростає при комплексному підході до переробки тваринницьких відходів, оскільки окрім біогазу значний дохід можна отримати і від отримання цінних високоякісних органічних добрив. Поля, оброблені такими добривами, потребують значно меншого обсягу робіт через відмову від використання гербіцидів та зменшення кількості мінеральних добрив. Зважаючи на ці переваги, збереження і підвищення родючості українських чорноземів можливе лише за умов збільшення частки органічних добрив, що являють собою продукт переробки гноївки в процесі отримання біогазу. Біогазові установки виконують роль ефективних очисних споруд, які зменшують хімічне і бактеріологічне забруднення ґрунту, води, атмосфери, і переробляють органічні відходи в нейтральні продукти.

Таким чином впровадження біоенергетичних технологій дозволить не тільки переробляти відходи тваринницьких ферм, але й мати нові робочі місця, додаткові надходження. Виробництво електричної та теплової енергії з біогазу та біометану в реакторах для зброджування дозволить використовувати отриману енергію для опалення приміщень або забезпечення технологічних процесів, а також для можливого виробництва стиснутого біогазу/біометану у якості моторного палива.

Список використаних джерел:

1. Біоенергія в Україні – розвиток сільських територій та можливості для окремих громад / [Дубровін В. О., Мельничук М. Д., Мельник Ю. Ф. та ін.]. – К., 2009. – 111 с.
2. Досвід Швеції з виробництва біогазу // Економічний розвиток громади. – Випуск 1. №6. – 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ced.org.ua/ukr/Visnyk-6.doc
3. Калетнік Г. М. Виробництво та використання біопалив: Підручник. – В.: Консоль, 2015. – 408 с.
4. Климчук О. В. Виробництво біогазу: досвід зарубіжних країн та перспективи розвитку в Україні // Збірник наукових праць ВНАУ/ О. В. Климчук, Н. В. Грох. – Вінниця, – 2012, с. 51-55.
5. Рада з питань біогазу з.т. в партнерстві з адвокатським об'єднанням «Arzinger» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uaenergy.org/upload/files/Biogas_ukr.pdf
6. Сербін В. А. Нетрадиційні та поновлювані джерела енергії в системах ТПП/ В. А. Сербін. – Макіївка: ДонДАБА, 2003. – 153 с.

Феняк Л.А.,

асистент кафедри економіки,

Боднар Я.М.,

студентка 2-го курсу факультету обліку та аудиту,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

ВИРОБНИЦТВО ОРГАНІЧНИХ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Розвиток органічного виробництва є досить актуальним на сьогодні через низку явних екологічних, економічних та соціальних переваг, що притаманні цій сфері діяльності.

Органічне сільське господарство має значні переваги для здоров'я. По-перше воно знижує ризик втрати здоров'я для сільськогосподарських працівників, адже саме вони найбільш уразливі до дії пестицидів та інших хімікатів. По-друге, органічні продукти більш корисні для споживачів завдяки мінімізації впливу на здоров'я токсичних і стійких хімічних речовин [1].

Україна є важливою аграрною країною світу, яка має великий потенціал у виробництві та споживанні органічних продуктів харчування. Попит на українську органічну продукцію постійно зростає на внутрішньому та зовнішньому ринках. Ні для кого не секрет, що на сьогодні сільське господарство зайняло передові позиції серед інших секторів економіки України. Динаміка останніх років показує, що агропромисловий комплекс дійсно у змозі стати локомотивом української економіки. У 2015 р. третина валютних надходжень від експорту була отримана від реалізації за кордон сільськогосподарської продукції.

Органічні підприємства намагаються зберегти навколишнє середовище та покращити умови життя населення. Перевагою цієї системи є те, що виробник отримує більш високий рівень прибутку за рахунок вищої ціни на органічну продукцію, а населення може купувати екологічно чисті продукти харчування, без ризику для здоров'я.

Світовий ринок органічної продукції оцінюється нині більше ніж у 60 млрд. євро й науковці прогнозують, що найближчим часом потрібно очікувати збільшення глобального ринку органічних продуктів [2].

Україна забезпечена великим потенціалом для виробництва органічних продуктів харчування. Нині спостерігається збільшення культури споживання продуктів харчування та підвищення інтересу до їх якості [3, с.45].

Проте, незважаючи на великі перспективи, ринок органічної продукції в Україні, все таки, потребує інвестиційних вкладів для подальшого зростання. Багато виробників органічної продукції ще не досягли рівня самоокупності або використання своїх прибутків для реінвестування у бізнес, розвиток ринку, зростання компетенції, впровадження технологій та підвищення

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

конкурентоспроможності з метою організації виробничо-збутових ланцюгів та підвищення рівня продажу органічної продукції.

Органічна сільськогосподарська продукція показує позитивні показники як збільшення виробленої продукції, так і обсягу залучених до органічного виробництва земель. Так, якщо в 2002 р. в Україні налічувалось 31 сертифіковане органічне господарство, то вже у 2015 р. їх кількість зросла до 175. Земельні ресурси, залучені під виробництво органічної продукції також збільшились з 160 тис. га у 2002 р. до 390 тис. га у 2015 р. Поступово зростає і на внутрішній ринок споживання органічних продуктів в Україні: якщо в 2007 р. його обсяг становив всього 500 тис. євро, то в 2015 р. він досяг 14,5 млн євро.

Як демонструють зазначені показники, внутрішній ринок органічної продукції все одно залишається не досить потужним і не в змозі спожити всю виготовлену в Україні органічну продукцію. Тому подальше зростання органічного виробництва безпосередньо буде залежати від експорту органічної продукції. І це цілком можливо, адже Україна знаходиться біля одного з найбільших споживачів органіки у світі – Європейського Союзу [4].

Пропонуємо розглянути Розподіл органічного експорту з України в 2015 році по країнах (табл. 1) [5]

Таблиця 1

Розподіл органічного експорту з України в 2015 році по країнах

Країни експорту	Розподіл органічного експорту по країнам в %
Німеччина	39,68
Польща	17,81
Швейцарія	15,49
Нідерланди	8,39
Австрія	6,85
Франція	3,07
Угорщина	2,9
Чеська Республіка	1,62
Литовська Республіка	1,06
США	0,74
Італія	0,72
Австралія	0,55
Малайзія	0,4

З даної таблиці ми бачимо, що найбільше Україна експортує свою органічну продукцію у країни Європи, а саме у Німеччину - 39,68%, Польщу – 17,81%, Швейцарію – 15,49%, та інші.

Культури – лідери експорту органічної продукції з України в 2015 році можна назвати: пшоно, спельта, пшениця, чорниця заморожена, овес, гречка, кукурудза, люпин, яблучний концентрат, насіння гарбуза, жито, ядро

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

соняшника, ячмінь, березовий сік, гірчиця, соя, льон, насіння соняшнику [5].

Проведені дослідження Федерацією органічного руху України свідчать, що на сучасному етапі розвитку внутрішнього споживчого ринку органічних продуктів в Україні відбувається збільшення його обсягу порівняно з минулими роками: у 2008 році приріст склав 20%, у 2009 та 2010 роках – у 2 рази; у 2011 році – у 2,13 рази; потім темпи приросту почали скорочуватися і склали у 2012 та 2013 роках – 1,54 рази і у 2014 році – 1,19 рази. Загалом приріст ринку органічних продуктів збільшився у 29 разів [6, с.154]

Отже, передумовою подальшого розвитку ринку органічної продукції в Україні є існуючі організаційно-правові інституції цього ринку, які в своїй основі ґрунтуються на відтворенні родючості ґрунтів та збереженні навколишнього середовища, розвитку сільських територій та підвищенні рівня життя сільського населення, підвищенні ефективності та прибутковості сільськогосподарського виробництва, забезпеченні споживчого ринку здоровою якісною продукцією, нарощуванні експортного потенціалу держави, поліпшенні іміджу України як виробника та експортера високоякісної здорової органічної продукції, забезпеченні продовольчої безпеки в Україні. Вітчизняний ринок органічної продукції динамічно розвивається та має потенціал для подальшого зростання через розширення такого виробництва в особистих селянських господарствах населення.

Список використаних джерел:

1. Клітна М.Р. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=2525>
2. Феняк Л.А. Розвиток органічного садівництва в Україні: проблеми та перспективи. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.vsau.vin.ua/repository/getfile/9333.pdf>
3. Тарасюк Г. М. Деякі проблеми виробництва органічної продукції підприємствами харчової промисловості/ Г. М. Тарасюк // Органічне виробництво та продовольча безпека. – 2015. - С. 44-47.
4. Федун А. Розвитку на Українському ринку органічної продукції . - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yurgazeta.com/publications/practice/inshe/organika-do-liderstva-cherez-pereponi.html>
5. Гладченко К. Тенденції, поточна ситуація на міжнародному органічному ринку та ціноутворення. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukraine.fibl.org/fileadmin/documents/ukraine/publications_presentations/pdf
6. Лисенко О. А. Тенденції розвитку органічного землеробства в Україні в контексті забезпечення продовольчої безпеки України / О. А. Лисенко // Органічне виробництво та продовольча безпека. – 2015. - С. 154-158.

Дюк А.А.,

к.е.н., доцент кафедри економіки,

Якубовська Я.Р.,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

ЕКСПОРТ ЗЕРНА З УКРАЇНИ ТА ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖИВІСТЬ НА МІНАРОДНОМУ РИНКУ

Зовнішня торгівля агропромислового комплексу будь-якої країни в умовах розширення глобальної продовольчої проблеми знаходиться під пильним контролем урядів з метою забезпечення продовольчої безпеки цих країн.

Актуальною постає проблема вивчення взаємозв'язку експорту України окремих груп агропромислових товарів, перш за все зернових, в нових умовах інтеграції України до світового господарства.

Метою дослідження є аналіз на експорті продукції агропромислового комплексу України, також визначення ефективності експорту Україною зернових на європейський та світовий ринки.

Упродовж останніх п'яти років Україна зміцнила свої позиції на міжнародному аграрному ринку та впевнено перебуває в світовій десятці виробників зерна. До того ж є лідером з виробництва насіння соняшнику та експорту соняшникової олії, ввійшла до трійки лідерів з експорту зерна, поступаючись лише США та Європейському Союзу.

За прогнозами Мінагрополітики, нинішнього року передбачається зібрати 63 млн т зерна. У структурі виробництва домінуватиме кукурудза. Обсяги виробництва цього зерна оцінюються у близько 26 млн т. Загалом врожай цього року перевищить тогорічний на 5%, або 3 млн т. Оскільки внутрішні потреби країни в зерні щороку становлять у межах 29 млн т, то збільшення загального його виробництва впливає на зростання експортного потенціалу[2].

За даними профільного міністерства, Україна експортувала у 2015/16 МР майже 39,5 млн т зерна, що на 13,5% перевищує попередній період. Зокрема, експорт пшениці становив 17,4 млн т, кукурудзи — 17,39, ячменю — 4,4 млн т, інших зернових культур — 256 тис. т. Поточного сезону прогнозується доведення обсягів експорту до 41 млн т [3]. Таким чином буде встановлено новий рекорд із продажу українського зерна на світовому ринку.

У зовнішніх продажах поступово зростає частка зернопродуктів.

Так, за даними офіційної статистики, за перші сім місяців 2016 року обсяги експорту круп та гранул із продукції зернопереробки досягли 17,1 тис. т (5,1 млн дол.), що на третину перевищує аналогічний період минулого року [1].

Головними споживачами українських круп стали Єгипет, Ізраїль і Білорусь. До того ж квота 2016 року на постачання ячмінної крупи та борошна до країн ЄС в обсязі 6,3 тис. т була вичерпана за три місяці. На думку вітчизняних експертів аграрного ринку, подальше нарощування експорту і можливе

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

збільшення квот на постачання до Євросоюзу продуктів переробки зерна сприятиме збільшенню в Україні виробництва продукції з доданою вартістю.

За п'ять останніх років вдалося розширити канали збуту української агропродукції на світовому ринку та переконати міжнародних партнерів у надійності виконання контрактних зобов'язань. Тож довіра до України як аграрного партнера в подальшому сприятиме розвитку внутрішнього виробництва зерна та продуктів його переробки.

Дійсно Україна завжди була великим постачальником зерна на світові ринки. Саме тому конкурентоспроможність зернових значною мірою визначає конкурентоспроможність усього сільського господарства країни.

До показників, які використовують вітчизняні спеціалісти для оцінки конкурентоспроможності зерна, можна віднести: чистий експорт; частка імпортованої агропромислової продукції на внутрішньому ринку; обсяги продажу; частка в світовому виробництві та світовому експорті даного виду аграрної продукції.

Зарубіжні вчені для оцінки конкурентоспроможності найчастіше використовують індекс відносної експортної конкурентоспроможності (Relative Export Advantage Index – RXA), індекс відносної залежності від імпорту (Relative Import Penetration Index RMP) та індекс відносних показників торговельних переваг (Relative Trade Advantage Index RTA).

Індекс RXA визначають як відношення частки країни у світовому експорті певного товару до її частки у світовому експорті всіх інших товарів. Специфічною рисою цього показника є те, що світовий експорт товару завжди визначають як суму експорту всіх країн, крім тієї, що досліджується.

На заваді зростанню обсягів експорту зерна нинішнього сезону може стати низка факторів, основними серед яких є якість продукції та зростання логістичних витрат. Кожна країна-імпортер має власні санітарні вимоги до якості ввезеної на її територію агропродукції. Так, Держпродспоживслужба України зафіксувала наявність заборонених у Китаї збудників карантинних захворювань на кукурудзяних посівах площею 1,8 тис. га.

Разом з тим, вимоги до зерна в імпортерів суттєво відрізняються. Так, країни Південної Європи приймають продукцію з пилком бур'яну амброзія на відміну від Єгипту та Ізраїлю. Тому потрібно формувати партії товару, враховуючи вимоги конкретного покупця. Однак існуюча система української логістики наразі не дає можливості це робити в необхідних обсягах.

Високі логістичні витрати є одним із головних факторів впливу на ефективність експорту продукції. Основними шляхами постачання українського зерна на світовий ринок є морські перевезення через порти Чорного моря. Таким чином, сформовані на лінійних елеваторах товарні партії зерна перевозять залізницею або автошляхами до припортових елеваторів для подальшої перевалки та фрахту суден.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Нинішнього сезону підвищилися витрати на автоперевезення зерна, що зумовлено введенням у дію обмежень щодо обсягів перевезення вантажів дорогами місцевого значення.

Головні зернові культури світу – пшениця, кукурудза, рис – забезпечують 3/4 світового виробництва зерна. Україна посідає значне місце на світовому ринку зернових, її частка в територіальній структурі світового експорту значно перевищує показники країн ЄС: частка в експорті пшениці в середньому складає 5 %; в експорті ячменю – 18 %; в експорті кукурудзи – 9 %.

Аналіз експорту зернових Україна – ЄС – світ підкріплено визначенням його ефективності на рівні національних економік. Сутність економічного ефекту на народно- господарському рівні полягає у зіставленні доходів і витрат від зовнішньоекономічних операцій. При цьому існують прямий і непрямий ефекти.

Прямий ефект виникає в результаті економії національних витрат на виробництво експортної продукції, коли ці витрати нижчі за світові, та економії від імпорту, якщо витрати на імпорт менші, ніж могли б бути за умов власного виробництва аналогічної продукції.

Непрямий ефект виявляється в позитивному впливі зовнішньоекономічної діяльності на економічний розвиток країни, а саме прогресивних структурних зрушеннях, підвищенні рівня технічного забезпечення виробництва та промислового потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Маханьова Ю. М. Експорт зернових культур України, ЄС і країн світу в умовах сучасних інтеграційних процесів / Ю. М. Маханьова // Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. – 2015. - №1. – С. 27-36.
2. Маханьова Ю. М. Визначення компаративних переваг експорту продукції агропромислового сектору України в умовах членства в СОТ та асоціації з ЄС / Ю. М. Маханьова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право : науковий журнал УДУФМТ. – 2014. – № 5 – 6. – С. 46 – 60.
3. Ринки реального сектора економіки України в інституціональному середовищі СОТ : кон'юнктура та інтеграція / За ред. проф. В. О. Точиліна ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2012. – 552 с
4. Експорт/Україна/Зернові // Звіт USDA [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agrochart.com/uk/usda/section/13/zernov/country/243/ukraine/attribute/9/exports/>
5. Пропозиція - Головний журнал з питань агробізнесу <http://propozitsiya.com/ua/rynok-zerna-vrozhayu-2016-roku>

Ковальчук С. Я.,

к. е. н., доцент кафедри економіки,

Вовк В.Ю.,

студентка 3 курсу факультету економіки та підприємництва,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Головна мета розвитку сільського господарства в умовах Євроінтеграції полягає у створенні сучасного конкурентоспроможного агропромислового комплексу, який характеризувався би такими критеріями: ефективне застосування нових сільськогосподарських машин, матеріальних ресурсів та технологічних систем; випуск конкурентоспроможної продукції; здатність виробництва до широкого впровадження науково-технічних досягнень, домінування в агропромисловому комплексі наукоємних галузей; високий рівень розвитку інфраструктури аграрного ринку; раціональне використання земель, впровадження ресурсозберігаючих та відновлювальних технологій; високий рівень екологічної безпеки; досягнення ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств .

Основними зовнішньоекономічними аспектами зони вільної торгівлі з ЄС є: скасування мит при торгівлі товарами; домовленості про технічні бар'єри в торгівлі та інструменти торговельного захисту; гармонізація санітарних та фітосанітарних заходів; сприяння торгівлі та співробітництво в митній сфері; єдині з ЄС правила походження товарів; торгові відносини в енергетиці; торгівля послугами, заснування компаній, інвестиції, визнання, кваліфікації; конкурентна політика; права інтелектуальної власності та географічне позначення. Угода про асоціацію з ЄС передбачає зниження ставки мита для українських товарів та одностороннє скасування мит зі сторони ЄС на початковому етапі [2].

Як відомо сільськогосподарська продукція, є однією з ключових позицій у зовнішньоторговельному товарообороті України, який у 2015–2016 рр. становив близько – 147,8 млрд дол. США. Так, зовнішньоторговельний оборот сільгосппродукції України у 2015–2016 рр. склав приблизно 26,9 млрд дол. США, або 18,5% зовнішньоторговельного товарообороту України. При цьому її експорт за вказаний період становив 17,3 млрд дол. США, або 27,3% від загального експорту товарів України; імпорт – 8,6 млрд дол. США, або 11,2% від загального товарного імпорту України; позитивне зовнішньоторговельне сальдо склало 8,8 млрд дол. США. [4]

У 2015–2016 рр. українські експортери мали змогу практично безмитно продавати свої товари на європейському ринку. Європейські ж компанії завозили в Україну товари, оплачуючи ввізне мито. За оцінками експертів, ці преференції мають принести Україні до 500 млн. євро доходу в рік і зберегти

для вітчизняних виробників більш вигідні умови конкуренції на внутрішньому ринку.

Створена база для євроінтеграції за рахунок дерегуляції може в подальшому полегшити впровадження реформ в окремих галузях і секторах АПК. Реформування законодавства та приведення його у відповідність з нормами ЄС — один з головних пріоритетів. Цей процес — досить складний і тривалий, однак саме він є відповіддю на ті актуальні виклики, які євроінтеграція ставить перед українським сільським господарством [1].

Необхідною умовою розвитку АПК є розуміння, що євроінтеграція не закінчується на підписанні Угоди про асоціацію, а тільки починається з неї. Це процес, в якому задіяні Єврокомісія, профільні асоціації та Міністерство аграрної політики та продовольства України як ключовий координаційний центр євроінтеграції. Однак найголовніша ланка у даному процесі це аграрії, що відіграють провідну роль у формуванні України і повинні брати в цьому процесі активну участь.

Одним з факторів неспроможності українського експорту сільськогосподарської продукції в європейські країни, навіть у межах квот, є неприйняття ряду законодавчих актів за наступними напрямками: харчова безпека, дерегуляція, роздержавлення, а також сприяння притоку міжнародних інвестицій. Необхідним напрямом для розвитку агропромислового експорту у країни ЄС є забезпечення харчової безпеки та прийняття відповідного законодавства у цій сфері. Без даної складової експорт сільськогосподарської продукції, навіть у рамках квот, буде неможливим, що означитиме повну втрату можливостей євроінтеграції в АПК. Безпека продуктів харчування є однією з ключових вимог ЄС щодо допуску української продукції на ринок. Тому сільськогосподарським виробникам необхідно забезпечувати не тільки високу якість, але і безпеку своєї продукції. Європейський ринок для українських виробників стане відправною точкою для поліпшення стану платіжного балансу, збільшення платіжних надходжень, розвитку виробництва .[1]

З урахуванням існуючих проблем розвитку агропромислового сектора економіки України, видається доцільною реалізація заходів за такими основними напрямками, як: гармонізація вітчизняних стандартів на сільськогосподарську продукцію згідно стандартів ЄС; налагодження сучасної інфраструктури аграрного ринку; посилення кооперації господарств населення виробників сільськогосподарської продукції; налагодження співпраці між виробниками сільськогосподарської продукції та дослідними установами.[3]

Складність аграрних трансформацій в Україні посилюється тим, що адаптація вітчизняного аграрного сектора до євроінтеграційної моделі відбувається в умовах глобалізації світової економіки, відкриття внутрішніх ринків агропродовольчої продукції у зв'язку із вступом нашої держави до СОТ і переходом на ринкові відносини між торговими партнерами. З одного боку, це надає аграрному сектору національної економіки відповідну сталість розвитку, створює для нього додаткові порівняльні переваги, послаблені тривалими

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

трансформаційними кризами та ринковими перетвореннями аграрної економіки. З іншого боку, ігнорування основних стратегічних орієнтирів і завдань, які були характерними для еволюційного періоду розвитку аграрної європейської інтеграції, призвело до технологічного відставання галузі, руйнівних процесів у соціальній сфері села, нецивілізованих методів державної підтримки аграрного сектора національної економіки та інших негативних наслідків його функціонування.[2]

Труднощі, з якими зіткнулася держава при запровадженні реформ в аграрній сфері не подолані й зараз, а політична та економічна нестабільність в Україні, застарілість та моральне зношення техніки, недостатня державна фінансова підтримка, кліматичні зміни та інші проблеми можуть відкинути її ще на багато десятиріч назад. Однак, роблячи спроби в реформуванні аграрної політики, слід пам'ятати, що при досягненні даної мети та запровадження САП ЄС в Україні поряд з багатьма позитивними наслідками, все ж залишаються й негативні. Зокрема, це неспроможність фінансового забезпечення САП ЄС в нашій державі, загроза конкуренції з боку сільськогосподарських виробників країн-членів ЄС та її економічну неефективність.

Список використаних джерел:

1. Клименко І.В. Спільна аграрна політика Європейського Союзу: можливості та виклики для України. Аналітична доповідь / Клименко І.В., Бугрій М.Г., Ус І.В. – К.: НІСД, 2015. – 19 с.
2. Ковальчук С. Я. Європейські орієнтири аграрної сфери України: перспективи та можливості / Світлана Ярославівна Ковальчук. // ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. – 2016. – С. 54–60.
3. Оцінка перспектив та можливостей для агропромислового комплексу України в наслідок підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом». Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1633/>.
4. Шубравська О.В. Інтеграційні перспективи України: переваги і ризики для аграрного сектору / Шубравська О.В., Прокопенко К.О. // Економіка України. – 2014. – № 1. – С. 63-73

Самійленко Г. І.,
студентка 3 курсу
факультету економіки і підприємства,
Дюк А. А.,
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

ІМПОРТ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

Потреба у їжі відноситься до базових потреб людини. Сучасний стан розвитку економіки світу показує все більше загострення питань із задоволенням даної потреби в різних країнах. Крім того, нерівномірність розвитку країн та платоспроможності їх населення, розвиток процесів глобалізації та конкуренції призвів до глибокої кризи в розвитку сільськогосподарського виробництва багатьох країн, в т.ч. і України. Особливо складні справи в Україні з виробництвом практично всіх видів продукції тваринництва (виробництво власної продукції не покриває навіть фізіологічних норм споживання людини), та молочного скотарства — зокрема.

Молочна галузь займає вагомe місце в структурі харчової промисловості більшості країн світу загалом, та України зокрема. Саме дана галузь відіграє одну з основних ролей у вирішенні глобальної продовольчої проблеми. Адже, молоко, як один з головних базових продуктів харчування (характерна особливість якого — легка засвоюваність організмом) є важливою складовою здорового раціону [2]

За підсумками січня-червня 2016 року Україна імпортувала 51 тис. тонн молочної продукції, що на 59% більше порівняно з січнем-червнем 2015 року. Незважаючи на істотне зростання імпорту молочної продукції, його частка у внутрішньому споживанні не перевищує 2%, повідомляє “Економічний дискусійний клуб” (ЕДК).

За звітний період Україна експортувала 178 тис. тонн молочної продукції, що на 9% менше у порівнянні з аналогічним періодом роком раніше. Молокопродукти в основному експортувалися в країни колишнього СРСР (Казахстан, Грузія, Туркменістан), а також в Марокко. Основною товарною позицією українського молочного експорту є вершкове масло, імпорту — сири.

Згідно з балансовими розрахунками ЕДК, за шість місяців поточного року порівняно з відповідним періодом 2015 року споживання населенням молока зросло на 1% і склало 98 кг у розрахунку на людину.

“Всього за перше півріччя 2016 року всіма категоріями господарств України вироблено 5,107 млн тонн молока, що на 1,3% менше, ніж у відповідному періоді минулого року”, — йдеться в повідомленні.

За прогнозами експертів, до 2016 року Україна виробить 10,49 млн тонн молока. При цьому експорт молочної продукції складе 300 тис. тонн, а імпорт — 100 тис. тонн.

Імпорт молока та вершків незгущених у звітному періоді склав 160 тонн, що на 45% більше, ніж на рік раніше. У грошовому еквіваленті імпорт виріс на 20% — до 262 тис. дол. Завозили продукт з Німеччини (77 тис. дол; 29,4%) та Бельгії (56 тис. дол.; 21,37%). Поставки молока та вершків згущених за звітний період склав 400 тонн проти 212 тонн роком раніше (+88%). У той же час, в грошовому вираженні імпорт виріс на 62% — до 784 млн дол. Країнами-постачальниками були: Білорусь (443 тис. дол.; 56,6%) та Росія (124 тис. дол.; 15,84%).

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

Імпорт вершкового масла в Україну за звітний період виріс в натуральному вираженні до 658 тонн проти 128 тонн роком раніше. У грошовому вираженні імпорт масла склав 2,1 млн дол., тоді як роком раніше — 563 тис. дол. Завозили його з Нової Зеландії (392 тис. дол.; 18,33%), Молдови (340 тис. дол.; 15,9%) та Нідерландів (336 тис. дол.; 15,72%). Імпорт сирів зріс на 20% та склав 2,2 тис. т. Купували його найбільше у Польщі (3,3 тис. дол.) та Німеччині (2,5 тис. дол.).

А імпорт сироватки зменшився на 34% — до 274 т, а кисломолочної продукції майже на третину, до 1,07 тис. т.

Таким чином, подальший успішний розвиток молочного бізнесу в Україні в значній мірі залежить як від впровадження інноваційних рішень у виробництво з боку підприємств — виробників молока та молочної продукції, так і від швидкості проведення реформ в аграрному секторі, зокрема, в частині гармонізації вітчизняної законодавчої бази із законодавством європейського союзу. З нашої точки зору, важливими передумовами освоєння європейського ринку збуту продукції українськими аграріями, успішного функціонування підприємств молочної промисловості на цьому ринку є розробка та запровадження на рівні держави та окремих підприємств системи контролю за якістю та безпечністю харчових продуктів на основі підходу НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Points — система аналізу ризиків та контролю у критичних точках). Оперативне впровадження європейських підходів щодо організації офіційного контролю за діяльністю підприємств, які функціонують в секторі молочного скотарства та переробки молока, його інструментів та важелів повинні забезпечити збільшення ступеню конкурентоспроможності їхньої продукції не тільки на вітчизняному, але й на зовнішніх, в тому числі європейському, ринках

Список використаної джерел:

1. Скопенко Н. С., Бовкун А. О. «Сучасний стан та тенденції розвитку молочної галузі України» / Інститут післядипломної освіти НУХТ / Електронний режим доступу: http://ipdo.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=259&Itemid=&lang=en
2. Бутенко М. І. Моніторинг розвитку ринку молока та молочних продуктів України / Спілка молочних підприємств України. За ред. М. І. Бутенко. – V випуск. – К. –2010. – 100 с.
3. Стецюк Я. Ю. / Розвиток молочної галузі України / Ефективна економіка /Електронний режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4164>
4. УкрМолПром / Аналітика / Опитування /Електронний режим доступу: <http://www.ukrmolprom.kiev.ua/ua/component/asepolls/poll/3-voting>
5. Кернасюк Ю. Молочний сектор: реалії і перспективи / Юрій Кернасюк // видання «Агробізнес сьогодні», 2015. т. Березень, № 6. – С. 10-12.

Мороз К.М. *,
студентка 3 курсу
факультету Економіки і підприємництва,

*Науковий керівник:
Ковальчук С.Я.,
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

В сучасних умовах актуальним є розгляд Угоди про Асоціацію з ЄС (АА), Угоди про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (DCFTA), що містять елементи: право/співробітництво й торгівля та економічна інтеграція. DCFTA містить у собі класичну частину «FTA» (тарифи), а також великий масив інформації щодо гармонізації регулятивних положень між ЄС та Україною (нетарифні бар'єри). Цілями Угоди DCFTA визначено:

- сприяння торгівлі між ЄС та Україною й збільшення обсягу торгівлі;
- стимулювання економічного зростання, створення нових робочих місць;
- краща інтеграція економік ЄС та України;
- покращання бізнес- та інвестиційного клімату України [1, ст. 167].

Серед основних здобутків від укладення Угоди про асоціацію з ЄС загалом виділялися, передусім, поліпшення умов експорту до ЄС української продукції за рахунок скасування ввізного мита, а також зменшення нетарифних обмежень у торгівлі сільськогосподарською продукцією; вихід на ринок ЄС, що об'єднує територію 4 млн. кв. км, на якій мешкає понад 503,68 млн. осіб із рівнем середнього доходу в 39 тис. дол. США на душу населення, - адже ринок ЄС є одним із найбільших світових ринків [2, ст. 67].

Враховуючи зазначені вище факти, необхідним є дослідження експортно-імпортних операцій товарів і послуг України та ЄС. У структурі експорту товарів за 8 місяців 2016 року найбільшу частку склали продукція АПК та харчової промисловості (40,1%), продукція металургії (23,9%) та машинобудування (12,0%), в той час як у структурі імпорту товарів найбільша частка припадає на продукцію машинобудування (29,2%), хімічної промисловості (23%), мінеральні продукти (19,5%) і продукцію АПК та харчової промисловості (10,3%) [3].

Основним торговельним партнером України в експорті товарів за 5 місяців 2016 року був Європейський Союз (39,4%), при цьому частка Росії становила 8,8%. Окрім ЄС та РФ, у топ-5 країн, до яких найбільше експортуються українські товари, увійшли Китай – 7,1%, Єгипет – 7,1% та Туреччина –

6,1% [4].

Український експорт протягом останніх років переживає складні часи. Ми втратили певні ринки збуту та виробничі потужності для традиційного експорту, кон'юнктура світового ринку також була несприятливою. У підсумку, це призвело до значного скорочення вітчизняного експорту. Для поточного року була характерна різноспрямована ситуація. З одного боку, збереглися деякі минулорічні негативні тенденції, зокрема:

- нестабільна політико-економічна ситуація в окремих районах Луганської і Донецької областей, продовження військової агресії з боку Росії;
- значна сировинна спрямованість вітчизняного експорту;
- відсутність доступу до кредитних ресурсів, системні проблеми розвитку зовнішньоекономічної діяльності (відшкодування ПДВ, валютне, митне та податкове регулювання).

В 2016 році ці тенденції доповнилися запровадженням Російською Федерацією ембарго щодо українських продовольчих товарів, застосуванням до вітчизняного експорту РНС та обмеженням і ускладненням транзиту територією РФ, а з 1 липня Російська Федерація їх додатково посилила.

З іншого боку, в 2016 році з'явилися окремі позитивні ознаки у вигляді поживлення попиту на деякі товари українського експорту при одночасному продовженні зростання виробництва промислової продукції. Проте, у порівнянні з січнем поточного року відбулося суттєве уповільнення темпів падіння експорту (у січні цей показник становив 31,9%) [3].

За підсумками 5 місяців 2016 року імпорту товарів у порівнянні з аналогічним періодом 2015 року скоротився на 6,2% і склав 14,4 млрд дол. Місячні обсяги імпорту товарів у поточному році менші, ніж у відповідні місяці 2014-2015 років.

У структурі імпорту товарів найбільшу частку склала продукція машинобудування (27,9%), продукція хімічної промисловості (24,2%), мінеральні продукти (18,5%) і продукція АПК та харчової промисловості (11,8%).

Основним торговельним партнером України в імпорті товарів за 5 місяців 2016 року був Європейський Союз (44,6%), при цьому частка Росії становила 12,0%. За підсумками 5 місяців 2016 року відбулося зростання імпорту товарів з країн Європейського Союзу (28) порівняно з аналогічним періодом 2015 року на 3,3% або на 205,5 млн дол.).

В імпорті товарів з країн ЄС (28) спостерігалось зростання обсягів по переважній більшості галузей, за виключенням мінеральних продуктів та різних промислових товарів [4].

Протягом останнього часу здійснювались значні зрушення в напрямку удосконалення національної митної політики. Позитивними здобутками у сфері здійснення митної політики визначають:

1. Взаємодію митних органів з суб'єктами господарювання, які здійснюють ЗЕД. Завдяки такій взаємодії забезпечено зростання додаткових надходжень до

Державного бюджету України [1, ст. 168].

2. Активізацію роботи з приведення законодавства України у сферу захисту прав інтелектуальної власності з метою посилення протидії незаконному переміщенню товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності.

3. Налагодження ефективної взаємодії з митними службами інших держав найбільших торговельних партнерів України в цілях виявлення корупційних тіньових схем у ЗЕД та організованих угруповань, що ведуть злочинну діяльність у зовнішньоекономічній сфері та займаються легалізацією (відмиванням) кримінальних коштів.

4. Запровадження системи електронного декларування, що здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках [1, ст. 169].

Враховуючи умови Угоди про Асоціацію з ЄС (АА), Угоди про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (DCFTA), для досягнення визначених цілей необхідним є подолання тарифних та нетарифних бар'єрів. Однак зменшення тарифів в умовах обмежених можливостей фінансування ускладнює реалізацію політики щодо забезпечення підвищення конкурентоспроможності національної економіки. З огляду на це, необхідно застосовувати методи захисту малозахисчених галузей економіки за допомогою саме митних тарифів. Тому сьогодні доцільним є перегляд домовленостей з метою підвищення мита на перелік деяких товарів.

Список використаних джерел:

1. Руба М. О. Митна політика України в умовах розвитку відносин з Європейським Союзом / М. О. Руба. // Вісник ЖДТУ. – 2016. – №1. – С. 165–171.

2. Лисак М. А. Угода про асоціацію України з ЄС та стан торгівлі продовольчими товарами / М. А. Лисак. // Економіка АПК. – 2016. – №10. – С. 66–72.

3. Підсумки зовнішньої торгівлі України за 8 місяців 2016 року [Електронний ресурс] // Прес-служба Мінекономрозвитку. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=0596e42e-293b-4c36-87fc-8d0f2bf780de&title=PidsumkiZovnishnoiTorgivliUkrainiZa8-Misiatsiv2016-Roku>.

4. Загальні підсумки експорту України за 5 місяців 2015 року [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://tusib.org/language/uk/zagalni-pidsumki-eksportu-ukra%D1%97ni-za-5-misyaciv-2016-roku/>.

Красняк О.П.,
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БУРЯКОЦУКРОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

В останні роки кон'юнктура світового ринку, цінова ситуація на внутрішньому ринку та заходи, які було вжито з боку держави та інвесторів, сприяла збільшенню зацікавленості вітчизняних сільськогосподарських виробників до розширення площ посіву цукрових буряків та виробництва власного бурякового цукру.

У відповідності до концепції національної безпеки України, цукор відноситься до категорії стратегічних продуктів, які забезпечують економічну та політичну безпеку країни. Однак при поточному стані справ бурякоцукрова галузь Україна не в змозі забезпечити внутрішнє споживання тільки за рахунок цукру з коренеплодів, і тому виробництво цукру в Україні має змішаний характер, тобто близько 10-30% цукру виробляється шляхом переробки тростинного цукру-сирцю. Крім того, концепція національної безпеки включає напрями реформ галузі, передбачені Угодою про асоціацію України та Європейського Союзу, і Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» [1].

Частка України у світовому виробництві цукру 2015 році становила лише 1%, що остаточно погіршило економічне становище галузі [2]. Основними причинами ситуації, що склалась, є помилки роздержавлення та приватизації майна цукрових заводів; практична відсутність системи середньо-та довгострокового кредитування галузі, порушення економічного механізму взаємовідносин; погіршення матеріально-технічного забезпечення бурякосіючих підприємств та цукрових заводів, старіння основних виробничих фондів; неконкурентність по ціні цукру з буряку на світовому ринку в порівнянні з виробництвом цукру з тростини; недоліки в оцінці витрат і результатів інвестиційних проектів; недосконалість податкова і митна політика, що часто змінюється; маючи у своєму розпорядженні значний ресурсний потенціал, природні конкурентні переваги не використовує їх повною мірою; втрата зв'язків з традиційними для України ринками збуту, задля задоволення потреб яких працював потужний бурякоцукровий підкомплекс країни.

Попри те, що обсяги виробництва та споживання цукру в світі зростає, Україна на цьому фоні погіршує свої позиції. Сьогодні одним із головних завдань галузі є її розвиток, забезпечення конкурентоспроможності підприємств, виробництво конкурентоспроможної продукції як за ціновими, так і якісними параметрами. Проблеми, що гальмують розвиток цукрової галузі можна визначити тим, що майже у 5-14 разів виросли ціни на промислову

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

продукцію, що використовується у агропромисловому виробництві, закупівля устаткування та сільськогосподарської техніки скоротилася у 6-10 разів, мінеральних добрив і засобів захисту рослин у 10-15 разів, засобів підтримки родючості ґрунтів майже у 30 разів, паливно-мастильних матеріалів у 1,8 рази [3].

За таких умов сільськогосподарські виробники змушені постійно порушувати економіко технологічні процеси виробництва сировини та готової продукції. Крім того, підприємства галузі важко адаптуються до умов ЄС, що стосується оцінки якості цукру і методів його контролю. Всі міжнародні (кодексні) стандарти на методи контролю цукру базуються на методиках ICUMSA (Міжнародної комісії по уніфікації методів аналізу цукру). Основними елементами системи є форма державного втручання в економічні процеси. Встановлення стандартів і контроль за їх дотриманням забезпечують технічне поєднання продукції, безпеки громадян і охорони довкілля [4].

Для успішного розвитку галузі та її конкурентоспроможності необхідне формування збалансованої системи фінансово-кредитного, інвестиційного забезпечення та страхування ризиків виробництва. Це дасть можливість технічного переоснащення підприємств галузі, запровадження сучасних енергозберігаючих технологій, що сприятиме підвищенню якості продукції та її конкурентоспроможності на зовнішніх ринках.

Список використаних джерел:

1. Центр досліджень соціальних комунікацій. Концепції національної безпеки України [Електронний ресурс] / Центр досліджень соціальних комунікацій. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1122:strategiya-natsionalnoji-bezpeki&catid.
2. Агробізнес сьогодні [Електронний ресурс] // Агробізнес сьогодні. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.agrobusiness.com.ua/agrobusiness/events/6277-obsiag-svitovogo-vyrobnytstva-tsukru-u-201617-sezoni-zbilshytisia-pryblyzno-na-65-mln-t.html>.
3. Міжнародний інформаційно-маркетинговий центр [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://agrotechnika-ukr.com.ua/>.
4. Міжнародні стандарти та методи контролю цукру [Електронний ресурс] // Національна асоціація цукровиків України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrsugar.com/uk/post/birza-ice-postavki-bilogo-cukru-z-berezneвого-kontraktu-sklali-313050-tonni>.

Ковальчук С.Я.,
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Онуфрієць Т.С.,
студентка 3 курсу
факультету обліку і аудиту,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

МІЖНАРОДНА ЛОГІСТИКА В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ

Логістика – це наука про планування, організацію, управління, контроль і регулювання руху матеріальних та інформаційних потоків в просторі і в часі від їхнього первинного джерела до кінцевого споживача.

Міжнародна логістика є особливою областю логістики, яка охоплює логістичну діяльність підприємств та організації, що виконується на міжнародному рівні. Застосування ж логістики на національному рівні обмежено кордонами держави, які не перетинаються ланцюгами поставок.

З практичної точки зору, міжнародна логістика — це процес управління відповідними потоками. Смирнов І.Г. визначає міжнародну логістику як знання з організації та управління системою товарно-інформаційно-фінансових потоків міжнародної фірми [1].

Достатньою умовою міжнародної логістичної діяльності є перетинання ланцюгом поставок (логістичним потоком) національного кордону.

Основними учасниками (елементами) ланцюгів поставок міжнародної логістики є : постачальник експортера, експортер товарів (послуг), митний брокер, імпортер товарів (послуг), кінцевий споживач, експедиційні компанії, торгові посередники, митниці, банки, страхові компанії.

Особливості міжнародної логістики :

- 1) значно більші обсяги замовлень, що дозволяє компенсувати більш високі витрати на доставку товарів;
- 2) брак досвіду роботи деяких підприємств в області міжнародної логістики;
- 3) більший ступінь невизначеності та більш широкі коливання попиту на міжнародних ринках;
- 4) додаткові логістичні посередники (митні брокери, фрахтові агенти тощо);
- 5) необхідність врахування особливостей країн — партнерів (наприклад, умов транспортування, посередників, обчислення фрахтового та митного зборів, вимог з пакування та оформлення багажу, багатомовного супроводження товарів і документів, врахування відмінностей у вимогах до експлуатаційних характеристик товарів тощо);

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

6) більша тривалість логістичного циклу, що пов'язана з особливостями фінансування, вимогами до пакування, транспортування та виконання митних процедур тощо;

7) утруднення комунікацій між підприємствами та споживачами продукції через велику кількість посередників, більші відстані між партнерами, культурні відмінності.

Роль держави у міжнародних логістичних операціях зводиться до впорядкування потоків експортно-імпортних вантажів, захисту прав споживачів, запобігання контрабанди і протекціоністської політики відносно своїх виробників, транспортних, експедиторських й інших компаній.

Особливості та складності міжнародної логістики визначають формулою з назвою "чотири Д":

- дальність перевезень;
- документація;
- диференціація культур;
- диктат споживчого попиту [1].

Відношення менеджерів до логістичної підтримки міжнародних операцій залежить від підходу підприємства до міжнародної діяльності. Існує два протилежних підходи :

1) підхід з національних позицій - підприємства, що стоять на національних позиціях, розглядають міжнародну діяльність тільки як експортно-імпортні операції, а свою логістичну діяльність пристосовують для операцій в конкретній країні, а не для глобальної діяльності.

2) підхід з позицій «підприємства без громадянства» - компанія намагається «стати своєю» у будь-якій країні світу, надавати споживачам унікальні послуги на всіх світових ринках.

Роль логістики в міжнародному постачанні та розподілі.

Міжнародним постачальникам сировини складно потрапити на внутрішні ринки інших країн, оскільки вони стикаються з фінансовими, ринковими та нетарифними бар'єрами.

Подолання цих бар'єрів вимагає від іноземних постачальників ретельного аналізу міжнародної логістичної діяльності й її спрямування на досягнення так званого «раціоналізованого обміну».

Логістичне управління міжнародним постачанням полягає:

- у виборі привабливих споживачів;
- скороченні логістичних витрат;
- оптимізації процесу доставки сировини, матеріалів;
- сприянні подоланню бар'єрів, що виникають у міжнародному постачанні;

Різновидами міжнародних каналів розподілу є:

1. Канал приналежності - характеризує процес переходу права власності або права на розпорядження продукцією, товарами.

2. Канал переговорів - є сукупністю або ланцюгом робочих зв'язків між діловими партнерами.

3. Канал фінансування - сукупність фінансових операцій з оплати товарів, перевезення вантажів, страхових послуг.

4. Канал просування - сукупність маркетингових посередників, що організовують рух продукції від виробника до споживача.

5. Логістичний канал - це мережа робочих взаємозв'язків між виробником, маркетинговими посередниками та посередниками у сфері фізичного розподілу товарів [1].

Роль логістики в організації міжнародних каналів розподілу полягає у вирішенні таких завдань, як:

- регулювання і спрощення митних і технологічних процедур при переході матеріальних потоків через кордони;
- уніфікація стандартів, правил, тарифів, вимог до технологій і технічних засобів перевезення;
- сприяння визнанню державами пріоритетів міжнародних угод, завдяки яким реалізуються принципи логістики;
- – організація транзитних процедур при переході вантажів через кордони країн-учасниць ринку;
- сприяння розвитку транспортної та складської інфраструктури на міжнародному рівні;
- надання логістичних послуг [4].

Доставка сільськогосподарської продукції з України – найважливіша стаття експортних операцій, її частка становить близько 35-38% від сукупного обсягу зовнішньої торгівлі.

Сільське господарство – одна з найбільш динамічних галузей, що розвивається. Агропромисловий комплекс приносить 16% від всього ВВП країни, в агросекторі зайнято близько 3,5 млн. чоловік [2].

Україна виробляє набагато більше агропродукції, ніж може бути реалізовано на внутрішньому ринку. На сьогоднішній день Україна займає третє місце в світі з експорту продовольства, а за обсягами поставок соняшникової олії – безумовний світовий лідер, перевезення масла з України приносить більше 3 млрд. доларів щорічно.

Перевезення зерна з України.

На сьогоднішній день міжнародні перевезення сільськогосподарської продукції з України здійснюються в 174 країни світу. Основні перевезення сільськогосподарської продукції припадають на Китай (9% від усього сільськогосподарського експорту), Індію (7,4%), і на третьому місці Єгипет – 6,9%. Далі йдуть Іспанія (5,8), Туреччина (5,2), Італія і Нідерланди (майже по 4%), Польща і Саудівська Аравія (по 3,2%), замикає десятку Іран (3%) [3].

Одним з напрямів, де тісно сплітаються і використовуються класичні логістичні і міжнародні торговельні підходи, є міжнародна логістика.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Отже, логістику на сучасному етапі варто розглядати як ключовий елемент конкурентної ринкової стратегії підприємства, як ключову первинну діяльність із забезпечення конкурентних переваг. Для торговельного підприємства логістика вирішує задачу координації оптових закупівель, поділу оптових партій, транспортування, зберігання і реалізації товару. Логістика забезпечує також облік і оптимізацію товарно-фінансових потоків, що виникають у процесі функціонування такого підприємства.

В умовах лібералізації економіки логістика повинна одержати своє визнання і в Україні. На початкових стадіях формування логістичних структур можна звернутися до міжнародного досвіду в цій галузі. В багатьох країнах функціонують національні логістичні об'єднання, створена Європейська асоціація логістики (ELA) [4].

Міжнародна логістика є функціональною сферою логістики, спрямованою на оптимізацію товаропотоків, які виходять за межі національних економічних систем.

Завдання міжнародної логістики:

- оптимізація руху матеріальних, фінансових та інформаційних потоків, що виходять за межі національних економічних систем;
- забезпечення ефективного формування та функціонування міжнародних логістичних систем, асоціацій чи союзів;
- підвищення якості логістичного сервісу, в тому числі і транспортно-експедиційного обслуговування;
- розвиток інтеграційних процесів в економіці;
- підвищення конкурентоспроможності продукції національних виробників на міжнародному ринку за рахунок зниження логістичних витрат.

Список використаних джерел:

1. Гаджинський А.М. Логістика: Підручник для вищих середніх і спеціальних навчальних закладів / А. М. Гаджинський – 6-те вид., перероб. і доп. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и КЗ», 2013 – 345 с.
2. Логістика: Підручник / Б.А. Анікіна - 3-тє вид., перероб. і доп. - М.: ИНФРА-М, 2013 - 378 с.
3. Олійник Я. Б. Міжнародна логістика: Навчальний посібник / Я. Б. Олійник, І. Г. Смирнов - К.: Обрії, 2011 – 506 с.
4. Уотерс Д. Логістика. Управління ланцюгом поставок: пер. з англ. – М.: ЮНІТІ – ДАНА, 2012 – 400 с.

Галаганюк А. М.*,
студентка 3 курсу
факультету економіки і підприємництва

*Науковий керівник:
Ковальчук С. Я.,

к. е. н., доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА РЕАЛІЇ УКРАЇНИ

В останні роки ринок традиційних харчових продуктів залишається практично незмінним, натомість ринок органічних продуктів стрімко зростає. При цьому, якщо ринок органічної продукції Західної Європи має щорічні темпи приросту в межах 7-10%, то для Східної Європи цей показник складає 20% щороку. Саме тому, на думку експертів — це ринок майбутнього.

За даними Міжнародної федерації органічного руху, загальний обіг органічної продукції в світі досяг 60 млрд дол, загальна площа земель, що використовуються для органічного виробництва вже досягла майже 37 млн га, а загальна кількість зайнятих — 1,8 млн фермерів. Дані наведені по 160 країнах світу [2, ст. 151-155].

Лідерами органічного виробництва стали США (26,8 млрд дол), Німеччина (7,9 млрд дол), Франція (4,5 млрд дол).

На офіційному рівні органічне виробництво все гучніше називають серед пріоритетів розвитку аграрної сфери держави. Українська органічна продукція завойовує у світі все нові ринки збуту. Розвитку підготовки кадрів для органічного виробництва теж приділяється більше уваги [2, ст. 151-155].

Незважаючи на складну політичну та економічну ситуацію в Україні, зниження купівельної спроможності населення, органічний ринок в нашій державі активно продовжує розвиватись.

За даними Федерації органічного руху України, споживання органічних продуктів у нашій державі в 2015 р. сягнуло 17 млн. євро порівняно з 14,5 млн. євро роком раніше. При цьому більше половини органічних продуктів на ринку України – вітчизняного виробництва. За прогнозами експерта, основними постачальниками органічних продуктів на вітчизняний ринок залишаються і будуть малі та середні виробники.

На сьогодні урядові організації та експертне середовище України активно працюють над національною адаптацією глобальних цільових показників міжнародного розвитку, ухвалених Організацією Об'єднаних Націй, а саме, так званих, цілей сталого розвитку (ЦСР). ЦСР визначають глобальне спрямування дій на подолання бідності, сприяння процвітанню і благополуччю для всіх, захист навколишнього середовища і боротьбу зі зміною клімату. Під сталим розуміється розвиток, при якому задоволення потреб сучасної людини не ставить під загрозу благополуччя наступних поколінь і їх здатність задовольняти власні потреби.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Стале сільське господарство є одним з основних компонентів сталого розвитку. При цьому найбільш перспективною моделлю аграрної галузі є органічне сільськогосподарське виробництво.

Відповідно до визначення Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху (IFOAM), органічне сільське господарство — виробнича система, яка підтримує здоров'я ґрунтів, екосистем і людей. Вона залежить від екологічних процесів, біологічного різноманіття та природних циклів, характерних для місцевих умов, уникаючи використання невідновлюваних ресурсів [3].

Серед основних економічних, екологічних та соціальних переваг органічного виробництва варто виділити наступні [4]:

- підвищення незалежності виробника від зовнішніх джерел фінансування, поставок отрутохімікатів, мінеральних добрив, зменшення енергої трудовитрат на одиницю продукції;
- нарощування кількості робочих місць у сільській місцевості, розвиток місцевих ринків екологічної продукції;
- високі смакові і поживні якості виробленої продукції;
- мінімізація негативного впливу на природу, в тому числі зменшення забруднення ґрунту, ґрунтових і поверхневих вод, атмосфери, збереження біорізноманіття;
- більш етична і природна поведінка людини в екосистемі, частиною якої вона є, зокрема, зменшення страждань сільськогосподарських тварин.

Ринок органічної продукції вже близько двох десятиріч є одним з найбільш динамічних ринків продовольства у світі й стає популярною альтернативою споживанню традиційної продукції.

У світі органічним виробництвом займаються в 172 країнах світу 2,3 млн виробників, із яких в Азії — 40%, Африці — 26%, Латинській Америці — 17%, Європі — 15%, Північній Америці — 1%, Океанії — 1% [5, ст. 43-49].

В основному, збільшення попиту пов'язане зі зростаючою тривогою з боку споживачів з приводу безпеки харчових продуктів, вироблених загальноприйнятими способами. У свою чергу, сільгоспвиробники усвідомили, що споживачі готові платити більш високу ціну за продукти, вирощені органічним способом.

Споживчий попит на органічну продукцію на сьогодні зосереджений, головним чином, в економічно розвинених країнах, оскільки така продукція, як правило, є дорожчою, ніж звичайна, зважаючи на вищу собівартість її виробництва та переробки, а також необхідність урахування у витратах виробництва таких параметрів як охорона навколишнього середовища, поліпшення умов утримання тварин і вживання заходів щодо розвитку сільських територій.

Україна має значний потенціал для виробництва органічної продукції, реалізації її на експорт та внутрішнього споживання. Тільки агроекологічний

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

потенціал урожайності, за даними фахівців становить 6,2 т/га, а фактичний середній збір урожаю — 2,5 т/га [1, ст. 160-166].

Це найбільший у світі потенціал, який може бути використаний максимально ефективно із застосуванням органічних технологій землеробства. Україна має значний потенціал розвитку ринку органічної продукції як результат близькості до ринку Європи, місткість якого складає по оцінках експертів 26 млрд дол. Виробництво органічних харчових продуктів експортоорієнтоване. Головною проблемою органічного виробництва України є те, що експортуються продукти вітчизняного органічного виробництва у вигляді сільськогосподарської сировини. Перешкодами на шляху ефективного формування попиту та пропозиції на ринку органічної продукції є: відсутність державної підтримки та сприяння органічним виробникам; високі ціни на сертифіковану органічну продукцію; неналагодженість постійних каналів збуту; обмеженість асортименту продукції; відсутність належного маркетингового досвіду щодо реалізації органічної продукції; недостатня обізнаність споживачів відносно особливостей органічної продукції; недостатність інформації. Та перспективи для розвитку ринку органічної продукції є позитивними, особливо в умовах розгортання євроінтеграційних процесів та зростання попиту на органічну продукцію як в країнах ЄС, так і в багатьох інших країнах світу.

Список використаних джерел:

1. Дудар Т. Г. Аналіз стану маркетингу органічної продукції та шляхи розвитку каналів її збуту на агропродовольчому ринку / Т. Г. Дудар, О.Т. Дудар // Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК. — 2010. — №17 (2). — С. 160—166.
2. Кузьменко О. Б. Органічне землеробство як фактор євроінтеграції України / О.Б. Кузьменко // Вісник Полтавської державної аграрної академії, 2013. — № 3. — С. 151—155.
3. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>
4. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: Закон України від 03 вересня 2013 року № 425VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/42518>
5. Сіренко Н. М. Органічні продукти харчування у забезпеченні продовольчої безпеки України / Н. М. Сіренко // Економіка АПК. — 2012. — № 1. — С. 43—49.
6. Томашевська О. А. Органічне виробництво в світі: реалії та перспективи/ О. А. Томашевська // Всеукраїнський наукововиробничий журнал "Інноваційна економіка". — 2013.— № 6. — С. 161—164.
7. Тютюнник Г. Основи розвитку національного ринку органічного землеробства в Україні / Г. Тютюнник // Галицький економічний вісник. — Тернопіль: ТНТУ, 2014. — Том 46. — № 3. — С. 46—52.

Найко Д. А.,

к.ф-м.н., доцент кафедри математики,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

МОДЕЛЮВАННЯ УМОВ МОЖЛИВОСТІ ТА ДОЦІЛЬНОСТІ ВСТУПАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ДО СВІТОВОГО РИНКУ

Під *можливістю зовнішньої торгівлі* розуміємо здатність економіки забезпечити еквівалентний обмін пального, електроенергії, сировини та інших матеріалів у світових цінах на інвестиційні та споживчі товари, що закупаються за рубежем.

Доцільність торгівлі розглядається: 1) у формі посилення індустріального розвитку при збереженні або збільшенні питомого споживання; 2) у формі збільшення питомого споживання при збереженні або посиленні індустріального розвитку.

Сама постановка питання (про можливість та доцільність) має логіку, якщо економіка країни знаходиться в стані автаркії (коли об'єми зовнішньої торгівлі невеликі) або близько до такого стану. З математичної точки зору, останнє означає, що нелінійні залежності можна лінеаризувати, відкидаючи квадратичні члени та члени вищого порядку малості (відносно y_i ($i=0,1,2$), де y_0 – чистий ввіз матеріалів у розрахунку на одного працюючого, y_1 – чистий ввіз інвестиційних товарів у розрахунку на одного працюючого, y_2 – чистий ввіз споживчих товарів у розрахунку на одного працюючого).

Оскільки y_0, y_2 входять в модель лінійно, то лінеаризувати потрібно лише питомі випуски секторів, які залежать від y_1 нелінійно.

З першого погляду здається, що можливі два варіанти входження національної економіки до світового ринку: 1) *без зміни розподілу ресурсів*, що вже склався, тобто лише за рахунок регулювання складових зовнішньої торгівлі; 2) *зі зміною розподілу ресурсів*, що склався.

У першому випадку (тобто, при сталих θ_i та s_i) похідні питомих випусків секторів по y_1 дорівнюють: $\frac{\partial x_i}{\partial y_1} = \frac{\alpha_i x_i}{(1-\alpha_i)x_1 + y_1}$, $i=0,1,2$ (x_i – питомі випуски секторів трисекторної відкритої економіки; α_i – коефіцієнти еластичності за фондами; θ_i та s_i – частки секторів у розподілі трудових та інвестиційних ресурсів, $\theta_0 + \theta_1 + \theta_2 = 1$, $\theta_i \geq 0$, $s_0 + s_1 + s_2 = 1$, $s_i \geq 0$). Тому при малих y_1 питомі випуски секторів набувають вигляду (нульовим верхнім індексом позначено питомі випуски у стані автаркії):

$$x_1 = x_1^0 + \frac{\alpha_1 y_1}{1 - \alpha_1}, \quad x_i = x_i^0 + \frac{\alpha_i x_i^0 y_1}{(1 - \alpha_1) x_1^0}, \quad i = 0, 2.$$

Підставляючи останні вирази у рівняння матеріального балансу, маємо

$$(1 - a_0) \left(x_0^0 + \frac{\alpha_0 x_0^0 y_1}{(1 - \alpha_1) x_1^0} \right) = a_1 \left(x_1^0 + \frac{\alpha_1 y_1}{1 - \alpha_1} \right) + a_2 \left(x_2^0 + \frac{\alpha_2 x_2^0 y_1}{(1 - \alpha_1) x_1^0} \right) + y_0,$$

але в стані автаркції $(1 - a_0) x_0^0 = a_1 x_1^0 + a_2 x_2^0$, тому

$$y_0 = \frac{y_1}{(1 - \alpha_1) x_1^0} \left[\alpha_0 (1 - a_0) x_0^0 - \alpha_1 a_1 x_1^0 - \alpha_2 a_2 x_2^0 \right]. \quad (1)$$

Оскільки $\alpha_0 < a_1$ і $\alpha_0 < a_2$, то вираз у квадратних дужках є від'ємним, а тому $y_0 < 0$. Це означає, що малий ввіз машин та обладнання в обсязі y_1 не може компенсуватися відповідним вивозом матеріалів $y_0 > 0$ (виявилось, що $y_0 < 0$). Таким чином, перший випадок є неможливим.

Отже, входження сировинної національної економіки у світовий ринок посилює її сировинну спрямованість, бо вимагає перекачування додаткових ресурсів у матеріальний сектор.

Своєю чергою, два крайніх варіанти цього перекачування є такими: 1) без зміни часток фондоутворювального сектора в ресурсах, тобто цілком за рахунок споживчого сектора; 2) з використанням лише фондоутворювального сектора в якості донора. Можливі і проміжні варіанти, що базуються на узгодженні цих двох у певних пропорціях.

У першому випадку (при фіксованих частках ресурсів, що поступають до фондоутворювального сектора) $\theta_i = const$ та $s_i = const$, тому $d\theta_2 = -d\theta_0$, $ds_2 = -ds_0$. Якщо прийняти $d\theta_0 = l ds_0$, то знайшовши диференціали $dx_0 = \frac{\partial x_0}{\partial \theta_0} d\theta_0 + \frac{\partial x_0}{\partial s_0} ds_0 + \frac{\partial x_0}{\partial y_1} dy_1$, $dx_1 = \frac{\partial x_1}{\partial y_1} dy_1$, $dx_2 = \frac{\partial x_2}{\partial \theta_2} d\theta_2 + \frac{\partial x_2}{\partial s_2} ds_2 + \frac{\partial x_2}{\partial y_1} dy_1$, підставляючи знайдені вирази у рівняння матеріального балансу та лінеаризуючи деякі нелінійні зв'язки, виявляємо, що в порівнянні з (1) в коефіцієнті при $(1 - \alpha_0) x_0$ в дохідній частині балансу з'являється додатний додатковий член $b_0 ds_0$, а в коефіцієнті при $a_2 x_2$ у витратній частині балансу з'являється від'ємний додатковий член $(-b_2 ds_0)$, що в кінцевому результаті забезпечує виконання балансу.

У результаті об'єм ds_0 переливання інвестиційних ресурсів у матеріальний сектор записується у вигляді

$$ds_0 = \frac{(1 + \gamma) \frac{q_1}{q_2} (1 - \alpha) x_1 - [\alpha_0 (1 - \alpha_0) - \alpha_1 a_1 x_1 - \alpha_2 a_2 x_2]}{b_0 (1 - \alpha_0) x_0 + b_2 a_2 x_2} \cdot \frac{dy_1}{(1 - \alpha_1) x_1}.$$

Оскільки вираз у квадратних дужках від'ємний, то чисельник і знаменник правої частини дробу є додатними, тому $ds_0 > 0$.

Отже, умовою можливості торгівлі, яка полягає у ввезенні інвестиційних та споживчих товарів в обмін на вивезення матеріалів, є збільшення потоку ресурсів до матеріального сектора (за першим варіантом).

Така торгівля буде доцільною, якщо при цьому збільшиться питоме споживання, тобто $dx_2 + dy_2 \geq 0$.

Аналізуючи загальний приріст споживчих товарів, приходимо до висновку, що достатньою умовою доцільності зовнішньої торгівлі (за зроблених припущень) є: 1) порівняно високий рівень розвитку матеріального і споживчого секторів, а саме такий, що сума еластичності цих секторів за фондами не менша за еластичність фондоутворювального сектора; 2) вартість товарної продукції матеріального сектора у світових цінах не менша за вартість продукції споживчого сектора у тих самих цінах.

Аналізуючи доцільність торгівлі за другим варіантом (тобто при фіксації часток ресурсів, які поступають до споживчого сектора), приходимо до того, що в такому разі потрібно накладати досить жорсткі умови на наявність та розподіл ресурсів, що направляються до фондоутворювального сектора. Але така ситуація в реальній економіці не спостерігається. Отже, реальнішим треба визнати перший варіант.

Список використаних джерел:

1. Ашманов С. А. Введение в математическую экономику / С. А. Ашманов. – М., Наука, 1984.
2. Колемаев В. А. Математические модели макроэкономики / В. А. Колемаев. – М., ГАУ им. С. Орджоникидзе, 1994.

Салькова І.Ю.,

к.е.н., доцент кафедри економіки,

Антонюк О. А.,

студент 3 курсу

факультету менеджменту та права,

Міщук О. О.,

студент 3 курсу

факультету менеджменту та права,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ В АПК

Мотивація співробітників займає одне з центральних місць в управлінні персоналом, оскільки вона виступає безпосередньою причиною їхньої поведінки. Орієнтація працівників на досягнення цілей організації, по суті, є головним завданням керівництва персоналом. При ефективній організаційній структурі, сучасному устаткуванні (оргтехніці, засобах збору й обробки інформації), але без мотивації праці працівників підприємству домогтися

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

бажаних результатів неможливо: члени трудового колективу не будуть справлятися зі своїми службовими обов'язками. Низький рівень мотивації праці не сприяє зацікавленості працівників у досягненні високих кінцевих результатів праці. У сучасних умовах проблемою мотивації є недосконалість мотивації на підприємствах, недостатнє фінансування заходів, спрямованих на вдосконалення мотивації персоналу, а також те, що на підприємствах не приділяють належної уваги мотивації [1, с. 264].

Мотивування являє собою процес формування такого психологічного стану людини, який зумовлює її поведінку, здійснює установку до діяльності, активізує її. Мотивація праці являє собою прагнення працівника задовольнити свої потреби; в загальному розумінні - це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які зумовлюють людину до трудової діяльності і надають їй цілеспрямованість, орієнтовану на досягнення певних цілей [3, с. 215].

Відомо, що діяльність людини зумовлюється реально існуючими у неї потребами, які повинні задовольнятися. Прагнення працівника отримати певні блага за допомогою трудової діяльності і складає сутність мотивації праці. До структури мотивів праці входять: потреба, яку хоче задовольнити працівник, благо, що здатне задовольнити цю потребу, трудова дія, що необхідна для задоволення та отримання блага.

Основними мотивами зайнятості для працівників сільськогосподарських підприємств є: оплата праці, дохід від власності, умови праці, професійний та кар'єрний ріст, право участі у вирішенні господарських питань, отримання від підприємства соціально-культурних послуг.

Для заохочення в сільському господарстві застосовуються як моральні, так і матеріальні стимули.

Моральне стимулювання - це визначення трудових успіхів колективу або працівника сільськогосподарського підприємства. Воно передбачає: винесення подяки, нагородження грамотами, надання інформації про передовиків підприємства, підтримання високої трудової активності, створення сприятливих умов праці, нормального психологічного клімату, переконання, сила прикладу, моральні заохочення.

Як засвідчує практика, основними видами морального заохочення є: оголошення подяки, нагородження Почесною грамотою, занесення прізвища працівника до Книги пошани, поміщення фотографії працівника на Дошку пошани, до Галереї Трудової Слави, присвоєння почесних звань тощо. Локальні акти підприємств передбачають, наприклад, такі моральні заохочення, як присвоєння почесного звання "Відмінник якості" з врученням власного тавра і переведенням на самоконтроль, присвоєння почесного звання "Кращий за професією", "Майстер — золоті руки", вручення листів подяки сім'ям працівників — відмінників якості праці, присвоєння звання "Кращий цех за якістю" [5].

Суть сьогоднішньої практики мотивування працівників, яка застосовується в Україні, можна зобразити в умовній схемі співвідношення факторів мотивації і залежного від них росту продуктивності праці. Фактором мотивації в даному

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

випадку буде виступати будь-який аспект діяльності, що прямо чи побічно впливає на результативність праці. Вплив факторів мотивації на ріст продуктивності праці наведений у таблиці 1.

Таблиця 1

Вплив факторів мотивації на продуктивність праці [2,78]

Фактор мотивації	Ріст продуктивності, %
Внутрішня мотивація	70-80
Високий рівень освіти й інтелекту	20-30
Професійно-кваліфікаційний рівень	15-20
Умови праці й побуту	5-30
Дисципліна і творче відношення до праці	10-15
Удосконалення організації і форм ефективної праці	10-40

Як видно з цієї таблиці, найбільш істотний вплив на продуктивність праці здійснює саме внутрішня мотивація особистості.

Проблемою мотивації працівників в АПК є те, що на багатьох вітчизняних підприємствах України у працівників відсутня фундаментальна мотивація щодо здійснення ефективної діяльності, вони не хочуть брати на себе відповідальність за прийняття та реалізацію управлінських рішень, не розуміють об'єктивної необхідності досягнення єдності особистих інтересів та інтересів підприємства [4,94]. У більшості випадків застосовуються лише окремі елементи системи мотивації. Така система не має комплексного характеру, оскільки традиційно ці елементи не поєднані один з одним, використовуються окремо. Ще одним недоліком такої системи мотивації є те, що вона має короткотерміновий характер, не націлений на майбутнє [6].

В окремих підприємствах існує проблема невідповідності професійного рівня управлінського персоналу вимогам, в інших - неефективна або взагалі відсутня система мотивації персоналу.

Трапляється й інша ситуація, коли на підприємстві продовжує діяти номенклатурна система управління, в якій сформувалося замкнене коло, де все тримається на особистих зв'язках, на відносинах взаємної користі, корупції, на створенні видимої діяльності. Опираючись на особисті зв'язки, телефонне право, взаємні «послуги» і навіть прямий підкуп, вони практично всесильні та безконтрольні і тому перекидають будь-які шляхи до прогресу, інновацій, пошуку нових шляхів розвитку. Таким чином, керівники, на даний момент, самі цього не помічаючи створюють прямі загрози щодо стимулювання мотивації власного персоналу.

За останні роки значно змінилось і ставлення до мотивації персоналу з боку власників та керівників сільськогосподарських підприємств. Якщо раніше, коли був надлишок робочої сили, сама можливість працевлаштуватися в стабільну компанію була потужним мотивуючим фактором, то нині ж на ринку праці сільськогосподарських працівників висококваліфікований персонал у дефіциті. Тож і постає необхідність розробляти мотиваційні програми, які б

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

дали змогу залучити найбільш кваліфікованих, перспективних та ефективних працівників.

Отже, які б прекрасні не були ідеї, інноваційні технології, найсприятливіші зовнішні умови, без добре підготовленого та мотивованого персоналу високої ефективності роботи досягнути неможливо. Вкладення в людські ресурси стають довгостроковим чинником конкурентоспроможності та стійкого функціонування підприємства. Сучасний керівник повинен враховувати всі фактори, щоб забезпечити успішну роботу підприємства. При формуванні оптимальної системи мотивації сучасним керівникам підприємств необхідно використовувати класичні теорії мотивації і враховувати менталітет народу.

Список використаних джерел:

1. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами. Пер. с англ. под ред. С. К. Мордовина. — СПб. Питер, 2012. — 848 с.
2. Бугуцький О.А. Фактори розвитку мотивації праці // Економіка АПК. — 2009 — № 7 — с. 78.
3. Кибанова А. Я. Мотивация и стимулирование трудовой деятельности. Под ред. Кибанова А. Я., Баткаева И. А., Митрофанова Е. А., Ловчева М. В. Инфра-М.: 2010. — 524 с.
4. Пахулюк М.О., Нікіфорова Л.О. Проблеми мотивації праці на промислових підприємствах України // Проблеми формування нової економіки ХХІ століття. — 2010. — №3. — с.94.
5. Петренко Н.О. Формування ефективної системи мотивації праці в аграрних підприємствах. // Економіка АПК.-2008.-№2.-С.129- 131.
6. Потьомкіна О.В. Системний підхід у мотивації працівників банківської сфери // Економічний форум — №1. — 2011.

Дюк А. А.,

к.е.н., доцент кафедри економіки,

Чорнопищук О. М.,

студентка 3 курсу факультету економіки та права,
Вінницького національного аграрного університету,
м. Вінниця

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ**

ст. 13 Конституції України закріплено положення: «Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України є об'єктами права власності Українського народу. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону» [5]. Статтею 14 Конституції України визначено «Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Право власності на землю гарантується. Це право

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону». Використання власності на землю не може завдавати шкоди інтересам суспільства, а також правам і свободам громадян. Суб'єктами земельних відносин в Україні є громадяни, юридичні особи, органи місцевого самоврядування та органи державної влади. Земельні відносини регулюються Конституцією України, Земельним кодексом України, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами. Відповідно до норм чинного законодавства України (ст.22 Земельного кодексу України та ст. 14.1.76 Податкового кодексу України) землями сільськогосподарського призначення є землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, у тому числі інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей. До вказаної категорії передусім належать сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги) [6, с. 22]. Землі сільськогосподарського призначення передаються у власність та надаються в користування громадянам, сільськогосподарським та несільськогосподарським підприємствам для ведення виключно товарного сільськогосподарського виробництва (особистого чи підсобного сільського господарства)..

Проведені дослідження чинного законодавства засвідчили про наявність цілої низки проблемних питань, які виникають під час використання земель сільськогосподарського призначення. Неузгодженість деяких норм земельного та податкового законодавства в цьому напрямі знижує ефективність використання земельних ресурсів та рівень сплати належних податків і зборів. До проблемних насамперед можна віднести питання, пов'язані з правильністю визначення частки сільськогосподарських товарів (послуг) в загальному обсязі виробленої підприємством продукції (послуг) та дослідженням впливу форми власності на розмір об'єкта оподаткування фіксованим сільськогосподарським податком.

Неузгодженість у трактуванні норм Податкового та Земельного кодексів України створює підстави для порушень із боку суб'єктів підприємницької діяльності. По-перше, дозволяє сільськогосподарським підприємствам використовувати земельні ділянки, на які не оформлені права власності (оренди). По-друге, створює умови для «легалізації» сільськогосподарської продукції, що була вирощена приватними особами, без державної реєстрації як суб'єкта підприємницької діяльності та платника податків. Таким чином, неоднозначність у трактуванні положень законодавчих документів, які визначають взаємовідносини громадян і суб'єктів господарської діяльності з одного боку та держави з іншого, створюють умови щодо зменшення економічної та податкової складової в земельних відносинах та потребують негайного вирішення шляхом внесення деяких поправок до законодавчих актів.

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

Внутрішньогосподарський землеустрій сприяє зростанню культури землеробства та продуктивності сільськогосподарських угідь, повному і правильному використанню кожного гектара землі, високовиробничому застосуванню техніки і раціональній організації виробництва сільськогосподарських підприємств.

Цільове використання землі відповідно до її господарського призначення є основним обов'язком усіх суб'єктів землекористування. Це не означає, що сільськогосподарські підприємства повинні використовувати належні їм земельні ділянки тільки під посіви, пасовища або сінокоси. Вони можуть і повинні використовувати їх у будь-яких цілях, пов'язаних з веденням сільського господарства або з необхідністю переробки виробленої продукції.

Раціональне та ефективне використання землі означає не тільки отримання максимуму необхідної сільськогосподарської продукції, а й підвищення її родючості. В разі неправильного використання землі, порушень правил агротехніки якість земель знижується, а родючість зменшується, тому сільськогосподарські підприємства повинні застосовувати певні організаційно-господарські, агротехнічні, меліоративні та гідротехнічні заходи щодо землі.

Стаття 206 Земельного кодексу України передбачає заходи економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель, до яких, зокрема, належать:

1) надання податкових і кредитних пільг громадянам та юридичним особам, які здійснюють за власні кошти заходи, передбачені загальнодержавними та регіональними програмами використання і охорони земель;

2) виділення коштів державного або місцевого бюджету громадянам та юридичним особам для відновлення попереднього стану земель, порушених не з їх вини.

Контроль за використанням і охороною земель здійснюється радами, Державним комітетом по земельних ресурсах, Міністерством охорони навколишнього середовища України та іншими спеціально уповноваженими на те державними органами.

Таким чином, на сьогоднішній день в Україні склалася розгалужена система організаційно-правового забезпечення раціонального використання земель сільськогосподарського призначення, яка включає в себе як сукупність нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у досліджуваній сфері, так і ряд заходів управлінського характеру.

Лише у своїй сукупності всі ці елементи можуть забезпечити раціональне використання сільськогосподарських земель.

Список використаних джерел:

1. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24 червня 2004 року // Офіційний вісник України. – 2014. – № 30 – С. 98.

2. Жушман В.П. Аграрне право та законодавство України: Навчально-практичний посібник. Видання друге, доповнене та перероблене. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2004. – 688 с.

3. Проект Закону України «Про ринок земель» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=40958.

4. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України 19.06.2003 № 963-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст.350.

5. Конституція України. Поточна редакція — Редакція від 30.09.2016, підстава 1401-19

6. Земельний Кодекс України. Поточна редакція — Редакція від 16.04.2017, підстава 1923-19

Колісник Ю.С.

студент курсу факультету облік і аудит ,

Шільньонкова А.С.,

студент курсу факультету облік і аудит

*Науковий керівник:

Ковальчук С. Я.,

к. е. н., доцент кафедри економіки,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

ОЦІНКА АГРАРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ АГРАРНОМУ РИНКУ

Сьогодні головне завдання перед галузями агропромислового комплексу – це зростання сільськогосподарського виробництва, забезпечення країни продуктами харчування та сільськогосподарською сировиною, об'єднання зусиль усіх галузей комплексу для одержання високих кінцевих результатів. Відповідно до прогнозів, торгівля сільськогосподарською продукцією у країнах, що розвиваються, буде тільки зростати, складаючи основну частку росту експорту.

Сільське господарство України, враховуючи наявний природно-ресурсний потенціал і працелюбне населення, має унікальну можливість стати локомотивом національної економіки й основою її експортних потужностей. Невід'ємною частиною аграрного ринку України та основними суб'єктами міжнародного ринку, які здійснюють посередницьку діяльність стосовно виробництва та реалізації уже готової пшениці на ринку є зернотрейдери. Здійснивши надзвичайний вплив на виробництво та реалізацію зернових, орієнтуючись на експорт, вони активно розвивали свою торгіву інфраструктуру

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

через створення регіональних мереж елеваторів та інвестування в потужності вітчизняних портів [4].

Аграрний сектор України розвивається не ізольовано від світових процесів. Україна є найбільшим експортером соняшникової олії у світі, посідає 4-е місце за експортом кукурудзи, 5-е – за експортом пшениці і 6-е – за експортом ячменю [5]. Зовнішня торгівля продукцією аграрного сектору забезпечує високі валютні надходження в державний і місцеві бюджети, що дозволяє підтримувати стабільність національної валюти.

В Україні діють різного роду нормативно-правові акти, основною метою яких є підвищення рівня співпраці нашої держави з міжнародними організаціями у сфері аграрної політики, задля посилення ролі країни на світовому ринку аграрної продукції [5]. Аграрний сектор є однією з галузей виробництва, умови й експорт продукції якого суттєво змінюються після того, як положення Угоди про асоціацію з ЄС набули чинності. Цими положеннями передбачено досягнення українськими сільськогосподарськими виробниками європейських стандартів якості та безпечності продукції. Вироблена за такими стандартами продукція може безперешкодно потрапити на європейський ринок, а отже, це відкриває перед виробниками нові можливості для розвитку й зростання.

Щоб завоювати позиції на ринку ЄС українським агровиробникам потрібне створення якісно нових виробничих підприємств різних сфер АПК, об'єднання із первинної переробки сировини, подальшого виготовлення готових виробів легкої промисловості збутовими і торговельними партнерами., що допоможе взаємодоповнювати одне одного, щоб мати більше шансів на ринку ЄС, а отже, й збільшити свої прибутки.

Одним із пріоритетних напрямків розвитку аграрного ринку України в найближчому майбутньому має бути використання найсучасніших досягнень науково-технічного прогресу, запровадження яких забезпечить прискорене й вагоме нарощування сільськогосподарського виробництва, підвищення його ефективності [4].

Зростаючий вплив на світовий агропродовольчий ринок дає можливість підвищувати роль аграрного сектору України, а також відповідно стимулювати збільшення припливу іноземних інвестицій в АПК нашої країни, створювати нові спільні підприємства, і водночас актуалізує проблему подальшого розвитку вітчизняного агропродовольчого ринку в умовах нових пріоритетів міжнародної інтеграції [1].

Кон'юнктура світового ринку агропродовольчої продукції нестабільна. Внутрішнє виробництво агропродовольства в Україні характеризується підвищенням собівартості виробництва та несприятливими тенденціями підвищення цін на готову продукцію на внутрішньому ринку. Для створення рівних умов конкуренції між продукцією вітчизняного аграрного виробництва та аналогічною продукцією нерезидента встановлено порядок тарифного і нетарифного регулювання імпорту сільськогосподарської сировини та продуктів

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

її переробки [2]. При достатньому внутрішньому виробництві, яке повністю покриває потребу внутрішнього ринку, відкриття для національного виробника зовнішнього ринку збуту є вкрай важливим. Це носитиме одразу декілька позитивних ефектів: 1) додаткове надходження валюти на внутрішній ринок; 2) національний виробник буде задіяний в імпортозамінюючому виробництві та має всі шанси стати серйозним конкурентом на зовнішньому ринку, а також зросте зайнятість населення, що є позитивним соціальним та виробничим фактором[2].

Щоб не було засилля імпортової продукції, потрібно підвищувати якість вітчизняної продукції, а також підвищувати ефективність виробництва. Таким чином, одним з найважливіших напрямів зовнішньоекономічної стратегії вітчизняного аграрного сектора є зменшення імпортозалежності, удосконалення структури експорту, а також вихід на світові ринки з конкурентоспроможною продукцією, яка б відповідала вимогам ISO та іншим міжнародним стандартам.

В економіці України агропромисловий комплекс значною мірою впливає на соціально-економічне становище суспільства. Однак, на сучасному етапі розвитку фінансовий стан більшості сільськогосподарських підприємств та їх соціальної сфери є незадовільним.

Також для успішного розвитку АПК країни в умовах фінансової глобалізації економіки необхідно проводити державну політику постійного підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора. Без впровадження нових енергозберігаючих технологій та використання сучасної техніки неможливо вивести сільське господарство з кризового стану та й країну в цілому [3].

Крім того, для матеріально-технічного переозброєння сільського господарства необхідне залучення значних кредитних ресурсів, регулювання питання отримання та надання яких сільськогосподарським виробникам на даний час не вирішені. Для сприяння розвитку галузі сільського господарства та забезпечення підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції в умовах глобалізації Україні необхідно, використовуючи передовий світовий досвід, не просто переносити його в площину свого розвитку, а гармонізувати його з українськими економічними реаліями та історичним розвитком галузі країни.

Список використаних джерел:

1. Дудар В. Основні тенденції розвитку агропродовольчого ринку України у зовнішньоекономічній діяльності / В. Дудар // Вісник Тернопільського національного економічного університету. - 2014. - Вип. 1. - С. 81-90.

2. Козир С. М. Удосконалення міжнародних економічних відносин України на світовому ринку агропродовольчої продукції в сучасних гео економічних умовах [Електронний ресурс] / С. М. Козир // Теорія та практика державного управління. - 2012. - Вип. 2. - С. 435-440.

3. Крючко Л. С. Перспективи піднесення аграрного сектора України в умовах фінансової глобалізації ринку продовольства [Електронний ресурс] / Л. С. Крючко // Агросвіт. - 2013. - № 15. - С. 30-35.

4. Свистун Л. А. Перспективи розвитку аграрного ринку України в контексті забезпечення позитивного зовнішньоторговельного балансу [Електронний ресурс] / Л. А. Свистун, А. А. Рожко // Економічний простір. - 2015. - № 97. - С. 12-21.

5. Тимофієва Г. С. Світовий ринок аграрної продукції: особливості участі України [Електронний ресурс] / Г. С. Тимофієва // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. - 2014. - № 1. - С. 56-61.

Феняк Л.А.,
асистент кафедри економіки,
Галушак О.П.,
студентка 2-го курсу
факультету обліку та аудиту,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

ОЦІНКА СПОЖИВАННЯ ОСНОВНИХ ВИДІВ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ НАСЕЛЕННЯМ УКРАЇНИ

Продукти харчування являють собою особливі і нічим незамінні товари щоденного вжитку. Їх наявність, якість і доступність є головними умовами життя і працездатності людини, а також головними критеріями продовольчої безпеки країни. Характер продовольчої проблеми виражається у двох крайностях: одні країни страждають від нестачі харчів і ведуть боротьбу з голодом, інші потерпають від надлишків харчових продуктів, а також від надмірної норми їх споживання і вимушені боротися з ожирінням нації. І хоча загалом світові запаси продовольства є достатніми для задоволення потреб людства, виробництво харчових продуктів не забезпечується там, де його потребують. У результаті цього 20% населення постійно недоїдає і це є основною соціальною проблемою планети.

Стрімке зростання населення планети в умовах обмеженості ресурсів для його харчування в комплексі із неспинними процесами деградації ґрунтів, забруднення водних та земельних ресурсів, а також з процесами опустелювання надає високої цінності продуктам харчування і все більше загострює проблеми продовольчої безпеки окремо взятої особи, країни і навіть до глобальної продовольчої безпеки.

У результаті переходу до ринкових умов господарювання в Україні значно змінився рівень і структура споживання населенням основних продовольчих

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

продуктів. Національні особливості харчування, географічне розташування, ґрунтово-кліматичні умови, віковий склад та чинники, які визначають об'єми власного виробництва продовольства – є досить важливими факторами. Аналіз споживання основних продовольчих продуктів на одну особу за рік свідчить про те, що продовольчий ринок України функціонує в умовах низького попиту переважної більшості населення майже на всі продовольчі продукти [1]. Інформація про споживання продуктів харчування в домогосподарствах у середньому за місяць у розрахунку на одну особу за даними Державної служби статистики України представлена у табл. 1 [2]

У 2015 році відбулося скорочення споживання усіх продуктів харчування. Найбільше скоротилося порівняно з 2014 роком споживання риби та рибопродуктів (на 25%), на що значною мірою вплинуло зростання цін на ці продукти (в 1,6 раза). Зменшилося також споживання фруктів, ягід, горіхів, винограду – на 16%, цукру – на 7%, м'яса і м'ясопродуктів, олії і інших рослинних жирів, хліба та хлібопродуктів – на 6% кожного, яєць – на 5%, картоплі – на 4%, молока та молочних продуктів, овочів і баштанних – на 2% кожного.

Таблиця 1

Споживання продуктів харчування в домогосподарствах
(без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки
Крим та м.Севастополя)

	2010	2011	2012	2013	2014 ¹	2015 ¹
Споживання продуктів харчування в домогосподарствах (у перерахунку в первинний продукт) у середньому за місяць у розрахунку на одну особу:						
- м'ясо і м'ясопродукти, кг	5,1	5,1	5,0	5,1	4,9	4,6
-молоко і молочні продукти,кг	19,2	19,1	19,6	20,3	20,3	19,8
-яйця,шт.	20	20	20	20	20	19
-риба і рибопродукти,кг	1,8	1,7	1,7	1,8	1,6	1,2
-цукор,кг	3,0	3,2	3,1	3,0	3,0	2,8
-олі та інші рослинні жири,кг	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,6
-картопля,кг	7,7	7,9	7,8	7,1	6,9	6,6
-овочі та баштанні,кг	9,5	9,9	10,1	9,4	9,0	8,8
-фрукти,ягоди,горіхи,виноград,кг	3,7	3,7	3,7	4,1	3,7	3,1
-хліб і хлібні продукти,кг	9,3	9,2	9,1	9,0	9,0	8,5

¹ Без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

Норми поживного та енергетичного забезпечення людського організму коливаються залежно від маси тіла, віку і фізичного навантаження на організм. У відповідності до рекомендацій міжнародних експертів (ФАО, ВООЗ) оптимальні норми для чоловіків становлять від 1650 ккал на добу (маса тіла 50 кг, вік - старше 60 років, займається легкою роботою) до 4200 ккал на добу

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

(маса тіла 80 кг, вік - 18 – 30 років, займається важкою роботою), а для жінок – 1400 – 3800 ккал на добу відповідно [3].

У нашій країні за останні три роки прослідковується тенденція до зниження енергетичної забезпеченості раціону харчування людини. За даними Державної служби статистики України, у 2013 р. середньодобова калорійність харчування середньостатистичного українця складала 3308 ккал, у 2014 р. – 3236 ккал, у 2015 р. – 3030 ккал, що на 8,5% менше проти рівня 2013 р. Варто зазначити, що основна частка калорій, яку отримували українці одержувалась з вуглеводних продуктів [2].

Найбільша частка у структурі споживання за енергетичною цінністю припадає на хлібопродукти і хліб. За рахунок споживання харчових продуктів тваринного походження забезпеченість середньодобового раціону калорійністю у 2013 році складала 29,2%, у 2015 р. – 28,3%. [2].

Описана структура споживання харчових продуктів вказує на те, що харчування населення є незбалансованим, адже українці намагаються забезпечити власні енергетичні потреби за рахунок економічно вигіднішої і доступнішої їжі – хлібопродуктів.

Всесвітня організація охорони здоров'я, а також усі цивілізовані країни визнають харчування одним із найголовніших компонентів забезпечення, збереження та покращення здоров'я громадян. Відповідно до оцінки експертів ВООЗ, здоров'я населення на 50% залежить від соціально-економічних умов та способу життя, а найважливішим його елементом є харчування. Головним керованим чинником, який забезпечує нормальний розвиток дітей, здоров'я та якість життя людей, а також працездатність, довголіття та творчий потенціал нації є харчування.

Можна стверджувати, що у харчовому наборі пересічного громадянина України переважають дешеві продукти з високою енергетичною та низькою біологічною цінністю (хлібобулочні вироби, крупи, картопля, кондитерські вироби). Недостатнім є споживання молочних, рибних продуктів та м'яса, а також фруктів і овочів. При цьому фактична вартість набору продуктів харчування на 4,8 % менша від вартості, яка розрахована у відповідності до затверджених законодавством України норм для працездатного населення, і на 27,4 % менша від раціональних рівнів. Частина витрат з доходів українців на продукти харчування відчутно перевищує рівень витрат у розвинутих країнах, а це свідчить про нижчі фінансові можливості громадян для купівлі продовольства вищої якості за вищими цінами.

Отже, політика держави має спрямовуватись на вирішення двох актуальних і нагальних питань: підвищення рівня доходів населення України, нарощування та стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції і продовольчих товарів, що у свою чергу створить умови для насичення внутрішнього ринку і стабілізації цін на товари.

Список використаних джерел:

1. Сегеда С.А. Оцінка споживання основних продовольчих продуктів в Україні/ С.А. Сегеда // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2012. - №3. – С. 195-199.
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
3. Доклад об'єднаного консультативного совещання експертів ФАО, ВООЗ и ООН [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://apps.who.int>.

Левченко О.О.,
асистент кафедри економіки,
О.О. Даровік,
студентка 2 курсу
факультету економіки та підприємництва,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ
УКРАЇНИ**

Агропродовольчий ринок - це спеціально оснащене та відведене місце, що використовується для надання послуг зі створення належних умов для продажу сільськогосподарської продукції. Питання з приводу агропродовольчого ринку на Україні може розглядатися, як один із найважливіших національних пріоритетів, який, в свою чергу, потребує вивчення науковцями загальної проблеми ринку. В розвиненій економіці постачання в агропродовольчий ринок є, власне, сільське господарство, харчова і переробна промисловість[1].

Загальні тенденції розвитку агропродовольчого ринку:

- перманентне збільшення обсягів внутрішнього споживання і експорту продовольства;
- позитивна тенденція заміщення імпорту власним виробництвом;
- сприятлива кон'юнктура на світових ринках упродовж тривалого періоду часу через зростання попиту на азійському ринку і м'якій грошовій політиці світових центробанків зробить позитивний вплив на розвиток українського аграрного сектору;
- покращення умов діяльності сільськогосподарських підприємств завдяки державній підтримці;
- посилення конкуренція завдяки привабливості агросектору України;
- підвищення конкурентоспроможності українських харчових продуктів в порівнянні з імпортними [3].

Споживання основних продуктів харчування в Україні нижче, ніж в розвинених країнах, проте збільшується досить швидкими темпами (за останнє

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

десятиріччя споживання м'яса збільшилося на 60 %, молока і молочних продуктів – на 30 %, фруктів – на 20 %) [2].

Зростаючий попит відкриває широкі перспективи для розвитку та створення нових аграрних і переробних підприємств. Україна є одним з найбільших світових виробників та експортерів сільськогосподарської продукції. За попередніми статистичними даними у 2016 році виробництво зернових та зернобобових культур у заліковій вазі склало 66 млн тонн. Цей врожай є рекордним в історії України та на 5,9 млн тонн більше, ніж у 2015 році. Також у 2016 році встановлено рекордні показники за історію незалежної України з урожайності пшениці (42,1 ц/га), жита (27,3 ц/га), кукурудзи (66,0 ц/га) та гороху (31,3 ц/га). Загалом, середня врожайність склала 46,1 ц/га (більше на 5,0 ц/га ніж у 2015 р.). Зокрема зібрано: - пшениці – 26,0 млн тонн при урожайності 42,1 ц/га; - кукурудзи на зерно – майже 28 млн тонн при урожайності 66,0 ц/га; - ячменю – 9,4 млн тонн при урожайності 33,0 ц/га; - жита – 391,5 тис. тонн при урожайності 27,3 ц/га; - вівса – 499,0 тис. тонн при урожайності 23,9 ц/га; - гречки – 176,4 тис. тонн при урожайності 11,5 ц/га; - гороху – 745,6 тис. тонн при урожайності 31,3 ц/га; - рису – 64,8 тис. тонн при урожайності 54,0 ц/га; Із технічних культур: - цукрових буряків – 13,9 млн тонн при урожайності 482,4 ц/га; - соняшнику – 13,6 млн тонн при урожайності 22,4 ц/га; - сої – 4,3 млн тонн при урожайності 23,1 ц/га. Крім того: - картоплі – 20,9 млн тонн при урожайності 160,7 ц/га; - овочів – 9,0 млн тонн при урожайності 208,2 ц/га; - плодів та ягід - 2 050 тис. тонн при урожайності 99,5 ц/га; - винограду – 400 тис. тонн при урожайності 95,7 ц/га.

Аналіз каналів збуту показує, що у 2016 р. 78,0% сільськогосподарської продукції переважно продавалось іншим господарюючим суб'єктам (які серед інших, включають трейдерів та ритейлерів), 14,5% – переробним підприємствам, тоді як частка інших каналів була не суттєвою (4,5% - через власну роздрібну мережу, 2,5% – пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майнових паїв, 0,1% – населенню в рахунок оплати праці). Попри те, що продаж іншим господарюючим суб'єктам був ключовим для більшості сільськогосподарської продукції, для ряду товарів (молочна продукція, цукровий буряк, плоди та ягоди, велика рогата худоба) основним каналом збуту був продаж переробним підприємствам. У той же час, овочі та виноград майже порівну розподіляються між переробними підприємствами та іншими господарюючими суб'єктами. Варто зазначити, що збут через роздрібну мережу займає суттєву частку збуту меду, баштанних культур та яєць, але є ключовим каналом для них [4].

Слід зазначити, що з позиції конкурентоспроможності агропродовольчої продукції для України на сучасному етапі розвитку аграрного сектору доцільним є збереження традиційних у минулому продуктових ринків для реалізації цукру, соняшникової олії, продукції зернопродуктового підкомплексу, м'яса, м'ясопродуктів, молока, молокопродуктів, плодоовочевої продукції, оскільки вони менш вимогливі щодо норм і рівня якості порівняно з

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

країнами Євросоюзу. Проте на перспективу надмірна орієнтація України на ринки країн СНД може негативно позначитися на розвитку вітчизняного АПК, спричинити надмірну консервацію технологічної відсталості, збереження невисокої конкурентоспроможності агропродовольчих товарів вітчизняного виробництва.

Система функціонування агропродовольчого ринку в Україні сьогодні відсутня. У системі слід передбачити, на основі чого формується виробництво аграрної продукції (традиції, попит населення, історичні вимоги до харчування), що складає образ виробництва, який, у свою чергу, впливає на рівень харчування. Є непоодинокі приклади: так, Львівська область зберегла обсяги виробництва молока завдяки тому, що 32 % сільськогосподарських земель області - це природні кормові угіддя. Тому і раціон харчування населення в області - переважно молочний, оскільки високі продуктивні результати молочного скотарства - це стиль Європи (як західної, так і східної).

Формування ефективного агропродовольчого ринку є складним і багатогранним питанням, яке вимагає вивчення численних взаємопов'язаних проблем, оскільки сучасний агропродовольчий ринок має бути регульованим, інформаційним і соціально орієнтованим. Слід зазначити, що пріоритетами довгострокового розвитку аграрного сектору економіки мають стати: збалансоване функціонування агропромислового комплексу і його найважливішої галузі – сільського господарства за умови забезпечення розширеного відтворення; раціоналізація структури зовнішньої торгівлі; створення відповідних законодавчих, організаційно-економічних та адміністративних умов, що виключають криміналізацію; забезпечення дієвості інструментів державного регулювання агропродовольчого ринку. Стратегічними напрямками розвитку зовнішньоекономічної орієнтації аграрного сектору України мають стати підвищення якості продукції та нарощення експортного потенціалу за рахунок диверсифікації товарної пропозиції товарами із високою доданою вартістю [5].

Таким чином, запорукою ефективного формування та функціонування ринку агропродовольчої продукції виступає створення сприятливого бізнесу та інвестиційного клімату, створення максимально лібералізованого доступу до міжнародних ринків, сприяння та просування торгівлі, модернізація системи безпеки та якості харчової продукції.

Список використаних джерел:

1. Агросектор України. Огляд. Компанія з управління активами «НІКО»– [Електронний ресурс]. –Режим доступу: URL:<http://www.kua.niko.ua>.
2. Агропродовольчий розвиток України в контексті забезпечення продовольчої безпеки : монографія / [О. В. Шубравська, Л. В. Молдаван, Б. Й. Пасхавер та ін.] ; за ред. О. В. Шубравської ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2014. – 456 с.
3. Державний комітет статистики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL:<http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Мельничук О.І. Теоретичні основи розвитку агропродовольчого ринку / О.І. Мельничук // Інтелект 21_ 2013 рік. - №5/6 – С. 49 -55.

5. Власенко І.Ю. Економічний зміст та сутність поняття ринку сільськогосподарської продукції / Власенко І.Ю. // Формування ефективної моделі розвитку підприємств: Тези І Міжнародної науково-практичної конференції ЖДТУ, 2013.- С. 66-68.

Прямухіна Н.В.,
професор кафедри економіки,
Мартінова А.М.,
студентка 31-ХТІ,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ АПК УКРАЇНИ

Сучасний етап в історії розвитку АПК України характеризується зміною відносин власності й формуванням багатокладної економіки. Вхід України на міжнародний ринок відбулося без належної попередньої підготовки, спрямованої на забезпечення конкурентоспроможності сільського господарства та інших секторів АПК, що пов'язане з істотними ризиками, здатними привести до подальшого поглиблення кризи в аграрному секторі. Як свідчить світова практика, формування конкурентоспроможності підприємств АПК, зниження їх ризиків та підвищення ефективності їх діяльності здійснюється, насамперед, через вдосконалення системи управління. У сучасних умовах багато чинників, включаючи розвиток процесів демократизації суспільно-економічного життя, поглиблення міждержавних зв'язків, зростання екологічних та інших ризиків тощо сприяють постійному підвищенню ролі держави в економіці. Особливо це стосується АПК. У свою чергу, ефективність державного управління АПК залежить від того, наскільки відповідні органи правильно визначили стратегію своєї діяльності, під якою ми розуміємо базові принципи, покладені в основу вибору й досягнення мети.

Проблеми управління підприємствами та їх особливості, ефективність застосування передових методик досліджували такі відомі вчені: Гаджиев М.М.[1], Ковальчук І.В. [2], Короткова О.В. [3], Кузанашвілі Р.К. [4], Аблязова С.А. [5] та ін.

У сучасних умовах багато чинників, включаючи розвиток процесів демократизації суспільно-економічного життя, поглиблення міждержавних зв'язків, зростання екологічних та інших ризиків сприяють постійному підвищенню ролі держави в економіці. Особливо це стосується АПК. У свою чергу, ефективність державного управління АПК залежить від того, наскільки відповідні органи правильно визначили стратегію своєї діяльності, під якою

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

розуміють базові принципи, покладені в основу вибору й досягнення мети. Стратегія державного управління розвитком АПК – це, по суті, принципові положення управлінської діяльності, спрямовані на забезпечення високої ефективності й конкурентоспроможності цієї галузі в довгостроковій перспективі. Суть стратегії управління АПК України до недавнього часу зводилася до формування в галузі надліберальних ринкових відносин, за яких держава майже відмовилася від регулюючої ролі, що призвело до поглиблення кризи в галузі. Очевидно, що важливою умовою розробки обґрунтованої та ефективної стратегії державного управління АПК є виявлення найбільш значущих перешкод на шляху розвитку аграрного сектора. До таких перешкод науковці і фахівці відносять: недостатній захист внутрішнього агропродовольчого ринку та розвитку у них внутрішньої конкуренції; часта зміна й нестабільність правил гри в економіці; недостатній захист прав власності, породжений незадовільним виконанням державою своїх функцій у цій галузі, які ведуть до монополізації галузі, і, відповідно, становить небезпеку для суспільства як в економічному, так і в соціальному плані; монополізація ринків збуту, зокрема продовольчих ринків у великих містах України; міжгалузеві диспропорції, що ведуть до диспаритету цін; слабка фінансова, адміністративна, правова, маркетингова та інша підтримка формувань галузі з боку органів державного управління АПК; відсутність у багатьох підприємств доступу до необхідних ресурсів.

Практично всі названі проблеми належать до категорії «застарілих», проте вони не лише не вирішуються, але і, як показує практика, посилюються. Нездатність ринкових механізмів забезпечувати рівновагу в економіці, монополізація, невирішеність багатьох соціальних проблем суспільства викликає необхідність втручання держави в регулювання ринку. Завдання це непросте, оскільки сучасним агропромисловим комплексом АПК є сукупність численних підгалузей (комплексів, промисловостей), що забезпечують або беруть участь у виробництві сільськогосподарської продукції, сировини та продовольства, а також у реалізації їх споживачам. Негативна ситуація склалась і на районному рівні, де спостерігається істотне ослаблення ролі райсільгоспуправлінь. Причому, в ряді регіонів України вони ліквідовані або майже повністю виведені з системи державного управління АПК. У результаті, в багатьох муніципальних районах через малу чисельність персоналу органи управління АПК в основному перестають брати участь не лише у вирішенні актуальних економічних і соціальних проблем підвідомчих територій, але й у плануванні власної діяльності, оскільки змушені працювати переважно в режимі виконання вказівок вищих органів влади. Це істотно звужує поле діяльності районної ланки управління АПК, зменшує можливості для прояву ініціативи, знижує його ділову активність і відповідальність, що негативно позначається на показниках роботи галузі. Це дає підстави стверджувати, що органи управління АПК на регіональному й районному рівнях потребують оптимізації, а також об'єднання в одну систему (вертикаль). Ми поділяємо

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

думку відомих фахівців у галузі управління про те, що ринкові механізми регулювання діяльності господарчих суб'єктів, які базуються переважно на економічних методах, за своїм інструментарієм значно складніші, ніж адміністративні методи управління, які використовувалися в радянський період. Унаслідок цього потрібна вища кваліфікація тих, хто працює в органах державного управління АПК.

Сформулюємо основні проблеми державного управління підприємствами АПК, які потребують першочергового вирішення, оскільки становлять непереборну перешкоду для розвитку підприємств аграрної сфери:

- 1) невважене і нераціональне регулювання державою стратегічно важливих напрямків діяльності підприємств АПК;
- 2) недостатній захист внутрішнього агропродовольчого ринку;
- 3) необґрунтовано визначена стратегія роботи підприємств АПК України;
- 4) низька конкурентоспроможність підприємств АПК України порівняно з закордонними підприємствами та фірмами;
- 5) високий рівень ризиків та низька ефективність діяльності підприємств АПК України;

Державне втручання в аграрну економіку є необхідним, що підтверджується узагальненням накопиченого досвіду перетворень у зарубіжних країнах і в Україні. Складна ситуація в Україні викликана не лише системною кризою в національній економіці, світовою фінансовою кризою, нестабільністю політичної ситуації в країні, але й ослабленням державного регулювання. Тому, перш з все, для подолання проблем управління втручання держави в підприємницьку діяльність агропромислового комплексу України необхідне, також обов'язковим є використання прогресивних закордонних практик у цій галузі.

Список використаних джерел:

1. Гаджиев М.М. Принципы и методы оценки эффективности деятельности промышленного предприятия [Электронный ресурс] // М.М. Гаджиев, З.А. Кунниева, М.Б. Багишев.– Электронный научный журнал «Управление экономическими системами». - 2011. - № 11. – Режим доступа: <http://uecs.ru/otraslevaya-ekonomika/item/801-2011-11-23-05-37-15>
2. Ковальчук І.В. Економіка підприємства [Текст] навч. Посібник / І. В.Ковальчук. - К.: Знання – 2008. - 679 с.
3. Короткова О.В. Формування економічного сталого та конкурентоспроможного розвитку виноградарських і виноробних підприємств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / О.В. Короткова; Миколаїв. держ. аграр. ун-т. – Миколаїв, 2009. – 20 с.
4. Кузанашвілі Р.К. Перспективні напрямки підвищення ефективності функціонування харчової промисловості (на прикладі підприємств виноконьячного виробництва): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.01 / Р.К.

Кузанашвілі; НАН України. Ін-т пробл. ринку та екон.-еколог. дослідж. – О., 2000. – 17 с.

5. Аблязова С.А. Підвищення ефективності управління конкурентноспроможністю підприємств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / С.А. Аблязова; Львів. нац. аграр. ун-т. – Л., 2008. – 20 с.

Хасцька О.П.,

к.е.н., старший викладач кафедри економіки,

Ніколішина Г.В.,

студентка 2 курсу факультет обліку і аудиту

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

ПРОБЛЕМИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Сталий соціально-економічний розвиток суспільства, демографічне відновлення будь-якої держави будується на економічній безпеці, складовою якої є продовольча компетентність. Проблема забезпечення продовольчої безпеки має особливо важливе значення для України, що зумовлено сучасним станом розвитку вітчизняного агропромислового комплексу, нарощуванням виробництва, яке відбувається переважно екстенсивним шляхом. Загострює ситуацію функціонування аграрного сектору втручання держави та недореформованість земельного ринку. А саме від стану розвитку агропромислового комплексу головним чином залежить продовольча безпека нашої країни [1, с. 321].

Забезпечення продовольчої безпеки має на меті: в першу чергу орієнтування АПК на задоволення фізіологічного рівня споживання та підтримання життя людини; по-друге, обґрунтувати норми споживання харчових продуктів, які не є свідченням продовольчої безпеки, оскільки їх якість може бути низькою [2, с. 180]; по-третє, кількісне забезпечення продовольством і сировиною населення є лише передумовою продовольчої безпеки, а у фактичному забезпеченні слід враховувати параметри фізичної та економічної доступності продовольства [3, с. 197].

Продовольча безпека – це такий стан економіки, за якого гарантується стабільне забезпечення населення продовольством, незалежно від несприятливих умов у міжнародних відносинах чи несприятливої кон'юнктури світового ринку, в кількості та якості, що відповідають науково обґрунтованим параметрам [4]. Оцінка стану продовольчої безпеки здійснюється на основі наступної системи індикаторів, які затверджені Постановою КМУ:

- споживання населенням основних видів продуктів;
- якість і безпечність харчової продукції;

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

- економічна доступність харчових продуктів;
- фізична доступність харчових продуктів;
- стійкість продовольчого ринку;
- ступінь незалежності продовольчого ринку;
- рівень розвитку агропродовольчої сфери;
- природно-ресурсний потенціал і ефективність його використання.

Перераховані індикатори стану продовольчої безпеки визначаються за відповідними показниками, наприклад, рівень споживання населенням харчових продуктів – це сукупний показник фактичного споживання окремих видів харчових продуктів в розрахунку на душу населення, також це добова калорійність харчового раціону, де врахована збалансованість за вмістом білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, макро- та мікроелементів [4].

Географічне розташування України, розміри її території, чисельність населення, наявність природних ресурсів в поєднанні з потенційними можливостями у сферах суспільного життя визначають важливе місце нашої країни в забезпеченні продовольчої безпеки. Для покращення співпраці з міжнародними організаціями, зростання рівня продовольчого забезпечення населення та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку, необхідно проводити відповідні корективи до нормативно-правового середовища України [5, с. 13].

Одним з основоположних актів у сфері забезпечення продовольчої безпеки держави є Закон України «Про основи національної безпеки» [6], що визначає основні засади державної політики, спрямовані на захист національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз у всіх сферах життєдіяльності. На жаль, щодо питання забезпечення національної продовольчої безпеки вказаним законом врегульовано недостатньо.

Забезпеченню продовольчої безпеки України сприятиме здійснення таких заходів:

- розробка та прийняття концепції продовольчої безпеки України та Закону України «Про забезпечення продовольчої безпеки України»;
- державна підтримка вітчизняного агропромислового виробництва;
- експорт сільськогосподарської продукції здійснювати без обмежень;
- визначитись з законодавчим регулюванням ринку землі та відповідної земельно-інформаційної бази даних;
- гармонізувати систему стандартизації сільгосппродукції з нормами, що застосовуються в ЄС;
- створення механізму продовольчого забезпечення найбільш вразливих верств населення і особливо багатодітних сімей;
- передбачення механізму продовольчого забезпечення населення в разі виникнення ситуації заборгованості по заробітній платні та інших соціальних виплатах та ін.

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

Формування продовольчої безпеки, розробка і реалізація комплексу заходів науково-методологічного, політико-правового, соціально-економічного, екологічного є основною метою нашої держави на сучасному етапі.

Населення України необхідно забезпечити якісними продуктами харчування за доступними цінами і поліпшити асортимент харчування. Для цього потрібно вжити низку заходів для забезпечення безперебійного надходження на споживчий ринок різноманітних продуктів харчування високої якості та підвищення купівельної спроможності населення.

Підтримання на достатньому рівні продовольчої безпеки сприятиме проведенню реформ, становленню і зміцненню Української держави.

Список використаних джерел:

1. Хорунжий М. Й. Аграрна політика : [підручник] / М.Й. Хорунжий. – К. : КНЕУ, 2010. – 321 с.
2. Немченко В. В. Продовольча безпека України / В. В. Немченко // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2012. – №4(70).
3. Хорунжий М. Й. Аграрна політика: [практикум для студентів магістерської програми] / М. Й. Хорунжий. – К. : КНЕУ, 2012. – 257 с.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання продовольчої безпеки» від 5.12.2007 р. №1379 [Електронний ресурс]. / Офіційний сайт законодавства України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>. 84
5. Андрущенко В.Ю. Проблеми продовольчої безпеки України та їх вирішення. / Андрущенко В.Ю. // Сучасні виклики продовольчої безпеки: матеріали круглого столу (19 травня 2015 року). – Львівський НАУ. - Львів, 2015. –С. 11-14.
6. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. №964- IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №39. – С. 351.

Хасцька О.П.,

к.е.н., старший викладач кафедри економіки,

Шарова Т.С.,

студент 2 курсу факультет обліку і аудиту,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

**ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО
КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ**

Агропромисловий комплекс є важливим сектором економіки та має стратегічне значення для економіки України, оскільки забезпечує населення продуктами харчування та формує продовольчу незалежність нашої країни.

Сільське господарство належить до галузей, ефективний розвиток яких безпосередньо впливає на функціонування всієї національної економіки. У ньому зосереджена майже третина основних виробничих фондів, працює майже четверта частина зайнятого населення, виробляється понад 20 % валового

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

суспільного продукту та третина національного доходу, формується 70 % роздрібного товарообігу.

На сучасному етапі розвиток та фінансовий стан більшості сільськогосподарських підприємств є незадовільним. Сільське господарство країни практично не забезпечене сучасною технікою, не застосовуються новітні технології, що в свою чергу призводить до зниження продуктивності виробництва та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на світовому ринку [1].

Причинами цього погіршення є: зниження інвестиційної діяльності в АПК; низька конкурентоспроможність вітчизняної продукції; низький рівень рентабельності переважної більшості сільськогосподарських підприємств; зниження родючості ґрунтів; відсутність необхідних коштів на оновлення виробництва та соціальний розвиток села. Посилюються безробіття та міграційні процеси.

Державна підтримка умов відтворення у сільському господарстві з розрахунку на 1 га ріллі в Україні знаходиться на найнижчому рівні серед розвинутих країн світу. Знижуються доходи сільського населення (частка селян із доходами нижче прожиткового мінімуму складає більше 40 %). Інвестиції на розвиток соціальної сфери села становлять лише 7-8 млрд. грн./рік, що набагато нижче потреби в них. У більшості сільських населених пунктів (50 %) відсутні будь-які виробничо-управлінські підрозділи.

Соціальне значення галузі є визначальним для забезпечення населення країни продуктами харчування і сировиною для промисловості. Одне робоче місце у сільському господарстві дає змогу організувати близько 10 робочих місць, а вироблена 1 гривня – одержувати понад 12 гривень продукції в інших галузях; сільські території є місцем оздоровлення жителів країни, а сільське населення – оберегом національних звичаїв і традицій [2].

Формування і функціонування АПК відбуваються в умовах загострення проблеми трудових ресурсів, в деяких областях і галузях зростає дефіцит робочої сили. Зниженням витрат живої праці на виробництво одиниці продукції є основним завданням інтенсивного розвитку сільськогосподарського виробництва. Середньорічна кількість працівників у сільськогосподарських підприємств зменшилася майже на 30%, а потреба у кваліфікованих працівниках зростає, так як відбувається механізація праці, удосконалюється її організація, що погіршує забезпечення господарств робочою силою [3].

Для покращення стану агропромислового комплексу, в умовах глобалізації економіки, повинна бути розроблена стратегія розвитку агропромислового комплексу та й сільського господарства, яка забезпечуватиме стабільність зовнішньоекономічних відносин, які мають бути вигідними для обох сторін. Тому варто вирішити наступні питання:

- збільшення експортного потенціалу вітчизняних товаровиробників сільськогосподарської продукції;
- покращення інфраструктури аграрного ринку;

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

- забезпечення конкурентоспроможності продукції сільськогосподарського виробництва;
- підвищення інтенсифікації в сільському господарстві;
- покращення соціально-економічних умов життя та праці сільського населення;
- посилення державної фінансової підтримки аграрного сектору;
- поліпшення доступу до ринків збуту та посилення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва шляхом збільшення інвестицій в АПК;
- пільгове кредитування сільськогосподарських підприємств;
- формування умов для підвищення зайнятості та оплати праці в аграрній сфері [3, 4].

Проблеми розвитку АПК України лежать у площині як аграрної, регіональної та соціальної політики. Аграрна політика підтримує прагнення виробників сільськогосподарської продукції здійснювати її зберігання; переробка та реалізація дає можливість значно збільшити доходи аграрних підприємств, створити нові робочі місця, поліпшити добробут сільських жителів [5].

Регіональна політика враховує інтереси для забезпечення високого рівня якості життя людини, максимального наближення послуг до споживачів, поліпшення інфраструктури, що підвищує інвестиційну привабливість регіонів, впровадження заходів державного регулювання [6].

Соціальна політика пов'язана з необхідністю подолати низький рівень доступу сільського населення до якісної освіти, охорони здоров'я, культури, інформації тощо та забезпечити соціально рівні, з іншими категоріями населення, можливості споживання цих послуг.

Для забезпечення сталого розвитку сільського господарства, що є важливим пріоритетом діяльності АПК, варто здійснити ряд заходів:

- вдосконалити систему земельних відносин;
- на наукових засадах оптимізувати структуру землекористування;
- покращити правове регулювання відносин в аграрній сфері;
- забезпечити державну підтримку малих форм господарювання;
- стимулювати екологізацію сільськогосподарського виробництва;
- запровадити належне кредитування та страхування сільгоспвиробників [7].

Україні необхідно, використовуючи передовий світовий досвід, здійснити організаційну, економічну, технічну та технологічну модернізацію агропродовольчого комплексу. Одним з напрямів покращення умов функціонування вітчизняного аграрного бізнесу є забезпечення прозорості та сприятливості регуляторної політики держави (скорочення кількості дозвільних процедур, технічного регулювання, спрощення процедур державного контролю, заборони непередбачених законами адміністративних втручань у ведення

підприємницької діяльності, законодавчого врегулювання діяльності сімейних ферм тощо [8].

Для розвитку агропромислового комплексу та забезпечення зростання масштабів виробництва аграрної продукції необхідно перейти від обіцянок підтримки сільського господарства до вжиття реальних заходів для відродження села, що повинно стати основою національного відродження, перебудови економічних, соціальних та правових відносин в аграрній сфері.

Список використаних джерел:

1. Бойко І. А. Агропромисловий комплекс України: проблеми та перспективи розвитку / І.А. Бойко, Г.А. Моніч // [Електронний ресурс] – Режим доступу: // http://revolution.allbest.ru/agriculture/00529446_0.html
2. Болдуєв М.В. Підвищення ефективності фінансово-кредитних важелів регулювання розвитку регіонального АПК / М.В. Болдуєв // Держава та регіони. – 2009. – №5. – с.26-30.
3. Чубань В. Державний вплив на біржовий ринок сільськогосподарської продукції в умовах сучасної фінансово-економічної кризи / В.Чубань, В. Лега, О. Шор // Економіка, фінанси, право. – 2009. – №9. – с.22-26.
4. Калетнік Г. М. Соціально-економічне становище населення та його вплив на формування продовольчої безпеки / Г.М.Калетнік, Г.О. Пчелянська // Економіка АПК. – 2011. – №7.– С. 36-41.
5. Притула Н. Сучасний стан та актуальні проблеми розвитку АПК /Н. Притула // Держава та регіони. – 2009. – №3. – с.157-163.
6. Бородіна О. Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення/ Бородіна О., Прокопа І. // Економіка України. – 2009. – №5. – с.59-67.
7. Герасимів З.М. Сталий розвиток сільського господарства / З.М. Герасимів // Агросвіт. – 2016. - № 9. – С. 16-19.
8. Лупенко Ю.О. Розвиток аграрного сектору економіки України: прогнози та перспективи / Ю.О. Лупенко // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2015. – Випуск 2(4). – С. 30-33.

Прямухіна Н. В.,

д.е.н., професор кафедри економіки,

Леськова О.К.,

студентка 31-ХТІ групи,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ М'ЯСНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РИНКУ

Розвиток підприємств м'ясної промисловості в сучасних умовах пов'язаний із зміцненням конкурентних позицій з урахуванням вимог споживачів, розвитком інфраструктури постачання, ринку і збуту, науково-

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

технічним прогресом для забезпечення інноваційного потенціалу галузі. Разом із цим, зростання цін, зумовлене відставанням обсягів пропозиції від зростаючого попиту, високою собівартістю продукції внаслідок застосування недосконалих технологій її виробництва, недоліками в організації системи просування цієї продукції до кінцевого споживача негативно впливає на розвиток м'ясної галузі. Внаслідок такого стану сформувався ряд актуальних проблем, пов'язаних із функціонуванням тваринницької галузі та формуванням продуктивних основ для її розвитку.

Конкретизувати проблеми щодо розвитку м'ясної галузі України та визначити можливі напрями їх розв'язання.

Проблематика ефективності функціонування тваринницької галузі є предметом досліджень сучасної наукової спільноти. У вітчизняній економічній науці проблеми розвитку тваринницької галузі досліджені у працях відомих науковців В. Андрійчука, В. Амбросова, П. Березівського, П. Гайдуцького, В. Месель-Веселяка, В. Микитюка, П. Саблука, І. Топіхи, В. Юрчишина та ін. Проте у теоретичному та практичному аспектах проблеми функціонування м'ясної галузі залишаються недостатньо вивченими.

У період 2000-2015 рр. вітчизняна м'ясна промисловість перебуває у складній ситуації що, пов'язано з її сировинним сектором. Дані Держкомстату у 2000-2015 рр. свідчать про таку динаміку: в усіх категоріях господарств поголів'я великої рогатої худоби становило 4,9 млн. гол, свиней - 7,1 млн. гол, птиці - 191 млн. голів (для порівняння, в 1990 р. - 25,2 млн. гол., 19,9 млн. гол., 255,1 млн. гол. відповідно). Виробництво м'яса всіх видів у забійній масі у 2000-2015 рр. склало 2,7 млн. т. (у 1990 р. - 4,36 млн. т.) [1].

Процес переходу країни до ринкових методів господарювання супроводжувався економічною кризою, яка передусім вплинула на сільське господарство. При цьому, найбільшого економічного спаду зазнало тваринництво [2]. Так, протягом 2000-2015 рр. поголів'я ВРХ скоротилося більше, ніж на 84%, свиней – на 74%, овець та кіз – на 79% [3].

М'ясопереробна галузь України є однією із вагоміших в харчовій промисловості. Про це свідчить аналіз структури виробництва харчових продуктів за 2015 рік (рис. 1). Так, за результатами цього періоду, виробництво м'яса та м'ясної продукції становило 17,3 % від загального обсягу.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

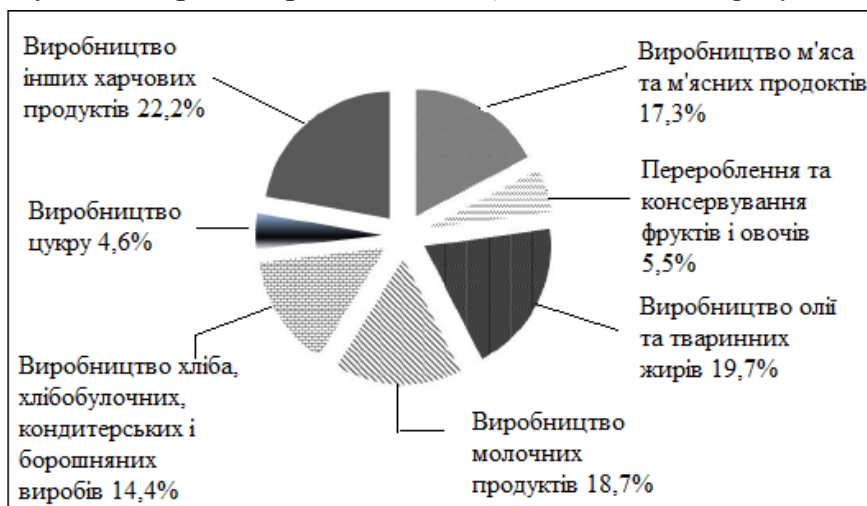

Рис. 1 Структура виробництва харчових продуктів у 2015 р.

Об'єктивний характер формування м'ясного ринку пов'язаний з локалізацією розміщення споживачів м'ясних продуктів, їх специфічними потребами, а також розміщенням виробництва м'ясопродуктів [4].

Внаслідок економічної кризи масштаби операцій на ринку м'яса різко зменшились, а отже, у нього є потенціал зростання. Якщо в оцінці потенційної місткості ринку виходити з рекомендованої норми споживання м'яса на одну особу, то в перспективі обсяг реалізованих а ньому товарів у натуральних одиницях повинен зрости удвічі.

Ринок м'яса порівняно з іншими продуктовими ринками визначається великою внутрішньою потенційною місткістю. Незважаючи на цей потенціал, зрушення впродовж останніх років на ринку м'яса не були настільки помітними, як на деяких інших продуктових ринках. Індикатором змін може слугувати динаміка обсягів споживання основних продуктів із розрахунку на одну особу. Так, у 2011 р. порівняно з 2005 р. фактичне споживання м'яса на одну особу в Україні збільшилось на 19%, тоді як яєць – на 43%, риби –71%, олії – на 44%, плодів, ягід і винограду – на 27% [5]. Недостатня активність ринку пов'язана з тим, що м'ясо для переважної більшості населення залишається через його високу вартість малодоступним товаром.

Неналежна забезпеченість галузі сировиною зумовлена значним скороченням поголів'я худоби та птиці у зв'язку зі зниженням економічної зацікавленості сільськогосподарських товаровиробників у розвитку тваринництва.

Криза у тваринництві відобразилася й на роботі підприємств м'ясопереробної промисловості. Завантаження виробничих потужностей складає лише 15-40%. Серед проблем, що перешкоджають розвиткові підприємств м'ясопереробної галузі, слід виділити наступні:

- скорочення поголів'я худоби;
- територіальна розосередженість сільськогосподарських підприємств і особистих господарств населення, внаслідок чого виникає дефіцит

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

сировини;

- нетривалий термін реалізації певних видів готової продукції;
- низька якість сировини;
- коливання закупівельних цін на сировину тощо.

Основні проблеми функціонування м'ясопереробної галузі зумовлені дією таких основних чинників:

- 1) нестабільністю закупівельних цін на продукцію тваринництва,
- 2) коливанням кон'юнктури ринку,
- 3) недостатньою підтримкою з боку держави,
- 4) збитковістю або низькою рентабельністю цього виду діяльності.

Конкретизація зазначених проблем та дослідження чинників впливу на їх динаміку дозволить сформулювати ефективні підходи до управління м'ясної галузі України та визначити методи їх вирішення. Важлива роль при цьому відводиться державі та місцевим органам влади, які, маючи у своєму розпорядженні податкові, фінансові, дотаційні важелі, мають розробити адаптаційні підходи для підтримки і стимулювання розвитку тваринницької галузі в умовах глобалізації та трансформаційних змін економічної системи.

Список використаних джерел:

1. Безуглий М.Д. Сучасний стан реформування аграрно-промислового комплексу України / М.Д. Безуглий, М.В. Присяжнюк. – К.: Аграр. наука, 2012. – 48 с.
2. Флагман м'ясної індустрії України [За ред. А. Степаненко] – Вінниця: «Універсум-Вінниця», 2000. – 292 с.
3. Інфографічний довідник Агробізнесу України день [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bakertilly.ua/ru/news/id570>.
4. Пічкур Т. Стан українського ринку м'яса і м'ясопродуктів / Т. Пічкур, Г.Бандуренко, Д.Засєкін // Товари і ринки. –2011. –№2, –С.46-52.
5. Стельмащук А. М. Становлення сталого розвитку тваринницько-продуктового комплексу / А. М. Стельмащук // Інноваційна економіка. – 2010. – № 5. – С. 57–62

Прямухіна Н.В.,

академік, д.е.н., професор кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

Мокрій О.Г.,

аспірант кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування
Черкаський державний технологічний університет,
м. Черкаси

**РЕГІОНАЛЬНА АГРАРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

В умовах глобалізації та інтеграційних процесів у світовому господарстві, зростає роль концепцій регіонального розвитку, що дозволяють забезпечити реалізацію цілеспрямованої політики розвитку територій та регіонів. При цьому, аграрна політика є важливою складовою політики регіонального розвитку, як країн ЄС, так і України.

Інтеграція України до Європейського союзу (ЄС) потребує адаптації до вимог ЄС у сфері розвитку аграрної галузі і сільських територій та розробки цілісної аграрної політики розвитку на регіональному рівні.

Загальна аграрна політика ЄС спрямована на підтримку сільського господарства, безпеку харчових продуктів (в контексті зміни клімату) і сприянню сталому та збалансованому розвитку всієї сільської місцевості в Європі.

Основними функціями сільського господарства ЄС є: продовольча безпека (наявність, ціна, різноманітність, якість і безпека харчових продуктів), охорона навколишнього середовища і підтримка фермерських господарств, як основної форми ведення сільськогосподарського виробництва (у ЄС 12 мільйонів фермерів, середній розмір ферми близько 15 га; для порівняння, у США є 2 мільйони фермерів і середній розмір ферми 18 га), вони забезпечують 46 мільйонів робочих місць) [1]. У той же час, сільські громади і ландшафти повинні бути збережені в якості цінної частини спадщини Європи.

Для виконання цих функцій з 1962 р. запущено Спільну аграрну політику ЄС (САП) – Common Agricultural Policy (CAP). Мета САП сформульована як збереження економічного сектора з нестандартними інституційними та соціальними рисами – соціально та економічно неоднорідного, «багатофункціонального», заснованого на праці членів родини та сімейних фермах, що не дає змоги запровадити тут принципи промислового виробництва та конкурентних ринків. Результатом проведення такої політики є захисна стратегія модернізації сільського господарства в умовах глобалізації, внутрішньої загрози індустріалізації суспільства та зовнішнього впливу світових конкурентів, зокрема такого торгового партнера, як США [2, с. 24].

У червні 2013 року у повній публічній дискусії з громадянами та зацікавленими сторонами було сформовано новий напрямок для САП, основними положеннями якого є [1]:

- конкурентна позиція європейського сільського господарства;
- справедливість і різноманітність систем ведення сільського господарства по всій Європі;
- зміна клімату та охорона природних ресурсів;
- відносини між суб'єктами по всьому харчовому ланцюгу.

САП має коротко-, середньо- і довгострокові інструменти для забезпечення потенціалу сільськогосподарського сектора ЄС виробництва якісних продуктів харчування для більш ніж 500 мільйонів споживачів, підвищення економічної та екологічної стійкості сектора, а також підтримувати різноманітність у сільській місцевості, традиції ЄС і методи ведення сільського господарства.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Нова політика САП спрямована на [1]:

1. Забезпечення надійного постачання здорових і доступних продуктів харчування:

- перетворення різноманітності сільського господарства в силу. Прямі виплати будуть спрямовані більш справедливо між державами, регіонами і фермерами, врахування в повній мірі різних традицій Європи, методів ведення сільського господарства та сільської економіки;

- зміцнення позицій фермерів в харчовому ланцюгу для отримання кращих ринкових цін на свою продукцію. Професійні та міждисциплінарні організації матимуть нові права для підвищення своєї ефективності та отримають підтримку в розробці прямих продажів між виробниками і споживачами;

- забезпечення кращого захисту від волатильності цін. Збільшення Взаємного фонду і страхування сільськогосподарських доходів. Забезпечення негайної допомоги фермерам в разі економічних криз, природних катаклізмів.

2. Створення екологічно чистого і ефективного сільського господарства:

- стимулювання більш раціонального використання природних ресурсів для протидії негативним змінам клімату та збільшення долі використання біологічних засобів захисту у сільському господарстві. 30% прямих платежів і 30% фінансування розвитку сільських районів будуть пов'язані зі стійкими методами виробництва, та конкретна допомога для органічного землеробства;

- подвоєння фінансування наукових досліджень, інновацій і знань у системах з поділом в тому числі в рамках нового Європейського інноваційного партнерства (European Innovation Partnership). Це сприяє більш тісному співробітництву між науковцями і фермерами, допомагаючи їм модернізувати і виробляти більше з меншими витратами та вищою якістю.

3. Відновлення сільської місцевості і сільських громад:

- збільшення кількості фермерів по всій Європі, роблячи професію більш привабливою для молодих людей. Молоді фермери в віці до 40 р. будуть мати право на отримання 25% додаткової підтримки доходів протягом перших п'яти років роботи в цьому секторі;

- стимулювання зайнятості та підприємництва несільськогосподарського виробництва, наприклад, в харчовій промисловості чи сільському туризмі;

- забезпечення підтримки цілеспрямованих підприємців, щоб стимулювати зростання і зайнятість. Тільки «активні» фермери виграють від платежів. Ті, хто працює в менш сприятливих районах претендуватимуть на додаткове фінансування, як і дрібні фермери, отримання допомоги для яких буде спрощено.

У той же час, аграрна політика України досі контрастує порівняно з новими напрямками САП ЄС. Нині основними рисами агросфери України є:

- основою експорту України є сировинна продукція сільського господарства, зокрема у 2016 р. вона становила 33% (основними є зерно, насіння та олія);

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

- виробництво та споживання органічної продукції в Україні знаходиться на дуже низькому рівні, (внутрішній споживчий ринок органічних продуктів в Україні у 2016 р. становив 21,2 млн. євро або 0,3% виробленої сільськогосподарської продукції, частка сертифікованих органічних площ серед загального об'єму сільськогосподарських угідь України складає близько 1%, їх обробляють 210 органічних господарств [4]);

- бюрократія та корупція, які дестимулюють розвитку малого і середнього бізнесу в аграрній сфері;

- 50% сільськогосподарських земель обробляються великими агрохолдингами, що лобіюють свої приватні інтереси в державних програмах підтримки АПК;

- більшість агрохолдингів засновані іноземним капіталом, що спричиняє відплив грошових надходжень від реалізації сільськогосподарської продукції за кордон;

- дотаційний характер підтримки аграрних підприємств досі спрямований на «великий» бізнес, що займається експортом аграрної сировини (зокрема у сфері рослинництва, переробки олійних культур збережено режим повернення ПДВ за експорту, що складатиме близько 28-30 млрд. грн. у 2017 році [3]);

- невирішене питання відкриття земельного ринку в Україні та відсутність прозорої законодавчо-нормативної бази;

- негативний імідж сільської місцевості та сільського способу життя, постійне зростання міграцій сільського населення;

- низька частка оновлення знань та трудових ресурсів аграрної галузі, оскільки близько 70% випускників аграрних ВНЗ після першого року професійної трудової діяльності змінюють місце роботи.

В умовах європейської інтеграції головними завданнями реформування аграрної політики України необхідно визначити підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва та розвиток сільських територій. Для забезпечення виконання цих завдань необхідно провести адаптацію законодавчо-нормативної бази до міжнародним та європейським стандартам; забезпечити розвиток освіти та науки аграрної сфери, як основного критерію ефективного розвитку галузі; реформувати систему підтримки сільськогосподарських виробників, шляхом заміни адресної фінансової допомоги підприємствам на фінансування заходів, що сприяють інтенсивному розвитку сільськогосподарських територій та популяризації сільського способу життя; підвищити якість продукції і її екологічну безпеку, збільшення частки готової продукції в експорті України; стимулювати споживання здорових продуктів.

Для інтеграції України до європейської спільноти необхідно провести реформування регіональної політики, як основної стратегії розвитку територій та регіонів. Реалізація сучасної аграрної політики ЄС забезпечується САП, основними напрямками якої є забезпечення надійного постачання здорових і доступних продуктів харчування; створення екологічно чистого і ефективного

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

сільського господарства; відновлення сільської місцевості і сільських громад. Лише за умови проведення ринково-орієнтованої політики, направленої на розвиток сільських територій, охорону навколишнього середовища та безпеку продуктів харчування, стане можливим стимулювання розвитку сільського господарства в Україні, підвищення рівня життя сільського населення.

Список використаних джерел:

1. The common agricultural policy (CAP) and agriculture in Europe. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-for-our-roots/index_en.htm;
2. Генезис спільної аграрної політики ЄС: перспективи та ризики для України / С. В. П'ясецька-Устич // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2016. - Вип. 16. - С. 23-28;
3. Держпідтримка АПК у 2017 році – надія на зупинку спаду в галузі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agropolit.com/blog/188-derjpidtrimka-apk-u-2017-rotsi--nadiya-zupinku-spadu-v-galuzi>;
4. Офіційний сайт Федерації органічного руху України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://organic.com.ua>.

Коляденко Д.Л.

к.е.н., доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

РИНОК ЦУКРУ І ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На даному етапі розвитку в цукровій галузі України складається досить неоднозначна ситуація стосовно виробництва цукрових буряків і цукру. Внутрішній ринок цукру має пропозицію, яка значно перевищує наявний попит. Наповненість ринку цукром, а також подорожчання матеріально-технічних ресурсів впливають на виробництво цукрових буряків. Рівень витрат під час вирощування їх більш ніж удвічі перевищує цей показник для зернових культур. Тож важко передбачити, яка ситуація складеться на внутрішньому ринку в найближчий період. Важливим фактором у питанні продовольчої безпеки є доступність цукру, як досить важливого товару споживання. Суттєві коливання ціни є фактором, що сильно впливає на купівельну спроможність через доступність товару, а отже і на продовольчу безпеку для країни в цілому.

З 2010 р. й до даного часу в Україні відбувається перевиробництво цукру. Цукрові заводи виробляють продукції понад потреби населення та вітчизняної промисловості. За щорічних обсягів споживання в межах 1,7–1,8 млн.т. упродовж останніх п'яти років вироблялося в середньому продукції на 15% більше. Цьому сприяла необхідність переробки вирощених цукрових буряків та імпор-

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

тованої цукрової сировини. Це при факторі як імпорту близько 1 тис. т (включаючи основні цукромісткі продукти, у перерахунку на цукор, без урахування імпортової цукрової сировини, що використана для виробництва цукру).

За цих умов дуже бажаною сферою діяльності економіки України є орієнтація на експорт. Відомо, що собівартість українського цукру вища за середньосвітову собівартість цукру з тростини. Але важливо розуміти, що саме по собі порівняння собівартості не є вирішальним фактором в глобалізованій економіці, яка вже певний час регулюється не принципом вільного ринку, а системами договорів, одним із найважливіших елементів якої є взаємне квотування обсягів поставок продукції. Залежність України від світової системи квотування на цьому ринку досить висока. Це варто враховувати також і при аналізі євроінтеграційної політики.

За прогнозами Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (FAO), світове виробництво цукру у 2017/18 маркетинговому році (MR) становитиме 181 млн.т., що на рівні попереднього року. Очікується збільшення виробництва цукру в основних країнах-виробниках. Обсяги виробництва солодко-го піску в країнах ЄС-27 зростуть, порівняно із тогорічними, на 12%, Індії — на 7, США — на 6%. Разом з тим, виробництво цукру в Таїланді зменшиться на 4%, Китаї (ймовірно) — до 18%. Зниження виробництва зумовлено несприятливими погодними умовами вирощування цукрових буряків та зменшенням посівної площі під культурою[1].

При вступі до СОТ Україна погодилася на встановлення тарифної квоти на ввезення цукру-сирцю із тростини в обсязі 267,8 тис. т за пільговою ставкою ввізного мита 2%. А також на діяльність України в цій галузі впливають показники мита. Наприклад, показник мінімального обсягу демпінгового імпорту, передбачений у українському законодавстві, був вищим за показник, передбачений правилами СОТ. Також не відповідали правилам СОТ деякі положення закону про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну, зокрема щодо можливості завдання шкоди національному виробнику іншими факторами, ніж збільшення обсягів імпорту, та положення, які визначають процедуру застосування заходів нагляду щодо імпорту в Україну.

З дати вступу до СОТ Україна зобов'язалася внести зміни до своїх законодавчих актів щодо антидемпінгових, компенсаційних та захисних заходів з метою забезпечення застосування вказаних заходів у повній відповідності з нормами СОТ. З дати приєднання до СОТ Україна зобов'язалась не використовувати експортні субсидії у сільському господарстві. Промислові субсидії можуть надаватися відповідно до правил та вимог Угоди про субсидії і компенсаційні заходи. Ці зобов'язання є суттєвим обмежуючим фактором, що уже діють на даний момент.

У межах наданих Європейським Союзом тарифних квот на поставку бурякового цукру, Україна отримала право експортувати на європейський ринок в режимі вільної торгівлі 20 тис. т продукції, що становило

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

близько 1 % відукраїнського виробництва. Зазначені преференції діяли до вступу в силу економічної частини Угоди про асоціацію 1 січня 2016 р. Збільшення квоти до до 270 тис. т. Уможливило значний ріст експорту до країн Євросоюзу майже до 45% загального обсягу експорту [2].

Загалом з початку 2016/2017 маркетингового сезону (вересень–березень) експорт бурякового цукру склав 611 тис. тонн цукру, або 30% від обсягу його внутрішнього виробництва. У березні 2017 продовжували зберігатися безпрецедентно високі темпи експорту українського цукру. Так, за оперативними даними митної статистики, у минулому місяці вивезено 89 тис. тонн цукру. Загалом з початку 2016/2017 маркетингового сезону (вересень–березень) експорт бурякового цукру склав 611 тис. тонн цукру, або 30% від обсягу його внутрішнього виробництва.

І тут доречним є фактор зміни політики Європейського союзу у цукровій галузі. Зокрема у достатньо близькій перспективі насторожує можливість відміни в 2017 р. квот на виробництво цукру в ЄС та скасування експортних обмежень, які було запроваджено під час «цукрової реформи» у 2006 р. як відповідь на претензії щодо демпінгу з боку Світової організації торгівлі (питання обговорювалося на галузевій зустрічі London Sugar Week у жовтні 2014 р). У результаті таких перетворень очікується збільшення виробництва цукру в країнах ЄС на 15–25 % (чи не до 22 млн. т., тільки Франція зможе виробляти 5,5 млн. т.), а отже, з'явиться можливість нарощення експорту продукції з цих країн [3]. Такий розвиток виробництва та торгівлі цукром у Європі забезпечить несприятливий стан цінової кон'юнктури (тенденцію до зниження цін). Це значно ускладнить протаргівлю шляхів українським цукровим компаніям та трейдерам на європейський ринок. На нашу думку зусилля по збільшенню Європейської квоти і ріст виробництва цукру в Україні спричинений цим фактором несе суттєву приховану небезпеку для продовольчої безпеки в Україні. Зокрема перспективне зменшення ціни на цукор в ЄС унеможливить український експорт в рамках квот. Ціна на цукор в Україні не лише не зменшиться, а існує загроза її росту через збільшення масштабів виробництва.

Подальший розвиток бурякоцукрового комплексу є одним із важливих в економіці України та потребує якісних перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності продукції на зовнішніх ринках та продовольчу безпеку держави. Разом з тим, стратегією розвитку сільського господарства України на період до 2020 року передбачається збільшення виробництва цукрових буряків до 35 млн. т. При цьому зростатиме виробництво сировини у великих сільськогосподарських підприємствах із земельним банком понад 10 тис. га.

Для уникнення ризику продовольчої безпеки через ріст цін потрібні максимізація використання експортного потенціалу, активізація комерційної дипломатії на цільових закордонних ринках, удосконалення інфраструктури експорту та логістики в умовах забезпечення адекватної вимогам міжнародних

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

норм щодо якості та екологічності виробничих процесів і продукції. Необхідно вжити активних заходів для розширення практики експорту цукру до країн, які не мають суттєвих обмежень в квотах СОТ, наприклад, Близького Сходу та Африки. Стосовно Євроінтеграційних процесів варто зауважити, що необхідним фактором стабілізації на цьому ринку є збільшення експорту не цукру/сировини, а перероблених цукровмісних продуктів з України.

Список використаних джерел:

1. <http://www.fao.org/home/en/>
2. <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. <http://www.sugarua.com>

Хасцька О.П.,

к.е.н., старший викладач кафедри економіки,

Маньківський Ю.Р.

студент 2 курсу факультет обліку і аудиту,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

СПОЖИВЧИЙ КОШИК ЯК ЗАПОРУКА СПОЖИВЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Кожна людина має свої смаки і вподобання, які намагається задовольнити якомога якісніше та корисніше, але не завжди в неї це виходить сповна. Набір товарів, що характеризує типовий рівень структуру місячного (річного) споживання людини або сім'ї представлено в споживчому кошику. Від споживчої політики країни в області формування споживчого кошику залежить і добробут українців.

У цілому, споживчий кошик є складовою прожиткового мінімуму. Його величина частково залежить від розміру прожиткового мінімуму, який відповідно до проекту Закону «Про державний бюджет України на 2017 рік» для працездатних осіб становить – 3200 гривень [1].

Ми вважаємо, що споживчий кошик найкраще відображає споживчу захищеність не лише громадян України, а й всього населення світу. Нажаль більшість українців абсолютно не задоволені своїм «кошиком». У деяких країнах світу споживчий кошик виглядає абсолютно по іншому.

Наприклад, уряд Великобританії піклується про громадян країни дуже цікаво. В кошику маємо такі обов'язкові пункти, як товари для дому, алкогольні напої, плеєри, виплата заробітної плати домашнього персоналу. Влада Франції пішли ще далі і включили в обов'язковий перелік оплату таксі, рідке мило та засоби для укладання волосся, сухий корм для домашніх вихованців, послуги перукаря і багато іншого [2].

Найбільш «винахідливими» виявилися американці. У цій державі споживчий кошик змінюється щороку, і при її складанні враховується не

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

мінімальна, а ринкова вартість продуктів, послуг і товарів. До споживчого кошика американців входять також свіжоспечені пампухи та бісквіти, свіжі та заморожені курчата, молода баранина, бекон, шинка, готові ростбіфи, каша на сніданок, оливки, арахісове масло, кава, консервовані овочі і фрукти, готові салати, дитяче харчування. Розрахунки робляться, виходячи із середньостатистичної американської сім'ї – подружжя і двох дітей. Відповідно до цього, кожен американець повинен отримувати медичну допомогу та освіту, оплачувати комунальні послуги, Інтернет, стільниковий зв'язок, купувати спиртні напої й сигарети, і на це кожному американцеві вистачає прожиткового мінімуму, в якому закладено 23 % коштів на різні послуги та товари, 47 % – на непродовольчі товари та ще 30 % на продукти харчування [2].

Що можна сказати про наш споживчий кошик? Востаннє споживчий кошик переглядався у 2000 році (Постанова КМУ N 656 від 14.10.2000 року) [3]. Він має переглядатись кожні 5 років: змінюються ціни, економічна ситуація в країні, смаки споживачів, але нажаль споживчий кошик України не переглядався і був актуальним до прийняття Постанови від 11.10.2016 року № 780 [4].

В українському кошику більшість пунктів – це лише продукти харчування, які розраховують потреби людини на рік. Зокрема, до річної норми включені 99 кг хліба, 7,1 кг різних круп, 4 кг макаронних виробів, 9,4 кг пшеничного борошна. Також до переліку увійшло 95 кг картоплі, 25 кг огірків і помідорів, 9 кг моркви, 9 кг буряків, 9,1 кг цибулі, 0,9 кг часнику, 28 кг капусти та 13 кг інших овочів, 60 кг свіжих фруктів, 16 кг кавунів і динь, 4 кг сухофруктів. Уряд заклав у річну норму 24 кг цукру, 13 кг кондитерський виробів, 7,1 кг олії, 2 кг маргарину [5].

Крім того, у споживчий кошик включені мінімальні набори предметів гардеробу, текстильної білизни, предметів першої необхідності, санітарії та ліків, товарів культурно-побутового і господарського призначення, набір житлово-комунальних послуг та зв'язку, набір побутових послуг, транспортні послуги, послуги установ культури [5].

Це добре, що споживчий кошик переглядають і додають нові пункти, але мати одну куртку на 5 років – це не те, про що мріяв середньостатистичний громадянин і 6 походів на рік [6], скажімо, у театр чи кінотеатр – не зможуть задовольнити сповна потреби середньостатистичного українця.

Після перегляду пунктів із нашого «кошика» виникає враження, що українці живуть тільки для того, щоб їсти найдешевші продукти, доїхати до роботи і померти в молодому віці через неможливість оплатити лікування.

Український споживчий кошик потрібно розширити з урахуванням щорічного зростання цін, структури споживання та підходів до забезпечення здоров'я людини. На нашу думку, державі потрібно перестати «жалітися» на нестачу грошей, а знайти кошти для забезпечення гідного споживчого кошика, який потрібно збільшити на 20-25%, адже передбачені норми значно занижені і не відповідають реальним потребам людини. Потрібно реформувати споживчий кошик та удосконалювати його: вартість продуктів харчування не повинна

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

перевищувати 60 % від вартості усього кошика; оновлювати структуру споживчого кошика; переглядати фізіологічні норми; враховувати регіональні відмінності; забезпечувати співвідношення витрат на продовольчі та непродовольчі товари та послуги.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» від 21.02.2017 р. № 1860-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – №3. – ст. 31.
2. Споживчий кошик українця – суцільний мінімалізм. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://harchi.info/articles/spozhivchiy-koshik-ukrayincya-sucilniy-minimalizm>
3. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про прожитковий мінімум» щодо удосконалення процедури формування споживчого кошика і визначення прожиткового мінімуму» // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №38. – ст. 4.
4. Постанова КМУ «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення» від 11 жовтня 2016 р. N 780 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/P160780.html.
5. Уряд представив новий споживчий кошик українця [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ipress.ua/news/uryad_predstavuv_novu_spozhyvchu_koshyk_ukraintsya_187093.html.
6. Кабмін переглянув «споживчий кошик» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2016/11/7/610353/>

Салькова І.Ю.,

к.е.н., доцент кафедри економіки,

Санагян Ж.О.,

студентка 3 курсу факультету менеджменту та права,

Вінницький національний аграрний університет

м.Вінниця

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Одним із ключових завдань у сфері економічної безпеки держави на теперішній час є вирішення комплексу проблем, від яких залежить продовольча безпека країни, недопущення експансії неякісних імпортованих харчових продуктів та продовольчої сировини, які може випускати в необхідних обсягах і належної якості національний агропромисловий комплекс.

Рівень продовольчої безпеки є пріоритетною складовою системи виміру найважливіших параметрів економіки країни, які відображають її стан і є складовими національної і регіональних програм соціально-економічного розвитку продовольчого споживання.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Оцінивши сучасний стан продовольчої безпеки, можна виокремити низку позитивних характеристик, а саме: формування ринкової інфраструктури (система гуртових продовольчих ринків і маркетингової інформації); зростання доходів населення; підвищення самозабезпечення населення продуктами харчування внаслідок розширення розмірів господарств населення та дачних ділянок (за більшістю видів продуктів харчування Україна більш ніж на 90% забезпечує себе самостійно).

Однак мають місце і негативні характеристики, зокрема: зниження купівельної спроможності населення; недосконале державне регулювання зовнішньої торгівлі продовольством; немає умов для стабільного функціонування ринку продовольства; не створено умов для стабільного зростання обсягів виробництва основних видів сільськогосподарської продукції, в тому числі й картоплі.

Дослідження виявили, що харчування населення України є незбалансованим. До раціональної норми наближається споживання тільки таких продуктів харчування як овочі, олія та цукор. Перевищує цю норму споживання таких продуктів, як картопля, яйця та хліб. Що стосується молока, риби та фруктів, їх споживання відносно раціональної норми нижче, більш того навіть нижче норми фізіологічного мінімуму. Тобто в раціоні українців зменшується частка таких важливих продуктів харчування, які є основними джерелами білку тваринного походження. Внаслідок нераціональної структури харчування велика кількість людей втрачає імунні властивості організму, що впливає на тривалість життя, працездатність, захворюваність, і є прямою загрозою національної безпеці України.

У 2017 р. задоволення потреб населення у продовольстві здійснювалося, переважно за рахунок продукції вітчизняного виробництва. При цьому частка імпорту перевищувала встановлений 30-відсотковий граничний критерій для цього індикатора лише для риби і морепродуктів, фруктів та ягід, а також рослинних олій. Найвищий рівень імпортозалежності 75 % відмічався по групі «риба і морепродукти», оскільки 90 % імпортних поставок припадає на види риб, які видобуваються виключно у водах морських економічних зон інших країн, що пов'язано з особливостями їх біологічного циклу. Перевищення граничного критерію по групах «фрукти і ягоди» та «олії рослинні» зумовлене імпортом екзотичних видів фруктів і тропічних олій, які відсутні в Україні, але користуються попитом на внутрішньому ринку.

В Україні варто розглядати два основні напрями досягнення продовольчої безпеки. По-перше, необхідно забезпечувати постачання продовольства в таких кількостях, які могли б забезпечити здорове і повноцінне харчування населення. По-друге, треба зробити наголос на досягненні самозабезпеченості продукцією сільського господарства (зокрема продукцією, яку виробляють у господарствах населення), а також на підтримці і захисті державою вітчизняних товаровиробників, що автоматично коригує імпорт продукції.

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

Вищевикладене дає змогу стверджувати, що стан продовольчої безпеки погіршився, за 2016 рік Україна опустилася на п'ять позицій до 52-го місця у світі, але сприятливі природно-кліматичні умови для вирощування переважної більшості сільськогосподарських культур і потужний людський потенціал дозволяють Україні не лише забезпечити власну продовольчу безпеку, а й стати активними гравцем на світовому ринку продовольства. Відтак необхідно прискорити процеси реформування аграрного сектору України, що потребує суттєвої модернізації в напрямі розвитку підприємницької діяльності на селі, впровадження інноваційних технологій у виробництво, забезпечення дохідності товаровиробників, а також розбудови соціальної інфраструктури та розвитку сільських територій.

Список використаних джерел:

1. Бабенко А.А. Забезпечення продовольчої безпеки України в умовах реформування і регулювання аграрного сектору економіки: автореф. дис. канд. екон. наук; Луганський національний аграрний університет / А.А. Бабенко. - Луганськ, 2005. - С. 24
2. Статистичний щорічник України за 2016 рік / за ред. О.Г. Осауленка. — Державний комітет статистики України. - Київ, 2016. - С. 305
3. Волченко Н.В. Сутність та поточний стан продовольчої безпеки держави / Н.В. Вол- ченко // Вісник Сумського національного аграрного університету. - 2013. - №5. - С. 1516

Романович Л.А., *

студентка групи 4курсу факультету обліку і аудиту,

*Науковий керівник:

Ковальчук С. Я.,

к. е. н., доцент кафедри економіки,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНИ

На сучасному глобальному ринку сільськогосподарської продукції та продовольства попит значним чином диференційований: від невибагливого до якісних параметрів продуктів харчування у країнах з низькою платоспроможністю попиту, до встановлення жорстких вимог до процесу виробництва продукції та її якості у країнах з лідируючими економіками та попитом із високою платоспроможністю населення. Україна є агропро -
промисловою державою. За економічними показниками аграрний сектор

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

економіки забезпечує продовольчу безпеку та незалежність країни формує 16-17 % ВВП і близько 65% споживання населення.

Україна має величезні ресурси для виробництва продовольчих продуктів і розв'язання не лише національної, а й світової продовольчої проблеми по оцінках експертів Україна може забезпечити продовольством від 150 до 500 млн. чол. [3]. За даними профільного міністерства в Україні станом на 01.01.2016 працює 16 сертифікаційних компаній нерезидентів, які здійснюють сертифікацію сільськогосподарського виробництва за правилами органічного виробництва. [7]. Обсяг ринку органічної продукції в Україні дорівнює 2,4 млрд. євро, що становить 12,97% показника по країнах ЄС. Питома вага ринку органічної продукції в загальному обсязі сільськогосподарського ринку в Україні складає близько 1%, що є надзвичайно низьким показником [2].

Це виявлятиметься не лише у збільшенні обсягів аграрного виробництва, а й у пропонуванні безпечних і продовольчих продуктів, що забезпечуватимуть потреби та харчові переваги людей для активного й здорового життя, як того вимагає саме поняття продовольчої безпеки. Саме тому, важливою необхідністю для життєздатності людського організму є забезпечення його високоякісними продуктами харчування.

Проте в останні роки як в світі, так і в Україні загострилася проблема екологічної та економічної ситуації при цьому якість сільськогосподарської продукції та продуктів харчування за різними параметрами постійно знижується. Україна має організувати виробництво засобів захисту тварин і рослин та контроль за їх якістю та використання у відповідності з міжнародними вимогами, що сприятиме випуску високоякісної продукції та зростанню її конкурентоспроможності на внутрішніх та світових ринках [1].

На сьогоднішній день органічна продукція представлена в основному в Інтернет-мережі та спеціалізованих магазинах, а також частково у супермаркетах. З метою збалансованого розвитку збутової інфраструктури доцільно використати досвід країн із сформованим ринком органічної продукції, заохочуючи товаровиробників до об'єднання у кооперативи, розвиваючи прямий збут, створюючи спеціалізовані місця на аграрних ринках, стимулюючи переробку органічної продукції.

Процес виробництва сільської продукції знаходиться у постійному розвитку, що супроводжується постійними змінами у підході до виробничої діяльності. Виробництво органічної продукції, в порівнянні з традиційною, займає невелику частку ринку аграрної продукції, але Україна має великий потенціал у розвитку цієї продукції. [6]. З 2002 року було зареєстровано 31 господарство, яке увійшло до органічного сектору, а у 2016 році було понад 620 заявок від підприємств, які ведуть традиційне господарювання на отримання сертифікату як органічне. Тому проблема формування вітчизняного органічного ринку є надзвичайно актуальною, тому що має значний потенціал, адже за площею сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом Україна (278800 га) відстає лише від Чеської Республіки та Польщі [8]

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Щодо переваги вітчизняного органічного продукту, то одна з них, які додають конкурентоспроможності нашій продукції на зовнішніх ринках, це недорога робоча сила. Так як органічне землеробство потребує відносно великих вкладень в людську працю, а в Україні наразі зарплати невисокі, то це стає суттєвим важелем, який надає значних переваг на світовому ринку.

В 2016 році Україна втретє взяла участь у Найбільшій Світовій Органічній Виставці BioFach, яка 27 раз пройшла у виставковому центрі м. Нюрнберг (Німеччина). [5]

На виставці було представлено 11 українських компаній: 10 виробників органічної продукції та орган сертифікації. Ще один переломний момент це вступ країною до Світової організації торгівлі, що збільшує можливість виходу української органічної продукції на європейський ринок спостерігається зростання попиту на продукцію органічного виробництва, зокрема, його представляє середній клас;

– у країні створені умови сертифікації та реєстрації господарств з виробництва сільськогосподарської продукції;

– Україна знаходиться на шляху створення нормативно-правової бази з організації органічного виробництва;

– можливість створення додаткових робочих місць у разі виникнення господарств

– виробників органічної продукції, що може привести до зменшення безробіття і, як наслідок, зменшення соціальної напруги на селі

– покращення здоров'я населення, зменшення захворюваності та смертності;

– покращення якості навколишнього природного середовища[4].

Підводячи підсумок, варто сказати, що Україна має потенціал для виробництва органічної продукції, а саме реалізації її на експорт та внутрішнього споживання, адже за 2016 рік країна експортувала 165 тис. тон органічної продукції, що в 2.5 рази збільшилося порівняно з минулими роком. У країні з'явилися аграрії, готові створювати таку справу для себе і для її нащадків та в результаті показують непогані результати та при цьому зростання попиту на екологічно чисту продукцію у населення. Основною причиною зростання виробництва органічної продукції в поточному році вважаю саме переорієнтацію на європейський ринок. Виробники органічної продукції мають свої переваги, які допомагають їм успішно триматися на ринку на рівні з неорганічними виробництвами. Одною з них є зменшення витрат на вирощування продукції завдяки меншому використанню добрив, що зазвичай веде до зменшення врожаю, але порівняно більші ціни на органічний продукт дозволяють отримати вищу маржу.

Перешкодами на шляху ефективного формування попиту та пропозиції на ринку органічної продукції є: відсутність державної підтримки та сприяння органічним виробникам; високі ціни на сертифіковану органічну продукцію;

***«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року***

недостатня обізнаність споживачів відносно особливостей органічної продукції; недостатність інформації. Та перспективи для розвитку ринку органічної продукції є позитивними, особливо в умовах розгортання євроінтеграційних процесів та зростання попиту на органічну продукцію як в країнах ЄС, так і в багатьох інших країнах світу.

Список використаних джерел:

1. Артиш В.І. Організаційно-економічні передумови формування ринку екологічно чистої продукції в Україні / В.І. Артиш // Економіка АПК. – 2009. - № 2. – С. 117-120.
2. Бурляй А.П., О. О. Гуцаленко // Економічний часопис-XXI. - 2013. - № 11-12(2). - С. 15-18.
3. Власов В.І-Шляхи подолання глобальної продовольчої кризи.В.І--Власов+М А-Лисак.. Економіка АПК-,1/00-,№3-,С-027,030
4. Кобець М.І. Органічне землеробство в контексті сталого розвитку. Проект «Аграрна політика для людського розвитку». – Київ, травень 2004 (2005). - 22 с.
5. Милованов // Матеріали наук.-практ. семінару «Сучасні тенденції виробництва та маркетингу органічної продукції», 31 березня 2004 р. – Львів: Тайп, 2004. – С. 30-33.
6. Маслак О. Ринок органіки в Україні: стан та перспективи / О. Маслак // Агробізнес сьогодні. – 2011. – Вип. 24 (223). – С. 22-23.
7. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. — Режим доступу:<http://minagro.gov.ua/>
8. Чайка Т.О. / Т.О. Чайка // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв, 2011. – Вип. 2 (66). – С. 126-13

СЕКЦІЯ № 2

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Польова О.Л.,

д.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

**КАПІТАЛІЗАЦІЯ ПРИБУТКУ – ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

В сучасних умовах господарювання особливого значення набуває розв'язання проблем економічного розвитку підприємств аграрної сфери як пріоритетного сектору економіки країни, від якого значною мірою залежить розвиток інших галузей національного господарства, у тому числі продовольча безпека держави і добробут населення. Існує велика різноманітність способів стимуляції розвитку підприємництва, але найбільш поширений – капіталізація. Капіталізація прибутку – це перетворення частини прибутку (доходу) або всього прибутку (доходу) в додатковий капітал, додаткові фактори виробництва (засоби праці, предмети праці, робочу силу) та використання його для розширення виробництва. Капіталізація передбачає отримання підприємством прибутку для фінансування або створення нових матеріальних і нематеріальних активів, які, в свою чергу, можуть збільшити вартість майна.

При розгляді процесу капіталізації важливо забезпечити грошовий еквівалент прибутку. Даний метод капіталізації прибутку (доходу) є варіантом дохідного підходу щодо оцінки підприємства як бізнесу, що розвивається. Методика оцінки капіталізації прибутку в найбільшій мірі підходить для тих випадків, коли передбачається, що підприємство протягом певного (тривалого) терміну буде генерувати приблизно однакові обсяги прибутку, тобто темпи збільшення прибутку будуть постійними.

Враховуючи те, що у вітчизняному аграрному секторі поняття капіталізації нове, Андрійчук В.Г. визначає капіталізацію сільського господарства як процес нагромадження капіталу галузі з метою підвищення її продуктивності шляхом капіталізації власних доходів сільськогосподарських товаровиробників; залучення ними банківських кредитів і використання фінансового лізингу; вливання капіталу з інших сфер економіки; залучення прямих іноземних інвестицій, а також руху капіталу всередині галузі від менш ефективних власників до більш ефективних [1]. Водночас, Хорунжий М.Й. наголошує, що інвестування (вливання) капіталу в будь-яку сферу ще не є ознакою капіталізації, яка настає лише тоді, коли частку прибутку, одержаного від інвестування, спрямовуватимуть на розширення виробництва [2]. Однак, при цьому не враховано, що вливання капіталу, який спрямовується на розширення

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

виробництва, теж буде капіталізацією, оскільки це вартість, котра створює додану вартість. Послідує вкладання доданої вартості у розширення виробництва буде характеризуватися як капіталізація власних доходів. Отже, мова йде про два джерела наповнення капіталу.

Наразі аналіз вітчизняних наукових джерел з питань капіталізації дає можливість розглядати дане поняття через призму різних підходів:

1) процес формування капіталу шляхом капіталізації власних доходів сільськогосподарських товаровиробників, вливання капіталу з інших сфер національної економіки, залучення прямих іноземних інвестицій та завдяки руху капіталу від менш ефективних власників до ефективніших [3];

2) показник ринкової вартості компанії на фондовому ринку, що визначається як добуток суми цінних паперів емітента, випущених в обіг на їх ринкову ціну (ринкова капіталізація);

3) метод оцінки вартості підприємства, згідно з яким величина капіталу встановлюється в обсязі, який приносять доходи (капіталізація доходу);

4) витрачання частини прибутку на збільшення капіталу підприємства, фірми (капіталізація прибутку) [4];

5) перетворення чистої доданої вартості на капітал, тобто використання її на розширення виробництва;

6) процес утворення фіктивного капіталу у вигляді акцій, облігацій, заставного майна;

7) перетворення майна на грошовий капітал.

Капіталізацію підприємств аграрної сфери у довгостроковому аспекті слід розглядати як інтегрований показник реалізації стратегій, здійснюваних у всіх сферах діяльності. Разом з тим необхідно враховувати, що особливу роль в підвищенні капіталізації підприємства відіграє – фінансова стратегія. Це пояснюється тим, що всі сфери діяльності підприємства забезпечуються фінансовими ресурсами. Результативні показники підприємства, також формуються за фінансової діяльності. Блок цілей фінансової стратегії підприємства, пов'язаних з управлінням його капіталізації, повинен містити мінімізацію ринкової мінливості корпоративних прав підприємства, максимізацію ринкової доданої вартості, забезпечення приросту інтелектуального капіталу підприємства як основа його конкурентоспроможності, достатність фінансових ресурсів підприємства.

Орієнтація поточної діяльності підприємств на досягнення зазначених цілей забезпечує узгодженість всього комплексу цілей фінансової стратегії та корпоративної стратегії в цілому. Їх несуперечливість сприяє досягненню синергетичного ефекту, що виражається в зростанні економічного доданої вартості.

Здійснення та зростання капіталізації, гарантується впровадженням зазначених фінансових методів:

- максимізація прибутковості інвестованого капіталу;
- оптимізація пропорцій між власним і позиковим капіталом;

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

- мінімізація витрат залучення позикового капіталу;
- збалансованість активів і пасивів за строками, сумами, видами валют;
- стабільність дивідендної політики.

Історична місія капіталізації підприємства в ході ринкової трансформації складається з декількох важливих моментів. По-перше, вона відкриває господарюючим суб'єктам аграрної сфери доступ до сучасних технологій і забезпечує їх функціонування. Капітал – це «генетичний код», який в прихованому вигляді притаманний більшості сучасних технологічних рішень, які роблять їх принципово сумісними, здатними до взаємодії і утворенню так званих кластерів – структурних одиниць сучасного типу. По-друге, капіталізація підприємств формує корпоративну культуру як частину сучасної культури в широкому сенсі. По-третє, капіталізація підприємств створює систему додаткових стимулів та інтересів у вигляді отримання прибутку в різних видах, сприяє зниженню витрат, що є істотним чинником технологічних змін і підвищення національної конкурентоспроможності. По-четверте, капіталізація підприємств формує адекватний професійний менеджмент.

Проаналізувавши фінансові результати діяльності підприємств аграрної сфери в Україні за роками (табл. 1) констатуємо формування тенденцій збільшення кількості прибуткових підприємств до 88,9 % у 2015 р. від загальної кількості підприємств, що на 8,6 % більше порівняно із 2013 р., також зменшилась кількість збиткових підприємств до 11,1 % (у 2015 р.), або на 8,6 % порівняно із 2013 р., що є умовою для орієнтації прибуткових аграрних підприємств на здійснення капіталізації прибутку.

Таблиця 1

Фінансові результати діяльності підприємств аграрної сфери в Україні за 2013-2015 рр.

Показник	Роки			Відхилення, (+,-)
	2013	2014	2015	
Чистий прибуток, млн. грн	14925,7	21413,4	102279,0	87353,3
Підприємства, які одержали чистий прибуток: у відсотках до загальної кількості	80,3	84,7	88,9	8,6
фінансовий результат, млн. грн	26186,6	51668,0	127360,1	101173,5
Підприємства, які одержали чистий збиток: у відсотках до загальної кількості	19,7	15,3	11,1	-8,6
Рівень рентабельності,%	8,3	9,3	30,5	22,2
Рівень рентабельності операційної діяльності,%	11,7	21,4	43,1	31,4

Головною перевагою капіталізації є простота. Втілення економічної політики вимагає точних розрахунків, складних інноваційних рішень або

***«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року***

нестандартних ідей, інвестування будівництва задля розвитку підприємства. Капіталізація передбачає мінімум ризику, адже виведення прибутку підприємства є безпечним процесом, на відміну від кредитів та позик. Також даний метод фінансування підприємництва дозволяє зберегти над ним контроль, адже він не має на увазі продаж акцій, тобто частини потенційної прибутку, іншим особам. Внаслідок цього при капіталізації весь майбутній дохід залишається у колишніх власників, що і привертає до даного методу розширення бізнесу безліч перспективних інвесторів.

У числі недоліків капіталізації для розвитку підприємств аграрної сфери можна відзначити відносно низький темп зростання, так як капіталізація не забезпечує разовий великий капітал, а накопичує його протягом певного часу, що не дозволяє примножити бізнес в короткий проміжок часу. Другим недоліком капіталізації є несумісність цієї політики зі збитковими підприємствами, якщо підприємство не отримує прибуток, то капіталізація неможлива в принципі. Тому збиткові підприємства, які, зрозуміло, потребують коштів, повинні фінансуватись іншими способами. До недоліків відноситься і тимчасова втрата прибутковості підприємства для його власника, що є стримуючим фактором для тих підприємців, які хочуть отримати дохід негайно. Також при розширенні виробничої діяльності за допомогою капіталізації прибутку не залишається резервних коштів, які можна використовувати в разі крайньої необхідності, внаслідок того, що весь капітал йде на розширення діяльності, і при виникненні фінансових проблем таке підприємство, швидше за все, може стати банкрутом.

Таким чином, метод капіталізації прибутку підприємств аграрної сфери – це ефективний спосіб розширення виробничої діяльності, за якої ризик зводиться до мінімуму та у загальному підвищує економічну стійкість підприємства. Аналізуючи рівень капіталізації підприємств слід вказати на позитивну тенденцію збільшення прибуткових агропідприємств в Україні, стабільно рентабельне виробництво сільськогосподарської продукції, але в загальному рівень капіталізації залишається низьким, що є результатом відсутності чітких правил створення капіталу.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку. Монографія / В.Г. Андрійчук. – Ніжин: ТОВ «Вид-во «Аспект-Поліграф», 2007. – 216 с.
  2. Хорунжий М.Й. Капіталізація сільського господарства та сучасна державна аграрна політика України / М.Й. Хорунжий // Економіка АПК. – 2006. – №7. – С. 64–67.
  3. Андрійчук В.Г. Капіталізація вітчизняного сільського господарства: суть, напрями, механізми і перші оцінки здійснення / В.Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2005. – №7. – С. 69–74.
- Капіталізація економіки України / за ред. В.М. Гейця, А.А. Гриценка. – К.: Ін-т екон. та прогнозув., 2007. – 220 с.

Ковальчук С.Я.,
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Богузь Д.С.,
студентка 3 курсу
факультету економіки та підприємництва,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У ВІДНОСИНАХ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Розвиток інтеграційних процесів в Європі є звичайним явищем, що визначає теперішній та майбутній її розвиток, місце в системі міжнародних економічних відносин. Що ж до інтеграційного руху України до Європейського Союзу, то тут, на жаль, ситуація не втішна. Головним здобутком України є лише визнання всіма учасниками та владними органами євроінтеграції як основного напрямку розвитку держави та тісне співробітництво з деякими країнами - учасницями Євросоюзу.

Україна заявила про Європейський вибір відразу після того, як стала незалежною. Основною проблемою зовнішньоекономічної інтеграції є те, що за 17 років незалежності Україною були зроблені перші, здавалося б успішні кроки в напрямку євроінтеграції, але вже в 2004 році стало зрозуміло, що інтеграційний процес не буде таким простим і передбачувальним, яким він до цього представлявся ряду українських політиків. З огляду на це, предметом серйозного дослідження мають стати інтереси країн, що є членами ЄС, та України, усвідомлені та неусвідомлені перешкоди на шляху до інтеграції.

На даному етапі розвитку міжнародних економічних відносин для українських вчених є досить актуальна тема інтеграції, яка всебічно висвітлюється в усіх періодичних виданнях.

Незважаючи на численні економічні та політичні проблеми, які підсилені економічною кризою держави, Україна все ж таки намагається втілити в життя власну зовнішньоекономічну стратегію, основою якої є європейський вибір, перспективна мета входження до ЄС, а також розвиток двосторонніх економічних відносин із Францією, Італією, Німеччиною.

Зовнішньоекономічна стратегія України на найближчу перспективу визначена «Концептуальними основами стратегії економічного і соціального розвитку України на 2002-2011 роки. Європейський вибір». Виконання цих стратегічних умов дасть можливість стати повноправним членом ЄС.

Залишаючись за межами Європейського Союзу, Україна успішно асоціюється з процесом здійснення спільної європейської політики безпеки та оборони (ЄПБО). Наша держава бере участь у Поліцейських місіях ЄС в Боснії та Герцеговині та Республіці Македонія. Україна активно взаємодіє з ЄС у сфері боротьби з нелегальною міграцією та організаційною злочинністю.

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

Важливим кроком зовнішньоекономічної стратегії України став вступ до СОТ 16 травня 2008 року, це сприяє подальшій інтеграції, а також уможливорює здійснення таких дій:

1. Започаткування діалогу на високому рівні з питань енергетики, транспорту, а також у сфері науки та освіти.

2. Приведення законодавства України у відповідність до вимог ЄС у пріоритетних сферах.

3. Проведення переговорного процесу та утворення митного союзу між Україною і ЄС, метою якого безперечно має стати скасування митних, правових та технологічних перешкод у цій сфері.

Але зусилля української сторони не принесли на даний час бажаного результату. Так головними невирішеними проблемами залишаються:

1) обмеженість надійного джерела та потенціалу розвитку експортних можливостей – стійкого платоспроможного внутрішнього ринку;

2) слабкі позиції України у сфері високих технологій, низький рівень розвитку НТП;

3) недостатній рівень розвитку сучасної інфраструктури, особливо інформаційної і транспортної, та видів діяльності, що підтримують присутність українських виробників на міжнародних ринках;

4) невисокий рівень конкурентоспроможності вітчизняних виробників, їх товарів і послуг та економіки країни в цілому;

5) відсутність масштабних інвестицій в економіку України з боку провідних європейських ТНК, що унеможливорює входження українських виробників до їх міжнародних розподільчих систем, а відтак – ефективне проникнення на висококонкурентні ринки найбільш розвинутих країн, особливо в сегментах, пов'язаних з високотехнологічними виробами;

6) складнощі створення й удосконалення фондового ринку. Без нього, без вільного ринку капіталів малоймовірно здійснити прискорену модернізацію;

7) недостатня готовність інституційної структури в Україні, брак кваліфікованих кадрів, ресурсної бази для виконання відповідних заходів.

Незважаючи на перешкоди, інтегративні процеси будуть відбуватися, бо не тільки Україна зацікавлена в ЄС, а і ЄС певною мірою зацікавлений в українському ринку, але при умові вирішення проблеми бідності, яка нині є дуже гострою.

Європейська інтеграція є найбільш визначальним фактором, як міжнародної діяльності України, так і її внутрішньої політики на тривалу перспективу, закріплює безпеку та позитивно впливає на відносини України з усіма країнами світу. Невідхильна реалізація курсу на інтеграцію у Європейський Союз забезпечить гарантії прав людини, розвиток в Україні громадянського суспільства, побудову соціально орієнтованої ринкової економіки та величезну матеріальну підтримку з боку ЄС.

Отже, для прискорення інтеграції України до ЄС слід здійснити такі першочергові заходи:

- 1) зупинення подальшого соціального розшарування;
- 2) забезпечення справжнього, а не декларованого розвитку підприємництва;
- 3) виведення економіки з тіні;
- 4) вільний доступ до кредитних, матеріальних та інформаційних ресурсів, ринків збуту продукції;
- 5) ефективне втілення законодавства з питань боротьби з шахрайством та корупцією;
- 6) посилення фінансового контролю за структурними фондами та фондами розвитку;
- 7) реформа судової системи, захист прав власності та прав людини;
- 8) розробка нової зовнішньоекономічної стратегії з урахуванням позитивних та негативних факторів від інтеграції України в Європу.

Україні час зробити ревізію своїх суперечливих досягнень останнього періоду і знайти кращий шлях підвищення власного конкурентного потенціалу і здатності бути повноцінним суб'єктом міжнародних відносин.

Основою успішності євроінтеграційних зусиль може стати не квапливість, а виваженість, не прагнення до формального результату, а врахування всієї сукупності реальних обставин і тенденцій. Зрештою, саме така політика відповідає справжнім європейським традиціям.

Січко Т.В.,

к.т.н., доцент кафедри економічної кібернетики,

Закліцький В.М.,

студент 4 курсу факультету економіки та підприємництва,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

АНАЛІЗ ЕКОНОМІКО–ГЕОГРАФІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІННИЦЬКОГО РЕГІОНУ

Забезпечення ефективного розвитку економіки регіону стало однією з найважливіших економічних проблем у кожній країні, тому актуальним питання стало дослідження економіко-географічного потенціалу регіонів. У зв'язку з цим основними завданнями дослідження регіонального потенціалу є такі:

- виявлення взаємодії суспільства в окремих регіонах;
- встановлення залежності між географічним, соціальним середовищем і виробництвом в регіоні та населенням і системою розселення;
- визначення закономірностей розміщення виробництва на території регіону;

- районування території за встановленими ознаками та міжрайонних і внутрішньорайонних комунікацій;
- розробка прогнозів економічного розвитку регіонів[1].

Проаналізувавши економіко-географічний потенціал Вінницької області можна графічно зобразити розташування кожного району на рівні області. Було використано картографічний метод, який дає змогу побудови сітки графу, наочно відтворити особливості територіального розміщення районів як для одної області так окремих її районів.

Використовуючи сітку графу можна наочно зобразити розміщення та взаємодію виробництва, які характеризують рівень розвитку галузей господарства регіону.

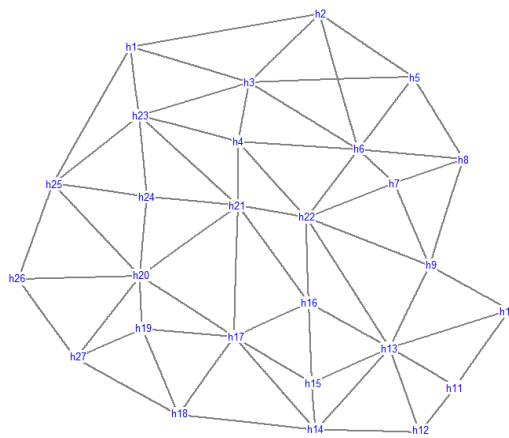

Рис.1. Циклічний граф районів Вінницької області (H)

Вершинами графа (рис.1) позначено районні центри, які об'єднані у сітку графа, Вінницький район позначено (h4).

Серед характеристик економіко-географічних мереж виділяються: міри центральності, які характеризують розташування вершин графа, відповідаючи просторовому положенню центрів, тобто регіональні утворення, які об'єднані в суцільну структуру.

До мір центральності належать такі показники:

- ступінь вершин графа;
- індекси доступності;
- індекс вершини з'єднання.

Ступінь вершини показує кількість ребер кожної вершини. Визначається район, який має найбільшу кількість ребер, зрозуміло що він є більш центральним на графі.

Індекс доступності поділяється на абсолютний і відносний. Абсолютний характеризується числом Кеніга, абсолютний індекс доступності показує віддаленість районів на сітці графа області. Центральним є район, який має найбільше число Кеніга.

Відносний індекс доступності характеризується індексом Бавелаша та індексом Бічема. Індекс Бавелаша та Індекс Бічема показує міру центральності районів. Тобто, чим більший показник індексів, тим ефективніше розташований

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

район у системі графів, він є центральним і відстань до всіх інших районів є мінімальною.

Проведено оцінку положення районів. Вершина, яка за оцінкою положення дорівнює 1,00 є центральною на сітці графа, всі інші вершини, які мають більші показники є топологічно віддалені. Так, для Вінницької області це є район h21 (Тиврівський район) за оцінкою положення рівний 1,00, найменш ефективно розміщення в області має h11 (Чечельницький район) за оцінкою положення дорівнює 1,61.

Мірою оцінки положення районів є відношення його індексу доступності кожного з районів до індексу доступності обласного центру (h4). Тобто райони, які розташовані найближче до центру, мають найбільш ефективно положення на сітці графу й у них є найкращий економіко-географічний потенціал.

Також для аналізу економіко-географічного потенціалу використано міри зв'язаності графа, які показують, наскільки граф насичений контактами (взаємопов'язаними ребрами). Найбільш поширені 3 міри зв'язаності: альфа, бета та фіта-індекси.

Альфа-індекс визначається як відношення цикломатичного числа до максимальної кількості ребер. Він завжди менший від одиниці та більший від нуля і є відношенням фактичного числа незалежних циклів графа до їх максимального числа. Альфа-індекс Вінницького регіону рівний 0,80, означає що райони доволі щільно зв'язані між собою.

Бета-індекс визначається відношенням кількості ребер до кількості вершин графа. Цей індекс змінюється від 0 до 3. Він менший від одиниці для графа-дерева: дорівнює 1, коли граф має один незалежний цикл; більший від 1 і менший від 3, коли граф має більше одного незалежного циклу. Бета-індекс Вінницького регіону рівний 2,44, показує, що через щільно зв'язані райони існує велика кількість незалежних циклів.

Отже, аналізуючи отримані показники міри центральності, міри зв'язаності центрів, міри контактів для Вінницького регіону, можна зробити наступні висновки. Ступені вершин графів, індекси доступності абсолютні, відносні індекси доступності – індекс Бавелаша та індекс Бічема показали, що досліджувані вершини мають відносно схожі показники міри центральності, що говорить про доцільність їх групування, а саме об'єднання їх у кластер.

Список використаних джерел:

1. Наукові методи дослідження економіки регіонів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pidruchniki.com/1594102462967/rps/naukovi_metodi_doslidzhennya_ekonomiki_regioniv.

Чорнопищук О.М.,*

студентка 3 курсу
факультету економіки та підприємництва

*Науковий керівник:

Ковальчук С. Я.,

к. е. н., доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ СВІТОВИХ РИНКІВ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ (МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ)

Сьогодні туризм – це глобальне за масовістю, формами і технологіями організації відпочинку явище. Розвиток туризму у світовому масштабі, його вплив на зайнятість населення, формування малого і середнього бізнесу, сприяння соціально- економічному розвитку регіонів, а саме транспортної, комунальної, інформаційної, виробничої та сервісної інфраструктури, роблять туризм важливою складовою частиною економічного і соціального розвитку та одним із найбільш характерних проявів глобалізації.

Міжнародний туризм являється активним джерелом надходжень іноземної валюти. Наприклад, велика частина доходів від міжнародного туризму в загальній сумі надходжень від експорту товарів і послуг складає: в Іспанії -- 35%, Австралії і Греції - по 36%, Швейцарії - 12%, Італії - 11%, Португалії - 21% і на Кіпрі - 52%. В більшості країн, що розвиваються, на долю іноземного туризму припадає 10-15% доходів від експорту товарів і послуг. Проте в деяких країнах цей показник значно вище, наприклад, в Колумбії він складає 20%, Ямайці - 30%, Панамі -55% і на Гаїті -73%.

2. Міжнародний туризм розширює внески в платіжний баланс і ВВП країни.

Так у таких країнах, як Угорщина, Чехія, Австрія, Швейцарія, Італія, Франція, Іспанія, Португалія туризм являється одною з пріоритетних галузей, внесок у валовий національний дохід яких складає 15-35%.

3. Міжнародний туризм сприяє диверсифікації економіки, створюючи галузі, обслуговуючі сфери туризму: будівництва, торгівлі, сільського господарства, виробництво товарів народного споживання і т.д.

4. З зростанням зайнятості в сфері туризму ростуть прибутки населення і підвищується рівень добробуту нації.

5. Часто завдяки міжнародному туризму у віддалених територіях з'являється стимул до розвитку. Зокрема, там відроджуються забуті ремесла й окремі галузі народної творчості.

6. Надання туристичних послуг є вигідним для держави з точки зору використання рекреаційних ресурсів. Таким чином, іноземний турист платить

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

за туристичні послуги, при цьому не вивозячи рекреаційні ресурси за межі країни. Країна отримує прибутки, зберігаючи свої природні та культурно-історичні цінності.

7. Для деяких слаборозвинутих країн туризм є єдиним рушієм економічного зростання. Кенія, Танзанія, Єгипет, Марокко, Туніс, Мадагаскар та Маврикій - це ті країни, уряди яких стимулюють розвиток туристичної галузі, так як туризм - це єдине джерело надходження капіталу, та іноземних інвестицій.

Міжнародний туризм – це багатогранне явище, що охоплює економічні, соціальні, культурні та екологічні аспекти і тісно поєднується з багатьма галузями економіки. Через це саме міжнародному туризму належить значне місце у соціально-економічному житті країн і народів. Міжнародний туризм визначається як важливий напрям міжнародного співробітництва в конкретній діяльності на основі поваги національної культури та історії кожного народу та основних інтересів кожної країни.

До міжнародного туризму належать: виїзний туризм – подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни; в'їзний туризм – подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території.

Виходячи з цього, проаналізуємо обсяги в'їзного та виїзного туризму. З метою дослідження тенденцій саме туристичних потоків, ми брали до уваги громадян, для яких метою виїзду з країни або в'їзду був туризм.

На рис. 1 помітна тенденція до зниження попиту українських туристів на відпочинок в інших країнах. Основною причиною цього є високі ціни на путівки, котрі значно зросли порівняно з минулими роком через стрімку девальвацію гривні, напружена ситуація на Сході України тощо.

Так, порівняно з 2011 р. обсяг потоку виїзного туризму в 2015 р. зменшився на 1 383 584 осіб. Протягом 2011–2014 рр. спостерігається зменшення туристичного потоку. 2015 р. характеризується невеликим збільшенням туристів (на 5 057 осіб більше порівняно з 2014 р.), які виїжджають за кордон із метою туризму.

Динаміка в'їзного туристичного потоку характеризується зменшенням частки організованого туризму (рис. 2).

Порівняно з 2011 р. обсяг іноземних туристів у 2015 р. зменшився на 1 088 048 осіб. Поки спостерігається щорічне зменшення в'їзного туристичного потоку. 2015 р. характеризується значним зменшенням іноземних туристів (на 8 898 осіб менше порівняно з 2014 р.), які приїжджають до України з метою організованого туризму.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

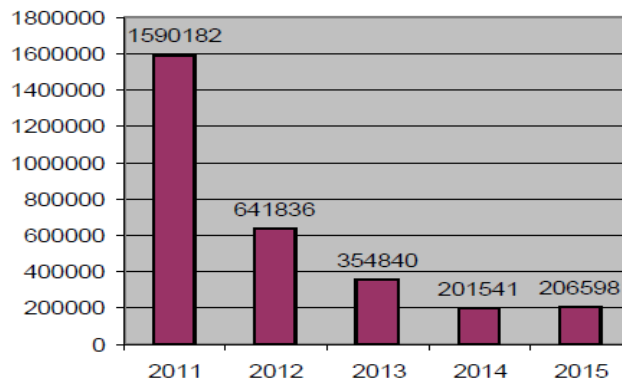

Рис. 1. Виїзд громадян України за кордон з метою організованого туризму

Частка організованого туризму у загальному обсязі в'їзного туристичного потоку зменшилась з 5,7% у 2011 р. до 1,1% у 2015 р.

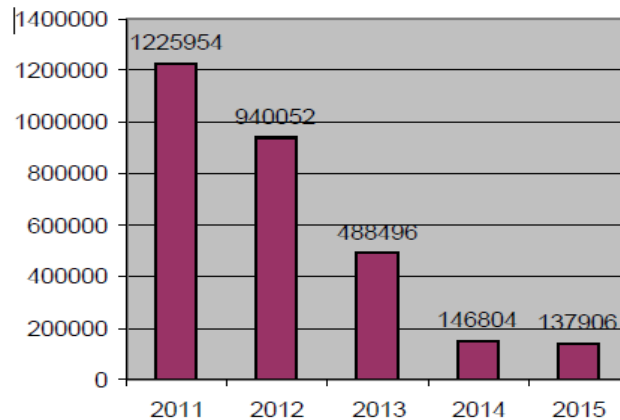

Рис. 2. Динаміка в'їзного туристичного потоку

Такі дані дають підстави оцінити поточну ситуацію як незадовільну та неконкурентоспроможну. Причинами цього є те, що основний матеріально-технічний комплекс є застарілим, інфраструктура потребує реконструкції та відновлення, рівень сервісу не відповідає міжнародним стандартам, індустрія розваг фактично не розвинена та не організована, багато пам'яток культури та історії занедбано, низку проблем екологічного, соціального та економічного характеру не вирішено.

Генеральна Асамблея ООН затвердила проголошення 2017 року Міжнародним роком сталого розвитку туризму. У резолюції з цього приводу наголошується на важливості міжнародного туризму, потреби кращого взаєморозуміння між народами та поваги до культурних цінностей в усьому світі, що в загальному має сприяти зміцненню миру на планеті. «Міжнародний рік сталого розвитку туризму – це унікальна можливість для промоції внеску туристичного сектора в загальний сталий розвиток, включаючи його економічну, соціальну та екологічну складові, а також для підвищення обізнаності про справжні розміри сектора, що часто недооцінюється», - сказав Генеральний секретар ЮНВТО Таліб Ріфаї.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Нагадаємо: завдання сталого розвитку туризму включено до Цілей Сталого Розвитку, ухвалених Генеральною Асамблеєю ООН у вересні 2015-го року, та до нового Порядку Денного - 2030, над втіленням яких почали працювати країни світу.

В Україні сьогодні немає національної стратегії сталого розвитку туризму, а єдиний правовий інструмент, присвячений цій темі на регіональному рівні – Протокол про сталий розвиток туризму до Карпатської конвенції – досі не став частиною українського законодавства, хоча вже набув чинності на території Карпатського європейського регіону.

Висновок. Індустрія туризму стає все більш важливим гравцем у просторі світової економіки та вагомим джерелом валютних надходжень для багатьох країн. Туризм є складним і багатогранним явищем з великою диференціацією векторів розвитку, проте прискіпливий аналіз статистичних та аналітичних даних дозволяє виділити низку тенденцій, що впливають з практики функціонування цього сектору економіки: динаміка розвитку міжнародного туризму по регіонах світу виявляє суттєві відмінності, демонструючи найбільші темпи зростання в Азійсько-тихоокеанському регіоні; поряд з існуючими традиційними туристичними країнами активно розвиваються нові дестинації міжнародного туризму у постсоціалістичних та країнах, що розвиваються; серед країн, що лідирують за кількістю виїзних туристів також відбуваються зміни у першу чергу за рахунок зростання ролі Китаю, Росії, Індії, Бразилії; країни задля завоювання чи збереження позицій на ринку туристичних послуг мають постійно вивчати ситуацію, оновлювати та урізноманітнювати сервіс, впроваджувати інновації, враховувати зміни у попиті та потребах споживачів

Список використаних джерел:

1. Карачина Н. Розвиток міжнародного туризму в Україні у контексті світової інтеграції / Н. Карачина, О. Савіцька // Молодий вчений. – 2014. – № 5 (08). – С. 109–113.
2. Парфіненко А. Міжнародний туризм в Україні: геополітичні аспекти глобального явища / А. Парфіненко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2015. – Вип. 126. – Ч. 1. – С. 12–23.
3. Зайцева В. Міжнародний туризм та глобалізація в сучасному світі / В. Зайцева, О. Корнієнко // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 2 (8). – С. 55–65.
4. Міжнародний туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wikipedia.org>.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
6. Ангелко І. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні / І. Ангелко // Український соціум. – 2014. – № 2 (49). – С. 71–79
7. Зелене досьє [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dossier.org.ua/organizaciya-obiednanih-naciy-ogolosila-2017-rik-mizhnarodnim-rokom-stalogo-rozvitku-turizmu>

Білоконна А.С., *
студентка 3 курсу
факультету економіки і підприємництва

*Науковий керівник:
Ковальчук С. Я.,
к. е. н., доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ В СТРУКТУРІ ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ

Поняття «людський капітал» набуває в даний час великого значення не лише для економістів-теоретиків, але й для окремих підприємств та економіки держави в цілому. Різко зріс інтерес економічної науки до людських творчих здібностей, до шляхів їх становлення і розвитку. В більшості компаній починають надавати велике значення накопиченню людського капіталу, як найціннішого з усіх його видів.

У економічній літературі поняття людського капіталу розглядають в широкому та вузькому сенсі. У вузькому сенсі однією з форм капіталу є освіта. Людським його назвали тому, що ця форма стає частиною людини, а капіталом є внаслідок того, що є джерелом майбутніх задоволень або майбутніх заробітків, або того й іншого разом. У широкому сенсі людський капітал формується шляхом інвестицій (довгострокових капіталовкладень) в людину у вигляді витрат на освіту і підготовку робочої сили на виробництві, на охорону здоров'я, міграцію і пошук інформації про ціни і доходи.

Людський капітал – це найважливіша складова частина сучасного продуктивного капіталу, яка представлена властивим людині багатим запасом знань, розвинених здібностей, визначених інтелектуальним і творчим потенціалом. Основним чинником існування і розвитку людського капіталу є інвестиції в людський капітал[1].

Про рівень розвитку людського капіталу можна судити на підставі таких індикаторів, як: динаміка частки видатків на людський розвиток (освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення) у ВВП; збільшення витрат на освіту у відсотках до ВВП, зростання реального рівня заробітної плати; позиції у світових рейтингових оцінках. Існуючий якісний стан та показники формування людського капіталу в Україні можна проілюструвати деякими фактами, аби пересвідчитися, що існуюча модель є деградаційною, а тому потребує кардинальних змін: високий рівень виплат соціальних трансферів, динаміка яких не залежить безпосередньо від рівня економічної активності їх отримувачів, що знижує мотиваційні стимули до праці (питома вага заробітної плати в структурі доходів населення за січень – квітень нинішнього року

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

становила 39%, а соціальні допомоги – 37,8%; за Індексом людського капіталу Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum) Україна у 2016 році посіла 26 місце серед 130 країн світу ; у структурі витрат населення 85 – 90% припадає на оплату продуктів харчування та комунальні послуги, що свідчить про абсолютну неспроможність більшості українських громадян забезпечувати належний рівень свого життя; купівельна спроможність та рівень життя населення протягом 2008 – 2015 років зменшилися від 1,5 до 2,5 разів внаслідок значної розбалансованості між динамікою зростання цін на товари, комунальні послуги та заробітних плат; у загальному рейтингу українська вища освіта з 25 місця спустилася на 42 за рейтингом «Universitas 21», який розробляється провідними академічними університетами світу для визначення та порівняння якості національних систем вищої освіти; за 25 років, починаючи із 1990 року, значення Індексу людського розвитку України (інтегральний показник міждержавного порівняння і вимірювання рівня життя, грамотності, освіченості й довголіття) зросло на 6%, однак світовий показник ІЛР втричі більший, ніж в Україні; параметри очікуваної тривалості життя населення України не відповідають вимогам цивілізаційного розвитку і є проявом деградації, оскільки за період незалежності вона зросла тільки на один рік – з 70 до 71 року (за даними Світової статистики охорони здоров'я), при тому, що світовий показник становить 6 років.

Окрім того, розвиток людського капіталу в державі призвів до формування ряду парадоксів:

- невідповідність доходів працюючого населення належному рівню життя, внаслідок чого значна його частина перебуває на межі бідності;
- зменшення кількості людей із середнім рівнем доходів, перехід їх до категорії «бідних», що свідчить про те, що заробітна плата не виконує відтворювальну функцію населення України;
- втрата інтелектуального потенціалу (внаслідок обмеженості можливостей для самореалізації молодих людей значна їх кількість не може знайти роботу у своїй країні), що призводить до міграційних процесів;
- суперечності, що виникають між рівнем професійних знань фахівців в отриманих ними дипломах про освіту та реальним практичним досвідом, внаслідок чого не можуть працевлаштуватися за фахом як молоді кадри (оскільки роботодавець вимагає стажу роботи), так і спеціалісти старше 40 – 45 років (через відсутність навичок ускладнених видів діяльності)[2].

Світовим лідером за рівнем розвитку людського капіталу, як і торік, стала Фінляндія. Перша десятка лідерів також не змінилася – Норвегія, Швейцарія, Японія, Нова Зеландія, Данія, Нідерланди, Канада та Бельгія.

Останніми у рейтинговій оцінці є Малі, Нігерія, Чад, Ємен і Мавританія.

Світовим лідером за рівнем розвитку людського капіталу, як і торік, стала Фінляндія. Перша десятка лідерів також не змінилася – Норвегія, Швейцарія, Японія, Нова Зеландія, Данія, Нідерланди, Канада та Бельгія.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Останніми у рейтинговій оцінці є Малі, Нігерія, Чад, Ємен і Мавританія.

Згідно з результатами цього річного дослідження, в Україні кількість населення працездатного віку скоротилася до 30,9 млн. осіб, частка зайнятих склала 60,3%, рівень безробіття, як і торік, оцінюється у 7,2%. Середній вік нашого населення зріс із 39 до 40 років. (у Фінляндії – 43, Угорщині – 41, Польщі – 40, Росії – 39, Туреччині – 30, Індії – 27 років).

Для охоплення усього демографічного профіля у дослідженні надається оцінка розвитку людського капіталу за п'ятьма віковими групами: (до 15 років; від 15 до 24; від 25 до 54; від 55 до 64; 65 і більше років), що дозволяє визначити сильні і слабкі сторони в кожній з них.

Рейтингові позиції України за різними віковими групами різняться.

За рік Україна покращила свої позиції у 2 з 5 вікових груп: у групі 15-24 років (характеризує молодь, для якої оцінюються фактор вищої освіти та навички, що використовуються на робочому місці) та у групі 25-54 років (основна частина робочої сили, для якої оцінюються продовження навчання та якість зайнятості).

Як і торік, першість у всіх вікових групах ми отримали за рівнем початкової освіти, яку здобувають 100% населення України.

У той же час, Україна значно відстає за складовими, що характеризують реалізацію людського капіталу та очікувану тривалість здорового життя.

Відповідно до даних дослідження, в українців після 65 років здорове, активне і продуктивне життя відсутнє. Здорове життя в Україні – коли людина здатна працювати фізично і розумово - продовжується 63 роки (у Фінляндії – 71, США – 69, Китаї – 68, Росії – 61)[3].

В Україні сьогодні сформований потужний людський потенціал, який за сприятливих умов може перетворитися на людський капітал інформаційної економіки. Людський капітал як вагома складова інтелектуального капіталу відіграє суттєву роль в економічному поступі країни, про що свідчать теоретичні моделі ендогенного зростання. Трансформаційні процеси в Україні зумовили зменшення кількісних показників сукупного людського капіталу, але водночас простежуються позитивні тенденції його розвитку. Одним із напрямів прискорення перетворення людського потенціалу у людський капітал є державне регулювання зайнятості[4].

Список використаної літератури:

1. Яковенко Р. В. Проблеми та перспективи розвитку людського капіталу / Р. В. Яковенко. // 17. – 2010. – С. 1–9.
2. Людський капітал: наукові підходи та стан формування в Україні. – 2016. – №5. – С. 22–31.
3. Рейтингові оцінки розвитку людського капіталу 2016 [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://edclub.com.ua/analytika/rejtingovi-ocinky-rozvytku-lyudskogo-kapitalu-2016>.
4. Людський капітал як стратегічний ресурс інформаційної економіки. – 2014. – №51. – С. 200–206.

Ковальчук С. Я.,
к. е. н., доцент кафедри економіки,
Стратій А.М.,
студентка 3 курсу факультету економіки та підприємництва,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

МІГРАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНИ

Впродовж усієї історії людства міграція була і залишається одним із найважливіших шляхів розв'язання гострих суспільних проблем.

В умовах демографічної та фінансової кризи особлива увага вчених і державних діячів приділяється не лише проблемам розвитку людського капіталу, а й його збереженню та створенню гідних умов для його використання в межах тих територіально-економічних одиниць, де його сформовано. Досягнення таких пріоритетів вимагає від будь-якої держави негайної оптимізації міграційної політики, чим сьогодні й переймається більшість з країн, економіка яких характеризується як розвинена.

Зовнішня трудова міграція є джерелом валютних надходжень, які, подекуди, значно перевищують іноземні інвестиції в Україну, складаючи в еквіваленті її ВВП щонайменше від 3,5% до 8% [1].

Також, зовнішня трудова міграція є важливим чинником зниження напруження на внутрішньому ринку праці, адже, за різними оцінками, кількість економічно активного населення, що пропонувало свою робочу силу за кордоном, становить від 2 до 7 млн. осіб [2]. Зовнішня трудова міграція є фактором зменшення обсягів державної соціальної допомоги внаслідок відтоку працездатного населення за кордон (за різними оцінками, до 420 млн. дол. США щорічно), яке, ймовірно, було б зайвим у реальному секторі економіки, і, можливо, поповнило б кримінальний контингент України.

Головні вагання студентства щодо вибору конкретної альтернативи простежуються у площині “емігрувати – залишитись”, між якими існує зв'язок оберненого характеру, адже зі збільшенням виборів альтернативи 1.а спостерігається відповідне зменшення прибічників варіанта 1.в, і навпаки. Разом з цим перспектива виїхати за кордон у статусі трудового мігранта є привабливою.

Збурення емігрантських орієнтацій студентства зафіксовано на другому курсі навчання, що частково пояснюється періодом становлення самостійної особистості, яка прагне до змін всупереч існуючим обмеженням, як правило, соціально-економічного характеру. Натомість протягом III–IV курсів навчання спостерігається стабілізація динаміки студентських намірів, а кількість бажаючих перетнути кордони батьківщини в пошуках кращого життя фактично

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

дорівнює кількості тих, хто свою професійну долю пов'язує з майбутнім України.

На відміну від батьків, студентська молодь більш болюче сприймає невирішеність гострих соціально-економічних проблем, що відповідно виявляється і у сумнівах стосовно кар'єрних перспектив на батьківщині та можливості практичного використання власного творчого потенціалу. Цікавим є і те, що сучасна молодь вже на студентській лаві замислюється над проблемами виховання прийдешнього покоління і, судячи з отриманих результатів, висловлює суттєві занепокоєння з цього приводу. В свою чергу, остання альтернатива значної уваги до себе не привернула. Це є достатньо показовим, адже на тлі загальної нереалізованості охарактеризованих вище аспектів життєдіяльності суспільства проблематика дозвілля та відпочинку й насправді видається дещо другорядною. Хоча у всьому цивілізованому світі вже давно зрозуміло, що повноцінний відпочинок є одним з найголовніших аспектів відтворення працездатності людини та її мотиваційного потенціалу[3].

Загалом, з огляду на викладений матеріал стає зрозумілим, що підстав для формування чергової хвилі еміграції, в структурі якої не останнє місце займатиме сегмент, сформований випускниками ВНЗ, є чимало. Тому нагальною потребою сьогодення є формування виваженої міграційної і, передусім, соціально-економічної політики, здатної нівелювати міграційні наміри студентства. Нині цю функцію традиційно виконують батьківські кола, адже за результатами дослідження з'ясовано, що лише 8,5% матерів не проти еміграції власної дитини за кордон. Жоден батько таку пропозицію не підтримав, проте 86,5% з них висловили бажання, щоб їх нащадок залишився жити і працювати на батьківщині.

Якщо дещо перефразувати сучасних класиків української наукової думки, то можна сформулювати таку тезу: «Мотиваційна складова людського капіталу є тією рушійною силою, яка забезпечує прагнення до практичного застосування знань та трудових навичок, сформованих в результаті інвестицій».

Дійсно, формуючи людський капітал, варто попідклубатися про те, щоб його носій, окрім ґрунтовних знань, ще й мав нестримне бажання працювати якісно та наполегливо. Проте, насправді, в умовах перекладання фінансових зобов'язань перед ВНЗ на плечі батьків та самих студентів, формується зовсім інша мотивація – мотивація до незалежності від державних потреб та орієнтація на повернення витрачених на освіту коштів будь-що[3].

І тоді людина також хоче працювати якісно й наполегливо, та от до того «де працювати» їй вже практично байдуже. І якщо вона не знайде такої можливості на батьківщині, вона буде її шукати деінде – от такий несподіваний висновок з постулатів теорії людського капіталу. А якщо так, то пріоритетним завданням будь-якої держави має стати створення сприятливих умов для реалізації спроможностей окремого носія людського капіталу та пристойного життя його власника.

Список використаних джерел:

1. Дахно І. І. Міжнародна економіка / І. І. Дахно, Ю. А. Бовтрук. – 2013. – С. Зовнішні трудові міграції населення України / За ред. Е. М. Лібанової, О. В. Позняка. — К.: РВПС України НАН України, — К.: РВПС України НАН України, 2013. — С. 55—56.
2. Варецька О. Соціально-економічне підґрунтя трудової міграції населення України / О. Варецька// Україна: аспекти праці. – 2015. – № 5 . – С. 34–39.
3. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. // Знання-Прес. – 2015. – 218– 232с.

Марченко С.О.,*

студент факультету обліку та аудиту,

Малушенко О.С.,*

студент факультету обліку та аудиту,

*Науковий керівник:

Ковальчук С. Я.,

к. е. н., доцент кафедри економіки,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

МІЖНАРОДНИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Міжнародний туризм є джерелом валютних надходжень для країни і засобом для забезпечення зайнятості населення. Надання туристичних послуг є вигідним для держави з точки зору використання рекреаційних ресурсів. Адже рекреаційні ресурси неможливо експортувати й іноземець платить за туристичні послуги, при цьому не вивозячи їх за межі країни. Країна отримує прибутки, зберігаючи свої природні та культурно-історичні цінності.

Для деяких слаборозвинених країн туризм є єдиним рушієм економічного зростання. Кенія, Танзанія, Єгипет, Марокко, Туніс, Мадагаскар та Маврикій – цетікраїни, уряди яких стимулюють розвиток туристичної галузі, адже туризм – це єдине джерело надходження капіталу та іноземних інвестицій. Європа посідає провідне місце на туристичному ринку і є найбільш відвідуваним регіоном світу, приймаючи 51% від загального числа міжнародних подорожей [1].

Зелений туризм як самостійний вид туризму виник в Європі в останю чверть ХХ ст. Він активно розвивається у Великобританії, Іспанії, Польщі, США, Фінляндії, Швейцарії, Швеції та інших країнах.

На сучасному етапі усі національні організації сільського туризму країн Європи об'єдналися в Європейську федерацію фермерського і сільського

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

туризму (European Federation for Farm and Village Tourism) або скорочено «EuroGites». Основні цілі цієї організації: сприяння розвитку сільського зеленого туризму та цільове інвестування проектів розвитку сільського туризму.

Особливості організації сільського зеленого туризму у різних країнах:

Італія – агротуристичний бізнес тісно пов'язаний з курортним, міжнародна спеціалізація астрономічний і дегустаційний туризм.

Австралія – зайнятість гостей у збірці трав, приготуванні молокопродуктів, вигоні худоби, активний гірський та екологічний туризм.

Фінляндія – будиночки без господарів, розміщені на берегах заповідних озер та річок.

Румунія – діє Національна асоціація сільського і культурного туризму, спеціалізація етнографічний та гастрономічний туризм.

Угорщина – податкові пільги, міжнародна спеціалізація кінний туризм

Польща – відсутність тісного зв'язку з традиціями країни - тільки ночівля та харчування.

Франція – приморські агросадиби, кінні ферми, винні агросадиби, гірськолижні шале, агрокоттеджі, замки, рибальські будинки.

Іспанія – сільські готелі відкрито на Канарських і Балеарських островах, а також у переобладнаних монастирях та історичних замках.

Данія – діє Національна асоціація агротуризму, спеціалізація велосипедний туризм.

Ісландія – категоризація номерів на три категорії, категоризація гостьових будинків (A,B,C,D,T,F,G)

Німеччина – більшість туристів приїждить для участі у міжнародних ярмарках та торгових шоу.

Великобританія – доступні ціни, спеціальні знижки для дітей, друкуються рекламно-інформаційні каталоги СЗТ[4].

У Європі лідерами за обсягами розвитку індустрії сільського туризму є Франція та Іспанія. У цих країнах сільський туризм уже давно переріс у високорентабельну галузь їх міжнародної економічної спеціалізації. Сільський туризм цієї країни представлений Національною організацією будинків відпочинку і зеленого туризму. Ця організація пропонує агрооселі на будь-який смак і вид відпочинку, що сертифіковано за високими національними стандартами сервісу.

Розвиток зеленого туризму в Україні почався значно пізніше, ніж в Європі й абсолютно на інших принципах. По-перше, споживачами послуг у сфері зеленого туризму виступають, як правило, малозабезпечені українці та іноземці, по-друге, зелений туризм розвивається як альтернативний вид діяльності, що забезпечує зайнятість населення замість сільського господарства, що зазнало занепаду [4].

Розвитком зеленого туризму в Україні займається «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні». Її метою є популяризація відпочинку в українському селі, сприяння розвитку сільської інфраструктури та

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

само зайнятості сільського населення, збереження культурної спадщини та навколишнього середовища [5].

В Україні, базуючись на польському досвіді, також діє система екологічної сертифікації та добровільної категоризації «Зелена садиба», яка розроблена всеукраїнською Спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму. Схема сертифікації побудована на принципах зменшення шкідливого впливу агротуристичного об'єкту на екологію, підтримка народних традицій та ремесел, підтримка місцевої економіки, розвиток екологічно-сприятливих видів розваг і відпочинку [4].

Для України сільський зелений туризм – нове поняття, хоча розвивається досить активно. Сьогодні, туристична галузь в Україні є лише п'ятою за значенням складовою поповнення бюджету і її питома вага має значно зрости з огляду на такі об'єктивні передумови, як вигідне геополітичне розташування України в центрі Європи, наявність значного туристично-рекреаційного потенціалу, сприятливий клімат, багаті флора і фауна, чисельні культурно-історичні пам'ятки світового рівня.

Пріоритетність розвитку сільського зеленого туризму в Україні зумовлюється нагальною необхідністю невідкладного розв'язання соціально-економічних проблем сучасного села [6].

Зелений туризм – корисний як для відпочиваючих, так і для господарів – селян, сільських громад, регіонів і держави в цілому, сприяє розвитку багатьох пов'язаних з ним галузей економіки. Розвиток сільського зеленого туризму спонукає до покращення благоустрою сільських садиб, вулиць, в цілому сіл, а також стимулює розвиток соціальної інфраструктури.

Таким чином, на основі вищепроаналізованого основними напрямками розвитку сільського зеленого туризму України мають стати: створення сприятливих умов для отримання податкових пільг та кредитів для власників агросадиб, рекламування послуг сільських господарств, випуск різноманітних путівників, поширення різноманітних видів агротуристичного бізнесу, у тому числі курортна спеціалізація сільського зеленого туризму.

Список використаних джерел:

1. Буданова О. С. Міжнародний туризм як засіб формування іміджу України / О. С. Буданова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : [Електроний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2013_1%281%29_44
2. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 р. № 325/95-ВР в редакції Закону від 18.11. 2003 р. № 1282-IV.
3. Зелений туризм як елемент громадської дипломатії / Все про туризм: [Електроний ресурс]. - Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/ganin.htm
4. Оппельд Л. І. Міжнародний досвід зеленого туризму в Україні: проблеми та перспективи / Л. І. Оппельд, А. О. Гордіян. // Ефективна економіка. - 2014. - № 1.

5. Розвиток сільського зеленого туризму в Україні / Все про туризм: [Електроний ресурс]. - Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/roshko.htm

6. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України / Все про туризм: [Електроний ресурс]. - Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/byrkovych.htm

Дюк А. А.,
к. е. н., доцент кафедри економіки,
Судома А. Ю.,
студентка 3 курсу
факультет економіки та підприємництва,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ПРАЦІ, ЙОГО РОЗВИТОК І РОЗШИРЕННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Можливості євроінтеграції України тісно пов'язані з гармонізацією національного законодавства з законодавством ЄС, зближенням основних стратегій соціально-економічного розвитку, досягненням відповідних соціальних стандартів. Одним з найбільших досягнень Євросоюзу можна вважати створення міжнародного ринку праці, вільного руху робочої сили, спільну стратегію зайнятості. І хоча світова економічна криза, тенденції демографічного старіння, глобальна конкуренція суттєво вплинули на ринок праці, погіршивши умови зайнятості, Євросоюз продовжує проводити цілеспрямовану політику щодо збалансованості ринку праці, використовуючи можливості загальноєвропейського та національного рівня. [4]

Міжнародний ринок праці є структурою національного ринку праці. Подібно до національного ринку, міжнародний ринок праці представляє собою механізм з'єднання робочої сили з засобами виробництва. Головною функцією міжнародного ринку праці є забезпечення всіх суб'єктів діяльності необхідною робочою силою. [1]

Серед основних «соціальних вимірів» міжнародного ринку праці слід виділити:

– зняття обмеження на доступ до кваліфікованої роботи за національним громадянством;

– визнання права всіх робітників-мігрантів на рівну оплату за рівний труд чоловіків і жінок, прагнення гармонізувати національні системи страхування, розвиток діалогу між трудом і капіталом (Римська угода 1957 р.);

– введення наднаціонального режиму, який уточнював, за яких умов соціальні виплати, отримані в рамках однієї національної системи можуть бути конвертованими та експортованими в рамках ЄС (Регламент 1408 /1971 р.),

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

правил гармонізації стандартів у сфері захисту здоров'я і безпеки на робочому місці (Єдиний європейський акт 1986 р.).

Міжнародний ринок праці у Євросоюзі регулюється відповідними угодами і передбачає:

– ліквідацію будь-якої дискримінації працівника на ґрунті громадянства в питаннях працевлаштування, зарплати та інших умов роботи та найму;

– право проживати у країні, де оселився громадянин після звільнення разом з родиною, яка не втрачає це право і після смерті особи;

– боротьбу з дискримінацією через релігійні та інші переконання, інвалідність, вік чи сексуальну орієнтацію. [2]

Одним з найбільш вагомих досягнень євроінтеграції є перетворення післявоєнних потоків економічної міграції у вільний рух робочої сили, що дає можливість громадянам ЄС шукати ліпших умов життя і праці, зокрема: поліпшити умови рівня життя окремої людини, зменшити соціальну напругу у депресивних районах, узгодити пропозиції робочої сили з коливаннями попиту, мати дієвий і гнучкий ринок праці. Свобода пересування найманих працівників була темою ще Римських договорів, суттєву роль зіграла Директива щодо соціального захисту трудових мігрантів (1971 р.).

Для дієвості міжнародного ринку праці потенційні робочі-мігранти мають отримувати достовірну інформацію стосовно кількості та суті вакансій у країнах Спільноти, а також професійні вимоги до можливих кандидатів. Для цього працює Європейська служба зайнятості, яка об'єднує в мережі близько 400 «єврорадників» з національних служб зайнятості, асоціацій роботодавців, профспілок, регіональних влад і ВНЗ. «Єврорадники» опікуються потребами шукачів роботи та роботодавців, які діють на транснаціональному ринку. [1]

Функціонування міжнародних ринків праці регулюється регіональною політикою у цій сфері. Регіональна політика, об'єднуючи різні за пріоритетністю напрями, ґрунтується на чіткому розподілі повноважень центральних і місцевих виконавчих органів влади, діяльність яких забезпечує підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіону, ефективне використання його трудового потенціалу і збалансованість територіального ринку праці ринків праці регулюється регіональною політикою у цій сфері. Регіональна політика, об'єднуючи різні за пріоритетністю напрями, ґрунтується на чіткому розподілі повноважень центральних і місцевих виконавчих органів влади, діяльність яких забезпечує підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіону, ефективне використання його трудового потенціалу і збалансованість територіального ринку праці. [3]

Питання розвитку міжнародного ринку праці та зайнятості мають величезне значення для майбутнього економічного і соціального процвітання Європи. Зниження кількості робочих рук в найближчі два десятиліття може призвести до уповільнення темпів зростання, якщо воно не буде компенсовано прискоренням зростання продуктивності праці. Величезним потенціалом в

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

області створення робочих місць мають стати нові сфери застосування праці, пов'язані з розвитком екологічних служб, дошкільної освіти, розширенням безперервної освіти, диверсифікацією медичних і соціальних послуг, послуг для бізнесу, регіонального та міського управління і т.д.

Список використаних джерел:

1. Западноевропейские модели социально-экономического развития. – [Електронний ресурс]. – Доступно за: <http://journals.uran.ua/swe/article/view/67771> М.:ИМЭМО,2000 –215 с.
2. Зоммер М. Європейська соціальна модель та вдосконалення прав найманих працівників за умов глобалізації / М.Зоммер // Профспілки України. – 2007. –№ 10. – С. 35–36.
3. Использование европейского опыта для повышения эффективности социальной политики в Украине. – [Електронний ресурс]. – Доступно за: http://experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=34566
4. Хаттон У. Капитализм участия. / Хаттон У. // Мировая экономика и междуна- родные отношения. – 2000. – № 1. – С. 35–44.

Коломієць Т.В.,

асистент кафедри економіки,

Мороз О.В.,

студентка 3-го курсу

факультету економіки та підприємництва,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Проблематика прибутковості підприємств в умовах кризових явищ є особливо актуальною. У ринкових умовах прибуток повинен відігравати роль основного ресурсу для розвитку підприємства. Абсолютна сума прибутку, отримана підприємством, характеризує фінансову результативність його діяльності, але не дозволяє проаналізувати достатність отриманого ефекту. Для власників, керівників підприємства, його персоналу, держави, інвесторів, кредиторів, інакше кажучи, для всіх можливих учасників розподілу і використання отриманого прибутку важлива не тільки її величина, але і рівень прибутковості діяльності підприємства. Відомо, що визначальним показником прибутковості підприємства є рентабельність. Підвищення рівня рентабельності є дуже складним і важливим завданням кожного підприємства.

Метою даної роботи є дослідження сутності рентабельності та виявлення ефективних шляхів її підвищення на підприємстві.

Питання сутності рентабельності підприємства та пошуку шляхів її підвищення розглядаються у працях таких вчених-економістів, як

Мазаракі А. А., Горлачук В. В., Савчук В. П., Тітов М. В. та ін. Однак, високий темп змін умов господарювання підприємств зумовлює пошук нових підходів до вивчення рентабельності та шляхів підвищення ефективності господарської діяльності.

Рентабельність – це відносний показник ефективності роботи підприємства, як у загальній формі обчислюється як відношення прибутку до витрат (ресурсів). Рентабельність виробництва є найефективнішим показником, який може визначити економічну картину підприємства. Цей показник здатний визначити як ефективність всього підприємства в цілому, так і ефективність його окремих напрямків виробництва[1].

Рентабельність підприємства напряму залежить від його прибутку. Для одержання максимального прибутку підприємство повинне найбільше повно використовувати ресурси, що знаходяться в його розпорядженні. Збільшення випуску знижує витрати на одиницю продукції, тобто витрати на її виготовлення в розрахунку на одиницю продукції знижуються, а отже, знижується собівартість, що в остаточному підсумку веде до збільшення прибутку від реалізації продукції. Ну а крім цього, додаткове виробництво рентабельної продукції вже саме по собі дає додатковий прибуток.

Підприємство є рентабельним тоді, коли суму виручки від реалізації прибутку достатньо не лише на покриття витрат, а й для утворення прибутку.

Є кілька великих груп показників, які складають систему показників рентабельності:

- показники, що базуються на витратному підході (характеризують окупність витрат підприємства та інвестиційних проектів);
- показники, які характеризують прибутковість продажу (характеризують ефективність комерційної діяльності та відображають суму прибутку, яку отримує підприємство з кожної гривні продажу);
- показники, основані на ресурсному підході (використовуються для визначення прибутковості ресурсів або капіталу підприємства) [2].

Рентабельність є результатом виробничого процесу: вона формується під впливом чинників, пов'язаних із підвищенням ефективності оборотних коштів, зниження собівартості і підвищення рентабельності продукції і окремих виробів.

Для підвищення рентабельності підприємства необхідно збільшувати прибуток, що можна зробити наступними методами:

- нарощувати обсяги виробництва та реалізації товарів, робіт, послуг;
- здійснювати заходи щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників; – зменшувати витрати на виробництво (реалізацію) продукції;
- грамотно будувати договірні відносини з постачальниками, посередниками, покупцями;
- вміти найдоцільніше розміщувати (вкладати) одержаний раніше прибуток з точки зору досягнення оптимального ефекту [3].

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

Для збільшення прибутку підприємству потрібно знизити собівартість продукції, підвищити продуктивність праці, скоротити невиробничі витрати, скоротити адміністративно-управлінський персонал, знизити витрати від браку та інше.

Тож, після опрацьованих матеріалів, ми можемо сказати, що показники рентабельності показують величину прибутку, отриманого підприємством на одиницю понесених витрат, вкладених ресурсів, капіталу. Для успішної діяльності підприємства потрібно приділяти увагу рентабельності – вона є важливими характеристиками формування прибутку підприємства. Отже, можна виділити чотири основні області, які можуть збільшити прибутковість підприємства. Це скорочення витрат, збільшення обороту, підвищення продуктивності праці і підвищення ефективності. Підприємства повинні активно шукати і впроваджувати методи вдосконалення виробництва щоб підвищити рентабельність.

Список використаних джерел:

1. Шляга О. В. Прибуток та рентабельність як показники ефективності виробництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_8_075.pdf
2. Безрученко І. В. Рентабельність підприємства як основний показник його рентабельності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2016/paper/.../280/133>
Красіліч Ю. В. Рентабельність підприємства та шляхи її підвищення [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://ukrlogos.in.ua/17.10.2015_12.pdf

Дюк А.А.,

к.е.н., доцент кафедри економіки,

Кізлик О.С.

студентка 3 курсу

факультету економіки і підприємства,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

**РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В
УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Активні глобалізаційні та інтеграційні процеси призводять до того, що національні економіки країн світу прагнуть функціонувати у світогосподарській системі, використовуючи усі можливі переваги і нейтралізуючи негативні сторони. Реалії сьогодення диктують необхідність встановлення тісних взаємовигідних зв'язків України з іншими державами, активного включення у процеси міжнародної економічної інтеграції глобалізації, проведення такої міжнародної та внутрішньої політики, яка дозволить уникнути або зменшити рівень негативного впливу глобалізаційних процесів на національну економіку

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

країни. Зауважимо, що в таких умовах однією із найбільш перспективних сфер економіки України вважається агропромисловий комплекс. Україна має значні можливості для розвитку аграрного сектора та перетворення його у високоефективну сферу економіки. [3, ст. 117]

Щоб споживач був впевнений, що продукція сільськогосподарського виробництва якісна і не нашкодить його здоров'ю, треба знати, чи відповідає вона вимогам стандарту на цей вид продукції. Система НАССР забезпечує контроль харчових продуктів на всіх етапах їх виробництва, виявляє специфічні ризики. Ця система включає в себе всю інформацію про продукти і сировину, про допоміжні матеріали, про весь технологічний процес виробництва в тому числі про обладнання. Упровадження принципів НАССР на підприємствах, що виробляють сільськогосподарську сировину, корм для тварин та харчові продукти є однією із першочергових вимог при входженні України в СОТ та ЄС. [5, ст. 222]

Протягом останніх років виробництво продукції АПК зростає (табл. 1), зокрема, внаслідок підвищення попиту на сільськогосподарську продукцію. Варто відзначити, що тенденція до зростання обсягів виробництва в аграрному секторі дещо уповільнилася в останні три роки. Це можна пояснити не лише внутрішніми чинниками (зменшення державних витрат, високі ціни на енергоносії, несприятливі погодні умови, високий рівень імпорту), але і зовнішніми чинниками. [1, ст. 341]

Зауважимо, що в таких умовах однією із найбільш перспективних сфер економіки України вважається агропромисловий комплекс. Україна має значні можливості для розвитку аграрного сектора та перетворення його на високоефективну сферу економіки. Сприятливі ґрунтово-кліматичні передумови, родючі землі сприяють подальшому його розвитку, отриманню врожаїв сільськогосподарських культур в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу. Аграрний сектор виробляє 18% ВВП України, створює 16% валової доданої вартості, у ньому зайнято майже 25% загальної чисельності працюючих у державі. Найбільшу питому вагу вітчизняної аграрної продукції виробляють дрібні селянські домогосподарства. [4, ст. 211]

**Індекси обсягу сільськогосподарського виробництва, % до
попереднього року**

Рік	Продукція сільського господарства	з неї	
		сільськогосподарські підприємства	господарства населення
2014	102,2	104	99,9
2015	95,2	94,9	95,7
2016	106,1	109,7	97,4
2017(станом на 1 березня)	99,2	-	99,2

Джерело: Державний комітет статистики [6]

Значний потенціал вітчизняні товари робники сільськогосподарської продукції не можуть реалізувати через низку проблем. Серед чинники, що перешкоджають зміцненню конкурентоспроможності, можна виділити такі, як:

- низький рівень розвитку вітчизняної фінан сово-кредитної системи; - нерозвиненість інфраструктури АПК;
- недостатня гармонізація українських стандартів якості з міжнародними;
- недостатність державного цільового фінансування науково-прикладних розробок.

В умовах євроінтеграції України до аграрного бізнесу значна увага надається проблемам якості товарів та послуг, що є вирішальним критерієм конкурентоспроможності. Експорт продовольства низької якості може призвести до втрат на експортних ринках. Експортоорієнтовані галузі повинні мати достатній рівень наукового забезпечення. Саме тому серед основних шляхів підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств науковці і практики

виділяють:

- використання найсучасніших техніки і технології;
- вхідний контроль якості сировини, мате ріалів і комплектуючих;
- поліпшення стандартизації;
- використання маркетингових інструментів при виведенні на ринок товарів; – інтеграційні зв'язки та технологічні інновації. [2, ст. 116]

Таким чином, аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку АПК дають змогу стверджувати про наявність в аграрному сек- торі низки проблем, які перешкоджають підвищенню рівня конкурентоспроможності сіль- ськогосподарської продукції. Але все ж для України аграрний сектор залишається пріори- тетним і перспективним. Розвиток вітчизняного агропромислового комплексу залежить як від внутрішніх, так і від зовнішніх чинників, і в умовах посилення глобалізації, роль останніх – зростає. Тож для АПК європейський вектор розвитку – це шлях модернізації виробництва,

залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності та покращення рівня економічного розвитку.

Список використаної джерел:

1. Андрійчук В. Поїзд уже пішов? Глобалізація й Україна: надії та страхи / В. Андрійчук // Політика і час. – 2015. – № 8. – С. 16-25.
2. Бородіна О.М. Аграрний сектор України на шляху до євро інтеграції: [моногр.] / О.М. Бородіна. – Ужгород: ІВА, 2016. – С. 109-119.
3. Зінчук Т.О. Євроінтеграційна перспектива аграрного сектора економіки України: теорія, методологія, практика: дис. д-ра ек. наук: 08.00.03: [Електронний ресурс] / Т.О. Зінчук. – К., 2014. – Режим доступу: <http://www.dlib.com.ua>.
5. 2015 Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського О. Кузяків, І. Федець та ін. // Попередні результати дослідження. – К.: Інститут економічних досліджень і політичних консультацій. – 26 листопада 2012.
6. Сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Ковальчук С. Я.,

к. е. н., доцент кафедри економіки ,

Капуста М.В.,

студентка

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Маючи різноманітний ресурсний потенціал, туризм України повинен сприяти зміцненню економіки країни, наповненню державного бюджету, зростанню добробуту українських громадян, збереженню історико-культурної спадщини, піднесенню духовного потенціалу суспільства.

Розвиток туризму в Україні суттєво впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання, і є одним із найбільш перспективних напрямків структурної перебудови економіки.

За підрахунками Всесвітньої Туристичної Організації, у 2008 році за кількістю прибуттів іноземних туристів Україна займала 22 місце у світі (5,8 млн. осіб, що становить близько 1% від світових туристичних прибуттів). За прогнозними розрахунками щодо розвитку в'їзного туризму в Україні до 2009 року, його чисельність зросте до 9,3 млн. осіб; прогноз на 2010 рік - 12,1 млн. осіб; прогноз на 2020 рік - 15,0 млн. осіб [1].

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Як і для багатьох європейських країн, де найбільш потужними є туристичні потоки між сусідніми державами, так і для України, на перспективу, сукупна частка туристичного обміну з Росією, Білоруссю та Молдовою коливатиметься в межах 60% в загальних обсягах тур потоків.

Говорячи про перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні, необхідно підкреслити, що сучасний туризм - це та сфера економіки і життєдіяльності суспільства в цілому, яка в тій чи іншій мірі інтегрує практично всі галузі. Саме це і визначає одне з перших місць, яке займає туризм у світовій економіці. Саме цей фактор повинен стати головним у формуванні нового державного підходу до туризму, як тієї галузі, пріоритетний розвиток якої може позитивно вплинути на економічний і соціальний стан країни в цілому, стимулювати ряд важливих галузей економіки.

Стратегічною метою розвитку туристичної індустрії в Україні можна визначити створення конкурентоспроможного на світовому ринку туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально-економічних інтересів при збереженні екологічної рівноваги та історико-культурного довілля [3].

Нарощування темпів та підвищення ефективності роботи підприємств сфери туризму, становлення туристичної галузі як однієї з провідних галузей вітчизняної економіки стримується невирішеністю низки питань, розв'язання яких потребує державного регулювання та підтримки виконавчих органів влади.

У теперішній час найбільш гальмівним фактором у розвитку туризму на суспільному рівні є відсутність уваги та підтримки з боку політиків та громадської влади. Коли на туризм не зважають, його доходи не визначені, відсутнє ретельне планування та, як наслідок, відсутній і розвиток. Як тільки буде глибока зацікавленість на законодавчому рівні, поєднання зусиль для піднесення статусу індустрії туризму на більш високий рівень, відтоді можна розраховувати на видимі результати.

Перспективний розвиток туризму в Україні суттєво вплине на зайнятість населення. Якщо в 2010 році кількість працівників у туристичній галузі складатиме 169 тис. чоловік, а зайнятість в туризмі з урахуванням інших галузей (транспорт, торгівля, зв'язок та ін.) та тимчасової зайнятості протягом активного туристичного сезону — 2,79 млн. осіб, то вже в 2015 році ці показники складатимуть відповідно 220 тис. осіб і 3,63 млн. осіб [1].

Подальший розвиток демократії, політична стабільність, визначення пріоритетних напрямків економічного розвитку, майбутній вступ України до НАТО та ЄС - все це забезпечить створення високоприбуткової туристичної галузі, яка задовольнить потреби внутрішнього та міжнародного туризму, з урахуванням природно-кліматичного, рекреаційного, соціально-економічного та історико-культурного потенціалу країни, її національних особливостей [2].

Поступове збільшення кількості працюючих, забезпечення більш високого доходу на кожного члена сім'ї, підвищення тривалості оплачуваної відпустки та

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

гнучкість робочого часу поступово розширяють сегменти туристичного ринку (як поїздки з метою відпочинку і в період відпусток, відвідування тематичних парків і культурних заходів, здійснення ділових поїздок, короткочасних подорожей і маршрутів вихідного дня тощо).

Одним із найважливіших чинників, що впливає на розвиток як внутрішнього, так і міжнародного туризму, є добробут населення. Щорічне збільшення доходів громадян України приведе до більш інтенсивної туристичної діяльності і, зокрема, до збільшення кількості споживачів з високими доходами. В майбутньому населення України буде характеризуватися як таке, що має підвищену якість життя. Відпочинок, подорожі, мистецтво, культура стануть основними елементами, які заповнять вільний час людини [1].

Україна має надзвичайно вигідне географічне та геополітичне розташування, розвинену транспортну мережу, володіє значними природно-рекреаційними та історико-культурними ресурсами, населена працелюбним і гостинним народом. Забезпечити належну віддачу від цього потужного потенціалу, використати його в інтересах активного відпочинку та оздоровлення можна лише за умови чіткої організації туристичної діяльності, зміцнення існуючої та створення нової матеріально-технічної бази, залучення досвідчених і кваліфікованих кадрів, тобто за умови правильної організації та ефективного управління туризмом.

Список використаних джерел:

- 1.Цибух В.І. Стан і перспективи розвитку туризму в Україні, Туристично-краєзнавчі дослідження, в.2, К.,2009, ст.52-59.
2. Гаврилишин І.П. Туризм України: проблеми і перспективи,К.,2004, 38-43.
3. Програма розвитку туризму в Україні до 2005 року,К.,1997, 1-35.

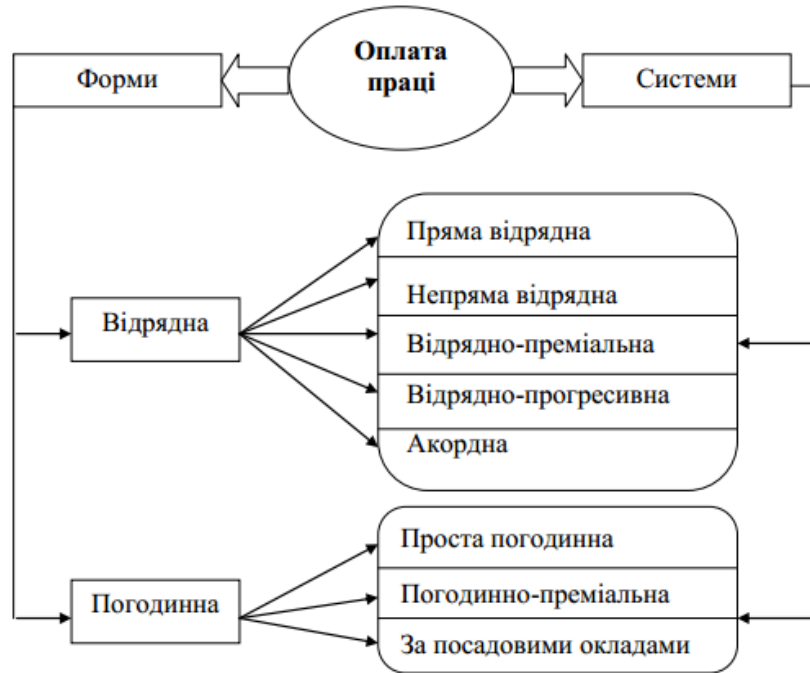
Дюк А. А.,
к. е. н., доцент кафедри економіки,
Мороз К. М.,
студентки 3 курсу
факультету економіки і підприємництва,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Останнім часом багато уваги приділяється пошуку оптимальних форм оплати праці, а отже і нових підходів до управління працею, які були б адекватні ринковим відносинам. Ця проблема знайшла своє відображення в дослідженнях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких Адамчук В.В., Балкін В.Н., Генкін Б.М., Жукова А.Л., Мак-Куллох Дж.Р., Мельнова М.А., Некрасова В.И., Олімських Н.Н., Робертс Дж.,

Сарабський А.А., Слезінгер Г.Е та інші.

Можливі та реально застосовувані системи оплати праці робітників виробничих підприємств (підрозділів) показано на рисунку 1 [1, с. 213].

Рис. 1. Форми та основні системи оплати праці

Заробітна плата - це економічна категорія, яка відображає відносини між роботодавцем і найманим працівником з приводу розподілу новоствореної вартості [2, ст. 49].

Структура заробітної плати складається з основної заробітної плати, додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат.

Основна заробітна плата - це винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадові обов'язки). Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) і відрядних розцінок для робітників та посадових окладів для службовців.

Додаткова заробітна плата - це винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці. Вона включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством; премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій [3, ст. 105].

Еластичність працевлаштування й оплати праці, крім переваг (зниження безробіття, зменшення витрат праці та збільшення здатності до створення нових робочих місць), має й негативи, такі як невпевненість у завтрашньому дні, страх втрати роботи або частини доходів. Це супроводжується стресами, агресією, меншою ідентифікацією працівника з цілями підприємства, меншою зацікавленістю в його розвитку, збільшенням витрат, пов'язаних із плинністю кадрів. Ці явища дуже помітні в США.

Вони загострюються внаслідок збільшення ризику втрати праці або статусу, а також підвищення частоти злиття й поглинання, які супроводжуються

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

глобалізацією економік. Це підтверджується дослідженнями, що проводилися серед керівників 100 найбільших американських фірм. Страх перед утратою місця роботи – основна причина їхньої невпевненості в майбутньому. На це вказав 51 % опитаних. На другому місці – страх «не вписатися» в колектив (24 %) [4, ст. 26].

Суттєвою особливістю нових систем оплати праці є організаційні зміни. Розвиток інформаційних технологій стимулює використання децентралізованих організаційних структур управління, зазвичай, матричних, які також передбачають використання нових форм оплати праці. Матрична структура сприяє оперативному вирішенню проблемних питань, тіснішому спілкуванню з працівниками, полегшує процеси адаптації до потреб споживачів і змін зовнішнього середовища. Це супроводжується скороченням кількості робочих місць та рівнів управління, а загалом – витрат праці.

Стратегії стимулювання, що не відповідають новим викликам, утрачають свою мотиваційну ефективність і тому їх існування недоцільне. Це стосується також і національної політики оплати праці, механізмів її реалізації залежно від галузевих особливостей та особливостей функціонування підприємств. Нова політика повинна включати:

- процедури з її розробки та впровадження;
- основні засади оцінки ефективності витрат праці, зокрема на управління персоналом;
- механізм застосування нових систем оплати праці;
- особливості оплати праці специфічних груп працівників (керівників, менеджерів, фахівців) [4, ст. 27].

Під час переходу до ринкової економіки почали використовувати безтарифну систему праці, яка виникла передусім через ускладнення роботи підприємств. Спільним для безтарифних систем оплати праці є такі [3]:

- працівникам гарантується лише мінімальний обов'язковий рівень заробітної плати, існування якого зумовлене законодавством про мінімальну заробітну плату;

- спочатку визначається загальна сума заробленої колективом заробітної плати, потім з неї вираховуються сума гарантованої мінімальної оплати всіх працівників підприємства, а залишок (він повинен становити більшу частину) розподіляється між членами колективу за певними встановленими заздалегідь правилами. В цьому плані безтарифні системи організації оплати належать до групи колективних систем організації праці, і всі члени колективу зацікавлені в покращенні кінцевих результатів спільної роботи;

- у рівні умови щодо можливості впливу на розмір своєї заробітної плати становляться всі працівники підприємства незалежно від категорії і посади. Правила розподілу колективного заробітку складаються так, щоб зацікавлювати кожного працівника в покращенні саме тих показників роботи, які важливі для досягнення бажаного спільного кінцевого результату. Оскільки таке покращення в принципі необмежене, то і можливості зростання

індивідуального заробітку теж не обмежені;

- найважливішою проблемою є розробка розподілу колективного заробітку саме таким чином, щоб максимально націлювати працівників на покращення показників роботи, що важливі для досягнення кінцевого результату [5, ст. 12].

Таким чином, використання ефективної системи оплати праці сприятиме створенню ефективного мотиваційного механізму, вдосконаленню оплати праці, підвищенню конкурентоспроможності працівника, продукції, підприємства й економіки України в цілому.

Список використаної літератури:

1. Пищуліна О.М. Нова ідеологія реформування заробітної плати: потреба та перспективи / О.М. Пищуліна // Стратегічні пріоритети. – 2009. – №4. – С. 140–147.
2. Дробишева О. О. Економічна сутність, форми та системи оплати праці / О. О. Дробишева, Д. В. Домаш. // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2014. – С. 48–55.
3. Побережна Н. М. Напрямки удосконалення систем оплати праці персоналу підприємства / Н. М. Побережна, М. С. Пантелеєв, А. Г. Чижик. // Вісник НТУ. – 2015. – №25. – С. 104–110.
4. Ліпич Л. Потреба впровадження нових систем оплати праці на підприємстві. Виклики глобалізації / Любов Ліпич. // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2016. – №2. – С. 23–29.
5. Слепян Е. В. Система оплати праці та її вплив на ефективність господарської діяльності підприємства / Е. В. Слепян, Ю. Белова. // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – С. 10-15.

Ковальчук С.Я.,

к.е.н., доцент кафедри економіки,

Нагірна Т.І.,

студентка факультету економіки та підприємництва,

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

УКРАЇНА НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ПРАЦІ

Нині Україна на міжнародних ринках переважно виступає як держава-експортер робочої сили, хоча відмічається тенденція до зростання кількості іноземних громадян, які працюють в Україні. Статистичні дані свідчать, що кількість останніх приблизно в 10 разів менша, ніж кількість українців, які працюють за кордоном. При цьому йдеться лише про офіційну статистику, яка не враховує нелегальних мігрантів та біженців. За експертними оцінками,

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

щорічно за кордоном працює від 3 до 5 млн. громадян України, переважна більшість з яких працевлаштовуються на території інших держав нелегально.

Всезростаючі обсяги еміграції з України викликані:

- високим рівнем безробіття в країні, у тому числі прихованого;
- різницею в умовах життя і рівні заробітної плати в Україні та країнах Заходу;
- відсутністю перспектив професійного зростання для багатьох обдарованих людей;
- економічною нестабільністю в країні та невизначеністю шляхів виходу з неї;
- відсутністю безпеки громадян тощо.

Серед країн, в які спрямовані потоки трудової міграції з України – Росія, Польща, Чехія, Італія, Греція, Кіпр, а останнім часом – і Німеччина, Португалія, Іспанія та інші розвинені країни Західної Європи. Потік трудової міграції у цьому напрямку обумовлений перш за все близькістю кордонів та певною лояльністю місцевих законів до працівників-емігрантів. Введення візових режимів в окремих країнах (зокрема – Росія, Чехія тощо), де переважно працювали робітники з України, сприяє розширенню географії міграції робочої сили. Все більше українців емігрує для роботи у США, Канаду, країни Близького Сходу тощо.

У нашій країні працевлаштовуються громадяни з Росії, Молдови, Китаю, В'єтнаму, Туреччини переважно у сфері торгівлі, послуг тощо, в той час як українці за кордоном – у промисловості, будівництві, сільському господарстві.

Міграція робочої сили для України на даний час має переважно негативні наслідки. Мігрують, як правило, висококваліфіковані спеціалісти, але лише невеликий відсоток їх має гарантовану роботу і відповідні соціальні та трудові гарантії. Виїжджають за кордон у пошуках роботи молоді люди без певного рівня кваліфікації, які згодні на будь-яку роботу і низьку платню без усяких гарантій. Згубним для економіки країни, для формування її науково-технічного потенціалу є виїзд за кордон науково-технічних кадрів та підготовлених на сучасному рівні молодих спеціалістів. Це може негативно вплинути на темпи відновлення економіки України.

Водночас грошові перекази працівниками-емігрантами іноземної валюти в Україну сприяють розширенню торгівлі товарами, в тому числі й вітчизняного виробництва. Частина емігрантів після повернення з-за кордону вкладає зароблені кошти в організацію бізнесу, виробництва тощо, що певною мірою сприяє формуванню ринкових відносин.

З метою зменшення еміграції робочої сили з України (особливо нелегальної) необхідне провадження системи заходів, які повинні мати чітке внутрішнє і зовнішнє спрямування. До числа перших належать заходи макроекономічної стабілізації та оздоровлення економіки – створення робочих місць, розширення іноземного інвестування тощо. Зовнішні заходи ма-ють

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

забезпечити цивілізовані форми виїзду працівників за кордон та можливість їх вільного повернення з-за кордону, ввезення валюти, а також гарантії нашим співвітчизникам захисту їхніх трудових прав за кордоном.

Список використаних джерел:

1. Малиновська Олена Анатоліївна Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями.- К.: Вид-во НАДУ, 2004.
2. Малиновська Олена Анатоліївна Україна, Європа, міграція: міграції населення України в умовах розширення ЄС.- К.: Бланк-Прес, 2004.
3. Сливоцький, Адріян Міграція капіталу: Як у замислах на кілька кроків випередити своїх конкурентів; Навчальний посібник.- К.: Пульсари, 2001.- 296с.- (Українці у світовій цивілізації).- Пер. з англ.- 20.00
4. Лапшина, Ірина Анатоліївна Міжнародна міграція робочої сили: український аспект (за матеріалами західних областей України): Спец.:08.05.01; Автореф. дис. канд. економ. наук.- Тернопіль, 2002.- 20с

Коломієць Т.В.,

асистент кафедри економіки,

Письменний В.В.,

студент 3-го курсу

факультету економіки та підприємництва,

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА З УРАХУВАННЯМ РИЗИКІВ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах ринкової економіки, у зв'язку із зростаючою конкуренцією, прибуток відіграє важливу роль для підприємства. Він є внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів, які забезпечують розвиток підприємства, а також які захищають його від банкрутства. Але підприємницька діяльність завжди пов'язана з ризиком. Як правило, найбільший прибуток приносять операції з підвищеним рівнем ризику. Одночасно зі збільшенням рівня ризику зростає загроза втрати фінансової стійкості.

Діяльність будь-якого суб'єкта економічної реальності, в тому числі виробничого підприємства, характеризується наявністю таких видів ризику, які тісно пов'язані з прибутком, а саме:

- комерційний ризик – пов'язаний з ненадійністю партнерів, та їх неплатоспроможністю;
- економічний ризик – пов'язаний з невиконанням плану об'ємів реалізації продукції, у зв'язку з конкуренцією, інфляційними процесами, нерациональним витрачанням ресурсів;

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

- цінний ризик – найбільш загрозовий ризик для діяльності підприємства, здатний впливати на можливість втрати доходів, а відповідно й прибутку;

- податковий ризик – пов'язаний зі зміною податкового законодавства, введення нових податкових платежів, збільшення рівня існуючих ставок податку;

- інші види ризиків.

Практика показує, що в ринковій економіці низький ризик пов'язаний з низькими доходами, чим вище рівень ризику, тим можливіше отримати вищі доходи. Коли інвестор вкладає кошти в проекти з однаковою віддачею, його приваблює проект з низьким рівнем ризику.

Управління підприємницьким ризиком є складовою управління прибутком підприємства. Для ефективного вирішення проблеми з ризиком, спочатку треба визначити його ступінь загрози: допустимий – загрожує втратою більшої частини прибутку; критичний – загрожує втратою всього прибутку; абсолютний (катастрофічний) – загрожує банкрутством та втратою всього майна підприємства.

Врахування ризику здійснюється при встановленні ставки дисконтування при визначенні внутрішньої вартості фінансових інструментів та теперішньої вартості майбутніх грошових потоків.

Необхідно обґрунтувати методи і заходи управління ризиком, розробити програми для управління ризиком, і на основі реалізації програми вдосконалити систему управління ризиком.

Одним із заходів запобігання появи ризиків є їх «нейтралізація». Це система заходів фінансового, організаційного та правового характеру з метою зіставлення результатів підприємницької діяльності з відповідним рівнем фінансового ризику. Існують такі форми нейтралізації: страхування фінансових ризиків (самострахування і комерційне страхування), диверсифікація фінансових ризиків (оптимізація прийняття управлінських рішень з метою зменшення ризиків), хеджування фінансових ризиків на основі похідних цінних паперів (форварди, ф'ючерси, варанти та опціони).

Отже, для ефективного управління прибутком та підприємством в цілому, необхідно для початку вдосконалити існуючі інструменти управління.

Але доки суб'єкти господарювання не будуть стратегічно прогнозувати всі напрямки своєї діяльності і не почнуть вміло керувати ризиками, вони не зможуть не тільки отримувати прибуток, але й просто існувати.

Список використаних джерел:

1. Бабо А. Прибыль / Бабо А. ; [пер. с фр. Е. П. Островской]. – [4-е изд., испр.]. – М. : Группа «Прогресс» : Универс, 1993. – 175 с.
2. Баранцева С. Стратегія управління прибутком як регулятор діяльності підприємства / С. Баранцева // Торгівля і ринок України. – 2008. – № 14. – Т. 2. – С. 81–86.

3. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2007. – 768 с.
4. Блонська В. І. Вдосконалення системи управління розподілом та використанням прибутку підприємства / В. І. Блонська, П. П. Адамович // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.7. – С. 92–104.

Коломієць Т.В.,
асистент кафедри економіки,
Мартиненко О.А.,
студентка 3-го курсу
факультету економіки та підприємництва,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ПІДПРИЄМСТВ

Продуктивність праці посідає важливе місце в економіці будь-якої країни. Завдяки їй ми можемо бачити як ефективно працює працівник і скільки часу він витрачає на виробництво однієї продукції. Продуктивність праці є прямим показником економічного зростання в країні, тому доцільно знати що впливає на її і якими методами можна її підвищувати.

Метою роботи є дослідити сутність та зміст продуктивності праці та визначити шляхи її підвищення.

Продуктивність праці - це показник, який, з одного боку, характеризує ефективність використання персоналу підприємства, а, з іншого боку, показує здатність працівника випускати певну кількість продукції за одиницю часу [1] Виділяють продуктивність живої та суспільної праці. Продуктивність живої праці – це витрати робочого часу в кожному окремому виробництві. Продуктивність суспільної праці - це витрати живої і минулої праці.

Тематика продуктивності праці висвітлювалася у працях таких економістів, як К. Маркс, К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю, А. Сміт, Б.А. Писаренко, І.А. Попова та багато інших.

Деякі науковці під продуктивністю праці розуміють середній продукт праці чи виробіток одного робітника за одну годину[2]. Значний вклад у дослідження продуктивності праці здійснив основоположник класичної школи Адам Сміт. Основні його ідеї викладені у праці „Дослідження про природу і причини багатства народів”. На думку А. Сміта зростання продуктивності праці внаслідок її спеціалізації зумовлюється:

- 1) збільшенням вправності робітника;
- 2) збереженням часу, який витрачається в процесі переходу від одного виду праці до іншого;

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

3) винаходом і застосуванням механізмів, які полегшують працю і дають змогу одному робітникові виконувати працю кількох [3].

Досягнення високої продуктивності праці постає не простим завданням. Можна виділити декілька факторів які впливають на продуктивність праці:

- обсяг і якість осовних засобів (обладнання, інформаційні системи);
- навички, вміння і мотивація персоналу;
- методи організації виробництва;
- зовнішні фактори (надійність постачальників).

Оскільки підвищення продуктивності праці є першочерговим завданням будь-якого підприємства, що прагне до підвищення конкурентоспроможності підприємства, тому на кожному підприємстві доцільно розробляти програму, до її розроблення повинні бути залучені керівники і службовці усіх рівнів, впроваджувати її на усіх етапах виробничого процесу. У рамках програми підвищення продуктивності підприємство та його керівництво самі визначають цілі й проблеми, а також розробляють плани і програми з удосконалення суб'єкта господарювання.

Загальною метою програми підвищення продуктивності є забезпечення зв'язку між створенням ефективної системи вимірювання продуктивності й завданням людини щодо підвищення результатів діяльності організації шляхом внесення змін у всі чи деякі елементи організації – людину, структуру, культуру й технологію.

У практиці господарювання для аналітичних цілей та укрупнених розрахунків можуть використовуватися й інші інтегровані групування чинників зростання продуктивності праці на підприємствах. У машинобудівному виробництві доцільно використовувати такі узагальнені групи чинників зростання продуктивності праці:

- матеріально-технічні (удосконалення техніки й технології, застосування нових видів сировини та матеріалів);
- організаційні (поглиблення спеціалізації, комбінування, вдосконалення системи управління, організації праці);
- економічні (удосконалення методів планування, систем оплати праці, участі працівників у прибутках);
- соціальні (створення належного морально-психологічного клімату, нематеріальне заохочення, поліпшення системи підготовки та перепідготовки персоналу тощо);
- структурні, галузеві й інші фактори (введення та освоєння нових виробництв, зміна структури виробництва);
- природні умови та географічне розташування підприємства.

Вивчення факторів і резервів підвищення продуктивності праці є важливим завданням економічної теорії і практики.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Факторами підвищення продуктивності праці є об'єктивні умови виробництва, що визначають її рівень. Вони відносно стабільні і не залежать від трудових зусиль працюючих. До них належать:

- природні умови (кліматичні умови, характер родовища і фізико-механічні властивості корисних копалин та ін.);
- географічне положення підприємства;
- виробнича потужність, структура, комбінація і масштаби виробництва;
- характер і глибина галузевого і міжгалузевого поділу та кооперації праці;
- умови праці;
- технологічне застосування наукових досягнень у виробництві.

Всі зазначені вище фактори є об'єктивними умовами виробництва.

Розрізняють також суб'єктивні фактори виробництва. На продуктивність праці впливають відхилення від середнього сформованого рівня цих факторів. До них належать:

- освітній і культурний рівень працюючих;
- досвід і професійні навички;
- рівень спецпідготовки і кваліфікації.

Оскільки праця є процесом взаємодії робочої сили із засобами виробництва, фактори зростання продуктивності праці за змістом можна поділити на три групи (див.рис.1)

Матеріально-технічні	Соціально -економічні	Організаційні
залежать від рівня удосконалення засобів праці:	залежать від рівня удосконалення робочої сили:	залежать від удосконалення поєднання засобів праці та робочої сили:
<ul style="list-style-type: none"> - технічний рівень виробництва; - зміна технічних характеристик виробів і конструкцій; - впровадження іновачій; - підвищення якості продукції; - перехід на нові види сировини, матеріалів; - виготовлення нової продукції. 	<ul style="list-style-type: none"> - поліпшення умов праці; - підвищення частки кваліфікованих працівників в загальній кількості промислово-виробничого персоналу підприємства; - поліпшення використання робочого часу працівників; - підвищення норм і зон обслуговування; - скорочення браку. 	<ul style="list-style-type: none"> - удосконалення організації виробництва; - удосконалення організації праці промислового-виробничого персоналу; - удосконалення структури керівного апарату

Рис. 1. Групування факторів зростання продуктивності праці [1]

Щодо продуктивності праці на рівні національної економіки, то у 2015 році продуктивність праці (у фактичних цінах) одного зайнятого в Україні становила

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

120,4 тис. гривень. Порівняно з попереднім роком у 2015 році спостерігалось зменшення продуктивності праці одного зайнятого на 0.9%. при цьому кількість зайнятого населення у віці 15-70 років скоротилась на 9%. Як наслідок, у 2015 році падіння реального ВВП порівняно з 2014 роком становило 9.8%.

У III кварталі 2016 року продуктивність праці (у фактичних цінах) одного зайнятого в Україні становила 40.2 тис. грн. і збільшилась на 3.3% (порівняно з відповідним періодом попереднього року), що відбулось умовах зростання ВВП на 2% та скорочення кількості зайнятого населення у віці 15-70 років - на 1,3%.

Дослідженням, проведені Держанвим управлінням справами упродовж липня 2015 року шляхом суцільного соціологічного дослідження з метою отримання достовірної інформації стосовно задоволеності умовами та оплатою праці, а також системою мотивації, встановлено, що до факторів, що можуть впливати на збільшення їх продуктивності праці, є наступні:

- суттєве зростання рівня заробітної плати ($76,2 \pm 5,4$ % респондентів);
- матеріальна зацікавленість у результатах праці ($74,6 \pm 5,5$ %);
- перспективи і можливість для підвищення кваліфікації ($73,0 \pm 5,6$ %);
- преміальні доплати за обсяг і якість профілактичної діяльності ($69,8 \pm 5,8$ %);
- врахування при визначенні стимулюючої частини заробітної плати тільки тих показників, на які працівник має можливість реально впливати ($57,1 \pm 6,2$ %);
- гарантія стабільної роботи та перспективи для кар'єрного росту ($55,6 \pm 6,3$ %).

Отже, з огляду на викладене, можна дійти висновку, що продуктивність праці залежить від підприємства, його цілей і методів роботи з працівниками тому що, якщо працівник буде працювати в неналежних умовах, не буде достатньо кваліфікованим у тій справі яку він виконуватиме, то кількість і якість роботи того працівника бажатиме кращого і значного розвитку підприємству, на жаль, не чекати.

Список використаних джерел:

1. Гетьман О. О. Економіка підприємства: навч. посібник / О. Гетьман, В. Шаповал В. – [2-ге видання]. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
2. Семикіна М. В. Продуктивність праці: методологія вимірювання, передумови зростання [Електронний ресурс] / М. В. Семикіна // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – №. 17. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Npkntu_e/2010_17/stat_17/70.pdf.
3. Іляш О. І. Резерви підвищення продуктивності праці на підприємстві / О. І. Іляш // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20.3. – С. 104–106.
4. Качмарик Я. Д. Мотивація праці як чинник підвищення її продуктивності на підприємстві / Я. Д. Качмарик, Д. І. Поліщук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21.8. – С. 209–213.

СЕКЦІЯ № 3

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

*Якубовська Я.Р.,
студентка 3 курсу
факультету економіки та підприємництва,

*Науковий керівник:
Ковальчук С. Я.,
к. е. н., доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

**ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ЛОГІСТИКИ: ВПЛИВ НА
ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ**

Логістика – це наука про планування, організацію, управління, контроль і регулювання руху матеріальних та інформаційних потоків в просторі і в часі від їхнього первинного джерела до кінцевого споживача.

Міжнародна логістика є особливою областю логістики, яка охоплює логістичну діяльність підприємств та організації, що виконується на міжнародному рівні. Застосування ж логістики на національному рівні обмежено кордонами держави, які не перетинаються ланцюгами поставок.

З практичної точки зору, міжнародна логістика — це процес управління відповідними потоками. Смирнов І.Г. визначає міжнародну логістику як знання з організації та управління системою товарно-інформаційно-фінансових потоків міжнародної фірми [1].

Достатньою умовою міжнародної логістичної діяльності є перетинання ланцюгом поставок (логістичним потоком) національного кордону.

Основними учасниками (елементами) ланцюгів поставок міжнародної логістики є : постачальник експортера, експортер товарів (послуг), митний брокер, імпортер товарів (послуг), кінцевий споживач, експедиційні компанії, торгові посередники, митниці, банки, страхові компанії.

Особливості міжнародної логістики :

- 1) значно більші обсяги замовлень, що дозволяє компенсувати більш високі витрати на доставку товарів;
- 2) брак досвіду роботи деяких підприємств в області міжнародної логістики;
- 3) більший ступінь невизначеності та більш широкі коливання попиту на міжнародних ринках;
- 4) додаткові логістичні посередники (митні брокери, фрахтові агенти тощо);

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

5) необхідність врахування особливостей країн — партнерів (наприклад, умов транспортування, посередників, обчислення фрахтового та митного зборів, вимог з пакування та оформлення багажу, багатомовного супроводження товарів і документів, врахування відмінностей у вимогах до експлуатаційних характеристик товарів тощо);

6) більша тривалість логістичного циклу, що пов'язана з особливостями фінансування, вимогами до пакування, транспортування та виконання митних процедур тощо;

7) утруднення комунікацій між підприємствами та споживачами продукції через велику кількість посередників, більші відстані між партнерами, культурні відмінності.

Роль держави у міжнародних логістичних операціях зводиться до впорядкування потоків експортно-імпортних вантажів, захисту прав споживачів, запобігання контрабанди і протекціоністської політики відносно своїх виробників, транспортних, експедиторських й інших компаній.

Особливості та складності міжнародної логістики визначають формулою з назвою "чотири Д":

- дальність перевезень;
- документація;
- диференціація культур;
- диктат споживчого попиту [1].

Відношення менеджерів до логістичної підтримки міжнародних операцій залежить від підходу підприємства до міжнародної діяльності. Існує два протилежних підходи :

3) підхід з національних позицій - підприємства, що стоять на національних позиціях, розглядають міжнародну діяльність тільки як експортно-імпортні операції, а свою логістичну діяльність пристосовують для операцій в конкретній країні, а не для глобальної діяльності.

4) підхід з позицій «підприємства без громадянства» - компанія намагається «стати своєю» у будь-якій країні світу, надавати споживачам унікальні послуги на всіх світових ринках.

Роль логістики в міжнародному постачанні та розподілі.

Міжнародним постачальникам сировини складно потрапити на внутрішні ринки інших країн, оскільки вони стикаються з фінансовими, ринковими та нетарифними бар'єрами.

Подолання цих бар'єрів вимагає від іноземних постачальників ретельного аналізу міжнародної логістичної діяльності й її спрямування на досягнення так званого «раціоналізованого обміну».

Логістичне управління міжнародним постачанням полягає:

- у виборі привабливих споживачів;
- скороченні логістичних витрат;

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

– оптимізації процесу доставки сировини, матеріалів;
– сприянні подоланню бар'єрів, що виникають у міжнародному постачанні;
Різновидами міжнародних каналів розподілу є:

1. Канал приналежності - характеризує процес переходу права власності або права на розпорядження продукцією, товарами.

2. Канал переговорів - є сукупністю або ланцюгом робочих зв'язків між діловими партнерами.

3. Канал фінансування - сукупність фінансових операцій з оплати товарів, перевезення вантажів, страхових послуг.

4. Канал просування - сукупність маркетингових посередників, що організують рух продукції від виробника до споживача.

5. Логістичний канал - це мережа робочих взаємозв'язків між виробником, маркетинговими посередниками та посередниками у сфері фізичного розподілу товарів [1].

Роль логістики в організації міжнародних каналів розподілу полягає у вирішенні таких завдань, як:

- регулювання і спрощення митних і технологічних процедур при переході матеріальних потоків через кордони;

- уніфікація стандартів, правил, тарифів, вимог до технологій і технічних засобів перевезення;

- сприяння визнанню державами пріоритетів міжнародних угод, завдяки яким реалізуються принципи логістики;

- – організація транзитних процедур при переході вантажів через кордони країн-учасниць ринку;

- сприяння розвитку транспортної та складської інфраструктури на міжнародному рівні;

- надання логістичних послуг [4].

Доставка сільськогосподарської продукції з України – найважливіша стаття експортних операцій, її частка становить близько 35-38% від сукупного обсягу зовнішньої торгівлі.

Сільське господарство – одна з найбільш динамічних галузей, що розвивається. Агропромисловий комплекс приносить 16% від всього ВВП країни, в агросекторі зайнято близько 3,5 млн. чоловік [2].

Україна виробляє набагато більше агропродукції, ніж може бути реалізовано на внутрішньому ринку. На сьогоднішній день Україна займає третє місце в світі з експорту продовольства, а за обсягами поставок соняшникової олії – безумовний світовий лідер, перевезення масла з України приносить більше 3 млрд. доларів щорічно.

Перевезення зерна з України.

На сьогоднішній день міжнародні перевезення сільськогосподарської продукції з України здійснюються в 174 країни світу. Основні перевезення сільськогосподарської продукції припадають на Китай (9% від усього

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

сельхозекспорта), Індію (7,4%), і на третьому місці Єгипет – 6,9%. Далі йдуть Іспанія (5,8), Туреччина (5,2), Італія і Нідерланди (майже по 4%), Польща і Саудівська Аравія (по 3,2%), замикає десятку Іран (3%) [3].

Одним з напрямів, де тісно сплітаються і використовуються класичні логістичні і міжнародні торговельні підходи, є міжнародна логістика.

Отже, логістику на сучасному етапі варто розглядати як ключовий елемент конкурентної ринкової стратегії підприємства, як ключову первинну діяльність із забезпечення конкурентних переваг. Для торговельного підприємства логістика вирішує задачу координації оптових закупівель, поділу оптових партій, транспортування, зберігання і реалізації товару. Логістика забезпечує також облік і оптимізацію товарно-фінансових потоків, що виникають у процесі функціонування такого підприємства.

В умовах лібералізації економіки логістика повинна одержати своє визнання і в Україні. На початкових стадіях формування логістичних структур можна звернутися до міжнародного досвіду в цій галузі. В багатьох країнах функціонують національні логістичні об'єднання, створена Європейська асоціація логістики (ELA) [4].

Міжнародна логістика є функціональною сферою логістики, спрямованою на оптимізацію товаропотоків, які виходять за межі національних економічних систем.

Завдання міжнародної логістики:

- оптимізація руху матеріальних, фінансових та інформаційних потоків, що виходять за межі національних економічних систем;
- забезпечення ефективного формування та функціонування міжнародних логістичних систем, асоціацій чи союзів;
- підвищення якості логістичного сервісу, в тому числі і транспортно-експедиційного обслуговування;
- розвиток інтеграційних процесів в економіці;
- підвищення конкурентоспроможності продукції національних виробників на міжнародному ринку за рахунок зниження логістичних витрат.

Список використаних джерел:

1. Гаджинський А.М. Логістика: Підручник для вищих середніх і спеціальних навчальних закладів / А. М. Гаджинський – 6-те вид., перероб. і доп. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и КЗ», 2013 – 345 с.
2. Логістика: Підручник / Б.А. Анікіна - 3-тє вид., перероб. і доп. - М.: ИНФРА-М, 2013 - 378 с.
3. Олійник Я. Б. Міжнародна логістика: Навчальний посібник / Я. Б. Олійник, І. Г.Смирнов - К.: Обрії, 2011 – 506 с.
4. Уотерс Д. Логістика. Управління ланцюгом поставок: пер. з англ. – М.: ЮНІТІ –ДАНА, 2012 – 400 с.

Коломієць Т.В.,
асистент кафедри економіки,
Голючик Н.О.,
студентка факультету економіки та підприємництва
Шамрай В.Л.,
студент факультету економіки та підприємництва
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АПК

Швидкий розвиток комп'ютерних та інформаційних технологій на початку нового століття прискорив процеси глобалізації і призвів до глобальних змін в різних галузях сільського господарства. На сучасному етапі, одною з головних умов пріоритетного розвитку АПК країни та регіонів з вирішення питань продовольчого характеру та підвищення рівня конкурентоспроможності, є інтенсифікація агропромислового виробництва. Автоматизація, комплексна механізація і розвиток інформаційних технологій, що дають можливість з кожної одиниці використаних ресурсів отримати більшу кількість і різноманітність продуктів харчування високої якості – це найбільш оптимальний спосіб розвитку агропромислового комплексу. Інноваційний розвиток агропромислового комплексу сповільнюється в тому числі через низький рівень технологічної оснащеності, багато в чому визначається технічним і технологічним рівнем промисловості та недостатньою кваліфікацією робочих кадрів. У той час як досвід ведення сільськогосподарських робіт розвинених країн світу вже безпосередньо пов'язаний інформаційними технологіями, в Україні цей напрямок ще практично не відкрито [1].

Комп'ютерні технології вже давно розглядаються як домінуючий розділ науки, який сприяє поліпшенню процесу прийняття рішень в агропромисловому комплексі країни. Сільське господарство також перебуває під сильним впливом інформаційних технологій. На всіх етапах сільськогосподарського виробництва, інформаційні технології є важливими елементом управління і успіху бізнесу. Комп'ютерні технології швидко стають все більш і більш помітними – це відноситься до того, як використовується, обробляється і передається інформація. Працівники сільського господарства повинні володіти засобами роботи з інформаційними технологіями. Для участі та прийняття обґрунтованих рішень у сільському господарстві, працівники повинні мати можливість збирати, обробляти і аналізувати інформацію. Люди, які використовують інформаційні технології творчо, є новаторами у розвитку агропромислового комплексу [1, 2].

За експертними оцінками, загальний рівень автоматизації підприємств АПК в сучасних умовах є низьким, що пояснюється такими причинами:

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

низькою ефективністю господарювання на процеси становлення матеріально-технічної бази; відсутністю розвиненої інфраструктури інформатизації сучасного вітчизняного АПК; низькою зацікавленістю господарюючих суб'єктів у розвитку систем інформатизації та використанні її продуктів.

Якісна інформація завжди має потенціал підвищення ефективності у всіх сферах сільського господарства. Методи дистанційного обміну інформацією з використанням супутникових технологій, інформаційних систем агрономії і тваринництва використовуються для поліпшення контролю та розвитку напрямку. Прикладом інтенсивного застосування інформаційних технологій є країни Європейської спілки. При цьому кількість комп'ютерів в цих країнах, підключених до Інтернету, практично не перевищує 50 %. Ряд вчених у галузі інформаційних технологій вважає, що існуючий рівень застосування комп'ютерної та комунікаційної техніки в досліджених країнах украї низький для ефективного застосування сучасних інформаційних технологій. [3]

На даний момент в Україні приватні землевласники та сільгоспвиробники ще не мають належного доступу до інформації, яка б сприяла розвитку агропромислового комплексу. Український фермер повинен розуміти, що комп'ютер для нього – такий же робочий інструмент, як і комбайн чи трактор. Не достатньо того, щоб виростити продукцію, її ще потрібно вигідно реалізувати. Інтернет у даній ситуації значно прискорює пошук партнерів і нових ринків збуту, покупку сільськогосподарської техніки, обмін досвідом з іншими виробниками. Оскільки високошвидкісний Інтернет у селі на даному етапі малодоступний, тому оптимальним для фермера є комп'ютер і GPRS-модем. При цьому, слід звернути увагу на «легкі» технології: мобільні сервери, WAP версії порталів тощо.

Ефективність використання інформаційних технологій фермерськими господарствами на перспективу передбачає:

- необхідність розробки програм підтримання фермерських господарств;
- виділення грошових коштів для інформатизації та автоматизації діяльності господарств;
- використання ресурсу існуючих громадських структур і некомерційних організацій;
- ведення заохочувальної роботи щодо використання ІТ у господарствах;
- навчання керівників і членів фермерських господарств до нових систем управління та адміністрування підприємства.

Сучасний сільгосппрацівник повинен бути професіоналом у галузі застосування інформаційних технологій, вирішувати функціональні завдання, а також керувати інформаційними і матеріальними потоками в предметній області. Все це відграє важливу роль в обґрунтуванні актуальності розгляду пропонованого матеріалу на стадії навчання студентів.

На сучасному етапі нові інформаційні технології дозволяють зменшити витрати на виробництво сільськогосподарської продукції. Проте використання

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

їх у більшості підприємств знаходиться на початковому етапі розвитку. Вітчизняні сільськогосподарські підприємства мають малий досвід у використанні можливостей передових технологій для конкурентноспроможності, тому вони потребують вдосконалення практичного навчання керівників, проведення майстер-класів для головних спеціалістів та фінансової підтримки зі сторони держави. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є більш детальне вивчення використання новітніх технологій в розвинених країнах та їх адаптація у сучасних умовах України.

Список використаних джерел:

1. Малиновський Б. М. Відоме та невідоме в історії інформаційних технологій в Україні [Текст] / Б. М. Малиновський. – Київ, Видавничий дім “Академперіодика“, 2001. – 214 с.
2. Аноприенко А. Я. Компьютерные науки и технологии в прошлом, настоящем и будущем [Текст] / А. Я. Аноприенко // Информатика и компьютерные технологии: материалы V междунар. науч. - технич. конф. – Донецк: Изд. Дон НТУ, 2009. – С. 15–26.
3. Кун Т. Структура научной революции [Текст] / Т. Кун. – М., 2017. – 120 с.

Коломієць Т. В.,
асистент кафедри економіки,
Говоруха В. Р.,
студент 3-го курсу
факультету економіки та підприємництва,
Матрунчик Г. С.,
студентка 3-го курсу
факультету економіки та підприємництва,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

ІНВЕСТИВАННЯ В ІТ-СЕКТОР З ПОГЛЯДУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Інформаційні технології є невід’ємною частиною кожного з нас, вони увійшли в наше життя поступово, але відіграють у ньому важливу роль. На початку свого розвитку перед створенням першої ЕОМ стояла ціль проведення обчислень заздалегідь визначеним алгоритмом.

Сучасні комп’ютеривикористовуються для моделювання складних фізичних, біологічних, метеорологічних й інших процесів та вирішення прикладних завдань, таких як, моделювання ядерних реакцій або кліматичних змін, тощо. Але програмісти ставлять перед собою нові цілі, створюють проекти, які намагаються втілити у життя. Для реалізації проекту, необхідна велика сума коштів, зазвичай спеціалісти не мають таких грошей, тому вони шукають інвесторів, які зацікавляться їх ідеєю.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Визначення взаємозв'язку між інвестиціями в ІТ і вартістю компанії є однією з головних проблем для дослідників інформаційних систем. Динаміка курсів акцій ІТ може відрізнятись від динаміки ринку загалом – тому інвестування в галузі ІТ є непростим завданням.

Майже всі фонди, що спеціалізуються на ІТ-компаніях, є фондами інвестицій в акціонерний капітал, і переважна більшість з них належать до категорії фондів зростання. Ці фонди інвестують капітал у різноманітні компанії, що стосуються ІТ, всього, що пов'язане з дослідженням, розробленням і використанням комп'ютерів, програмного забезпечення, телекомунікаційних технологій, інтернету та інших аспектів високих технологій.

Дослідити та проаналізувати викладений матеріал, визначити причини низького рівня України в інвестуванні ІТ-галузі, знайти способи підвищення рівня України в інвестуванні даної галузі.

Теоретичні та практичні аспекти розвитку інвестування в ІТ-сектор знайшли своє відображення у низці праць таких вітчизняних науковців як: А. В. Катренко, О. В. Пастерна, О. О. Лапко, О. А. Поліщук, В. А. Мельник, Н. В. Голячук, В. В. Довгалюк, В. В. Руденко та інші.

У сучасних реаліях покращення інвестиційного іміджу та спрощення умов ведення бізнесу є пріоритетами розвитку будь-якої країни. У «Стратегії-2020» зазначалося, що за мету є досягнення показника надходження прямих іноземних інвестицій (ПІІ) на рівні 40 млрд доларів до 2020 року. Але інвестори – не меценати, більшість із них намагається мінімізувати ризики й надає перевагу вкладенню грошей у некорумповані, розвинуті й стабільні країни.

Дослідження виявили, що найбільшу значущість для інвесторів має рівень інституціонального розвитку в країні, розвиток людського капіталу та загальний рівень добробуту країни (ВВП). В Україні найнижчий показник надходження ПІІ за останні 15 років. Проте рівень розвитку людського капіталу доволі високий [2].

Велика кількість вітчизняних програмістів виїжджають за кордон, тому що там вони можуть реалізувати себе як високо кваліфікованого спеціаліста. По даних опитування порталу DOU, 75% українських програмістів хочуть виїхати за кордон, оскільки там кращі умови життя, більша заробітна плата, менший податковий збір відносно до заробітної плати[3].

Не дивлячись на політичне становище країни, українські спеціалісти створюють інноваційні проекти, які відомі не лише в Україні, а й у всьому світі, але їх інвестують іноземні інвестори. Тому ми хочемо представити найбільш успішні розробки українських спеціалістів у ІТ-галузі.

Petscube. Компанія створена у 2012 році, досить успішний проект який набув великої популярності саме закордоном. Petscube – це невеличкий куб у якому влаштована відеокамера, динаміки, мікрофон і лазерний луч для спостереження та ігор з домашнім улюбленцем на відстані[8].

LifeTracker — ШІ-сервіс (Сервіс Штучного Інтелекту) підвищення продуктивності. Вартість цього проекту склала 200 000 євро. У 2017 році в

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

компанії планують підняти новий раунд обсягом до 5 млн фунтів стерлінгів. Додаток зчитує з смартфона необхідні дані, та нагадує у необхідний час про дрібні завдання, які ви повинні виконати, а також досягати поставлених вами цілей [7].

Wishround — сервіс онлайн-бажань. Wishround за фактом є сервісом колективних покупок, який орієнтований в основному на інтернет-магазини. Користувач створює в сервісі картку з бажаним подарунком, постить її в онлайні, а друзі підтримують його бажання грошима. За даними самої компанії, в Україні стартап зростає приблизно на 20% доходу за кожен місяць. Проект працює також у Польщі та Великобританії[10].

SolarGaps — розумні жалюзі, що накопичують сонячну енергію. Влітку стартап залучив інвестиції з оцінкою в \$1 млн. Автор ідеї і перших прототипів — українець Євген Ерік. Створюючи свій проект, він, в першу чергу, хотів врятувати планету. «Сьогодні більше 50% жителів Землі проживають у містах. Ми хочемо дати їм можливість брати зелену енергію прямо з вікон» - сказав Ерік[6].

Sixa — сервіс для створення віртуального комп'ютера в хмарі. Вартість цього проекту склала \$3,5 млн. Sixa дозволяє користувачам отримати через додаток доступ до потужного комп'ютера в хмарі. Це також позбавляє їх необхідності купувати сучасне устаткування і банально економить електроенергію і дорогий заряд батареї, адже всі обчислення відбуваються в хмарі. За використання платформи Sixa стягує погодинну оплату[9].

Branto. Український стартап розробниками якого є Макс Метц и Миколай Богун. Це «розумний будинок» майбутнього, інтелектом і руками якого, є робот віддаленої присутності. Пристрій у формі шару створено в стильному дизайні і здатний віддалено контролювати систему «розумного будинку»[1].

Це далеко не всі проекти які були створені вітчизняними спеціалістами, як ми бачимо вони працюють у різних напрямках і створюють проекти які однозначно будуть мати попит. Саме тому інвестори звертають увагу на стартапи українських програмістів.

Україна не є передовою країною по кількості таких проектів у ІТ-галузі, і однією із причин цієї проблеми є незацікавленість держави у розвитку інформаційних технологій в Україні. Також на заваді стоїть висока корупованість країни, та сучасний воєнний стан на нашій території.

Погоджуючись з експертами PwC (PricewaterhouseCoopers- міжнародна мережа компаній, що пропонують професійні послуги в області консалтингу та аудиту) ми впевнені, що для швидкого розвитку ІТ-галузі в Україні необхідно:

1. Ввести прогнозоване оподаткування;
2. Стимулювати розвиток внутрішнього ринку;
3. Якісно змінити систему освіти;
4. Дотримуватися прав інтелектуальної власності;
5. Забезпечити захист від втручання державних органів;
6. Просувати українську ІТ-індустрію за кордоном.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Самеціскладові дозволять за три найближчі роки збільшити внесок ІТ-галузі в ВВП з 3,3% до 4,5%, що складе \$5,1 млрд експортної виручки.

Список використаних джерел:

1. 24 успішних українських стартапами, на яких більше всього заробили [Електронний ресурс] / 24 канал – Режим доступу: http://24tv.ua/ru/24_uspeshnyh_ukrainskih_startapa_na_kotoryh_bolshe_vsego_zarabotali_n603818
2. Донкоглова Т. Інвестування в Українські IT-Start-Up – Ризикчи Виграш [Електронний ресурс] / VOXUKRAINE БЕТА – Режим доступу: <https://voxukraine.org/2015/12/30/investuvannya-v-ukrainski-it-start-up-rysyk-chy-vygrash-ua/>
3. Еміграція ІТ-спеціалістів наносить мільярдний збиток економіці країни [Електронний ресурс] / Internetua – Режим доступу: <http://internetua.com/emigraciya-IT-specialistov-nanosit-milliardniy-usxerb-ekonomike-strany-1>
4. ІТ-галузь в Україні: про що багатоговорять, але мало знають [Електронний ресурс] / Факти – Режим доступу: <http://fakty.ictv.ua/ua/ukraine/20161123-it-galuz-v-ukrayini-pro-shho-bagatogovoryat-ale-malo-znayut/>
5. Катренко А. В. Системні аспекти інвестування в галузі інформаційних технологій / А. В. Катренко, О. В. Пастернак // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Інформаційні системи та мережі. - 2014. - № 805. - С. 402-411.
6. Розумні жалюзі які генерують електроенергію [Електронний ресурс] / SolarGaps – Режим доступу: <https://solargaps.com/ru/>
7. LifeTracker [Електронний ресурс] / LifeTracker – 2016. – Режим доступу: <https://lifetracker.io/>
8. Petcube Play [Електронний ресурс] / Petcube – 2017 – Режим доступу: <https://petcube.com/uk-ua/>
9. Personal Cloud Computer, Built for Developers [Електронний ресурс] / Sixa – 2016. – Режим доступу: <https://www.sixa.io/>
Wishround [Електронний ресурс] / Wishround – Режим доступу: <https://wishround.com/ua>

Юрчук Н.П.

к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики,
Вінницький національний аграрний університет,
м.Вінниця

**ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО
БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ**

Інтернет як глобальна мережа здійснює великий вплив на всі сфери

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

діяльності людства, включаючи економіку і бізнес. На практиці ця тенденція проявилася в появі Інтернет-банкінгу.

Починаючи з середини 1990-х років, все більше число фінансових інститутів для надання своїх послуг використовує можливості мережі Інтернет. Першими, хто почав надавати свої послуги в Інтернеті, були банки. У 1995 році західні банківські установи почали надавати своїм клієнтам прямий доступ до своїх рахунків, що дозволяло управляти ними з будь-якої точки світу, де є Інтернет. Такий доступ до рахунку через мережу отримав назву Інтернет-банкінгу.

Дослідженням сутності поняття Інтернет-банкінгу, його особливостей та перспектив розвитку займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як: А. Барбаш, Бі. Голдстайн, В. Горобець, Р. Іваненко, Е. Крол, Л. Мороз, Р. Поппель, А. Страхарчук, Р. Треверс, К. Ф'юстр та інші.

Інтернет-банкінг є одним із видів дистанційного банківського обслуговування, засобами якого доступ до рахунків та операцій за рахунками забезпечується в будь-який час та з будь-якого комп'ютера через Інтернет.

В Україні законодавчо закріплено, що Інтернет-банкінг (система «клієнт – Інтернет – банк») є елементом дистанційного банківського обслуговування. Поняття дистанційного банківського обслуговування розглядається у п. 11.1. Постанови НБУ від 21.01.2004 р. № 22 «Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» [1]: системи дистанційного банківського обслуговування дозволяють здійснювати оперативне ведення клієнтом своїх рахунків у банку та обмін технологічною інформацією, визначеною в договорі між банком та клієнтом. Дистанційне обслуговування рахунку клієнт може здійснювати за допомогою систем «клієнт – банк», «клієнт – Інтернет – банк», «телефонний банкінг» тощо.

Обслуговування клієнтів засобами Інтернет-банкінгу має базуватись на таких принципах [2]: конфіденційність, доступність, простота використання, оперативність, комплексність, аутентифікація, цілісність інформації. Саме вказані принципи надають системам Інтернет-банкінгу переваги над іншими видами дистанційного банківського обслуговування. Також ці переваги забезпечуються такими чинниками під час користування Інтернет-банкінгом: не потрібне додаткове спеціалізоване програмне забезпечення, використовується стандартне Інтернет-з'єднання замість з'єднання із системою банку.

Як і для більшості банківських послуг, користування Інтернет-банкінгом закріплюється договором, який в свою чергу визначає умови користування даним видом обслуговування, встановлює вартість, якщо така існує, інколи вказує перелік функціоналу, який буде доступний клієнту в Інтернет-банкінгу (може залежати від тарифного плану). Вся взаємодія між клієнтом та банком проходить захищеними каналами, що забезпечує конфіденційність та цілісність інформації, яка передається для обробки [3].

Інтернет-банкінг спрямований на підвищення якості обслуговування клієнтів та надає нові можливості користувачам при роботі зі своїм банківським

рахунком через Інтернет.

На сьогодні Інтернет-банкінг надає можливість клієнтам користуватися такими послугами та операціями:

- переказ коштів між своїми рахунками/картками;
- переказ коштів на рахунки/картки іншої особи;
- здійснення SWIFT переказів;
- здійснення конвертації валют;
- здійснення оплати комунальних та інших платежів;
- виконання сервісних операцій над рахунками картами – відкриття, закриття, обслуговування;
- робота із депозитними рахунками;
- робота над кредитними рахунками;
- побудова графіків, виписок, звітів за своїми продуктам та ін. [3].

Це далеко не весь перелік доступних сервісів в Інтернет-банкінгу. Їх кількість постійно збільшується, модифікуються наявні сервіси.

Більшість недоліків роботи системи Інтернет-банкінгу стосується її захисту. Банки приділяють дуже велику увагу захисту інформації клієнтів, однак постійно існують як внутрішні зловживання, так і зовнішні загрози, пов'язані з її втратою. У реально складній системі Інтернет-банкінгу передбачити всі дії кваліфікованого зловмисника і забезпечити їх захист нелегко. Особливо небезпечними для банків та їх клієнтів є наслідки цілеспрямованих дій зловмисників ззовні. Основу для формування вимог до захисту становить список потенційних загроз, він визначає правила, функції і засоби захисту конфіденційної інформації в системі Інтернет-банкінгу [4].

Освоюючи нові технології роботи з клієнтами українські банки у майбутньому планують перевести на Інтернет-канал більшу частину своїх клієнтів, щоб заробляти на цьому, а також скоротити кількість класичних відділень і знизити адміністративні витрати. У перспективі, на віртуальні канали продажів, банки мають намір перенаправити такі операції як депозитні і кредитні. Для цього вони планують підвищувати рівень інформованості клієнтів про сучасні технології, навчати їх використання, розвивати сервіси, удосконалювати безпеку системи [5].

Можливість здійснювати банківські операції через Інтернет поки обходиться споживачам відносно недорого, а саме плата за підключення і абонплата для фізичних осіб – відсутні. Проте, якщо Інтернет-банкінг безкоштовний, це не означає, що банк на ньому не заробляє. Основний дохід банкам приносять саме комісії за міжбанківські перекази коштів [6]. Інтернет-банкінг при цьому значно економить витрати банку.

Подальший розвиток Інтернет-банкінгу буде обумовлено декількома глобальними чинниками, а саме: наявністю загальнодоступного ширококутового доступу до Інтернету в регіонах, зростанням рівня фінансової грамотності населення та розвитком законодавства в галузі електронного документообігу.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Проте, без переформатування всієї структури фінансової системи неможливо розвивати застарілі банки з їхніми величезними мережами відділень і відсутністю взаємодії з клієнтами через нові канали. Адже останніми роками українські банки активно відкривали відділення, які зараз стають дедалі менш затребуваними у клієнтів, що вирішують свої проблеми за допомогою Інтернет-банкінгу та мобільних додатків.

Для оптимізації роботи мережі відділень банкам необхідно залучати партнерів, які просуватимуть як банківські продукти так і займатимуться продажем своїх. А відділення, які по суті, стають не потрібними треба перетворювати на офіси, де можна буде отримати консультацію не тільки з банківських, а й з цілої низки інших послуг [5].

Інтернет-банкінг в Україні розвивається швидкими темпами. У перспективі Інтернет-банкінг займе гідне місце в грошовому обороті, адже Інтернет-банкінг для клієнта це максимум зручності і мінімум витрат часу і фінансів на всіх стадіях взаємин з банком, для банку - збільшення показників ефективності його роботи, скорочення витрат і можливість істотного збільшення клієнтської бази без втрати якості обслуговування.

Таким чином, у системи Інтернет-банкінг в Україні є величезний потенціал для подальшого розвитку з використанням можливостей глобальної мережі Інтернет.

Список використаних джерел:

1. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: постанова Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22 [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Вовчак О.Д. Платіжні системи [Текст]: навч. пос. / О.Д. Вовчак, Г.Є. Шпаргало, Т.Я. Андрейків. – К.: Знання, 2008. – 341 с.
3. Кучанський О.Ю. Перспективи розвитку в Україні систем дистанційного банківського обслуговування клієнтів / О.Ю. Кучанський, В.В. Мазурак // Управління розвитком складних систем. – 2015. – Вип. 23(1). – С. 115-119.
4. Засадна Х. Про захист послуг Інтернет-банкінгу / Х. Засадна // Вісник Університету банківської справи НБУ.– № 3. – 2008. – С. 225–229.
5. Шевчук Т.В. Проблеми та особливості розвитку цифрових банківських технологій / Т. В. Шевчук // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2015. – Вип. 1. – С. 249-255.
6. Щоб не переплатити за «комуналку», потрібно перебирати банками і освоювати Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.prostobank.ua/e_banking/statti/schob_ne_pereplatiti_za_komunalku_potribno_perebirati_bankami_i_osvoyuvati_internet.

Мельничук А.Б.,
аспірант кафедри економіки,
Максимчук К.М.,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА «ЄДИНЕ ВІКНО» : ШЛЯХ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Митна служба України відіграє важливу роль у забезпеченні національних інтересів та економічної безпеки держави. Завдання митної служби – перетворення митних органів у потужну спеціалізовану систему органів виконавчої влади, максимально адаптовану до реалій сьогодення, орієнтовану на ефективний захист інтересів громадян, суб'єктів господарювання і водночас на забезпечення ефективної реалізації митної політики держави.

Для виконання даних завдань необхідно розвивати та удосконалювати Єдину автоматизовану інформаційну систему, систему управління ризиками на основі здійснення митних процедур відповідно до міжнародних стандартів, що ґрунтуються на останніх досягненнях у галузі управлінських та інформаційних технологій.

З 1 серпня 2016 року набрала чинності постанова Кабміну №364, що запроваджує на українській митниці «єдине вікно». Відтак має запрацювати централізована база даних, до якої бізнес буде подавати документи в електронному вигляді.

Відповідно до цієї постанови, ДФС, державні органи, уповноважені на здійснення санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю і суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності взаємодіятимуть за принципом «єдиного вікна» із застосуванням інформаційно-телекомунікаційної системи ДФС.

Система «єдиного вікна» є одним з найефективніших рішень проблем пов'язаних з проходженням товарів через митний кордон у світовій практиці, оскільки зменшує кількість процесів, спрощує різного роду процедури та мінімізує людський фактор.

До головних переваг відносяться.

Суттєво прискорює зовнішньоекономічні операції – тепер у контролюючих органів буде всього 4 години на прийняття рішення щодо здійснення відповідного виду контролю. Якщо немає рішення впродовж 4 годин, застосовується принцип «мовчазної згоди». Тобто система автоматично вважає, що відповідний контроль пройдений.

Зменшує витрати для бізнесу – тепер проходження митниці буде швидшим, а значить і дешевшим.

Зменшує корупцію – тепер у контролюючих органів буде набагато менше

можливостей для маніпуляцій.

Ефективний розподіл ресурсів – тепер огляд товарів проводиться одночасно всіма контролюючими органами.

Система «Єдине вікно» передбачає створення єдиної електронної бази даних, яка дозволяє різним службам контролю та митницям в автоматичному режимі обмінюватись інформацією про вантаж, який проходить через кордон України та про результати його державного контролю[6].

Рішення про запровадження Єдиного вікна було прийнято 25 травня 2016 року – Постанова Кабінету Міністрів України № 364 від 25.05.2016 «Деякі питання реалізації принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю».

Цією ж Постановою затверджено Порядок інформаційного обміну між органами доходів і зборів, іншими державними органами та підприємствами за принципом “єдиного вікна” з використанням електронних засобів передачі інформації.

Але попри всі переваги «єдиного вікна» є і недоліки.

Відсутність адаптації спеціалізованих нормативно-правових актів з питань діяльності суміжних служб до роботи за принципом «єдиного вікна» є однією з основних проблем реалізації цього принципу при митному оформленні товарів.

Серед проблем також є складнощі застосування принципу «єдиного вікна» при митному оформленні товарів, що підлягають фітосанітарному контролю через обов’язковість у 100 % випадків догляду таких товарів. Це в свою чергу нівелює мету функціонування «єдиного вікна» як електронного сервісу, спрямованого на пришвидшення та спрощення проходження встановлених процедур контролю.

Щодо фітосанітарного контролю є наступні недоліки:

- бюрократизація процесу проходження даного виду контролю, зокрема, відсутня можливість оплати послуг контролюючої служби засобами електронного переказу.

- відсутність єдиного реєстру міжнародних сертифікатів, що в свою чергу унеможливує використання електронних еквівалентів фітосанітарних сертифікатів, право на яке передбачено Міжнародною конвенцією про захист рослин, до якої Україна приєдналась ще у 2006 році.

Також є проблеми здійснення радіологічного контролю. Зокрема, відсутність внесеної за допомогою «єдиного вікна» інформації про проходження цього виду контролю у разі в’їзду на територію України через пункти пропуску, обладнані спеціальними засобами для його здійснення. Також неможливість використання «єдиного вікна» для декларацій типу ЄА (попередні декларації).

Статистика свідчить, що у 2016 році 94 % митних декларацій, поданих до митного оформлення в Київській міській митниці ДФС, було оформлено в

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

електронному вигляді. З використанням принципу «єдиного вікна» столичні митники оформили лише 1,25 % митних декларацій.

Шляхами вирішення цих проблем можуть стати зміни до відповідних нормативно-правових актів з метою врегулювання частини проблем, а саме:

- можливості використання принципу «єдиного вікна» при поданні попередньої митної декларації;

- відміни обов'язкового проставлення відміток на товаросупровідних документах про здійснення радіологічного контролю у разі перетину митного кордону України через спеціально обладнані пункти пропуску;

- зменшення кількості сканованих документів, що кожного разу подаються декларантами до суміжних служб задля проходження передбачених законодавством видів державного контролю[3].

Також рекомендаціями ООН передбачено, що для полегшення процедур міжнародної торгівлі, країна повинна створювати максимально прості умови для контролю вантажів, які переміщуються через кордон. Усі останні угоди Світової організації торгівлі з митного напрямку орієнтовані на спрощення імпорту в країну.

Експерти Федерації робітників України вважають, що для експорту з України слід не просто організувати "єдине вікно", а взагалі максимально відмінити всі види контролю, крім митного. Наразі існує достатньо велика кількість видів контролю на митниці. При цьому, митниця не може завершити митний контроль без дозволів інших контролюючих служб, що часто призводить до затримок митного оформлення.

Вирішивши ці проблеми, можна досягнути ефективного функціонування цієї інформаційної системи. Аналогічні системи уже функціонують закордоном.

Наприклад, у Сингапурі завдяки системі TradeNet кількість копій документів, що надавались на митниці, з 35 зменшилась до 1. За рік опрацьовується біля 9 мільйонів подань на торговельні дозволи (30 тисяч в день!) 90% з яких – у десятихвилинний термін.

У Фінляндії багатofункціональна система PortNet – єдина для учасників торгівлі морем, радикально скоротила потребу у заповненні та обробці паперових форм. На сьогодні понад 99% усіх форм обробляються через Єдине вікно.

Варто відзначити, що законодавство ЄС значно вплинуло на правову структуру системи Єдиного вікна у цій країні, однак Фінляндія суттєво його адаптувала до власних реалій.

Створення єдиного вікна допомагає спростити митні процедури та скоротити час на їх проведення, мінімізує вплив людського фактора при прийнятті рішень митниками та контролюючими органами, що дасть змогу значно знизити корупційні ризики та можливості для перевищення службових повноважень.

Єдине вікно розпочало шлях до значного спрощення та прискорення проходження митних формальностей.

Список використаних джерел:

1. Єдине вікно на митниці - моніторинг ситуації [Електронний ресурс] // Федерація роботодавців України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.fru.org.ua/ua/media-center/positions/yedyne-vikno-na-mytnytsi-monitorynh-sytuatsii>
2. Мельничук А. Б. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності митних органів України / А. Б. Мельничук. // ВНАУ V Регіональної студентської конференції «Митна-служба України – запорука економічної та продовольчої безпеки держави». – 2013. – С. 89–94.
3. Мінфін завершив усі формальності для запуску «Єдиного вікна» на митниці з 1 серпня [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.minfin.gov.ua/news/view>.
4. На українських митницях запрацювала система «Єдине вікно» [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249239151&cat_id=24427.
5. Через «Єдине вікно» оформлено понад 21 тисячу митних декларацій [Електронний ресурс] // Державна фіскальна служба України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/273447.html>
6. Черняк Н. І. ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ У МИТНІЙ СЛУЖБІ / Н. І. Черняк // Збірник наукових праць ВНАУ / Н.І. Черняк. – Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2011. – (Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету). – (Економічні науки; т. 2). – С. 103.

Кукурудзяк Л. В.,

викладач економічних дисциплін,

Вінницький коледж Національного університету харчових технологій,

м. Вінниця

НЕМАТЕРІАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Зростання суперництва спонукає підприємства до нових підходів щодо використання винаходів, інтелектуальних розробок у сфері науки, технології та виробничих ідей у господарській діяльності. Високий рівень інтелектуалізації інноваційних процесів формується під впливом високого інтелектуального потенціалу людських ресурсів в управлінні господарюючими суб'єктами та мінливістю і турбулентністю зовнішнього середовища. За таких умов, стає зрозумілим, що інновації стають актуальною моделлю створення та використання нових знань як для окремого підприємства так і для економіки в цілому, що забезпечує постійне нарощення нематеріальностей.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

Виходячи із актуальності основним завданням дослідження є дослідження сучасного стану патентно-ліцензійної діяльності в Україні та Вінницькому регіоні, місця України в світовому рейтингу конкурентоспроможності.

Особливістю сучасного етапу розвитку підприємств є процес трансформації науково-технічного потенціалу відповідно до ринкових перетворень всієї системи соціально-економічних відносин і його адаптацією до ринкових умов, що характеризуються високим динамізмом і невизначеністю. Сучасний стан винахідницької діяльності в Україні характеризується зниженням у 2016 році (2233 од.) в порівнянні з 2012 роком (3484 од.) на 251 одиницю, в порівнянні з попереднім періодом (2272) на 39 одиниць. А в регіональному розрізі по Вінницькій області тренд показує тенденцію росту у 2015р. (56 од.) порівнянні з 2012 роком (42 од.) на 14 одиниць, в порівнянні з 2015р. (50 од.) також зростання, але значно нижчими темпами, на 6 од. Внесок Вінницького регіону в винахідницьку діяльність України зросла від 1,6% у 2012 році до 2,5% у 2016 році [1,2].

Таблиця 1

Реєстрація патентів на винаходи і корисні моделі України та Вінницькій області

Регіон	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Україна	11363	11689	10717	95951	10208
Вінницький регіон	443	496	684	678	1349

Складено автором на підставі [3]

Оцінюючи динаміку патентної діяльності, то за останніх п'ять років по Україні відбувається зниження їх кількості – 2016 році в порівнянні з 2012 роком на 1155 одиниць, а у порівнянні з 2015 роком на 85743 од. Щодо Вінницької області, то у 2016 році відбувся значний ріст зареєстрованих патентів і у порівнянні з 2012 роком він склав 906 одиниць, а у порівнянні з попереднім роком - 671 одиниця. Мінливість та нестабільність інтелектуальної та інноваційної діяльності сьогодення підтверджується вище наведеними дослідженнями.

Окрім того за даними Всесвітнього економічного форуму Індекс глобальної конкурентоспроможності 2016-2017 по Україні показує 85 місце в рейтингу із 138 країн світу, а в попередньому періоді Україна займала 79 позицію із 140 країн світу. Індекс глобальної конкурентоспроможності складається з більше ніж 100 змінних, що згруповані у 12 контрольних показників, серед яких і показник – інновації та фактори вдосконалення, який у 2016-2017 на 73 позиції, а в попередньому періоді на 72. Даний показник включає в себе такі індикатори як: відповідність бізнесу сучасним вимогам займає 98 позицію в рейтингу 2016-2017 років та 91 позицію у попередньому періоді; інновації 52 позицію в рейтингу 2016-2017 років та 54 позицією у попередньому періоді. До основних факторів впливу на перший індикатор можна віднести корупцію, інфляцію,

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

ускладнений доступ до фінансів, високі податкові ставки, складність податкового законодавства, тощо. Негативні фактори впливу на другий індикатор це недостатня здатність до інновацій, погана етика робочої сили, недостатня освіченість працівників. Як показують результати досліджень індикатор інновації покращив свої позиції на 2 пункти. Рівень створення та вправлення у виробництво інновацій залежить від ефективності людського потенціалу. Такий показник як здатність країни утримувати таланти у 2016-2017 році показує 127 позицію в порівнянні з попереднім періодом – 114 позицію, 2014-2015 роки – 132 позицію. Здатність країни залучати таланти у звітному періоді на 93 позиції, попередній період – 97 та 2014-2015 роки – 130 позиція в рейтингу. Наявність наукового потенціалу та інженерних працівників є на достатньо високому рівні, але необхідно зосереджувати увагу на таких факторах як гнучкість у визначенні заробітної плати, рівень корпоративної культури з метою спонукання до інноваційної діяльності та утримання талантів. Витрати компаній на дослідження і розробки протягом періоду дослідження показують тенденцію до зниження позицій: 2016-2017р. – 68 місце, 2015-2016р. – 54 місце, 2014-2015р. – 66 місце в рейтингу [4].

Як резюме, можна підсумувати, що основним чинником покращення позицій України є більш ефективне використання наукового та інженерного потенціалу, гнучкість у винагороді за працю, особливо високоінтелектуальну та творчу, розширення меж існуючих стимулів для розвитку креативності та підтримки талантів.

Харчова промисловість є однією із домінуючих галузей промисловості, що здійснює значний внесок до загальної валової доданої вартості. У 2016 році її внесок склав 21,7%, вона займає лідируючі позиції серед таких галузей як: енергетика (20,8%), металургія (17,4%), добувна промисловість (13,1%). Тому на даному етапі необхідно більше зосереджувати увагу на інноваціях в харчову промисловість, оскільки цей сектор промисловості України здійснює надзвичайний вплив на загальний стан здоров'я української економіки, в тому числі, як вже було зазначено, на експортний потенціал. Стимулювання технологічного та інноваційного оновлення виробництва шляхом надання державних гарантій та податкової лібералізації. У подальшому це дозволить знизити собівартість та покращити якість продукції, що стане перевагою у конкурентній боротьбі на міжнародних ринках [5]

Проведене дослідження свідчить, що в інноваційній моделі розвитку діяльності сучасних підприємств базою мають виступати знання, спроможність до створення та впровадження у діяльність нематеріальностей, які разом з промисловим та фінансовим капіталом забезпечать зростання рівня конкурентоспроможності окремо підприємства так і України в цілому. Найбільшу увагу необхідно зосередити на рівні впровадження результатів патентно-ліцензійної діяльності безпосередньо у бізнес-середовище суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
2. Статистичний бюлетень. Інноваційна діяльність промислових підприємств Вінницької області 2016 / Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Вінницькій області. – Вінниця, 2016. – 40 с.
3. Промислова власність у цифрах [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.uipv.org/i_upload/file/promvlasnist-ikv-2016.pdf
4. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2016-2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analytika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-1>
5. Як економіка України опинилася на дні та як вивести її з теперішнього стану: рецепт від "Публічного аудиту" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/analiz-bazovykh-makroekonomichnykh-pokaznykiv-ukrayiny-2013-2016-rr/>

Амонс С.Е.,

к.с.-г.н., доцент кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
МОЖЛИВОСТЕЙ ГАЛУЗІ КОРМОВИРОБНИЦТВА ЯК ОСНОВИ
РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА**

Еволюція людської цивілізації, якій притаманні поступальний і закономірний розвиток, свідчить про те, що даний прогресивний ефект викликаний інноваціями та інноваційною діяльністю. На даний час близько 75-95% приросту ВВП в економічно розвинутих країнах забезпечується інноваційними факторами, що в свою чергу дозволяє забезпечити населенню даних країн високі стандарти якості життя [1, с.8].

Термін „інновація” (з англ. – innovation) означає нове науково-технічне досягнення, нововведення як результат новизни, але в XIX ст. його використовували культурологи і воно означало „впровадження деяких елементів однієї культури в іншу”.

На думку фахівців, невід’ємною ознакою інновації є науково-технічна новизна та можливість практичного застосування її у виробництві. Можливість комерційної реалізації задуму є потенційною властивістю, для досягнення якої потрібні певні зусилля і час [2, с.9].

Якщо мова заходить про інноваційні процеси, то виникає питання про їх головних носіїв, про господарючі суб’єкти, які здійснюють реальне оновлення

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

виробництва. Специфіка економічного розвитку ринкової економіки в останні роки висунула на передній план в науково-технічному прогресі дрібні та середні капітали, малий бізнес. Так, в останнє десятиліття більше половини всіх нововведень в аграрній сфері США забезпечувалось невеликими венчурними фірмами, підприємствами [3, с.49].

Підвищення інноваційної активності та прискорення процесу переходу до інноваційної моделі розвитку дозволить не тільки ефективно ліквідувати кризові явища в економіці, а й забезпечити її реальне зростання в найближчій перспективі [4, с.49].

На сучасному етапі розвитку ринкових трансформацій, у вітчизняній економіці розширене відтворення в аграрній сфері стає неможливим без присутності в ньому фактора науки, а економічний розвиток сільськогосподарських і переробних підприємств АПК повинен набути інноваційного характеру.

Як показує практика, застосування інвестиційно-інноваційного механізму розвитку аграрної сфери національної економіки знаходиться на недостатньому рівні, що гальмує повноцінне виконання нею своєї поліфункціональної місії в системі соціально-економічного розвитку українського суспільства [5, с.55].

Реалії сьогодення вимагають від держави створення передумов щодо покращення ефективності функціонування аграрного сектору економіки і зокрема галузі тваринництва. Поява нових парадигм відродження вітчизняного тваринництва призводить до того, що особливої пріоритетності набуває науковий і практичний пошук дієвої стратегії розвитку кормовиробництва, обрання напрямів, форм і методів її реалізації з метою підвищення ефективності досліджуваної галузі [6, с.137].

Це суттєво впливає на процес виробництва якісної сировини та продуктів харчування й формування продовольчої безпеки держави, а також зумовлює необхідність цілеспрямованого й швидкого переходу галузі кормовиробництва до прогресивного інноваційно-інвестиційного типу розвитку.

Проведений аналіз показав, що на даний час вітчизняне кормовиробництво за рівнем розвитку суттєво відстає від аналогічних показників передових країн Європи та Америки. Головною причиною незадовільного стану вітчизняного кормовиробництва є екстенсивне, ресурсозатратне та неефективне ведення господарства. Внаслідок дії цих чинників спостерігається погіршення якості сировини та продуктів харчування, а через перевитрати кормів та їх низьку якість суттєво зростає собівартість тваринницької продукції.

Серед усіх матеріальних затрат, що входять в собівартість продукції сільськогосподарського виробництва в цілому, на корми припадає близько 28-30 %; в собівартості продукції тваринництва – 68-73% [7, с. 158].

Від забезпечення кормами та їх якості залежить рівень продуктивності тваринництва та конкурентоспроможність продукції на ринку, а тому для формування продовольчої безпеки держави виникає гостра необхідність

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

цілеспрямованого й швидкого переходу галузі кормовиробництва до прогресивного інноваційно-інвестиційного типу розвитку.

Закономірно, що інновації відкривають шлях інвестиціям. При тому одночасно інновації – по суті є інтелектуальними інвестиціями. Вони разом із фінансовими і матеріальними інвестиціями забезпечують нарощування капіталізації науково-виробничої бази підприємства (галузі) [8, с. 139].

Дослідження показали, що на даний час обмеженість джерел фінансування інноваційних технологій переважно власними фінансовими ресурсами є однією з найвагоміших проблем вітчизняних аграрних підприємств. Державна підтримка й бюджетне фінансування запровадження інноваційних технологій залишаються на досить низькому рівні. Так, в загальному обсязі реалізованої продукції українського виробництва тільки 6,5% мають ознаки інноваційності, а в Євросоюзі – 60%, Японії – 67, у США – 78% [9, с. 26].

Салькова І. Ю., досліджуючи питання інноваційного кормовиробництва як основи розвитку птахопродуктового підкомплексу робить висновок про те, що в останні 5-8 років зернове виробництво виявилось більш конкурентоспроможним у порівнянні з галузями тваринництва, а тому Україна стала потужним експортером зерна, але не менш потужним імпортером тваринницької продукції. На її думку це призвело до порушення балансу між експортом сировини та імпортом виробленої з цього зерна продукції. Все це негативно відображається на продовольчій безпеці нашої країни [10, с.22].

Розвиток інновацій є одним із ключових факторів, які визначають підвищення ефективності кормовиробництва. За свідченням вітчизняних вчених-аграріїв Грабчук І. Ф., Павловської Л. Д. та ін. термін «інновація» у сучасному кормовиробництві розглядається як процес створення нових чи покращених видів кормових культур і сумішок, технологій виробництва, заготівлі та зберігання кормів, нових форм організації виробництва та управління галуззю кормовиробництва [11, с. 183].

Інститутом кормів та сільського господарства Поділля НААН розроблено Концепцію розвитку кормовиробництва в Україні на період до 2025 року. Реалізація концептуальних заходів, в т.ч. інноваційних, покликана забезпечити у 2025 р. виробництво на рівні 52 млн. т кормового зерна, в т.ч. комбікормів 31,6 млн. т, 3,4 млн. т сіна; 15,2 млн. т сінажу та 58,5 млн. т силосу. Це дасть можливість досягнути продуктивності корів на рівні 6500 – 6600 кг молока в рік, добових приростів молодняку ВРХ 1 – 1,2 кг, свиней 0,65 – 0,7 кг [12, с.12].

Саблук П. Т. серед головних причин низьких темпів розвитку кормовиробничої галузі називає певний консерватизм сільськогосподарських товаровиробників, їх небажання враховувати світовий досвід, надбання науки і техніки. Тому, на його думку, слід систематично проводити просвітницьку роботу в цьому напрямі, яку має здійснювати мережа наукових установ та дорадчої служби [13, с.128].

Ми повністю поділяємо думку науковців і практиків вітчизняного аграрного сектору, яка наголошує, що ефективний вплив інноваційного фактору

**«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року**

на економіку та успішний розвиток галузі кормовиробництва має здійснюватися за умови досягнення єдності інтересів і встановлення злагоджених стосунків між державою, наукою та виробництвом.

Провівши аналіз стану інноваційного розвитку галузі кормовиробництва вважаємо, що на даному етапі для підвищення її ефективності пріоритетними напрямками активізації інноваційної діяльності у кормовиробництві підприємств АПК є дослідження кон'юнктури ринку кормів і кормових ресурсів; здійснення комплексного аналізу витрат на виробництво кормів; прогнозування обсягів виробництва і продажу кормів; оцінювання ефективності інноваційного проекту у кормовиробництві; аналіз ризиків; визначення методів їх мінімізації та страхування, все це в свою чергу забезпечить вітчизняному тваринництву стабільний та ефективний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Управління інноваційною діяльністю. Основи інноваційного менеджменту: магістерський курс: підручник /за заг. ред. д.е.н., проф. С. М. Ілляшенка. – Суми: Університетська книга, 2014. – 856с.
2. Микитюк П. П., Інноваційна діяльність: Навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] /П. П. Микитюк, Б. Г. Сенів – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.
3. Герасимчук З. В., Куцай Н. С. Проблеми та перспективи становлення інноваційного потенціалу в регіонах України /З. В. Герасимчук, Н. С. Куцай //Регіональна економіка. – 2010. - №1. – С. 48-52.
4. Буркинський Б. В. Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону /Б. В. Буркинський, Б. Є.Лазєва. – Одеса: ІМПЕЕД НАН України, 2007. – 140 с.
5. Васильєва Т. А. Інтегральне оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки України: науково-методичний підхід і практичні розрахунки /Т. А. Васильєва, В. О. Касьяненко //Актуальні проблеми економіки.– 2013. –№ 6. – С. 50–59.
6. Грабчук І. Ф. Інноваційний розвиток кормовиробництва / І. Ф. Грабчук // Розвиток агробізнесу в Україні: проблеми, пріоритети, перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвячені 10-річчю ф-ту аграр. менеджменту / Житомир. нац. агрокол. ун-т. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 136 – 139.
7. Полєся В. М. Організаційно-економічні аспекти розвитку молочного скотарства у господарствах Вінницької області /В. М. Полєся, В. Я. Мельник, Недбалюк О. О. та ін. – Монографія. – Вінниця: ВНАУ, 2011. – 233 с.
8. Володін С. А. Реалізація інноваційного потенціалу аграрної науки: проблеми і перспективи / С. А. Володін // Економіка АПК. – 2011. – № 7. – С. 139 – 150.
9. Ігнат'єва Т. Г. Бюджетна підтримка інноваційної діяльності аграрних підприємств України: стан, особливості та проблеми [Електронний ресурс] / Ігнат'єва Т. Г. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2012_1/240.pdf

10. Салькова І. Ю. Тенденції розвитку птахопродуктового підкомплексу АПК України / І. Ю. Салькова // *Агросвіт*. – 2015. – № 19. – С. 21–24.
11. Грабчук І. Ф. Тенденції становлення і розвитку ринку кормів / І. Ф. Грабчук // *Наук.-теорет. зб. "Вісник ЖНАЕУ"*. – Житомир : Вид-во ЖНАЕУ, 2009. – Вип. № 2 (25), т. 2. – С. 77–84.
12. Концепція розвитку кормовиробництва в Україні на період до 2025 року [Петриченко В. Ф., Корнійчук О. В., Бабич А. О. та інші]. – Вінниця, ІКСГП НААН, 2014. – 12 с.
13. Саблук П. Т. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / П. Т. Саблук, О. Г. Шпикуляк, Л. І. Курило. - К.: ННЦ ІАЕ, 2010. - 706 с.

Ковальчук С.Я.,
к.е.н., доцент кафедри економіки
Немеш Г.С.,
студентка факультету економіки та підприємництва,
Вінницький національний аграрний університет,
м.Вінниця

СВІТОВІ ЕКО-ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ: ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день в Україні спостерігається незначне застосування новітніх технологій, що спричинює великі втрати сировини та забруднення навколишнього середовища. Однак інноваційна діяльність спрямована головним чином на досягнення економічної ефективності. Тому їй властива суперечливість, яка полягає в тому, що, з одного боку, вона породжує сучасну екологічну кризу, а з іншого – вирішує конкретні екологічні проблеми, окреслюючи шляхи виходу з цієї кризи. Сучасна екологічна криза вказує на необхідність здійснення інноваційного розвитку на основі розробки, виробництва та просування на ринку екологічних інновацій. Тому, враховуючи зарубіжну практику введення еко-інновацій, необхідним є переймання дасвіду по данному питанню.

У світовій літературі поняття "еко-інновації" вперше з'явилося 1996 р. у книзі "Driving Eco-Innovation: A Breakthrough Discipline for Innovation and Sustainability" Клода Фаслера та Пітера Джеймса, у такій формі: еко-інновації – це продукти і процеси, які сприяють сталому розвитку [1]. У своїй статті П. Джеймс визначає еко-інновації, як "нові продукти і процеси, які забезпечують бізнес-інтереси підприємств, але значно знижують вплив на навколишнє середовище" [2].

Уряд Данії у книзі "Promoting Eco-efficient Technology – The Road to a Better Environment" (Сприяння еко-ефективним технологіям – шлях до поліпшення

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

стану навколишнього середовища) дає таке визначення еко-інноваціям – це інновації, що ведуть до екологічно ефективних технологій. У цьому визначенні під еко-ефективною технологією мають на увазі всі технології, які прямо чи опосередковано покращують стан навколишнього середовища. Вона включає в себе технології для обмеження забруднення, екологічно чисту продукцію та виробничі процеси, ефективніше управління ресурсами та технологічні системи для зменшення впливу на навколишнє середовище. Зменшення впливу на навколишнє середовище не обов'язково повинно бути головною метою екологічно ефективних технологій [3].

Для оцінки впливу інновацій на навколишнє середовище може бути використано багато критеріїв: викиди парникових газів, забруднення повітря, використання енергії, забруднення води, шум, утворення відходів і забруднення ґрунтів. З урахуванням низки екологічних критеріїв, глобальні екологічні наслідки інновацій дуже важко оцінити. Як свідчить світовий досвід, використання екологічних інновацій може і не призвести до абсолютного скорочення екологічного збитку. Це приводить до наступного визначення екологічних інновацій: "виробництво, асиміляція або експлуатація продукту, процесу виробництва, обслуговування, управління або бізнес-методу, що є новими для підприємства (розроблення або прийняття його), і внаслідок чого, протягом всього свого життєвого циклу, скорочується екологічний ризик, забруднення та інших негативних наслідків використання ресурсів, порівняно з відповідними альтернативами" [2].

Хоча еко-інновації є порівняно молодим напрямом діяльності бізнесу і державної політики однак очікування від еко-інновацій в економіці, екології і суспільстві зростають з огляду на їхній системний характер (рис. 1).

На думку експертів системні еко-інновації є серією взаємозв'язаних інновацій, які в найближчому майбутньому зможуть поліпшити діяльність всієї економічної системи, одночасно зменшуючи негативний вплив на довкілля. Вони вирізняються масштабом змін у соціально-економічній системі і варіюються від продуктових або процесних поліпшень до радикальних змін у технологіях і далі до трансформаційних системних інновацій (еко-промислові парки, розумні енергетичні системи, сталі міста, сталі транспортні системи й інфраструктура тощо).

Системні еко-інновації можуть бути поступовими якщо здійснюються шляхом адаптації існуючих систем, або радикальними, якщо базуються на радикальній реконструкції існуючих систем і спричиняють трансформаційні зміни. Так, перехід до моделі безвідходної економіки потребує змін в усіх ланцюгах створення доданої вартості – від проектування (дизайну) виробів до нових бізнес-моделей, від нових способів перетворення відходів на ресурси до нових моделей поведінки споживачів. Це означає необхідність всеохоплюючих системних змін та інновацій не лише в технологіях виробництва, а й в організації, способах фінансування і політиках.

Європейська комісія надає приклади таких інновацій у проекті нової

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

безвідходної програми для Європи. До них належить: зменшення кількості матеріалів, необхідних для надання певної послуги; подовження терміну експлуатації продукту (довговічність); зниження витрат енергії і матеріалів у виробництві (ефективність); заміна небезпечних матеріалів у виробах і виробничих процесах; створення ринків вторинної сировини (через стандарти, державні закупівлі); проектування (дизайн), яке сприяє більш легкому обслуговуванню, ремонту, модернізації, повторному використанню або переробці виробів (екодизайн); розробка необхідних послуг для споживачів (технічне обслуговування, ремонт); заохочення споживачів до зменшення відходів і їхнього якісного сортування; сприяння у кластеризації діяльності, спрямованої на запобігання перетворенню побічних продуктів на відходи (промисловий симбіоз); запровадження оренди/колективного використання послуг як альтернативи володінню товарами (вартість, захист, умови постачання, страхування тощо).

Наведені в цьому документі результати досліджень свідчать, що заходи з підвищення ресурсоефективності на всіх ланках ланцюга створення вартості можуть знизити потребу ЄС у сировинних ресурсах на 17–24% до 2030 р. і підвищити ВВП країн ЄС приблизно на 3,9% завдяки створенню нових ринків і продуктів [3].

Це є вагомим доказом необхідності підвищення пріоритетності еко-інновацій в завданнях стратегічних і програмних документів Європейського Союзу, що дає змогу країнам Спільноти комплексно вирішувати проблему зеленої трансформації їхніх економік через поширення еко-інновацій у всіх сферах діяльності. Завдання ці знайшли своє відображення в Рамкових засадах кліматичної та енергетичної політики до 2030 р.; Дорожній карті руху до конкурентної низьковуглецевої економіки до 2050 р.; Дорожній карті руху до ресурсоефективної Європи до 2050 р.; Сьомому плані дій у сфері навколишнього природного середовища, Рамковій програмі досліджень та інновацій (РП) «Горизонт 2020»; Плані дій у сфері еко-інновацій; Плані дій у сфері стратегічних енергетичних технологій тощо.

Слід відмітити, що протягом 2014–2020 рр. основним джерелом фінансової підтримки еко-інновацій буде Рамкова програма РП Горизонт 2020. На пріоритетний напрям «Кліматичні заходи, навколишнє середовище, ресурсна ефективність і сировинні матеріали» РП виділено 3 160 млн Євро, включаючи екоінновації [4].

Отже, слід відмітити такі головні переваги європейського підходу до задіяння рушійних сил активізації та розвитку еко-інновацій:

- розуміння системної трансформаційної природи еко-інновацій і можливостей зростаючого впливу їх на ефективність економічного механізму;
- формування довгострокового бачення інноваційного розвитку економіки з урахуванням впливу глобальних викликів на конкурентоспроможність європейських компаній та місця Європи у світовому розподілі ресурсів;

– комплексний багатоаспектний підхід до формування політики сприяння еко-інноваціям у системі стратегічних документів ЄС.

Незважаючи на різні підходи до трактування досліджуваної категорії, всі визначення об'єднує позиція, згідно з якою еко-інновації спрямовані на зменшення негативного впливу на зовнішнє середовище. Водночас деякі вчені відзначають важливість забезпечення скорочення екологічного ризику протягом усього життєвого циклу нововведення.

Для нашої держави ресурсоефективність має стати першим пріоритетом, а еко-інновації – засобом її досягнення. Розгортання мережі підприємств з постачання відновлювальних джерел енергії, будівництва заводів з перероблення відходів, очищення води, розвитку сфери послуг з технічної та технологічної експертизи виробництва для впровадження ресурсно-ефективних і більш чистих технологій, розроблення і впровадження нових енергетичних та екологічних стандартів, гармонізованих з європейськими, може сприяти суттєве підвищення зайнятості населення.

Список використаних джерел:

1. Галушкіна Т.П. Формування ринку екологічних послуг у форматі розвитку «зеленої» економіки / За наук. ред. Т.П. Галушкіної. – Одеса. ІПРЕЕД НАН України. Саки: ПП «Підприємство Фенікс», 2015. – 264 с.

2. Кириленко В. Конкурентоспроможність на світових ринках у сфері еко-інновацій – Проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні». – Т. 3 Інноваційна політика: європейський досвід та рекомендації для України, 2014. – С. 62–64

3. Eco-innovation in Europe and NIS: general trends and policy challenges for a sustainable future. UNIDO, 2014. Working paper No.03/2014. – Режим доступу: www.unido.org

4. Europe in transition: Paving the way to a green economy through eco-innovation. Eco-Inno Observatory, 2016. Brussels [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.eco-innovation.eu. – С. 25

Бахарєва Я.В.,

асистент кафедри економічної кібернетики,
Вінницький національний аграрний університет,
м.Вінниця

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Підприємства по всьому світу покращують свої бізнес-результати, використовуючи технології дистанційного управління операційною діяльністю та центри взаємодії [1].

Дистанційне управління також в змозі підвищити ефективність процесу навчання персоналу, наприклад, правилам роботи з клієнтами, особливостям

інноваційних продуктів підприємства, корпоративним стандартам, т. ін. Якщо раніше з метою поширення інформації застосовували переважно внутрішньо-корпоративні розсилки засобами електронної пошти, то сьогодні більш зручним і ефективним інструментом стають хмарні технології. Наведені практичні приклади передбачають у залежності від функціональних обов'язків співробітників надання їм роздільного доступу до електронних документів із різними правами (наприклад, правом на редагування, правом перегляду, т. ін.). Хмарні технології дозволяють у режимі реального часу доопрацьовувати і редагувати документацію, забезпечуючи економію часу на додаткових розсилках. Значного поширення отримали хмарні технології, зокрема спеціалізовані технології Google-apps, а також соціальні мережі [2].

Дистанційне управління підприємством передбачає регулярну участь власника (засновника) в його стратегічному управлінні. В середньому на сьогодні цей процес обмежується 2-6 годинами на тиждень та дає можливість власнику підприємства не бути географічно залежним. Практики, що вже активно використовують даний вид управління тісно пов'язують його з рівнями управлінського мистецтва, які було визначено В.К.Тарасовим. Необхідними умовами для дистанційного управління визначають:

- проходження перших трьох рівнів управління за Тарасовим В.К. (персоніфікований, знеособлений та командний);
- чітке бажання власника керувати на відстані (навіть маючи колосальний досвід використання новітніх технологій власник не зможе уникнути оперативної рутини без чіткої мотивації в керуванні підприємством на відстані);
- поступове проходження рівнів управління, що дасть змогу уникнути помилок в керуванні власним персоналом на відстані.

Достатніми умовами для здійснення дистанційного управління компанією можна визначити:

- стандартизацію технологій, які б спонукали представників менеджменту постійно навчатись та вдосконалювати навички керування на практиці в межах повсякденної роботи;
- делегування розвитку стандартів та регламентів співробітникам таким чином, щоб це стало частиною їх обов'язків;
- перехід до рівня управління «за цінностями» та впровадження його на практиці під час дистанційного управління підприємством.

Таким чином, для здійснення дистанційного управління та використання всіх його переваг власнику потрібно максимально швидко вивчати рівні управлінської майстерності та одночасно з цим забезпечити побудову технології управління таким чином, щоб вона стала невід'ємною частиною робочого процесу (тобто забезпечувати для кожного працівника навчання, професійне зростання, шліфування управлінських навичок, впровадження в своє життя цінностей підприємства) [3].

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

Дистанційне управління підприємством не відбувається одразу – його перебудова може тривати від 6 до 15 місяців. Можна виділити наступні ключові етапи по впровадженню дистанційного управління:

- регламентування всіх бізнес-процесів;
- максимальне делегування завдань (підлеглим, аутсорсерам, фрілансерам тощо);
- накопичення досвіду по написанню регламентів;
- планування діяльності підприємства (від щоденного до річного, проектне планування, стратегічне планування, використання технологій для планування, наприклад, Google Docs, програма MindJet MindManager та ін.);
- створення на впровадження в практику чіткої системи звітності та контролю діяльності роботи кожного працівника;
- забезпечення функціонування системи постановки завдань (фіксації кожного поставленого завдання – від найпростішого до корпоративного багатоскладового);
- контроль за виконанням поставлених завдань (перевірка дотримання регламенту та ефективності витраченого часу);
- грошова мотивація результатів праці (преміювання за результатами виконаного завдання);
- чітке дотримання норм тривалості робочого часу (неповага до часу підлеглих може викликати їх неповагу до часу власника, контроль за використанням робочого часу на власні потреби працівників);
- покарання за порушення регламентів та правил (депреміювання за неналежне виконання та аналіз помилок без покарання);
- кадрова політика, спрямована на відбір добросовісних співробітників;
- забезпечення збереження конфіденційності інформації про діяльність підприємства;
- заходження керуючого (заступника) який здійснює безпосередню передачу вказівок власника працівникам та забезпечує управління підприємством на місці в період фізичної відсутності власника (керуючі наймаються, проходячи жорсткий відбір або «вирощуються» з власного персоналу).

Технології, які сьогодні використовують для дистанційного управління підприємствами:

- програми для організації відеозв'язку в Інтернеті (Skype, MyOwnConference, Join.me, ICQ, Yahoo! Messenger, Mail.ru Агент, Trillian, Windows Live Messenger та інші);
- корпоративний портал – дозволяють дистанційно керувати підприємством: відстежувати робочий час працівників, формулювати завдання до виконання, працювати з CRM, здійснювати оперативний обмін управлінською та робочою інформацією, використовувати внутрішній чат зі збереженням історії тощо (1С-Битрикс) [4];

- сервіси для створення баз знань та структурованого збереження регламентів (Google Docs та інші);
- відео спостереження в офісах;
- системи моніторингу комп'ютерів в офісах (StaffCop Enterprise, Activity Monitor) [5];
- програми для віддаленого управління комп'ютерами (вирішення конкретних питань, що потребує підключення до комп'ютера з локальної мережі підприємства – TeamViewer, Radmin, AeroAdmin, , Splashtop, RemotePC, UltraVnc та ін.) [6].

Впровадження систем дистанційної взаємодії дає можливість підприємствам ефективно керувати власним персоналом та активами незалежно від місця їх фізичного розташування, здійснювати оптимізацію операційної діяльності та вирішення завдань від найпростішого диспетчерського рівня до завдань рівня всієї компанії.

Список використаних джерел:

1. Кристоф Роматьє. Дистанционное взаимодействие, оптимизация и управление операционной деятельностью [Електронний ресурс] / Кристоф Роматьє – Режим доступу до ресурсу: <http://ua.automation.com/content/distancionnoevzaimodejstvie-optimizacija-i-upravlenie-operacionnoj-dejatelnostju>.
2. Юдіна Н. Дистанційні технології управління підприємством / Н.В. Юдіна. // Международная научная конференция MicroCAD: Секція №16 – Сучасні технології в економіці та менеджменті. – НТУ "ХПИ". – 2015. – С. 273.
3. Севастьянов Е. Дистанционное управление компанией с помощью технологий и ценностей Таллинской школы менеджеров Владимира Тарасова. [Електронний ресурс] / Е. Севастьянов – Режим доступу до ресурсу: <http://openstud.ru/blog/for-businessmen/remote-management-tsm>.
4. Продукти «1С-Битрикс» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.1c-bitrix.ua/products/#tab-intranet-link>.
5. Computer monitoring software [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.softactivity.com/activity-monitor>.
6. Софт Каталог. Удаленное управление компьютером. Топ программ [Електронний ресурс] – Ресурс доступу: <http://softcatalog.info/ru/obzor/udalennoe-upravlenie-kompyuterom-top-programm>.

Ковальчук С. Я.,

к. е. н., доцент кафедри економіки,

Самоєнко В.В.,

студентка 3 курсу факультету економіки та підприємництва,

Вінницький національний аграрний університет,

м. Вінниця

*«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку
в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року*

В останні роки в сфері товарного обігу низки країн відбулися суттєві перетворення. У господарській практиці стали використовуватися нові методи і технології доставки товарів. Вони базуються на концепції логістики. Логістика походить від грецького слова «logistike», що означає мистецтво обчислювати, міркувати. Логістика – наука про планування, контроль і управління транспортуванням, складуванням та іншими матеріальними і нематеріальними операціями, здійснюваними у процесі доведення сировини і матеріалів до виробничого підприємства, внутрішньозаводської переробки сировини, матеріалів і напівфабрикатів, доведення готової продукції до споживача з врахуванням інтересів та вимог останнього, а також передачі й обробки відповідної інформації.

Одним з основних проявів сучасного етапу глобалізації світової економіки є інтеграційні процеси логістичної інфраструктури. Міжнародний характер зв'язків між країнами робить їх взаємно зацікавленими в створенні в кожній з них ефективної й уніфікованої інфраструктури, що володіє достатньою пропускну здатністю й гарантуючим належним рівнем організації й забезпечення роботи каналів поставки продукції. Але в той же час, слід зазначити, що темпи розвитку світової торгівлі перевищують пропускну здатність логістичної інфраструктури окремих регіонів. Характерна ця проблема і для України. Незважаючи на зусилля ряду країн, що вживають із метою оптимального використання особливостей і можливостей кожного окремого елемента міжнародної логістичної інфраструктури, можливості їхнього спільного функціонування часто бувають не реалізовані. Причини, що не дозволяють використати переваги окремих елементів, мають різний характер. До них ставляться правові, організаційні й технологічні бар'єри. Одним з перших кроків подолання цих бар'єрів є визначення можливих варіантів ефективного використання різних елементів міжнародної логістичної інфраструктури на устояних вантажонапружених маршрутах міжнародної торгівлі з обліком технологічних, географічних і правових факторів, що впливають на формування всього логістичного процесу в цілому. Подібного роду маршрути одержали назву «транспортних коридорів», хоча вірніше їх було б назвати «логістичними коридорами» з урахуванням того, що елементами їхнього формування є не тільки кошти транспорту, але й багато інших об'єктів й елементів логістичної інфраструктури. Зокрема, при побудові та експлуатації транспортних коридорів використовуються можливості повного використання переваг природної інфраструктури країн. Існує безліч показників впливу логістичного фактору на ефективність реалізації продукції на міжнародних ринках. Деякі з них прямо пов'язані з фінансами, наприклад такі, як прибутковість на активи, період окупності, внесок у прибуток. Фінансові показники легко визначаються, дозволяють системно підходити до аналізованим проблемам і проводити зіставлення отриманих результатів. Однак у них є свої недоліки, тому що вони скоріше відображають минулі результати, а не поточні.

«Продовольча безпека України і розвиток агропродовольчого ринку в умовах Євроінтеграції» м.Вінниця 27 квітня 2017 року

На практиці на додаток до фінансових показників варто користуватися прямими показниками логістичної діяльності: кількістю вантажів, що доставляють, швидкістю оборотності запасів, відстанями перевезення. Умови глобалізації які сприяють розвитку міжнародної логістики необхідно враховувати для формування раціонального та оптимального логістичного процесу. На основі узагальнюючої характеристики підходів до формування логістичних систем стає можливим вибрати вірний підхід або інтегрувати декілька підходів.

Логістика і логістичні процеси прямо або побічно впливають на всі аспекти людської діяльності. Зв'язок логістики зі всіма життєвими явищами визначається тим, що об'єктами в логістичних системах є природні, людські, фінансові і інформаційні ресурси. В результаті їх функціонування забезпечуються потокові процеси, лежачі в основі світової економіки.

В умовах проведення в Україні соціальних та економічних перетворень важливого значення набуває проблема подальшого розвитку і вдосконалення правового регулювання відносин у сфері транспортної діяльності. Зазначене обумовлено перш за все тим, що економіку будь-якої держави неможливо уявити без послуг, пов'язаних із перевезенням як вантажу, так пасажирів, їх багажу, вантажобагажу, пошти різними видами транспорту.

Список використаних джерел:

1. Дорошкевич Д. В. Міжнародні логістичні системи в умовах глобалізації / Д. В. Дорошкевич, Є. М. Мокін // Вісник Національного транспортного університету. - 2014. - № 30(2). - С. 44-50.

2. Лісовський С.А. Перше суспільно-географічне дослідження міжнародної логістики / С. А. Лісовський, Л. П. Дячевська, С. Л. Петрук // Український географічний журнал. - 2012. - № 1. - С. 69. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UGJ_2012_1_14

3. Озерська Г. В. Розбудова мережі міжнародних транспортно-логістичних центрів в умовах інтеграції до світової транспортної системи / Г. В. Озерська // Наука й економіка. - 2014. - Вип. 4. - С. 134-140. Олійник Я.Б. Міжнародна логістика : [Текст]: навч. посіб. / Я.Б.

4. Пономарьова Н.М. Міжнародна логістика як чинник ефективного управління підприємством в умовах турбулентного ринку / Н. М. Пономарьова // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. - 2013. - № 1. - С. 73-78

